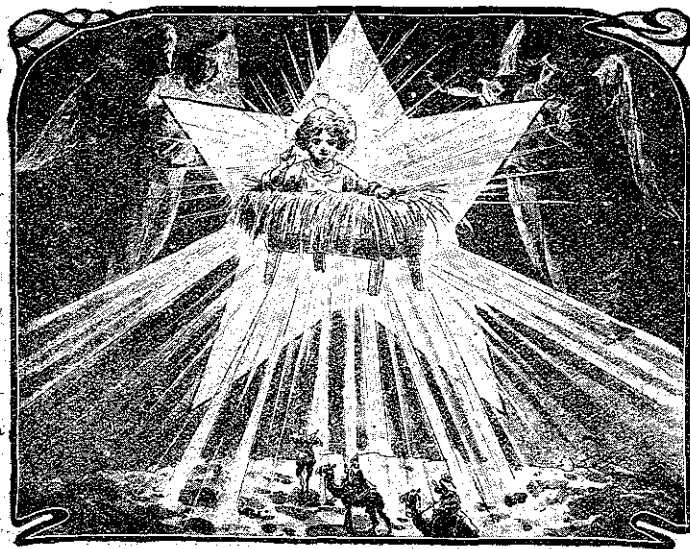

Feiz ha Breiz

Kappad Misiek ar Vretored

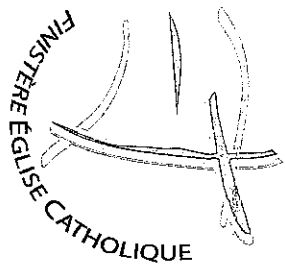

Gloar da Zoue e barr an nenv
Var an douar peoc'h d'an dud vad.

Gant ar bloaz, nevez

Feiz ha Breiz

a c'houlenn ouz ar Mabig Jezuz benniga e
holl lennerien. ma startaio muioc'h mui en o
c'hreiz o c'harantez evit o Doue hag o Bro.

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé
Source : <http://catholique-quimper.cef.fr/dioocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011

Muz. 002 003

EMBANN AR ZUL-FASK⁽¹⁾

BREUDEUR KER

EVEL M'EO BET TRUGAREZUS AWALC'H

HON TAD HAG A ZO EN NENV

EVIT REI D'EOMP TRO DA GEMERET PERZ

E DUDIQU GINIVELEZ HOR ZALVER JEZUZ-KRIST

EVELSE E ROOMP KEMENNADUREZ D'EOC'H

E TOSTA REZURREKSION LAOUEN AN DOUE HAG AR ZALVER-ZE

: D'AR IV A VIZ C'HOUEVRER EMA SUL AR SEPTUAGESIM

HA D'AN XXI MERC'HER AL LUDU, KENTA DERVEZ AR C'HORAZ

D'AR VII A VIZ EBREL HON DEVEZO AN DUDI

DA OBER GOUEL PASK SANTEL HON AOTROU JEZUZ-KRIST;

AR YAOU-BASK A VEZO D'AR XVI A VIZ MAE

SUL AR PANTEKOST D'AR XXVI

HA GOUEL AR ZAKRAMANT D'AR VI A VIZ EVEN

D'AN DEIZ KENTA EUZ A VIZ KERZU EMA SUL KENTA ASVENT

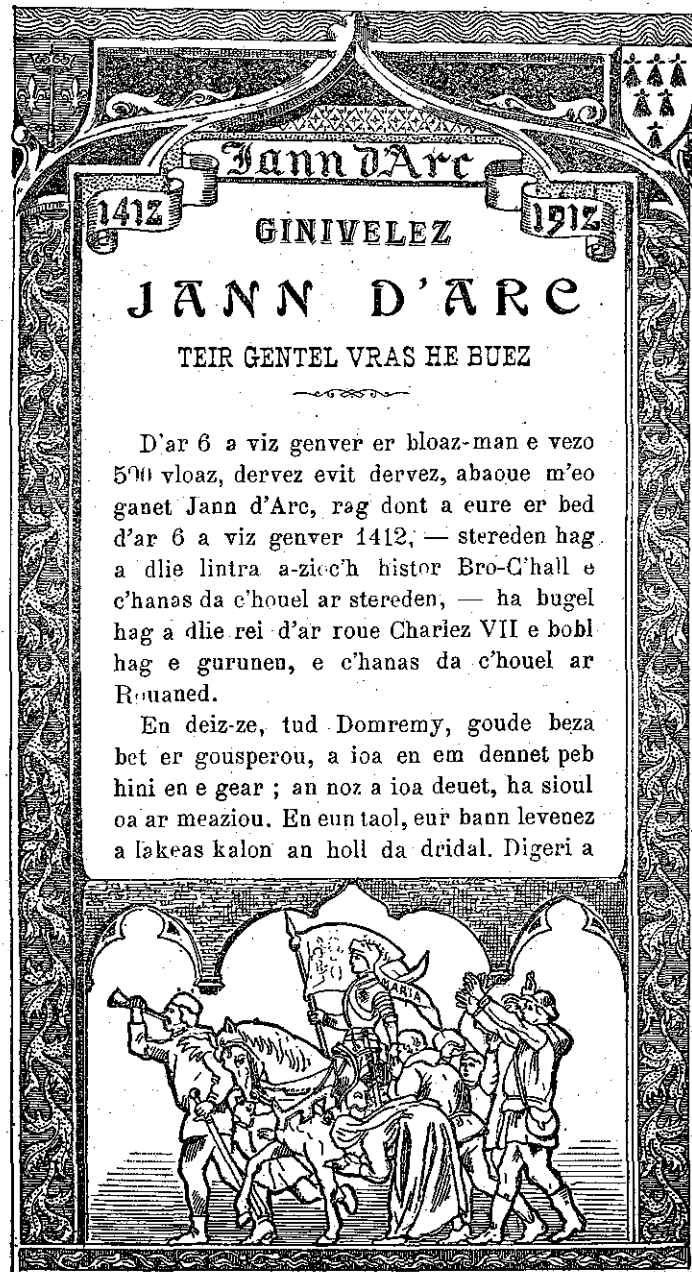
HON AOTROU JEZUZ-KRIST,

A DLE BEZA MEULET HAG HENORET

EUZ AN EIL KANTVED D'EGILE

EVELSE BEZET GREAT.

(1) An embann-man a tes great e eleiz a ilizou, da seis Gouel ar Rouaned, raktal goude ma tes kanet an Avel, evit diskouez d'omp gant pegement a breder e tleomp en em brepar abenn ar Zul-Fask brasa gouel a zo er bloaz, ha kreizen ar relijion gristen.

rejt an noriou hag an dud var dreujou o ziez a c'houlenne an eil ouz egile petra a ioa a nevez, ha kaër a ioa klask, n'oat ket evit gouzout perag ec'h en em gavet en dudi, evel ma reat. Unan bennak a lavaras o devoa bet Jakez d'Arc hag Izabel Romee eur verc'hig vihan : kement-ze a ioa eur c'helou kaër, mes den ebet koulskoude, ne wele c'hoaz eo eno edo an digarez a rea d'an holl er barrez beza kel laouen en noz-ze.

Ar pez a ioa dies da welet neuze, a zo eas da welet breman, da gement hini a anavez buez Jann d'Arc, he moueziou, he zrubuilhou, he stourmajou ; he gounidou var ar Zaozon e Orleans ha tro var Cro ; he gefridi kaset brao da benn pa welas sakri he roue e Reims ; he merzerenti e Rouan, p'edo kurunen he ugent vloaz o vleunia var he zal ; he santelez dispar embannet gant vikel Jezuz-Krist (1) !

C'hoarvezout a reas e Domremy, eun dra dem-henvel ouz ar pez a c'hoarvezas e Bethleem pa c'hanas an Hini a dlie beza Salver ar bed ; ha dal ma teuas var an douar ar verc'h a dlie beza silvidigez Bro-C'hall, an elez heb en em ziskouez a embannas ivez kelou mad he ginivelez hag a skuilhas levenez an neuv, e kerc'hen parrisioniz Domremy.

Pa deuas Jann d'Arc er bed, ar Frans a ioa o vont da goll. He bugale, rannet e diou gostezen ne reant nemed en em zrailha ha kas ar rouantelez da netra. Breman p'ema he santelez o skedi muioc'h-mui a-zioc'h ar bed kristen, eo bras ivez an dristidigez e bro he c'havel. Kement a drouz ha ken nebeud a emgleo a zo etre he c'henvroiz ma vennont adarre lakât ar Frans da vont d'an traon. Ra deuo eta, Gwerc'hez Orleans, en hon touez da zeski d'eomp ar pez he deus desket d'hon tud koz, evit beza treac'h var o enebourien, da lavaret eo : *karet Doue hag ar Vro beteg rei ar vuez evito.*

Karet Doue : rei d'ezan, ar plas kenta, e goueled ar galon hag e penn ar Vro eno ; eo ema an urz ; Doue araok ha ni varlerc'h ; ma ne lakeomp ket an Aotrou-ze er penn kenta eo didalvez d'eomp poania, rag ne raïmp netra vad, na netra

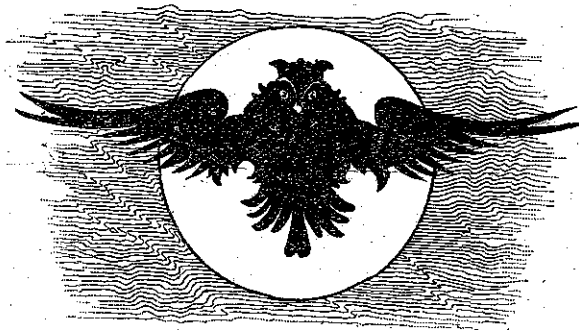
(1) Jann d'Arc a zo bet lakeat he hano *var roll an dud eürus*, d'an 18 a viz ebrel 1909. Abaoe, dre ar c'hakoud he deus dirag Doue ez eus digouezet miraklou ken kaër, m'en deus gelliet an aotrou Touchet, eskop Orleans, goulenn ouz Pi X ma vije digoret adarre he frosez e Rom evit lakât he hano *var roll ar zent*. Teurvezet eo bet gant hon Tad Santei selaou ar goulenn-ze. Rak-se, dizale, red eo esperout, an hini a veze galvet Jannedik gant he c'henvroiz hag a zo bet lezhanvet Gwerc'hez Orleans gant ar skrivapierion, a vezo gelliet lavaret d'ez, gant muioc'h a fisians en he galloud eget biskoaz : *Santez Jann d'Arc, patronnez Bro-C'hall, pedit evidomp !*

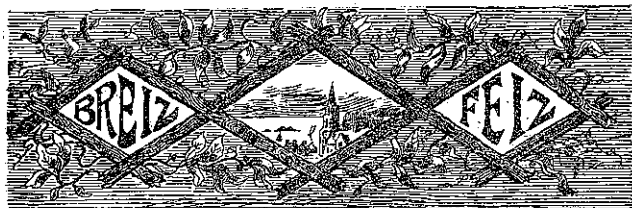
badus ; hennez eo ar mean-korn ha ne jom en o sav nemed an traou a vez diazezet varnezan.

Karet ar Vro : da bep hini e dra ; peb hini mestr en e di ; peb hini o chom en e gear ; ar Zaozon o chom e Bro-Zaoz ; ar C'hallaoued o chom e Bro-C'hall, hag ar Vretoned e Breiz ; ha da bep pobl miret, kempenn ha kreski madou e Vro, ken evit ar pez a zell ouz ar c'horf, ken evit ar pez a zell ouz ar spered, ken evit ar pez a zell ouz an ene ; eno eo ema an dalc'h ; eno eo ema ar furnez ; eno eo ema an tu da gemeret evit ma vezo an amzer da zont gwelloc'h evit ar re a deuo var hon lerc'h eget n'eo evidomp an amzer-vreman.

Karet Doue dreist peb tra, hag ar Vro an unan dreist an holl broiou ha *rei ar vuez tamm ha tamm* evit ma vezint karet hag anavezet muioc'h-mui gant ar genvroiz : Setu an teir gentel vras eo red d'eomp deski gant ar plac'h eürus Jann d'Arc hag ober diouto gwella ma c'hellimp, ma fell d'eomp beva ha mervel evel m'eo dleet.

J.-M. PERROT.

LODEN DOUE

Eur gouel ar Rouaned e mare an Dispac'h

Pep tra a yoa sioul ha dienkrez en nozvez-ze e Kerdafred. Kedern, ar merour, a yoa azezet war skabel an oaled o tevi eur c'hornad butun da c'hedal koan. Tri pe bevar bugel a rea jolori endro d'ezan : lod a jache war e zilhad, lod-all a bigne war e zaoulin, ha kement-se evit kaout ar blijadur da lavaret d'ezan ez oa gouel bras.

— Tad ! tad ! ankounac'heat hoc'h eus... Hizio ez eus gcuel ! a lavare Janedik.

— Ya, eme Louis ive, eur paotrig a bemp bloaz, hizio ema gouel ar Rouaned ! Mamm he deus great eur gouign gant bleud gwiniz ; lakeat he deus enni mel, hag eun dra bennak-all c'hoaz, eur...

— Arabat lavaret, Louis, pe hon tad a ouezo evel-domp ! a lavaras Gaid, ar baotrezig dous.

— Plijadur a vo ! Plijadur a vo !... a lavare ar vugale o strakul o daouarn hag o tilammat d'an douar.

Penn Kedern a deuas da veza tenval.

Ar pez a lavare ar vugale a rea d'ezan sonjal e traou a-bouez.

Edod neuze e mare gwasa an dispac'h, p'edo ar spont vras o ren war ar vro. Ne vije ket bet brao da dud Kerdafred beza tapet oc'h ober an disterra tra a c'helle digas sonj eus gouel koz ar Rouaned ; ouspenn peadra a yoa eno da veza barnet ha dibennet. An dispac'herien a yoa kris ha n'helled kuzat netra outo. Piou c'hoar ha n'edont ket zoken d'an ampoent oc'h ober o zro, hag o spia ar pez a read en tiez ? E abardaez an deiz-se, endeun, o tont eus foar Foujer, Kedern en doa klevet tennou fuzul a-bell.

E galon a deuas da veza ankeniet pa zonjas e kement-se. Chacha reas ar vugale davetan hag e lavaras d'ezo a-vouez izel :

— Roit peoc'h, bugale ! Ma klevfed ac'hanoc'h !

Ar vugale a oe spontet d'o zro hag a yeas d'en em starda ouz o zad.

Gwelet a reant ez oa eur riskl bennak uz d'o fennou.

Gaid hepken a gredas lavaret goustadik :

— Perak kaout aon pa 'z eo prennet ker mat an nor ?

— Aon am eus evidoc'h, bugale !

— P'eo gwir emamp ganeoc'h !

— N'eo ket a-walc'h, emezan.

— O tad ! an dud fall ne gredint ket dont ; ha neuze, Doue a gar ac'hanomp ; hen hon diouallo dioc'h pep droug. Mamm he deus great d'eomp lavaret hor pedennou evit goulenn e skoazel.

Kedern a roas eur pok d'e vere'h :

— Doue ra viro ac'hanout, emezan. Poent eo d'eomp debri koan. Ouz taol, bugale !

Ar wreg he doa lakeat eun dousier wenn war an daol, ha war an dousier-ze eur podad chistr hag eur bara gwiniz da zigas c'hoant debri d'an dud.

Ha setu, p'edod o c'hedal an nebeuta, unan bennak o skei taoliou munut war an nor, hag e oe klevet eur vouez o lavaret :

Digorit buhan, en han' Doue !

An o ac'h a hastas mont da zigeri, hag e kavas dirazan eun den koz, gwenn e vleo, sounn c'hoaz evelato war e ziwesker, d'ezan eun dremm leun a vadelez hag a zousder.

— Aotrou person ker ! a lavaras Kedern mantret.

— Deuit tre, aotrou person, a lavaras ive Madalen, ar wreg. Deuit en ti, hag ho pezo ho lod eus kouign ar Rouaned.

Ar beleg a vousec'hoarzas.

— Siouaz ! va mignonned, n'eo ket brao digemeret eun den evel-don-me. Pardonit d'in koulskoude mar dan en ho ti : kement a riou hag a naon am eus ! Skuis maro oun ivez o c'haloupat ar c'hoajou.

An aotrou persoun a azezas war eur skabel. Dare oa koan. Goude beza lavaret ar pedennou, ha goulennet

bennoz Doue war ar boued ez ead da gemeret, an aotrou person a yoa o kas eun tamm bara d'e c'hinou, pa oe klevet trouz tud o vale dirak an ti ha prestik goude e koueze taoliou pounner war ar paour kez dor.

— An enebourien ! eme an aotrou person. Lezit ac'hanon da vont daveto. Ne fell ket d'in ho pefe da baea ho karantez evidon. Digorit an nor !

— Biken, aotrou Person !

— Red mat eo koulskoude !

— Aotrou Person, gellet e vezo marteze savetei ac'hanoc'h. Deuit ! Deuit !

Ar c'houeriad a jachas ar beleg keaz warzu eun arc'hig a yoa en eur c'horn eus an ti hag a reas d'ezan mont ebars.

— Dreist-holl, eme an aotrou person, n'it ket da lavaret gevier ! Ne fell ket d'in, klevet a rit ? Ne fell ket d'in prena va buez gant eur gaou !

Edo ar chas Gall o tivarc'ha an nor pa 'z eas an ozac'h da zigeri.

— Eur beleg a zo kuzet ama, a lavaras ar blcizi o yudal. E peleac'h ema ? Lavar buhan ! Ha diouall na lavarfez gevier d'eomp !

Ar c'houeriad a reas eun heja d'e skoaz hag a lavaras :

— Grit hervez ho micher !

— Asa ! lavar : E peleac'h ec'h eus kuzet anezan ? Da respont, mar deo gaouiad, a gaso ac'hanout d'ar maro, ha da dud ivez.

Kedern a zavas aon gantan ; dont a reas da veza drouk-livet, hag edo o vont da zempl. Kemeret a reas kalon evelato o sonjal n'edo ket ar mare da goll ar penn.

Ar gourdrouz a vije sevenet, her gouzout a rea ; an armou a lugerne en o daouarn a yoa c'hoaz rus gant ar gwad, da viana meur a hini anezo. Dont a reas sonj d'ezan eus komzou ar beleg : Ne fell ket d'in prena va buez gant eur gaou !

Kedern a ziskouezas an arc'h d'an dispac'herien hag a lavaras d'ezo :

— Aze ema !

An enebourien a daolas eur zell war an tamm koufr. Ar Breizad a lamme direiz e galon en e greiz ; e dud a

varve gant ar spont ; den avat na roas da anaout a-ziaveaz ar pezh a dremene en e ziabarz.

An hini a yoa e penn ar strollad muntrerien a yeas eur zac'had kounnar ennan :

— Petra ! Daoust hag oc'h ober gwap emañ ? Ni n'emaomp ket o klask eun foull gedon. Eun all a dle beza en da di, en eur c'hogn bennak.

— Klaskit anezan, a lavaras Kedern.

— Ne fell ket d'it hen diskouez ?

— Petra livirin-mie d'eoc'h ouspenn ?

— A-walc'h eo, eme ar c'habiten ; mes malloz d'ar person mar tigouez d'eomplakaathor c'hrabanou warnañ !

Ar zoudarded a glaskas dre an ti ; mes kaer o doe klask ne gavjont netra. Mont a rejont kuit o kounnari hag o sakreal war goust ar paour kez aotrou person.

— Tec'het a ra eur wech muioc'h eus tre hon daouarn ; souezus eo, rak kredi mat a reamp edomp war e roudou. Mes ne gollo netra evit gedal.

Eat oa kuit eta pelloc'h ar vandennad chas Gall. Ar beleg koz a deuas er meaz eus e doull kuz.

— Meuleudi da Zoue ! emezan laouen bras ; saveteet oun bet gant ar wirionez hoc'h eus lavaret. Holl avat e vijemp bet kollet mar ho pije lavaret eur gaou.

— C'houi a zo eur zant, aotrou person !

— Me a zo eur paour kez pec'her dare da vervel gant an naon, eme ar beleg oc'h azeza ouz taol. Mall bras eo d'eomp kregi e pred ar Rouaned.

— Setu ama loden Doue, aotrou person ; d'eoc'h eo ! Ra vezimp muioc'h en hon eaz er bloaz a zeu evit debri ar goan-ma ! Ni da vihana n'ankounac'haimp biken an nozvez trubuilhet-ma.

— Diskouezet he deus d'eomp penaos ema dourn Doue o tifen ac'hanomp, a lavaras ar beleg. Meulomp da viken e hano santel ! Greomp atao hon dever, ha da c'houde, ra vezimp etre daouarn an Aotrou Doue, ma rai ac'hanomp ar pezh a blijo gantan.

KLAODA R PRAT.

Miraklou ?

Ha beza ez eus bet ha beza ez eus anezo c'hoas ? Ya pe nan ?

Epad va eiz dervez var nugent en Naoned am eus bet tro da zivizout epad pell hag hir amzer divar benn ar relijion gant ar re a ioa var ar studi evit mont da vedisined pe da apotikerien. Unan anezo a ioa eur pôtr chentil, desket mat hag a garie keran darempredi ar veleien a ioa soudarded gantan : eun dra kou'skoude a waske d'ezan e spered : ar mirakl. Goudé beza divizet gant an den yaouank-ze ha beza displeget d'ezan ar freasa ma c'hellen petra oa eur mirakl hag ar c'halloud en devoa Doue d'hen ober e lavaras d'in : « Mad, emezan heb gouzout pe ez eo gwir, pe n'eo » ket ar pez a livirit, e c'hellan anzaou da vibana n'eus ket » bet a viraklou evel ma kav d'eoc'h, rak red eo e c'hellfet » anaout anezo ; mes piou a c'hello lavaret ec'h anavez » kement nerz ha kement lezen a zo er bed ? Ha red eo hen » ober koulskoude abarz beza goest da lavaret eo *mirakulus* » eun dra souezus a lennomp pe a welomp ! »

Nag a bed a gaver c'hoaz, en deiz a hizio, etouez an dud desket, hag ar re n'o deuz nemed eul livaden zeskadurez, hag a lavar evel an den yaouank-ze ! D'ar re-ze eo e respontin breman. Rak n'eo ket awalc'h beza lavaret e c'hell Doue ober miraklou ; diskouez a ranker ouspenn ez eus bet hag ez eus miraklou gwirion ; diskouez a ranker ivez e c'heller difazi o anaout hag o barn, hag evelse e welimp he deus an lliz katholik embannet gant gwirionez : « *an » neb piou bennak a lavaro n'eus ket a viraklou gwirion ha » ne c'heller ket o anaout difazi, hennez a zo heretik.* »

Hag anaout a c'heller ar mirakl ? — Evit ma vezo eun dra, eur mirakl, da lavaret eo eun testeni sklear hag anat euz eur wirionez hag a zo dreist natur an den, eo red : *da genta*, e vije en em gavet an dra-ze ; *d'an eil*, e vije anat eo eun dra dreist nerz ha lezennou an traou krouet ; *ha d'an trede* e vije difazi d'eomp eo eun dra hag a zo great evit rei testeni d'eur wirionez.

I. — *Daoust ha dies eo gouzout ez eus en em gavet eun dra vurzudus, eur mirakl ?* Tamm ebed. Hen anaout a

c'hellomp dre hor skianchou hon unan m'hon deus her gwelet ha ma ne oamp ket var al leac'h e c'hellomp he : gouzout dre desteni ar re all. Eun den fur ha yac'h e spered, en deus gwelet eun dra souezus bras : gellout a ra hel lavaret ha dleet eo e gredi ; ha seul-vui a dud a zo o rei testeni d'ar pez a zo c'hoarvezet ha seul-vui e c'heller kredi gant muioc'h a nerz hag anaout difazioc'h a-ze, eo en em gavet ar mirakl.

Pemp a tri ugent medesin a zo dastumet e Lourd gant an aotrou Boissarie evit sellet ouz eun den en em gavet eno en derc'hent en eur stad truezus meurbed, hag a zo pare breman ; an aotrouned-ze a lavar holl o deus gwelet Gabriel Gargam pare mad dirazo. Daoust ha chom a c'heller heb o c'hredi ? Nan heb mar ebed, rag neuze e vije red lavaret e oa penn-follet ha dallet ar vedesined-ze a ioa eno ha piou en devezo biken an hardisiegez da lavaret kement all ? A dra zur, araok ma pareas, Gabriel Gargam, e oa kement ha muioc'h a jans ne vije ket pare eget ne vije : ar pare a zo deuet setu ar pez a zo bet gwelet ha testeniet gant meur a vil den a ioa e Lourd en deiz-ze : rak-se 'ta, n'eus fors peger bras e oa ar c'hlenved, ar memes niver a dud a welas ar pareans, a c'hell ivez testenia e oa pareet Gargam. Ha dre-ze e c'heller gouzout ez euz miraklou.

II. — *Red eo e vije ouspenn sklear hag anat eo Doue hebken a reas ar mirakl ;* red eo eta e vije anat d'an holl eo great an dra burzudus a eneb pe dreist al lezennou anavezet hag a reiz ar bed-man. P'hon deus gwelet traou oc'h en em gaout abalamour da draou all, e leveromp ec'h en em gavo eun dra, ma reomp ar pez a zo kiriek d'ezan d'en em gaout, ha dre-ze e c'hellomp gouzout difazi pe ez eo eun dra hervez an natur pe n'eo ket. Ma ouezomp ez eus lezennou, e c'hellomp gouzout ivez ez eus traou a eneb d'ezo ; panefe-ze ne anavezomp ket an urz a zo etre traou ar bed. Ha dre-ze e c'hellomp gouzout ez eus miraklou gwirion.

Taolit evez mad, var gement-man, koulskoude : an doktored katholik ne leveront ket e c'heller anaout sklear an holl draou a vez lavaret anezo int miraklou. Kalz eus ar burzudou-ze a zo tenval evit an den, hag abalamour da ze eo red beza en arvar divar o fenn, ha zoken evit darn anezo eo red nac'h a grenn ez int miraklou. Darn all o deus kalz pe nebud an doare da veza miraklou hag a ranker teuler

evez neuze, en aoun d'o barn re vuhan. A drugarez Doue, n'ema ket an holl draou vuzudus en doare-ze ; beza ez eus anezo hag a zo bet eveseat piz outo ha n'eo nemed goude eun enklask eur ar re strisa eo ez int bet diskleriet miraklou. Etouez kement a draou burzudus en em gavet e Lourd setu aman eur mirakl euz ar re gaëra ha digouezet n'eus ket pell.

An Intron ROUCHEL

An intron Rouchel, euz Metz, el Lorren, a ioa klanv abaoue ar bloaz 1890 ; he bizach n'oa nemed eur gouli, debret, ma 'z oa gant eur c'hlenved euzuz. Kalz vedesined o devoa klasket, dre bep seurt louzeier, rei ar pare d'ezi. pe da vihana skanvaat he Ianiou, ha daoust da-ze an intron Rouchel a rankas chom var he gwele euz miz kerzu 1902 betek miz maë 1903. Doare he dremm a ioa spontus ; ar c'hlenved a ioa en em astennet, hag eus ar gouli e teue linbrein hag eur flear a lakea an holl da dec'het : an dizesper a ioa deuet zoken e kalon ar gristenez : ne c'hortoze nemed ar maro.

D'ar 4 a viz gwengolo 1903, e tigouezas e Lourd. Da c'houeac'h heur diouz ar beure eo ec'h en em gavas er gar ha gouleñn a reas beza kaset raktal d'ar Grott. Diou zimzel eus Farschwiller, Joséphin ha Mari Risse a ioa ganti. Daoulinet dirag ar Grott, ar glanvourez a bedas kalonek ar Were'hez da barea d'ezi he fenn, ha goude ma vije red d'ezi kaout ar c'hlenved euzuz he devoa ennan en unan pe unan euz he diwesker. Antronoz e kave d'ezi start e vije pareet : « Ne z in ket euz ar Grott, pe eus ar Pinsinou hizio, » emezi, nemed pareet e vefen. » N'eo ket eno koulskoude eo e kavas ar yec'hed a c'houlenne. Er Pinsinou ec'h en em gavas gant an intron Lacroix he devoa he gwelet en he zi e Metz pemzek dervez araok ha d'ezi eo he devoa lavaret :

« Ma tenfen al lien a zo var va bizach, e rankfech » tec'het diouzin. » D'ar 5 a viz gwengolo, an Intron Lacroix a welas ar vizach-ze ken truezus. « Gwelet am eus, » emezi, stad truezus ar c'henou-ze ; ar vuzel uhela a ioa » distronset ha koenvet hag a stanke a-bez ar fronellou, ha » var ar vuzel-ze e oa leun a glogorennou pikou gwenn enno. « En ty deon d'ar c'hinou e oa eun toull, al lin-brein o tont » anezan. Heugus oa kement-ze. Gwelet a ran c'hoaz ar » baourez keaz-ze oc'h en em walc'hi ; an dour a veze bet

» ganti o rinsat he ginou a ioa donjerus, hag e rea he c'hem » peñnachou d'ar red, evit ma ne vije gwelet he gouliou » nemed nebeuta ma c'hellje ; araok mont er meaz e oue roët » d'ezi lienachou fresk, rak he re he unan a ioa goloët a » lin c'hoad. »

Setu eta doare reureudik an Intron Rouchel araok kreizdeiz d'ar 5 a viz gwengolo 1903. Da 1 heur goude kreizdeiz, eul leanez, ar « sœur Mechtilde », a entente ouz ar glanvourez en hospital hag a vele ivez d'he zro ar gouliou en us he devoa gwelet an Intron Lacroix. Red e vije, e gwirionez, beza sot da staga, evit chom heb kredi e oa klanv an Intron-ze : an aotrou Bar, eus Gorz ; Maurice, eus Arnville, Weiss, euz Metz ; Kramer, eus Sant-Julian ; Reiss hag Ernst, euz Metz, a zo bet medesined an Intron Rouchel ha re all ganto ; an Intron Lacroix hag ar « sœur Mechtilde » o deus gwelet he bizach truezus : Red eo eta lavaret e oa klanv an Intron Rouchel d'ar 5 a viz gwengolo da 1 heur goude kreizdeiz

Vardro pemp heur e kavomp hor c'hlanvourez e iliz ar Rozera, epad prosesion ar Zakramant, meulet ra vezo, rag n'oa ket bet falvezet ganti chom var ar blasen gant ar glanvourien all, aba'amour d'ar c'h'uez fall a deue euz he gouliou. Aotrou 'n Eskob Sant-Die a deuas en iliz gant ar zakramant. En eun taol kort, al lienachou a guze bizach an Intron Rouchel a gouezas anezo o unan var he leor-pedi ha roud al lin brein a jomas er paper. Ar vaouez keaz, heb gouzout e oa pare, a c'holoas dillo he gouliou, rag mez he devoa o sonjal e c'helljent beza gwelet. Staga a reas al lien, en eur ober eur skoulm krenn ha dioc'htu ez eas d'ar Grott en eur bedi. P'edo o vont da eva dour, e kouezas evit an eil gwech, an traou a c'holoe he fenn. Souezet bras ha droùk-kontant an Intron a lakeas adarre al lien en e blas liag a ziroas d'an hospital en eur c'hrosmolat.

Dem-goude ar « sœur Romaine » eus Metz, a welas anezi e traon ar zal hag a lavaras d'ezi e oa souezet bras ne vije ket goloët ganti he bizach : « Mad, petra zervich, eme ar glanvourez, kaër am euz skoulma va lienachou, re reont nemed diskoulma. » Al leanez a dosteas hag o veza sellët piz e lavaras : « o, Intron Rouchel, c'houi a zo pare ! » Ar « sœur Sophie » a deuas ivez hag a welas e oa pare ar vaouez keaz ; antronoz ar « sœur Mechtilde » a welas ivez

e oa distroët d'o stad kenta ar muzellou, ar fronellou, an diou chod ; hag an toull a ioa er chod deou a ioa stanket ; kalz pelerined euz al Lorren a deuas da welet hag a welas ; eskob Sant-Die a deuas ivez hag a lavaras d'an Intron mont da gaout an aotrou Boissarie. Eno e oa kal zmedesined, hag a reas enklask piz var ar glanvourez :

An aotrou Ernst en devoa roët d'an Intron eun testeni dre skrid eus he stad araok he beach e Lourd. Euz ar c'hlenved euzuz he devoa bet ne jome ken roud nemed eun tamm ruzder var ar c'hroc'hen, hag eul lastez gouli seac'h var ar vuzel.

Ar vrud eus eur pare ker souezus a nijas buhan dre gear Lourd : an holl o devoa c'hoant da welet roud an toullou heugus distank en derc'hent ha klozet en eun taol kont gant ar Werc'hez. An aotrou M. A. euz Bourdel, a ioa e Lourd en deiz-ze hag a ioa deuet di evit ober plijadur d'e wreg ; gwelet en devoa gouliou spontus an Intron p'edo demdost d'ar Grott. Pa glevas an nevezenti e chomas mantret. Dont a reas da gaout an Intron Rouchel hag e c'houlennas diganti : « C'houi eo am eus gwelet er Grott hag ho poa » ho pizach ker klanv ? » — : « Ya ! emezi, me eo ! » Neuze » e reas d'ez digeri he ginou, sellet a reas ennan hag e » lavaras : « Ne zean ket nemeur d'an iliz, mes breman e » renin va buez kristen evel gwechall ; ober a rin evel ma » oa dleet d'in beza bet great bepred, hag an dra-ze a bado » keit ha ma vezin beo. » Hag an Intron Rouchel a lavare : « Neuze en deuz kroget em dourn hag e welis e ouele. »

Tri dervez goudeze, tud al Lorren a zizroe d'ar gear. E gar Cette daou vedesin hag a ioa eat ar vrud euz ar mirakl beteg enno, a deuas da welet an hini bareet. Mantret e chomjent a lavare an Intron, hag an hini en devoa eveseat ar muia ouzin a lavaras : « Oh ya, gwir ho peuz da embann » Gloar da Intron Varia Lourd ! » Me garfe e vije va holl » genvreudeur aman evit gwelet kement a welan. »

Daou zervez goudeze e oat e Metz : Pried an Intron Rouchel hag he bugale o devoa beac'h o kredi ar mirakl hag oc'h anaout an hini o devoa gwelet o kimiada diouto en eur stad ker reuzeudik. An aotrou Ernst, ar medesin en devoa lonzaouet ar glanvourez, a jomas sebezet : goude beza he gwelet e teuas d'ar gear drouk-livet ha ne c'hellias

dibri tam. Tri miz anter goude, d'an 22 a viz kerzu 1905, ar medesin-ze a roas eun testeni freas dre skrid e oa pareet an Intron Rouchel e Lourd.

Ar polis zoken a gemeras emmell gant ar burzud. Ar vedesined eus Metz a welas ivez an hini bareet ha lod anezo a glaskas nac'h ar mirakl.

E 1904 an Intron Rouchel a deuas a nevez da Lourd : ar pare a gendalc'he mad eviti. An aotrou Bertrin en deus gwelet anezi er bloaz 1905 hag er bloaz 1909 hag ar yec'hed he devoa bet e Loard er bloaz 1903 a ioa diazezet mat (1).

Setu eur mirakl hennez, me zonzj. N'eo ket an testou a vanko var an dra-man. Penaoz gouzout e gwirionez ez eus eno eur mirakl ; setu petra welimp er miz a zeu.

F.-M. MAZÉAS.

(1) Kementraja zell ouz an Intron Rouchel a zo tennet diwar levr an Doktor Bertrin : Lourdes, apparitions et guérisons. An aotrou Bertrin a zo eur beleg euz ar re zesketa hag e levrion diwar benn Lourd a zo eun dudi o lenn.

Ar Yec'hed

D'eoc'h holl, lennerien *Faiz ha Breiz*, yec'hed mad epad ar bloaz nevez ! Ha c'houi klenvejou, me ho ped, na dostait ket ouz ar re yac'h ! a pellañt diouz ar re glanv.

Kenta goulenn a reomp an eil ouz egile pa zigouez ganeomp en em welet eo goulenn kelou an eil eus yec'hed egiñ. Perag an dra-se ? Nemed abalamour n'eus netra etouez madou ar bed-man o kaout kement a dalvoudegez evel m'en deus ar yec'hed.

Mes an arc'hant koulskoude ? An arc'hant ne dalv ket ar yec'hed. Ar c'hlenved a zo treac'h d'an arc'hant. Evit gounid arc'hant eo red kemeret poan, tregas ha skui der. Poan, tregas ha skuizder a c'halv ar c'hlenved hag henman d'e dro a c'halv an Ankou. An den pinvidik a ya d'ar bed all hag a lez e arc'hant var e lerc'h. Espern a raio poan, tregas ha skuizder d'e l' erilourien. Nag a glanvourien a rofe o leve evit beza goest da vale, da zibri pe da gouskat evel an holl. Lennet am eus e oa eun Amerikan, perc'hen eus muic'h a vilionou eget n'am eus me a beziou daou wenneg, hag en devoa eur stomog ker fall, ma n'oa ket evit treizia na viou, na bara, na-kig yar, traou skanv koulskoude da zibri. Ar vedesined a veze en dro d'ezan, noz-deiz. Klauoustre, an den-ze en divije roet e vilionou da brena eur stomog welloc'a eget an hini en devoa... ma vije bet posubl eur seurt marc'had.

Mes ar spered koulskoude ? Ar c'hlenved a zo treac'h ivez d'ar spered, da lavaret eo « ar spered a vez yac'h pa vez yac'h ar c'horf. » Epad ar c'hlenved, ar spered peurliesa a deu da goll e nerz ; semplât a ra gant an distera poan-benn, ha kuitât a ra alies ar glanvourien. N'ho peuz nemed gwelet petra c'hoarvez gant ar vesvierien —, rag ar vesvierien a zo klanvourien, — mes eur c'halz anezo a goll o skiant vat. Er bloaz tremen var 115 den klanv a ioa en hospital an dud sot e Kemper e ioa 71 mezhvier.

Treac'h eo c'hoaz ar c'hlenved da ouisiegez ar brasa medesined. Ha koulskoude medesined an deiz a hini a zo desket mad var gement klenved a zo. An Aotrou Pasteur (1822-1895) eun den gouisiek bras hag eur c'risten brasoc'h c'hoaz a zo deuet a benn da ober anaoudegez gant al loenedigou bihan hanvet e galleg

microbes, a en em zil en hor c'horf heb gouzout d'eomp hag a c'hell hada en hor goad klenvejou danjerus. Abaoue kavadennoù an Aotrou Pasteur, ar vedesinerez a zo eat var araok. N'euz for a re ; re a droiou kamm a c'hoaz d'ezal bendez c'hoaz ar c'hlenvejou.

Dre-ze 'ta, mignoned, e welit em boa gwir da lavaret n'ez euz mad ebet var an douar o talvezout kement hag ar yec'hed, ha pa bedan ar c'hlenvejou da bellât diouz hor bro Breiz-Izel ha pa lavaran d'am lennerien « yec'hed mad » e reketan d'ezo an eurus-ted hervez ar bed-man.

Bep miz e roin aman, gwella ma c'hellin, eur c'huzul bennak d'am c'henvroiz, evit o sikour d'en em viret diouz ar c'hlenved ha d'en em zizober dioutan pa deuo d'o gwaska.

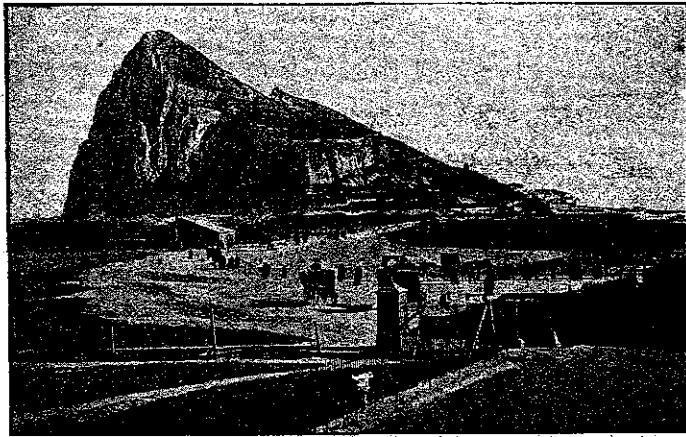
Kuzulioù e vezint hag a zello ouz an holl, na petra 'ta. Er miz a zeu e livirin d'eoc'h eus a *beleac'h e teu ar c'hlenvejou*. Da c'hedal, yec'hed mad da bep-hini ac'hanoc'h ha d'in-me ivez !

Ar medesin.

Eun dro er Spagn

(KENDALC'H)

GIBRALTAR

Da unnek heur edomp o tizrei eus Tanjer evit mont betek Gibraltar, eur gear a zo var douar ar Spagn, mes dindan galloud ar Zaozon. Treuzi a rankomp ar vreae'h vor a zo etre an Afrik hag ar Spagn hag a zo anavezet mad gant ar vartoloded, rak evit mont eus a Vrest da Doulon, dre vor, e ranker ober an hent-man. N'eo ket gwal ledan. En eul lec'h n'he deus nemet pemzek kilometr. Diouz an daou-du ez eus menezioù uhel, a zo hanvet menesioù Hercule. Ar re goz a gonte e oa gwechall stag ar Spagn-ouez an Afrik pa deuas betek eno ar jeant bras Hercule. Heman a grogas gant e zourn-deou en eur menez ha gant e zourn-kleiz en eun all hag o distagas an eil diouz egile, hag abaoe ar bagou a c'hell mont eus ar mor Mediterrane er mor Atlantik.

Peurliesha e ves gwall vor etre an Afrik hag ar Spagn. Hirio ne z'eus ket eun tamm avel, ar mor a zo brao, evelato avechou hor batimant a ves brallet, hag evit kaout goudor e sko eun varzu ar Spagn betek Tarifa hag e za evelse demdost d'an douar betek Gibraltar. Gwelet a reamp mad an tiez eus kear Tarifa, hag o sellet ouz ar

semafor e teuas da zonz deomp eus ar veaj hir a reas e miz eost 1905 tri beleg eus Bro-Leon. Kaset gant ar gwall amzer pell diouz an douar en eur vagig vihan ha dister, an tri beleg-man, goude beza bet epad pemzek heur o stourm ouz ar mor e kounnar, e oue saveteet dre virakl. Kaout a rea dezo oa deuet o heur diveza hag en em breparet e oant d'ar maro. Mes ar Verc'hez Vari, o doa peded kalounek, a zigasas varzu enno eur batimant bras an *Aurera* eus Bilbao er Spagn, a gemeras anezo evit o c'has d'ar porz ma z'ea e-unan, da Jen, en Itali. Epad dek dervez e ouent var vor ha dre an hent-man o deus tremenet. Klask a rejont digas kelou eus Tarifa, mes, evit doare, tud ar semafor a ioa kousket, rak ne rojont respont ebet, kaer a oue ober sin dezo, hag e oue red mont betek Jen arôk digas kelou. A zirak Eussa o doa gellet rei da anaout e oant saveteet, mes ac'hano betek Jen, da lavaret eo epad dek dervez, n'o doa gellet kas netra d'o zud o doa mall, goulskoude, da c'houzout e pelec'h edont. En em gavet e Jen, avad, ez ajont buhan d'ar post da skriva eun depech : « En em gavet omp hon tri yac'h e Jen. » Mes divezatoc'h e kountimp penn da benn da lennerien *Feiz ha Breiz* ar pez a skrivoomp aman hizio e berr gomzou.

En em gavet omp e porz Gibraltar. N'eo ket eur porz kloz, an avel eus ar c'hresdeiz a ziroll ennan hag a ra droug bras d'ar batimanchou.

Gibraltar a zo eur roc'h vraz hag uhel (425 metr). Henvel eo ouz eur c'henn o faouta ar mor. Stag eo ouz ar Spagn gant eun tamig douar izel, ken izel hag ar mor, hag abalamour da-ze Gibraltar, p'en em gaver e kichen, a zo bras da welet, ha goulskoude n'eo ket rag n'he deus ket a zaou gilometr hirder na kals ouспен eur c'hilometr ledander. Hag evelato ez eus eno ugent mil den, mes an hanter anezo a zo soudarded. Kear a zo mogerioù krenv endro dezi, hag evit mont enni eo red kaout konje digant eun ofiser a zo e kichen an nor vras o teuler evez. Ni a zo Fransisien ha breman e za mad an traou etre ar Frans ha Bro-Zoz, hag an ofiser a oue laouen o lezel ac'hanomp da vont da welet kear Gibraltar. An tiez a zo a vernioù, ouz kostez ar menez ; kazarnioù kaer a zo great evit ar

zoudarded, ar ruiou a zo kempennet mad. Pegen dishenvel eo ar gear-man diouz Tanjer !

Nag a ganoliou a zo e Gibraltar ! Ne veler nemet kanoliou e pep lec'h, kanoliou bras spountus. Ar menez a zo kleuzet, riboulou a zo da vont eus eun tu d'eun tu all, hag ar zoudarded a c'hell evelse kuzat ha mont d'al leac'h ma vije ezom. Ar Zaozon a zo e Gibraltar abaoe 1704, ha n'o deus ket a c'hoant da veza kaset ac'hano. Setu perak o deus kement a zoudarded eno, ha kement a ganoliou.

E kichen Gibraltar ez eus eur gear vihan d'ar Spagn, hanvet Aljesiras. En eur c'hart-heur ez er eus Gibraltar, dre vor, betek Aljesiras. Aman ec'h en em vodas, n'eus ket pell, kannaded broiou an Europ da ziviz divarben ar Maroc. Bet omp en ti-kear, er gambr el lec'h m'en em vodent, ha da c'houde hon deus great eun dro e kear. An heol a ioa o vont da guzat, hag o teuler hon daoulagad varzu Gibraltar, e weljemp ar menez gant e ganoliou ruz tan glaou. Nag e oa kaer da velet ! Eur pennad mad goude ma oa kuzet e lec'h all, an heol a gendalc'has da lugerni var lein menez Gibraltar.

I. U.

HEN. — He ! mamm goz, ha n'eus ket a draou kaer er vro-man, e c'hellfen ober taolennou diouto ?

HI. — Nan ! n'eus ket ken aot'ou ; eun tenner portrejou a zo bet carlen. oc'h ober eun dro hag en deus o c'haset gantan.

AN HENT RIKLUS

A nevez m' oant dimezet, Jakez ha Katellik
A veve brao ha laouen evel daou labousik
Kalonek e labourent evit gounid bara
D'o bugaligou vihan, heb klemm eus a netra.

Jakou zonjas eun dervez, en devoa eur c'hinou,
A ioa bet faoutet ledan dindan e fronellou,
Hag adalek an deiz-ze, siouas, ar bod iliö
A gavas eun den muioc'h da c'hlaouri var e dro.

Gwelit hen o tont laouen hag en eur vouse'hoarzin
D'an davarn pell diouz e di ; eno eo mat ar gwin.
Petra eo eur werennad da derri e zec'hed ?
N'eo ket re chopinadou, d'e gornailhen tanet.

Horjellus e ziwesker, skarzet e c'hodellou
D'ar gear, re garget e gar, klevit o tont Jakou ;
Lezel a ra malloziou var e wreg glac'haret ;
Netra n'eo mat evitan, ma ne dorr e zec'hed.

Goude kalz trouz ha goelvan, Jakez var e ene
A douas trei kein d'ar gwin ; ne evje mui banne :
An heol n'en doa ket paret diou wech var an douar
Hag edo 'r pôtr gant e Rhum, e tal ar c'hontouar.

Pa zizroas diouz an noz, mezo 'vel eur gailhen,
Katel a ioa e kounnar ha gwall denval he fenn ;
— « Na me zo bet furzoden o kredi eur mezhier
» Rak eus ginou ar seurt-ze ne deu nemed geier. »

— « Katel, gwir a leveres, a respont ar pôtr fin,
» Na likeuriou, na cassis, biken mui ne danvin. »
Ha tri dervez goudeze, en davarn a nevez.
Dirag eun Amer Picon, e c'hlaourenne Jakez.

Ar boeson-ze dilezet, teuas tro an absenth
Ha Jakez her c'hemere da louzaoui e zent ;
Setu petra lavaras an ozac'h da Gatou,
Pa c'hoanteas ar wreg paour skandalat he aotrou.

Eur miz a zo tremenet, ne fura ket Jakez
Brevet, gant beac'h he glac'har, ha skuiz gant he buez
Katel hag he bugale, zo tec'het euz an ti
Hag ar mezhier divezet a zo 'n hostaleri.

Abenn c'houeac'h miz da c'houde, e greizen peurzevet,
Jakez varlerc'h eur c'hofad, var an hent zo marvet
Setu petra c'hoarvezo ganeoc'h ivez Breiziz,
Ma kasit evel Jakez, hoc'h arc'hant d'an hostiz.

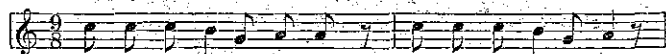
F. R. H.

Janned ar Briz-Vourc'hizez

(Var eur ton euz bro Douarnenez)

Andantino.

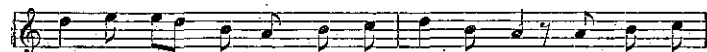
En deiz all da Lo-kour-nan. E oan eat da ger-c'het

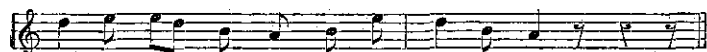
e oan eat da ger-c'het Deut gant an train 'z a Ba - riz

ar plac'hik koant Jan-ned Oh lon yé a-c'haoup Deut fin ar

bed mi - gno - ned deut fin ar bed me gred deut fin ar

bed mi - gno - ned, deut fin ar bed, me red.

1

En deiz all da Lokournan e oan eat da ger-c'het,
e oan eat da ger-c'het,
Deut gant an train 'z a Bariz, ar plac'hik koant Janned.

DISKAN

Oh ! lon-yé ac'haoup !
Deut fin ar bed,
Mignoned
Deut fin ar bed, } bis
Me gred !

2

Allaz, allaz ne gaviz — e leac'h eur plac'hik koant (bis)
Nemed eun tam kiniden, spontuz he gwiskamant.

3

Jannedik he doa troket — he dillad Breizadez (bis)
Ouz eur bern truillou lorc'huz, deuz Paris pe Londrez !

4

Var gern he fenn eur pez-tok — evel eur vasin vraz (bis)
Goest da zisheolia Janned, Katou, ha tintin Soaz.

5

E touez he bleo oa sanket — eur foul-trennad nadoz (bis)
Goest da sklasi e galon, da Yan vartolod koz !

6

Moarvad n'eo ket pinvidik — Janned va berlejen (bis)
Rak dre he sae toull didoull, e welet he c'hroc'hen.

7

Moarvad en he honestiz — (n'euz ket a fisians kaer) (bis)
Gant he roben eo strobet evel eun ouner laer !

8

Moarvad var bal he daouarn — ar bleo a zo savet : (bis)
Gant manegou ler melen he deuz o goloet !

« : Asa, paour keaz Jannedik, penaoz out te guisket ? (bis)
» Da dad, da vam, à gredan n'az anavezint ket !

» — Allo, eme Jannedik — mie ne resevan ket (bis)
» Rebechou digant potred n'int ket « sivilizet » ! »

Ha me ha trei va seuliou : biken eun ounner laer (bis)
Da di va c'herent d'in-me, ne deuio da verc'h kaer.

P. T. R.

UNAN DIC'HALLEGET

Eur pôtr yaouank deuet d'ar gear euz a zoudard a rea e zen,
hag a lavare en devoa ankounac'heat e vr-zoneg.

Eun dervez ma oa o labourat gant e dad en douarou, e c'hou-
lenne : petra eo *ceci* ? petra eo *cela* ?

— Petra eo eur *charette* ?

— Eur c'har, eme e dad d'ezan.

— *Bon* ! petra eo eur *cheval* ?

— Eur marc'h.

— Ha, ha, eur marc'h ! ya... Petra eo eur *râteau* ?

Just evel ma komze ar c'hanfart, heb sonjal, e laka e votez
var dent ar rastel, hag an troad o sevel en avel a za da skei ar
pôtr e kreiz e fas.

— Ha ! gast a rastel, emezan.

— Che ! eme an tad, an troad rastel-ze en deus digaset da
vrezoneg d'ar gear, en eun taol.

*Destumet e Baden gant J. Terilis
ha bet eur « Dihunamb. »*

Eul loden euz kesterien Kernitron-Lanmeur o vont da ober an dro

Eur c'hiz koz e bro Treger. — Ar gest neud

M'ar d'oc'h bet e pardon **Kernitron**, pe e pardon
Sant-Yan-ar-Biz, pe m'ar d'eo digouezet desoc'h beza da
zul pe da c'houel en oferen bred en eun iliz benag e bro
Dreger, oc'h euz, sur awalc'h, taolet evez ouz eur c'hiz
ha n'eo ket nevez. Gwelet oc'h euz kesterien ha kesterized
o vont etouez an dud, ha ganto en eun dourn eur podik
arc'hant pe aour evit digemer ar peziou, hag var ar
vreaç'h all eun toullad kudennou neud lin kempennet ha
dirouestlet brao ha bordet gant bleuniou a bep seurt liou.

Ar gest neud lin a zo eur c'hiz koz, hag e z'eo, a ioa
anezi gwechall e kals parrezioù, ha n'eo dalc'het mad
dezi, a gredan, nemet e bro Dreger.

Hervez am euz lennet enn eul leor kaer great gant an
aotrou Quiniou, e Sant-Thegouennec edo ive ar c'hiz-ze,
hag avechou, zoken en eur ober bloas, e veze roet eno en
iliz, e prof neud lin beteg talvoudegez 700 hag 800 lur, ar
pez a raje hirio tost da 2,000 lur. E kostez ar Merzer hag
ar Roc'h, var am euz klevet, e veze roet ive neud d'an
Iliz ; breman ne virer eno nemet atao ar memez keiellad
neud, hag a vez kinniget d'ar re a dle rei ar bara benni-
get. Nag a barrezioù all a gaffet enno eur restad benag

euz ar c'hiz koz-ze. E Treger, dre c'hras Doue, eo dalc'het penn da benn, hag evel gwechall.

Pell amzer 'zo a dra zur e vez kestet neud er vro-man. Setu ama ar pezh am euz lennet en almanak *Kernitron* evit 1910, e loden histor parrezioù kanton Lanmeur : « E miz gwengolo 1658, an aotrou Primaigné, person e Garlan, c'hóant gantan da lakaat e iliz e stad deread, daoust pegen tano ha skanv oa ar c'hef, a c'houlennas digant an aotrou 'n Eskob (eskop Landreger), aotré da lakaat ober gant eun toullad pôtréd yaouank eur gest vras a neud er barrez hag er parrezioù tro var dro. Ar gest a oue great ha kals a neu l a oue destumet.

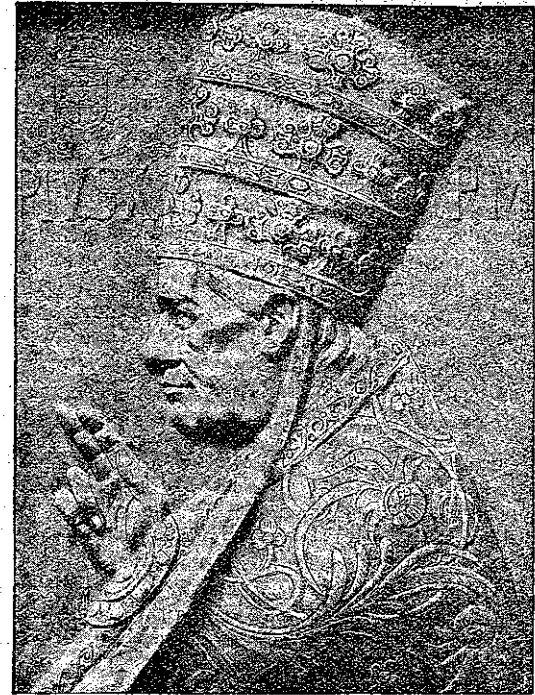
D'an holl gesterien e vez roet neud. Peurliesha an daou pe dri fablik bras evit ar bloaz a hanv pe a glask bep miz ar gesterien hag ar gesterezed, a vezo lavaret o hano euz ar gador brezeg er-zul diveza euz ar miz. Peh hini a gest evit e zant : eur c'hester a zo evit sant pe zent patron ar barrez, eun all evit an anaonn, eun all evit ar Vere'hez, eun all evit Breuriez ar Zakramant, pe Breuriez ar Rozera, pe ar beorien : gwelct zo bet beteg nao gester oc'h ober an dro asamblez. E parrezioù zo ar gesterien a zigas o neud da fin ar miz d'ar-presbital ; e parrezioù all, marteze gant aoun da gaout re vras beac'h e vezont digaset bep sul. Mall e vez, gant ar re yaouank dreist holl, beza lakeat da gesta hag e reont gwella ma c'hellont evit-se var ar fabriked vras. Neuze e c'hellont diskouez bolontez vad ha devosion ha dillad nevez o deuz ive var ar marc'had. Ar gerent hag an anaoudegez euz ar parrezioù all a deu da zigas neud d'ar gesterien hag ahez e vez great dezo eun tamm lein, hag ar gesterien en em bed da leina an eil e ti egile.

Petra vez great gant an neud-ze ? Dindan an Testamant Koz an Aotrou Doue, a c'houlenne digant an dud fidel neud lin gvenn evit ober an dillajou hag al lienachou a ioa red vardro an templ (Ex. xxxv, 6).

Hizio an neud a vez gwerzet, ha dre eno e vez kavet atô peadra da brena an traou a vez ezom anezo vardro an iliz.

Lennerien ger, me bed ac'hanoc'h da zont da velet ar gesterien ha kestered neud lin, ha bezit sur great e vo deoc'h propiente, dreist holl ma tigasit ganeoc'h eur guden benag da rei d'ezo. S. G.

Keleier brasa ar miz tremen

PI X

Ar Frans ha Doue he badiziant

Komsou Hon Tad Santel ar Pab. Jezuz-Krist, evel a ouzoc'h, a zo bet stlapet evel eun torfetour pe eun didalvez er meaz euz holl diez hag euz holl lezennou ar C'houarnamant. Daoust d'ar pezh a zo bet great d'ezan, ha daoust da gounnar e enebourien e tizroio adarre. Hon Tad Santel ar Pab hen disklerie d'hor C'hardinaled nevez d'an 29 a viz du diveza :

« Ar Frans, emezan, ne c'hell ket mont da goll : meritou he » misionerien a skign ar feiz dre ar bed hag a skuilh alies o goad » abalamour d'ezi ; pedennou he sent a zo en nenv hag a garfe » gwelet o c'henvroiz o vont d'o heul ; aluzennou eleiz euz he » bugale evit magu o beleien ha kempenn o ilizou ; ha dreist » holl goelvan ar vugaligoù dirag taol ar Zakramant, kement-ze » holl a lakaio da goueza, eun deiz pe zeiz, var merc'h hena an » Iliz, trugarez vras Hor Zalver Jezuz-Krist. Eün deiz a deüio hag

» ar bobl badezet e Reims a zizroio varzu Doue e vadiziant hag a » gemero adarre ar renk kenta etouez ar boblou kristen euz ar » bed. »

Komzou an Aotrou 'n Eskob. — An dervez kaer-ze prometlet d'eomp gant Hon Tad Santel ar Pab a zavo pa blijo gant Doue ha p'o devezo labouret awalc'h an dud. Jezuz-Krist a zizroio en hor 'bro, p'hon devezo kempennet an hent d'ezan da zizrei hag evit kement-ze, evel a lavar an Aotrou 'n Eskob, ar pez o deus ar gatholiked da ober eo en em glevet : en em glevet da gas ar relij on var well en o farrez ha da deuler evez var ar skoliou dizoue, evit ma ne vezo great enno gaou ebed ouz ar griste:ien vihan a rank o d'arempredi ; en em glevet da glask danvez beleien ha danvez skolaerien ha da zevel muia ma vezo gelllet a skoliou kristen nevez ; en em glevet da gaout patronachou e peb parrez ha da rei an dourn d'o c'has en dro ; en em glevet, evel breudeur ma zomp, hag en em emmell, peb hini hervez e c'nalloud, eus an traou niverus a c'hell beza savet en eur barrez da zigas gwellaen e peb doare etouez an dud, zoken evit ar pez a zell ouz madou an douar.

Jezuz-Krist a zistroio, ma vez kempennet an hent d'ezan, da lavaret eo ma ra ar gristenien ar pez a c'houlenn outo o eskibien.

Ar Brezoneg e Kemper hag e Roazon

Muioc'h-mui e tener da anaout talvoudegez ar brezoneg, hag en eul lizer skrivet da veleien eskopti Kemper ha Leon ha digouezet ganto d'an 8 a viz kerzu, an aotrou Duparc a lavar d'ezo miret d'ezan e blas, var an teatr, e Breiz-Izel : « Vous êtes en pays de » race et de langue bretonne. Ayez un théâtre breton. Souvenez- » vous que ce théâtre pour être conforme à l'esprit breton doit tou- » jours être profondément religieux. »

Bennoz Doue a c'hell ar Vretoned lavaret d'an Eskop breizad-ze.

— Kaëroc'h a zo c'hoarvezet c'hoaz. An aotrou Steeg, ministr an deskadurez e Frans, var goulenn an aotrou G. Dottin, an aotrou A. ar Braz hag an aotrou P. ar Rouz a zo o paouez digeri d'ar brezoneg an nor-dal da vont e skol veur Roazon. Hiviziken e vezo roët eno d'ar re a vezo desket gwella var hor'yez, peb a desteni evit o gouiziegezh, ha studiadennoù ar re o devezo c'hoant da veza doktored a c'hell beza skrivet e brezoneg. Setu aze eur c'helou mat hag a fuillho levezet var dal peb gwir breizad. A nebeudou, evelato, e teuer da anaout ha da viret gwiriou ar Vretoned.

Euz skol-veur Roazon, e vezo gwelet dizale ar brezoneg o vont d'ar skoliou krenn hag ac'hano d'ar skoliou bihan : mil meuleudi da gement hiui a roio an dourn, evit mac'h en em gavo ar c'henta 'r g-wella an nevezenti-ze hag a raio kement a vad d'ar Vro. A benn eun nebeud bloaveziou aman, pelloc'h ne vezo ket kavet a Vretoned ha ne ouezint ket a vrezoneg, pe o defe mez oc'h anzañ e c'houzont anezan.

An Aotrou de Guébriant eskop Kien-Tchang

E deizrou kenta miz kerzu ec'h en em gavas gancomp eur c'helou ankenius : ti an Aotrou de Guébriant hor c'henvroad, a zo bet laëret ; e iliz devet, eiz euz e gristenien hag unan eus e veleien, an Tad Castenet, lazet. Hen, e unan a ioa c'hoaz e Hanoi, o tizrei eus Breiz el leac'h m'oa bet oc'h ober eur bale, pa glevas hano, eus ar gwall zarvoud e ioa c'hoarvezet en e vision ; e leac'h chom eno eur pennad da c'hedal ma wellaje an traou e kendalc'has raktal e hent varzu e eskopti. Ra deui, da vihana, an Aotrou Doue d'e viret diouz peb droug.

Setu aze bueziou ha n'eo ket red o gouzanv, ha n'o gouzanver nemed ab lamour da Jezuz-Krist.

Maro an Aotrou Gayraud, kannad Goueled Leon

An Aotrou Gayraud, chaloni a hënor, kannad Goueled Leon, klanv eur pennad a ioa, a zo marvet e Bourg-la-Reine, e kichen Paris d'ar 17 a viz kerzu, d'an oad a bemp bloaz hag anter kant. En dere'hent, Hon Zad Santel ar Pab en devoa digaset e vennoz d'ezan. Eun den oa euz ar re zesketa ha great en deus epad pevar zek vloaz hënor d'ar re o devoa e gaset da gomz en o hano da Paris.

A. R.

Respountchou divinadennou miz Kerzu

I. — Eur sparfel en devoa tapet eur c'haz ha kaset anezan da zibri d'he zri labous bihan mes ar c'haz eo a zebras an tri labouz bihan hag a deuas d'ar gear heb beza debret.

ts. II. — Mantel ar chiminal.

III. — Al lin.

ts. IV. — Ar pempet linen euz an divinaden-man « nao gaz koz e pèb sach'h » a ioa chomet ouz an ispill er voullerez ; an darn vrasa euz hol lennerien o deus anavezet ar fazi-ze buhan awale'h ha kavet e oa e Lanfeust : 6.561 kaz koz, 59.049 kaz bihan ha rak-se 'ta : 65.610 etre bihan ha braz.

O deus kavet peder respont :

Guillaume Le Gall, eus a Rosnoën.
Jeannie Sanquer, eus a Lannurvan.
Ha Françoise Simon, eus a Blouvian.

O deus kavet teir :

Jacques Le Gall, eus a Vodilis.
Catherine Boulc'h eus a Zant-Nouga.
M. Yv. Cardinal, eus a Zant-Nouga.
François Kerdraon, eus a Landada.
P. Ropars, eus a Dreglonou.
Francine Le Saout, eus a Folgoat.
Jean-Louis Le Guen, eus a Blouzeniel.
François Trebaol, eus ar Vourc'h-Wenn.
Yves Prigent, eus a Zant-Nouga.
Marie Cuff, eus a Zant-Nouga.
Joséphine Pinvidic, eus a Wikar.
François Loâc, eus a Blouguerne.

Divinadennou miz Genver

I. — Raklat koat var goat, var eun dra veo, livirit d'in-me petra eo ?

Digaset gant Tenenan Therené, eus ar vourc'h vras e Plabennec.

II. — Eul linsel wenn e kreiz ar c'hoat koat a zirazi ha ne gouez dellien ebed varni ?

Digaset gant an Intanvez Pèron eus a Folgoat.

III. — Rondel dirondel, karget a rondellou ?

Digaset gant Michel Quibouron, eus a Blouguin.

IV. — An ozac'h a zo rouz, touz, millner ;

Ar vreg a zo rouzez, touzez, millnerez ;

Ar vugale a zo rouzien, touzien, tout millnerien ?

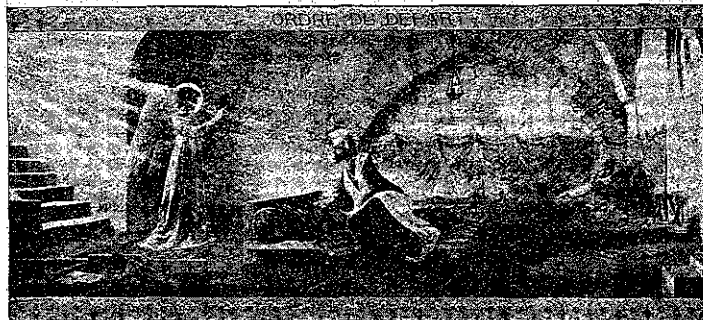
Digaset gant Yeon Paul, eus a Zant-Nouga.

Digas ar respontchou hag an divinadennou nevez a gavet ha n'int ket bet moulet c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant-Nouga, dre Blouzevede, er pennez dez kenta goude ma vezo digouezet ar c'hannad er parrezioù.

Lennit mad. — Ar gevren-man a zo evit an holl, bihan ha braz. Ar re o deus kavet ar respontchou evit miz du ha miz kerzu diveza a vezo kaset d'ezo eul levrig benag e kalanna, en deziou-man. Ar re a gavo ar muia respontchou edoug eiz miz kenta ar bloaz nevez-man o devezo ivez prizioù kaër da C'houel ar Bleun-Brug er miz Gwengolo a zeu.

Feiz ha Breiz

Kappad Misiak ar Vretoned

Ar Mabig Jezuz en Ejipt⁽¹⁾

A veac'h m'oa ganet ar Mabig Jezuz, ma kavet édo a re var an douar. Herodez dreist holl, o klevet pennou bras ar Sav-Heol, o lavaret hano eus roue nevez ar Yuzevien, a grenas, hag o welet ne deuent ket en dizro da zigas eus e gelou, evel m'en devoa kemennet d'ezo, e reas, en e gounnar, laza holl bôtred vihan Bethleem ha tro var dro. Mes pried Mari, ne denne ket e spered, na noz, na deiz, divar an tenzor dispar a ioa fiziet ennan. Eal an Aotrou a ziskennas ivez euz an nenv : « Sav, « emezan da Joseph, kemer ar Bugel hag e Vamm, ha » tec'h d'an Ejipt, ha chom eno ken a livirin d'it, rag » Herodez a zo o klask an tu da goll ar Bugel ! » Ker-kent, heb an distera klemm, hag heb gedal zoken an deiz da zont, Joseph a dec'has diouz Betleem gant ar Mabig Jezuz hag e Vamm. Daou zervez bennak a lake-jont da dizout an Ejipt : eno Herodez n'en devoa mui

(1) Gouel ar Mabig Jezuz o tec'h et en Ejipt, a vez great e eilez a ilizou d'ar 17 a viz c'huevrer.

netra da welet warno. Ar profou a ioa bet roët d'ar Bugel, gant Rouaned ar Sav-Heol, a reas mil vad d'e gerent en deziou ankenius-ze.

Hervez lavariou koz koulskoude, ne vije ket bet nemeur a ezom anezo, rag ar gwez palmez hed a hed an hent a blege o skourrou da ginnig o frouez d'ar Familh Zantel, epad ma teue al loened gouez da adori ar Mabig bihan ha ma welet, e-harz e dreid ar roz o tigeri, an eienennou o tarza, an idolou o terri hag an diaoulou o tec'het. Mes ar burzudou-ze n'int ket gwir bater, na tost da veza. Ar pezh a c'heller da gredi, avat, daoust ma n'ema ket en Aviel, ken nebeud, eo e chomas ar Familh Zantel, eur pennad bennak e Matarieh, eur geraden savet koulz lavaret var dismantrou Heliopolis. Vardro eno e ioa dija eleiz a Yuzevien o chom; Joseph ha Mari a ioa êsoc'h d'ezo eta en em denna en o zouez eget e neb leac'h all, hag en doare-ze ivez Jezuz-Krist, pe Hen a veve en e vro, pe Hen a veve en harlu, a dremene atô e vuez e serr e bobl.

Diskouez a rear c'hoaz e Matarieh, demdost d'an iliz nevez savet eno breman dek vloaz, en honor d'ar Familh Zantel, eur wezen sykomor, koz kant vloaz, hag a zo diouanet var a leverer, var grizioù an hini a zisheolias Mestr an nenv hag an douar p'edo bihanik etre divreac'h e Vamm.

Ar roue Herodez, bet digernez ouz e nesa e doug e vuez, en devoe eur maro trist. Eur c'hlenved euzus, evel ma vez digaset meur a wech d'ar re a ra brezel da Zoue, a spegas outan : breina a rea var e dreid, hag eur c'houez ker pounner a deue dioutan' ma oa eun

donjer beza var e dro : mervel a eure evel m'en devoa bevet. Kelou e varo a en em skignas evel eul luc'heden; Eal an Aotrou her c'hasas da Joseph; « Savit, » emezan, kemerit ar Bugel hag e Vamm, ha dizroït » da vro Israël, rag ar re a glaske laza ar Bugel a zo » maro. »

Joseph a zavas raktal, hag o veza en em lakcat en hent e tizroas da Nazareth. Ar gear-ze, eme zant Jerom oa « bleunen ar Galile » ha Jezuz hag a vevas enni hag a zougas he hano, a zo deuet da veza kaër a bleunen a en em zigoras var douar Israël.

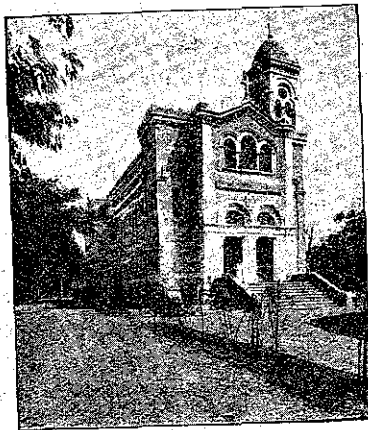
Ar pezh a c'hoarvezas gant Hor Zalver Jezuz-Krist, pa rankas tec'het diouz Bethleem a c'hoarvez breman c'hoaz gant eleiz euz e ziskibien, beleien, menech ha leanezed a welomp stank ha stank o kemeret hent an harlu, evit kaout gwir da ober e leac'h all ar vad u'o deuz ket ken a urz da ober en o bro. Ar re a ro dourn en eun doare pe zoare da stlepel an dud keiz-ze var an douar noaz, a dlefe krena en aoun ne zigouezfe ganto ar pezh a zigouezas gant Herodez; rag Doue a zo eun Aotrou bras, ha ma c'heller tec'het eun draik bennak diouz e Galon Zakr, ne c'heller ket, kaër a vez friugal, tec'het pell awalc'h evit ma ne c'hellfe ket gant e vreac'h, tizout er bed-man pe er bed all, kement hiui a ra brezel d'Ezan. Eur pennad e vezont laosket da ober o reuz, da c'hedal beza skubet en tan, evel an delliou er goanv gant kounnar an avel.

Goude ar brezel, e teu ar peoc'h : eun deiz a deui ivez hag ar gristenien a zo breman harluet a gleiz hag zeou, a zizroio adarre da vro o c'havel, gant o gouf iezgez hag o santelez kre-ket ha kacreat, rag ar venec'h, evel a lavar eur skrivanié brudet, a zo evel an dero : kaer a vez c'hoari varnezo, n'oar ket evit dont abenn d'o disc'hrisienna mad awalc'h, ha d'an distera e en glouar e teu o gouen da nevezi dindan heol benniget an Aotrou Doue.

Ra deui ar Famil zantel a vevas e Matarieh, pinvidik awalc'h daoust d'he faourentez, p'eo gwir edo gant ar Mabig Jezuz, da skuilh he brasa bennoz e kerc'hen hor breudeur hag hor c'hoarezed stlapet en harlu, ma c'hellint dizrei d'ar gear, ar c'henta ar gwella, evit brasa mad an holl.

J.-M. PERROT.

MIRAKLOU

Miraklou a zo eta, ha lavaret am beuz deoc'h unan euz ar miraklou ken niverus a c'hoarvezas e Lourd. Eno e vez eun darn vras a vedesined, gwelet a reont difazi ar pareansou ar souezusa ha ma sonch deoc'h e livirint var ehun « an dra-ma a zo eur mirakl » oc'h faziet a galz zoken, rak klevet am beuz meur a hini oc'h embann ar wirionez ; mes kalz re all ive a lavaras d'in : « Mantret e choman dirak traou ken souezus mes evit gellout lavaret eo ar bareanz-ze *mirakulus* e viche red diskouez d'in eo Doue hebken a reas an dra-ze ; hag an dra-ze ne vezo ket diskouezet ; rak me c'hell lavaret atao eo eun *nerz kuzet* benag eo a reas ar burzud ; pe zoken eur *sperec hueloc'h*, galloudusoc'h eget an den, ha perak ne viche ket hennez an *diaoul* ? Hag ouspenn a zo ; ni medesined a oar ervat pe labour a ra hag a c'hell ober an *nervennou* evit para eun den. Ha ken eas eo *aliez fazia* an dud ! » Setu, lennerien va mignoned, petra glever ken aliez ha bemdez a eneb pareansou Lourd, a eneb eta an holl miraklou. Na gwir en devoa ar roue santel David da lavaret « Daoulagad o deuz ha ne welint ket ar sklerijenn ! » Gant aoun da welet siell an Aotrou Doue er bed krouet gantan, ar re-ze en em zall o unan.

Breman e ian da respont da bep digarez roët gant ar medisin-ze evit nac'h ar mirakl.

I. — *An nerziou kuzet.* — Petra eo eta an nerziou-ze ? Ne anavezomp ket a dra zur, kement nerz a zo bet lakeat gant Doue en traou krouet gantan : eun dra a zo goulskoude anavezet mat : al lezennou a reiz ar bed n'en em zavont ket an eil ouz eben, hag an nerziou a zo anavezet gant an dud n'int ket dinerzet gant re all a deufe da enebi outo : anefe-ze ne vichent ket anavezet. Ha neuze eun dra all a zo : n'oun dare ped mil bloaz a zo e klasker lakât an traou burzudus a bep doare var gount an nerziou kuzet. Ha penaoz, abaoue keit amzer, n'int ket bet dizoloët an traou-ze ? Kuzet anat int, evit doare, ha ken mat zoken ma ne vezint anavezet morse ; rak n'euz ket a draou evelse. Ha lavaret, eo bet paret an Itroun Rouchel gant eun nerz kuzet a zo lavaret. « Pare eo, an dra-ze, a welan ; n'ouzoun

ket muioc'h ». Ia, mes daoust hag an dra-ze a zo respount ? N'eo ket, me sonj. Ha red eo klask eun digarez all.

II. — *Daoust hag an drouk-spered eo a reas an dra-ze ?* — Dreist an den, hag izeloc'h eget Doue, ar spered infinimant parfet, ema an Elez mat, hag an drouk elez. Galloud ar sperejou-ze a zo bras, gwir eo, rag anaout a reont kalz muioc'h a draou eget an den ; hag an deskadurez-ze o deuz a ra dezo kaout ar c'halloud da ober traou *burzudus* ; ne lavaran ket traou *mirakulus*. Ama ne gomzan ket euz an Elez mat, rak bolontez ar re-ma a zo bepred ehun, ha ne glaskont nemet ober bolontez Doue. Euz ar re all eta eo ema komz ganen.

Ia, red eo hel lavaret, hed ar weach an drouk-spered en deuz great traou mantrus ; hag ober a reio c'hoaz keit ha ma pado ar bed-ma ; kementse a zo lavaret deomp en Aviel. « An amzeriou diveza a welo o tiouen falz profetet a reio burzudou bras, traou souezus goest da zeseo an dud cürus ma ve gelllet hen ober ! »

Doue a zo bet red dezan, abalamour d'e furnez heb muzul, rei deomp peadra da anaout e labour dezan, diouz hini an drouk-spered. Kemm ha kemm bras a zo etre an daou labour-ze lia setu ama penaoz ec'h anavezet an eil diouz e gile.

1° Ma zeo great ar burzud gant eun den a vrud vat, honest, anavezet evit e vertuziou, eun den ha n'euz netra da rebech dezan evit ar vuez a ren ; neuze eo eur *mirakl* ;

Ma zeo eun den hag a brezeg ar gevier, ha n'eo ket direbech en e vuez, ma klask gounid arc'hant ; ma klask en em zevel dreist ar re all ; ma ne fell ket dezan plega ha senti ouz ar re o deuz galloud varnan ; neuze *n'eo ket eur mirakl* ;

2° Dre ar frouez eo e vez anavezet ar wezenn, ha diouz ar vad a reont eo barn ar burzudou. Red eo gwelet petra ra ar burzud var an dud. Ma ra d'an dud beza gwelloc'h, furroc'h, honestoc'h, ma laka muioc'h a garantez, a unvaniez, a beoc'h etre an dud ; ma laka ar relijion da vont var gresk ; neuze ar frouez a zo mat, neuze ar burzud a zeu digant Doue, neuze eo eur *mirakl* ;

Labour an drouk-spered dre ar burzud a zo atao fall hag a zoug an dud d'ar fall, en eur douella anezo dre ar gevier

ha dre ar skoueriou a vuez fall a roont bepred : neuze eo red lavaret : an dra-ma n'eo ket eun dra *mirakulus* ;

3° Red eo c'hoas gwelet penaoz e tremen an traou ; petra ra an hini a ra ar burzud. Ma zeo, hervez am beuz lavaret bremaik eun den santel e pep doare ; ma komz en hano Doue ; ma lavar eo dre c'halloud Doue, ha dre e c'hourc'hemenn eo e ra ar burzud evit embann ar wirionez euz e gefridi hag euz e gelennadurez ; ma zeo an traou er c'hiz-ze, neuze pa roio ar vuez d'eun den maro, pa roio ar gwelet d'eun den dall, ar c'hleved d'eun den bouzar, ni lavaro « Doue en deuz roet e c'halloud d'an den-ma, ha dre-ze ar pez a ra a zo eur mirakl gwirion ! » — Doue ne c'hell ket lezel digabestr an drouk-spered, ne c'hell ket lezel anezan da laërez evelse ar gwiriou ha ne d'int nemet da Zoue ; anefe-ze Doue a lakafe ac'hanomp da fazia, ha Doue a golfe raktal e natur, ne viche mui Doue.

N'eo ket diez eta gouzout, peur eo eur mirakl gwirion an dra a weler, ha peur eo labour an drouk spered.

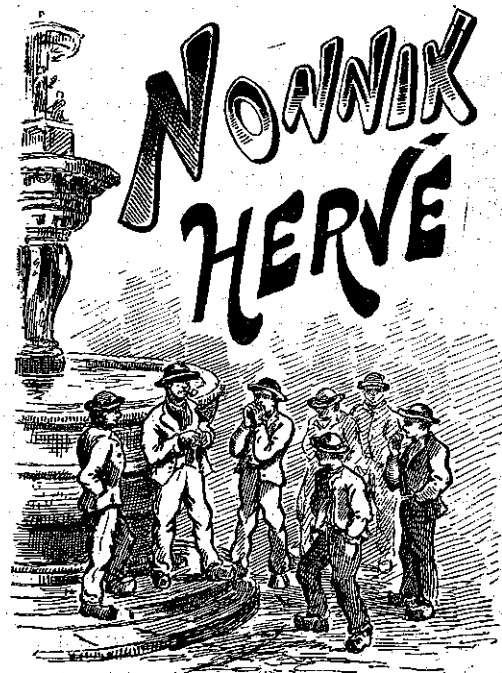
III. — *N'eo ket diez, a lavare va medesin, lakat an den da fazia.* Kredabl bras en doa c'hoant an aotrou-ze da lavaret n'eo aliez ar miraklou nemet taoliou fisik great gant tud ijinus bras, dirak tud a nebeut a spered ha goest da gredi raktal kement a welont hag a glevont. M'ar d'eo gwir an dra-ze awechou euz bugale pe euz tud hag a zo sempl kenan o spered, dre c'hras Doue n'eo ket gwir euz an holl dud hag euz an holl draou souezus. Eun exempl, m'ar kirit, etre meur a gant all. E kearik Faverney, e departamant ar Saôn-Huela, da zeiz ar Pantekost, er bloaz 1608, an tañ a grogas enn eun aoter a ioa bet savet evit reposouar ar Zakramant meulet ra vezo. E nebeut amzer an aoter a deuas da veza eur bern ludu : an ostansouar a jomas en ear el leac'h m'edo var an aoter : eur bobl tud a ioa en iliz d'ar mare-ze hag an holl a jomas mantret o welet ar burzud-ze : an ostansoar chomet en e blas eb harp ebet a nep tu. Hag an dra-ze a badas epad teir heur ha tregont dioc'htu, hag a oe gwelet gant eun niver bras a dud diredet a bep tu da welet ar pez a c'hoarveze. Hanter kant test, dibabet etouez an dijentilou hag ar pennou bras euz ar vro, a destenias ar burzud dre skrid. Eskob Bezanson, an aotrou Ferdinand de Longwy a reas eun enklask pis divar benn

an dra-ze hag a zisklerias goudeze pa bet eno eur mirakl gwirion.

Lennit, mar plich, buez ar plac'hik Bernadett Soubirous euz Lourd, ha ma tiskouezit d'inn eo taoliou fisik a rea ar baotrezik-ze, ma tiskouezit d'inn oa sperejou simpl personn Lourd. Eskop Tarb, an Aotr. Estrade, hag ar re all holl o deuz bet kalz pe nebeut da zarempredi Bernadett ; mar tiskouezit an dra-ze d'inn, me a gano ho meuleudi noz deiz t

Eun dra a zo dreist ar re all hag a blij kenan d'ar vedesined ha da galz tud desket, desket hag a gar prezeg a eneb d'ar mirakl : an dra-ze eo « Galloud an nervedou var ar pareansou ». Komz a rin anezi er miz a zeu.

F.-M. MAZEAS.

Mont a ran da gonta deoc'h eun dro zrol great d'an Aotrou Plantec, person Sant-Yan-ar-Biz, breman ez eus vardro anter kant vloaz. Er bloavez-ze ar Chandelour a zigoueze da zul, evel ma ra eur wech an amzer. An draman n'eo ket eur gonchen eo, rag anavezet mad am eus an Aotrou Plantec, hag ivez Nonnik, an hini a c'hoarias d'ezan an dro zrol-man.

Da zeiz ar Chandelour, eur pennadik araok an offerenbred, e gwered Sant-Yan-ar-Biz, e kichen ar feunteun gaer a zo eno, eun toullad pôtréd yaouank a ioa o c'houeza en o daouarn, o c'headal ar zon diveza. Yen oa spontus ha kazarc'h a goueze. Goudoroc'h a dra-zur e vije bet d'ezo en iliz, mes goazed Treger, evel re Leon ha Kerne, o deus aon da inoui an Aotrou Doue, ma 'z afent re abred d'an offeren pe d'ar gousperou. Edont evit an dekvê gwech marteze o sellet ouz an holorach pa weljont Nonnik Herve o tont er vered, gantan en e zourn, eur pakad, pe eur bellen goulou koar, ar seurt a vez kavet da brema da zeiz ar Chandelour. Hini Nonnik a ioa unan a zaou wenneg, unan velen-aour ; sellet a rea outi

en eur c'hoarzin, evel pa vije bet eur zonz farsus bennag en e spered.

En eur erruout gant ar bôtred, Nonik a lavaras d'ezo, e yez Treger, evel just : « Hio 'fat, pôtređ, vō ket a boan gant ar c'huibu ! »

— : « Nan, laouen, a lavaras ar re-man. Bremaik pac'h efomp en iliz e vō tomoc'h d'eomp. »

— : « Ho ! a respontas Nonik, c'houi a vo inouet en » iliz pell a vō araok ma vō achu an offeren ; ne ouzoc'h » ket ema hio ar zul, hag ar chandelour var ar marc'had ? » araok ma vō benniget ar goulou gant ar Person, ha » bet e zarmon, keit ha keit all, c'houi ho pô bet riou » d'ho treid meur a wech. »

Ar bôtred n'o devoa ket sonjet en dra-ze, ha trist o genou e leverchont holl : « Fidandoullik, ya 'vat Nonik, » gwir awalc'h a leverez, hio, vō pell an offern. »

— : « Ma karfet pea peb a vanne gwin-ardant d'in-me » goude an offern, an aotrou person ne zarmono ket hio. »

Ar bôtred a zonzas e oa eun dra farsus bennak e penn Nonik hag a reas ar marc'had. Just, ar zonz diveza a ioa o son hag int en iliz.

Nonik hag a jome kentoc'h e kichen ar porched, a ieas en dro-man tre e kreiz an iliz, eun d'ar gador zarmon ; ober a reas evel ar re all, enaoui e c'houlou edoug ar brosesion hag epad an Aviel. Epad ar pron, ar goazed a jome en o sav, rag ne ioa ket neuze a gadoriou en ilizou d'an holl evel ma z'eus breman ; e leac'h ober evel ar re all, Nonik a lakeas eur c'hlin d'an douar hag a zispakas e bakad goulou, en e hed ; korda a reas anezan en dro d'e benn evel eur gurunen, nemed e lezaz an daou benn da zont en araok evel daou gorn ; pa oa achu ar pron gant an aotrou Person, ha prest da gommans e zarmon, Nonik a enaouas an daou benn-ze, lakat a reas anezo sounn evel kerniel eur c'havrik, hag hen en e zav paket e zaouarn gantan, e zell a-ban ouz an Aotrou Person. Hen-man, e c'hellit kredi, n'eo ket c'hoant gouela eo a deuas d'ezan, ken nebeut ha d'ar re all a ioa en iliz ; eur wech lavaret gantan : « Va breudeur ha va c'hoarezed kristen » n'oa ket evit mont pelloc'h ; n'oa ket an dro genta d'ezan da welet ardou Nonik, hag e lavaras en

eur ziskouez anezan : « Kasit Nonik Herve er meaz, pe me ne zarmonin ket. »

— : « Krak a lavaras ar c'hanfart etre e zent, o klask an dra-ze emañ avat laouen. »

Den ne finve da gregi e chupen Nonik, a jome atō soun en e zav, hag e gerniel ker sounn all ; an aotrou Person a welas n'en devoa nemed eun dra da ober hag e tiskennas eus ar gador en eur c'hoarzin. Neuze Nonik a vougas an tan en e c'houlouen, a bakas anezi ker brao ha tra, ha pa oue achu an offern, e oue ar c'henta o vont er meaz da eva e vannac'hou gwin-ardant.

M.-A. ABGRAEL.

Eun dro er Spagn

Ar Redadeg Tirvi

D'ar iaou vintin, 27 ebrel, e kemeremp an tren e Aljesiras evit mont varzu Grenad. Ar vro a zo goloet a veneziou a ielo var uhelaat betek ar Sierra Nevada o deus ouспен tri mil metr hag a zo ato ere'h varno, zoken e kreiz an hanv. O veza m'eo aman tom an heol, ar parkeier a zo brao da welet, leun a vleun ; ar gwez a zo deuet dezo o deliou, an ed a zo o tiodi ; gwez oranjez, gwez olivez, eucalyptus a veler a bep tu. Alies ez eomp dindan an douar, alies ive ez eomp dreist steriou bihan, dreist traoniennou doun a zo eun dudi sellet outo, ken koant, ken pinvidik eo aman ar vro.

Da 9 heur ec'h en em gavomp en eur gear hanvet Ronda, enni ugent mil den. Eiz kant metr ema uheloc'h eget ar mor ha dioc'h eun tu dezi ez eus eur sterig vihan en eun draonien voan ha doun spountus : drelli ra an daoulagad o sellet ouz ar ster hag ar reier bras a zo enni, hag eur c'hriou houarn a zo lakeet evit miret ouz an dud da goueza, ha mad zo great.

Er gear-man eo bet gwechall ar Romaned ha da c'houde an Arabed : gwelet e ves c'hoaz tiez ha palesiou savet ganto.

Mont a reomp ive da ober eun dro d'al leac'h ma ves redadeg tirvi hag a zo hanvet *plazza del toros*. En oll keriou bras e weler kement-man, p'e gwir ez eus 245 plasen evit redadeg tirvi, hag ouспен, e kals keriou, e ves great ar redadeg er c'hoc'hi pe en eul leac'h benak kempennet evit-se. Ar Spagnoled a zo sot gant ar redadeg tirvi ; ne c'helfent ket beva anez ar c'hoariou kriz-se, hag ouспен ugent mil taro a vez lazet bep bloaz er Spagn evit ober plijadur d'an dud.

E Ronda ema ar blasen gosa eus ar Spagn evit ar redadeg tirvi. Var round eo great hag a bep tu eo klozet gant mogeriou uhel. E kreiz eman ar blasen el leac'h ma ves lakeat an tirvi da redet, da lavaret eo d'en em ganna a enep an dud, rak fazia kals a raffe an hini a gredfe eo eur redadeg tirvi henvel ouz eur redadeg kezeg. Dishenvel bras eo. Gwechall e Rom e veze lakeat al loened gouez, leoned, tigred, d'en em ganna ouz an dud ; er Spagn e ves lakeat tirvi ; n'eo ket ken danjerus na ken kriz marteze, evelato, eo c'hoaz re griz ha re zanjerus.

An hini zo bet e Rom hag en deus gwelet ar C'hohise, a gompreno eaz penaos eman great er Spagn ar plasennou evit ar redadeg tirvi. E kreiz, evel ma lavaremp bremaik, eo kompezet brao an douar evel eul leur neves ;

eno eo e c'hoario an tirvi ouz o enebourien, da lavaret eo ouz an dud. Da c'houde ez eus eur voger he deus tost da zaou vetr uhelder gant aoun na lampfe an tirvi var an dud. An dud a ves renket a bep tu var bankeier a ia var bign an eil varlerc'h egile, hag evelse an oll a c'hell gwelet. Evit difen ouz an heol ez eus eun doen oc'h ober an dro a zioc'h penn an dud. Ar roue a deu avechou da velet ar redadeg tirvi hag ar plas kaera a zo dalc'het evitan.

E Ronda e c'hell vardro dek mil den en em voda asamblez evit ar redadeg tirvi. Er c'heariou brasoc'h, evel Sevil, Madrid, ez eus plasennou kals brasoc'h c'hoaz.

D'ar iaou edomp e Ronda, hag ez edod o kempen ar blasen aben ar zul varlerc'h. An hini a ziskoueze deomp an traou a lavaras deomp : « Chom a reot betek disul, sklear eo, rak plijadur ho pezo. » — « Abenn disul, a lavarjemp, ni ranko beza distro e Frans, mes lavarit deomp penaos e tremen pep tra d'ar redadeg tirvi. » — « Deuit ganen, emezan, ha me zisplego deoc'h kement ho peus c'hoant gouzout. » Hag e kasas ac'hanomp betek an nor vras a velemp er voger e kreiz ar blasen. Mont a rajemp var e lerc'h en eul leac'h tenval. « Aman, emezan, e ves dalc'het an tirvi en denvalijen pemp pe c'houec'h heur araok ar stourmad. Ha pa zeont eus an denvalijen en heol grill, ez eont en egar hag e feulzont, hag e ves neuze muioc'h a blijadur. » Da c'houde e pig-nomp en eur gambr vras a zo enni an dillad ha kement tra a ves gant an dud o deus d'en em ganna ouz an tirvi. An dillad a zo eus ar re gaera, henvel ouz dillad an noblanz gwechall, dillad ruz, melen, gwer, lod zoken a zo alaouret. « Setu ase dillad ar picador, dillad ar c'hapeador, dillad ar matador. » « Petra eo an dud-se ? » a c'houlennomp. « Selaouit, me zo o vont da lavaret deoc'h penn da benn, penaos e ves great ar redadeg tirvi, n'eus netra kaeroc'h. Pa ves deuet an heur, an oll, matador, picador, capeador, kement hini en dezo da labourat, a deu, e renk, d'ober eun dro dre greiz ar blasen, hag an dud a zo o sellet, a strak o daouarn, eurus ha laouen. Da c'houde an oll en em denn hag e chom goulllo ar blasen. Eman ar redadeg o vont da goumans. Setu aman eur c'hapeador hag eun all, hag eun all c'hoaz ganto eun tam mezer ruz da ficha dirak an taro evit hen lakaat e kounnar. Setu aman ar picador var varc'h, gantan en e zourn eur vaz hir eun tam houarn lemm en he beg. Ar picador a rank skei gant an taro ha fourra beg houarn ar vaz en e skoaz. Re all a zo c'hoaz var droad hag o deus da blanta eur bir e bruched an taro pa deu varno a benn-err. Pa ves peb hini en e blas, e ves digoret an nor d'an taro. Ha klevit mad, n'eo ket tamigou tirvi eo a fell

deomp kaout, mes tirvi bras kenan, lard, leun a vuez hag a imor ; paët e vezont etre mil ha pemzek kant lur. Pa deu an taro eus e brizoun, avechou e chom evel sebez, ne c'hoar ket petra en deus da ober ; neuze ar c'hapeador gant e dam mezer ruz a ia betek ennan evit hegasi anezan. An taro ne gar ket an traou ruz hag a lam var an tam mezer, mes ar goaz, soubl e gorf, a lez an taro da skei gant e gerniel var ar mezer, hag a c'hoar en em zivall e-unan. An taro, kounnaret breman, a zell ouz ar picador hag a ia da dourtal ar marc'h. Ar picador a rank neuze skei gant an taro, mes heman egaret muioc'h-mui a ro toliou kerniel hag alies ar marc'h a ves toullet dezan e gof hag a ves gwelet e vouzellou a istribill. » — « Oh ! pebez c'hoariou kriz ! Hag an dud n'o deus ket heuz ouz hevelep traou ? » — « Ni er Spagn n'omp ket evel tud ar Frans. Ni zo boazet ha na reomp van. Pa ro an taro gwall doliou, e kriomp : « mad tre an taro ! » Pa oar an dud en em denna mad, e veulomp anezo ive. Avechou e ves tirvi hag a zo diez dont a benn anezo ; neuze eo e ves ar muia plijadur. Evelato oll e teuont da veza skwizet gant ar c'hapeadored a ra dezo redet varlerc'h ar mezer ruz, ha pa vezont skwizet, neuze eo e teu ar matador, da lavaret eo an hini a ro tól ar maro d'an taro. Gant ar matador e ves en e zourn eur c'hleze bras, ha goude beza c'hoariet eur pennadig gant an taro, lezet anezan da glask tourtal, ar matador a ia goustadik ha var eun d'an taro, e gleze en e zourn deou, hag e tile lakaat ar c'hleze da vont dre ar skoaz betek ar galoun. Rouez int ar matadored a c'hell laza en eun tól an taro. Alies ar c'hleze a deu da derri hag e ves ranket kemeret eun all, avechou ne za ket er galoun hag an taro a jom en e zav, neuze e ves kriet var ar matador hag heman en deus mez. Eur matador a oar mad e vicher a ves goulennet e pep leac'h hag a c'hounid ouспен kant mil lur ar bloaz.

Pa ves lazet buhan an taro, neuze eo e ves gwella an traou. Ma ne ves nemet hanter-lazet, e teu eun den, hanvet puntillero da rei dezan eun tól etre e gerniel, goudeze ne finvo mui.

Maro an taro, e teu tud gant kezeg d'e gerc'hat hag e treinont anezan divar bouez e gerniel, ha buhan. Ar c'hezeg lazet a ves great dezo ar memez tra, eun tamig treaz a ves tólet da guzat ar goad, ha setu ar blasen mad adarre evit eur redadeg all... « Penaos, ouспен eun taro a ves lazet bep tro ? » — « Ya, c'houec'h bep tro. Hag ar redadeg a bad vardro diou heur. » — Hag ouспен eur-vech bep bloaz e ves redadeg ganeoc'h ? » — « Oh ! ia, meur a wech, hag e keariou, evel Sevil, e ves ouспен ugent gwech bep bloaz. » — « Ha ne deoc'h ket da skwiza

gant an traou-ze ? » — « Oh ! nan, ar Spagnoled a iaffe bemdez gant plijadur da velet redadeg tirvi. »

Setu aze traou n'int ket anavezet en hor bro, a drugare Doue. Hag evelato er c'hresdeiz eus ar Franz em'aint o koumans beza anavezet. E Bayonn, e Toulous, hag e meur a gear eus ar Franz e ves breman redadeg tirvi. Ar c'houarnamant en deus bet c'hoant da zifen kement-se. Mes póted ar c'hresdeiz, pa zavont var o zreid, a zo gwall dud, diskouez o deus great o dent, ha breman e vezont lezet da ober evel a garont. Eus ar Spagn e c'halvont lazerien tirvi.

C'hoariou kriz, c'hoariou iskiz eo ar c'hoariou-ze. Ar re a zo kriz ouz an anevaled a deu buhan da veza kriz ouz an dud, ouz o breudeur, ne reont mui van evit gwelet gouzanv poaniou, n'o deus mui a galon.

Azalek Pask betek miz here e ves, er c'heriou bras, redadeg tirvi da zul ha d'ar goueliou hag avechou zoken d'ar iaou. Hag ar Spagnoled o deus bemdez muioc'h mui a vall da velet ar c'hoariou-ze. Bep tro e ves leun a dud er blasen, ne jom plaz goullou ebet. Ar vugale a ves kaset gant o c'herent da velet ar redadeg ha betek o maro e kendalc'hint da vont. Ne zeus er Spagn den ebet ha n'en dije ket gwelet meur a vech laza tirvi.

Pebez bro ! pebez gizicu !

I. U.

PRIZ AN EVEZTED

C'houi hag a vez alies en hent, na ped gwech n'ho peus ket en eur dremen ebioù d'eul labour kaer bennak, lavarret ennoc'h hoc'h unan : « ho ! na pegement a evezded a » zo bet implijet gant al labour-ze. » Ober a ra dudi ho taoulagad ha diskouez a ra d'eomp gant pegement a aked e labour e ar vicherourien. Ma lennit keleier ar bed, na ped gwech ha ped gwech all, n'ho peuz hu ket ivez gwelet skrivet kement-man : *darvoud en em gavet dre zievsted*, hag a goust alies o buez da eleiz a dud. Oh ! na pegen kaer eo eta teuler evez var bep tra, zoken var an traou distera, hag an histor a zo aman varlerc'h a ziskouezo d'an holl pegement e plij da Zoue an evez a lakeomp en hon oberou.

« Hag anavezet ho peuz Paol goz, marichal er C'hroaz-Hent ? »

N'ouzon dare, rag eur flipad mad a amzer a zo abaoue ma 'z eo eat d'ar bed all ; mes setu aman ar pez a zo bet kontet d'in divar e benn, a rumm da rumm gant ar re a zo deuet var e lerc'h.

Paol a ioa eur micherour gouisiek var e labour, ha mad tre da labourat ; ez yaouank e oa eur pôtr fur ha rouez e vije gwelet anezan o tarempredi an hostaleriou hag ar panteou (1). Dont a reas en oad da denna d'ar zort ha mont a rankas da zoudard. Tremen nao bloaz etouez kement all a gailhened e vije dibôt d'ezan distrei digailhar d'ar gear, hag e gwirionez peb tra a jenchas en e zoare-beva ; eus a bôtr fur ma zoa oa deuet da veza

(1) Pante a zo eur ger implijet e Gorre-Leon da drei e brezoneg ar ger gallek « assemblée. »

eun ailhon, eul lonk-e-zizun, evel ma leverer ; kollet en devoa e feiz ; heuilh a rea dalc'h mat ar falla kompagnuneziou, hag eus an eil dizurz ne zalee ket da goueze en trede ; var zigarez ma oa bet soudard e krede e oa permettet peb tra evitan. Dallet oa ar paourkeaz den. En desped d'e vuez direol e timezas da eur plac'h yaouank eus ar Gosker, hanvet Mac'harid.

Ar penn kenta euz o unvaniez a oue eurus awalc'h, ha meur a wech Mac'harid a dridas he c'halon o welet al levez e para var bizach Paol pa deue eur wech an amzer, evel dre laër, divar e labour, da zellet er c'havel a zouge an elig benniget digaset d'ezo gant Doue evel testeni euz ar garantez o devoa an eil evit egile ; eurus

oant ha sonjal a rea d'ezi he devoa e zizroët evit atô var an hent mad, mes allas ! an hini a ro an eürusted a ro ivez awechou kroaziou garo, dreist holl d'e vrasa mignoned evit o aproui, ha setu petra reas ivez e kenver an daou bried yaouank-man. Eur barr klenved a c'halvas d'ar baradoz buhan ha buhan an elig o devoa bet. Raktal ar velkoni hag an dristidigez a gemeras en o c'halon plas an eürusted, hag ar vuez evito a deuas da veza pouner ; da zul pe da varc'had, Paol ne gerze mui gant kement a galon var hent ar gear ; a nebeud a nebeud ec'h heuilhas adarre e vignoned koz, hag e kollas ar rest eus e vuez e kompagnunez mignoned faoz hag er vrasa ienien e kenver ar relijion, hi hebken hag a c'helle koulszoude rei d'ezan an nerz en devoa ezom evit dougen e groaz

gant kalon. Dont a reas ar gozni hag ar c'hlenved. Mac'harit a ioa eat eun tachad a ioa da anaon ha Paol goz a zeblante beza varnez mont da zispenn he roudou. Ya, trist oa d'an ampoent doare ar marichal koz, rak lavaret a rear, ar wezen a gouez en tu ma vrall, hag aoun a dliet kaout ne zache da welet Paol gorniek an Iferniou, o welet pegen dizeblant oa var e amzeriou diveza e kenver ar pez a zelle ouz e zilvidigez.

Mes an Aotrou Doue ha ne lez morse eun ober vat heb rekompans a zigasas unan eus e elez da lavaret d'ar marichal koz e c'helle kaout fizianz en e vadelez hag en e drugarez, rag great en devoa en e vuez eun dra hag a boueze e balans e justis muioc'h eget e zizursiou. Paol dija var e dremen van n'en devoa mui sonj eus petra e oa meneg ha setu m'en em lakeas eal Doue da gonta e histor : « Breman ez euz anter kant vloaz bennak emezan, eun aotrou, great gantan marc'had da ober eur pont var eur ganol ledan, a deuas dre ar vro da glask an danvez en devoa ezom evit hen ober ; en em glevet a reas gant Paol evit kaout eur bern barrennou houarn. Ar marichal a stagas raktal d'al labour, rag arc'hant bras a ioa da c'hounid.

Edo varnez kemenn d'ar marc'hadour, pa welas en eur zellet c'hoaz eur wech all ouz e labour, eur chel pe eur faout mar d'eo gwell, en unan eus an tammou houarn en devoa da renta ; heb mar ebed ar marc'hadour n'en divije ket sellet ker piz evit kemeret e brenaden, mes, evel eun den a goustianz ne varc'hatas ket evit c'houeza adarre an tan en e oaled, da gempenn a nevez e varren. An Aotrou a deuas da gerc'het e varc'hadourez hag ar pont a oue great. Setu prest da c'houde e tigoras ar brezel ; eun arme niverus o tec'het araok eun enebour krenfoc'h c'hoaz a erruas var ribl ar ster hag a en em gavas eurus o kaout eur pont evit tizout an tu all ; ar pont hag a oa gwall zister evit tremen kement all a dud a ouane hag a strake ; herzel a c'hellas evelato, abalamour m'en devoa ar marichal eveseat piz ouz e labour ha saveteet dre eno o buez da villierou tud. Setu perag Doue a rekompans anezan hizio ouz e c'hervel da gemeret perz en e varadoz. »

Var gement-ze an eal a davas ; Paol goz a dremenas ;

daerou e zaoulagad a oalc'has pec'hejou e vuez hag e ene douget gant e eal mad a nijas da vro an eürusted asamblez gant eun toullad elez deuet d'e ziambroug hag holl a unan e kanent en eur gimidiada diouz ar bed-man :

Gloar da Zoue e barr an nenv
Var an douar, peoc'h d'an dud.

AN TREMENIAD.

MAO KERGARREC

an hini en doa great marc'had gant an Diaoul

Selaout holl mar oc'h eus c'hoant,
Hag e klevfet eur gaozig koant,
Ha n'ez eus enni netra c'haou,
'Met marteze eur ger pe zaou.

En amzeriou-ze, pell zo abaoe, ez oa eun aotrou
pinvidik, ker pinvidik ma ne c'houie ket ar pegement

eus e zanvez. Hogen, dre ren buez direol ne zaleas ket e
stal da vont da stalig, hag en devoe dizale kement a zle
hag en devoa bet a beadra. Ma sonjas, 'velkent, lakaat
eun tammig urz en e aferou.

Eun dervez edo o sellet ous e liziri ferm, hag e welas
ez oa eun den hanvet Mao Kergarreg en unan eus e
zouarou ha ne bae morse netra ebet d'ezan : edo eno
evel eur perc'hen en e dra. Kas a reas kemennadurez
d'ar c'houer da zont d'e vaner.

Oc'h en em gaout dirak mogerioù ar c'hastel, setu ma
wel Mao diou skeuden livet war an nor vras : a-gleiz,
hini Satan goz, hag a-zeou hini hor Zalver Jezuz-Krist.
Tenna reas e dok d'an diaoul hag e plegas e benn izel
dirazan, en eur lavaret : — Da hemá da genta ; n'eo ket
kustum eus kement a enor, ha moarvad hen lakai dá
dalvezout d'in ; diskouez a rai anaoudegez vat en eur rei
d'in eun taolig skoaz mac'h en em gavan dies, evel am
eus aon e vin.

Eun tammig salud a reas ive d'hor Zalver, mes ken
dichal ha ken difre !... Hag hen er c'hastel.

Digemeret fall e oe gant an Aotrou. Hema a gomzas
uhel, a ziskouezas e baperou, hag a lavaras da Vao, e
feac'h, e vije great foar war gement en doa ma n'en dije
ket paet kement a dlie abenn an eizvet dervez.

Mao a deuas ac'hano en eur skrabat e benn. Ne
c'hoarze ket, me lavar d'eoc'h, n'oa ket a beadra da ober
ken nebeut. N'en doa gwenneg ebet ha ne c'houie petra
da ober evit kaout. Ouspenn-ze, eun toullad tud en doa
da vaga.

Saludi a reas adarre ar pezh divalo a yoa livet war an
nor ; ne reas van ebet avat ouz an hini a yoa en tu deou.

Dizale ec'h en em gavas gant eun aotrou bras, gwisket
kran, douget gant eur pezh marc'h du.

— Deiz mat d'eoc'h, va den, a lavaras an aotrou.

— Ha deoc'h, va Mestr, a lavaras ive dioc'htu ar
c'houerriad.

— Gouzout a ran eus pelec'h e teuez, ha petra zo war
da spered oc'h ober dies d'it. Bet out a-ze e ti an Aotrou,
da Vestr. Lavaret en deus d'it e ranki paea d'ezan eun
toullad mat a arc'hant en eiz dez-ma, pe e lakaio foar
war da arrebeuri ha da venviou labour ; hogen, n'ec'h
eus tamm arc'hant ebet ha n'ouzout penaos en em
gemeret evit kaout.

— Re wir eo an dra-ze, siouaz !

— Ac'hanta, me fell d'in rei skor d'it, abalamour m'out bet dereat em c'henver.

— Eun den madelêzus oc'h ; hogen, me garfe gouzout gant piou em eus afer.

— Me eo an hini ac'h eus gwelet e skeuden du-ze war an nor, an hini ac'h eus tennet da dok d'ezan araok hen ober d'egile.

— Ya ! ya !... Hogen, aon am eus na deufac'h da c'houlenn diganen eun dra bennak grevusoc'h eget an dra-ze ; hervez ar pezh a gonter, peurvuia e c'houlennit goasoc'h.

— Penaos ?... Penaos ?... Tra ! rei evit kaout, n'eus netra lealloc'h, mechans ?... Paotr paour, gwel e pe stuz emañ ; petra deui da dud da veza ?

— Mat, livirit d'in 'ta neuze petra c'hoantait.

— Goulen a ran beza perc'hen war unan eus da vugale... Netra ken !

— Biken ne rin kement-se.

— Gwel 'ta, paotr paour ! Setu aze ez peuz seiz krouadur. Bremaik abalamour d'an Aotrou-ze n'helli mui

labourat evit gounit bara d'ezo. Petra 'teui da veza ganto ?

— N'eus fors ! Biken ne roin d'eoc'h hini eus va bugale !

En em gaout ar pezh a garo !

— Evel a giri ; hast affo avat ; n'hellan ket chom da zale re ama, rak n'eo ket labour a vank d'in !

Mao a skrabas e benn hag a jomas eur pennadig da zonzal. Tremen a reas dre e spered meur a hini eus ar c'hontadennoù en doa klevet ken alies er beilhadeoù goude koan. Er c'hontadennoù-ze Paol goz a veze tapet dalc'had en e lasou. Hag e lavare outan e-unan : « Deomp atao, me ive a ouezo tenna eun dreufflezen da henez, pa vezo deuet ar mare. »

— Setu ama petra 'm eus sonjet, a lavaras Mao : Mar fellfe d'eoc'h kemeret ac'hanon, el leac'h kemeret va bugale, me a zo dare da ober marc'had ganeoc'h ?

— Gwelomp 'ta da varc'had, rak goude tout, n'eus fors d'in pe te da-unan pe da vugale da gaout.

— Ac'hanta, goulen a ran epad tregont vloaz adalek hizio, kaout bep mintin pa zavin mil skoed en aour en archedig koat dero am eus du-ze e kichen va gwele.

— Hag az pezo hervez da c'houlenn : bep mintin pa zavi, epad tregont vloaz, e kavi mil skoed en aour en archedig koat dero a zo en da gambr e kichen da wele, ha d'an termen-ze e teui ganen d'al leac'h ma fello d'in kas ac'hanout.

— Ya, arabat avat e vankfe netra d'ar mil skoed a dlean kaout bep mintin, rak d'an deiz ma vanko eul liard bennak e vezo torret ar marc'had evel just.

— Eun dra c'hreat eo. Ha brema e skrivi gant da c'hoad da hano war ar paper-ma pourchaset ganen araok dont d'az kaout.

Hag e tiskouezas d'ezan ar paper el leac'h en doa skrivet ar marc'had.

— Me n'ouzoun ket skriva, a lavaras Mao, nemet la-kaat eur groaz a rafen eleac'h va hano ?

— N'em beus ezom ebet a groaziou. Gra eur c'helc'hig a-ze, a walc'h e vezo an dra-ze.

Ar beacher a ziskennas diwar e varc'h. Gant beg lemm laonen eur gontel vihan e lakaas eur bizen-c'hoad da

darza war breac'h Mao, hag e lavaras oc'h asten d'ezan ar paper :

— Sell, gra eur c'helc'hig aze warlerc'h ar skritur.

Mao a reas ar c'helc'hig, hag egile a blegas ar paper d'e c'horren en e c'hodel.

Goude e savas adarre war e varc'h hag e lavaras :

— Abenn tregont vloaz, deiz evit deiz, te en em gavo ama adarre ; diouall avat da vankout, rak me a gavo ac'hanout n'eus fors e pelec'h e c'hellfes beza.

War gement-se, an Aotrou a yeas gant e hent.

Ha Mao a zistroas d'ar gear laouen bras.

— Mil skoed bemdez, a lavare hen, epad tregont vloaz ! Ne vezo den ker pinvidik ha me er vro a-bez. D'am vro, me c'hello c'hoarzin goap d'am mestr ; egile avat, Guilhou goz, — hen eo, n'em eus douetans ebet war gement-se, — en eur zonzjal mat, a-benn tregont vloaz ama me 'm bezo kavet eun dreuffezen bennak da c'hoari d'ezan evit kaout peoc'h digantan.

Epad ma tiruilhe ar sonjou-ze dre e benn, e valee skanv hag e tigouezaz gantan hep dale eur marc'heg-all savet war eur marc'h gwenn. An Aotrou-ma a yoa henvel a-walc'h oc'h ar skeuden livet en tu deou d'an nor, er c'hastel.

Ar marc'heg a jomas a-zav hag a gomzas outan evel-hen gant eur vadelez dispar.

— Deiz mat d'eoc'h, den.

— Deiz mat d'eoc'h ive, va Aotrou a respontas Mao.

— Gouzout a ran ec'h en em gavit nec'het, ha setu e teuan da ginnig skoazel d'eoc'h. Er pemzek dez-ma e tleit paea eun toullad mat a arc'hant d'hoc'h Aotrou, n'hoc'h eus ket a beadra, ha kalz tud ho peus da vaga.

— Fazia rit avat ; n'em beus ezom sikour digant den ebet ; em zi du-ze em beus kalz muioc'h a arc'hant eget n'am bezo da gas d'am mestr. Bennoz d'eoc'h koulskoude evit ho kalon vat.

War gement-se peb-hini eus an daou zen a gendalc'has gant e hent.

(Da genderc'hel.)

K. AR PRAT.

HISTOR BREIZ

AR PLOUE HAG AL LANN

Setu Histor Breiz chomet a zav epad bloaz. Ha ne gav ket d'eoc'h, lennerien ger, e vefe mall staga ganti a nevez ? Setu da vihana ar pez a skriver d'in a bep tu eur pennadik zo. Emaon adarre eta o vont da gregi e penn an alar, ha da drei eur bomm bennak em fark, ma n'eo ket c'hoaz re verglet ar souc'h.

E miz du 1910, m'ho peuz dalc'het sonj mad, hor boa laosket ar Vretoned da zouara var aochou an Arvor, hep klask gouzout pe seurt ruilhou a rejont goudeze e kreiz ar c'hoajou tenval hag an tachennou gouez o c'holoe ar vro-man d'an amzer-ze.

Heuilhomp eta anezc en o douar nevez, hag er wechman, gwelomp e pe zoare ec'h en em gemeras o rummadou kenta evit ober o diazez ebarz ar vro.

I. **Ar Ploue.** — Evel m'em eus lavaret meur a dro, ar Vretoned stlapet euz Breiz-Veur, gant ar Zaozon, a dec'he dreist ar mor a vandennadou. E penn pep bandedennad e veze peurliesia eur mestr-brezellour evit bleina ar gompagnunez etrezek ar vro nevez, hag eun toulladig beleien pe venec'h evit o hentcha varzu ar baradoz.

Kenta tra a rea ar gordennad tud, eur vech lammet divar o listri, oa teuler eur zell var doare ar vro, ha klask eun atant diouz o jeu. Eur wech great an dibab, ar mestr a zave eno e delt, hag ar re all a farde lochennou tro-var-dro. Setu ar pez a hanvet eur *ploue*. Mestr ar ploue, pe ar *machtiern* evel ma veze great anezan, a zalc'he gantan al loden franka eus an douar. Ar rest a jome boutin etre an holl. Arabad fazia evelato var gement-man : eur ploue n'eo ket great tamm ebet gant tud ar memes familh, mes gant tud ha n'int na kar, na par an eil d'egile, bet bodet en eun takad, dre red, ha chomet unanet etrezo gant an hevelep trubuilhon, an hevelep dienez, hag an hevelep darvoudou.

Ar *machtiern*, pe vestr ar ploue, m'ar d'eo gwell ganeoc'h a ioa bras e c'halloud var e dud. Gantan ha gantan hebken edo ar gwir da varn kement den a veve en e atant. Goulenn a c'helle ouspenn goprou ha gwiriou a bep seurt digant e blouiz. Peb plouad a die chom feal d'e vestr, senti outan, e zikour en e ezommou, ha mont d'e harpa a eneb e enebourien, koulz re an diabarz ha re an diaveaz. Pa yea ar *machtiern* d'ar brezel e ranke an holl blouiz bale d'e heul.

Eur plouad a c'hell, ma kar, en em lakât dindan galloud mistri all ouspenn e vachtiern, evit destum dre 'n hent-ze.

eur profit bennak ; mes ma teu an obligasionou e kenver an eil-vistri-ze, da gontrolia e giz bennak ar re a zo dleet da vestr ar ploue, e rank a grenn en em zizober diouto ha lezel an holl c'hounidou a deu d'o heul.

Ar machtiern, arabad eo her c'hredi — n'edo ket e unan o c'houarn e bloue : evit e skoazella e oa eur c'honseilh tud koz hag a veze en e gichen pa varne an dud, hag a c'helle zoken dougen awechou barnedigeziou en e leac'h.

Ar ploue : setu aze eta kenta mean-diazez ar Vretoned ebarz ar vro-man. Ar ploue eo an takadik tud harluet asamblez euz bro o ginivelez ha chomet goudeze unanet start etrezo var eur c'hornadik douar euz gourenez Arvor, evel eun hed-gwenan en e gisten. Hag an niver eus ar c'hestennou-ze, pe eus ar ploueou-ze a deuas buhan da stankât ha d'en em ingala dre ar vro.

Ar pez hen diskouez eo ez eus c'hoaz hirio ouspenn daou c'hant parrez e Breiz-Izel hag a gomans o hano dre ar ger *plou*, evel Plouarzel, Plouzané, Plouaret, Ploufragan, Plouziri, Plougastel, Ploueskât, hag ar re-all.

II. **Al Lann.** — Ouspenn ar ploue, a yoa evel pa lavarfen ar *gommun*, ez oa c'hoaz en amzeriou kenta eur gevredigez all, galvet al *lann*, da lavaret eo ar *barrez* pe ar *manati*.

N'oa ket rouez, er mareou trist-ze, gwelet menec'h o tigouezout a vandennadou en tu-man d'ar mor gant o mignoned, o amezeien hag o servicherien. Eur vech douaret en Arvor, e savent eul lann, da lavaret eo eur manati. Oh ! n'oa ket eur pez kaer a dra da ober : rak arabad d'eoc'h kredi e oa al lannou koz-koz-ze henvel ouz ar c'houenchou a welit breman vardro ar c'heariou. Pep manac'h a farde evitan e-unan eun tamm lochen gant mouded ha klerennou, pa vezet e kreiz ar c'hoajou, pe gant mein zeac'h ha brugeier ma 'z oa er vro rouez ar c'heuneud ha stank ar vein.

E kreiz an tachad douar, ma veze hadet dreizan al lochennoù, ar venec'h a zave er memes mod eur chapel hag eur gegin, ha netra ken. Tro-var-dro d'al lann, edo ar c'hiz d'ober eur gaël a zoare hag eur foz doun en tu all d'ezi, evit en em ziouall diouz ar chatal gouez.

Eur vech peurgempennet al lann — pe mar kirit ar gerriaden — ar venec'h santel a en em roe a-zevri d'ar beden, d'ar c'han, d'ar yun ha d'ar binijen. Er rest eus an amzer ec'h en em daolent a laz-korf var al labour-douar : ne jome taken en dro d'ezo ha ne vije troet ha distroet. Ha n'eo ket labour a vanke d'ezo da zic'hagna, m'hen asur deoc'h : koajou da zispenn, lanneier da derri, gwaremou da ziboulouda, kanoliou da zigeri ha kant-mil-dra all c'hoaz ouspenn...

Mes arabad fazia var gement-man : ar ploue hag al

lann n'oant ket daou dra disparti an eil diouz egile : lanniz ha plouiz a yoa peurliesia ar memes tud, evel ma 'z eo breman tud eur barrez ha tud eur gommun.

Ha ma c'hell eun niver bras eus a barrezioù Breiz, a goumans o hano dre *blou*, tenna lorc'h eus o c'hozni, kement all a c'hell ober ar re a zo *lann* e talbenn o hano, evel Landerne, Lann-Baol, Landivizio, Lanmeur, Lanhouarne, Lanniliz, Lannuon ha kalz re-all.

Setu e berr gomzou e pe zoare eo bet diazezet hor bro garet Breiz-Izel. Henor d'ar vrezellourien dispount ha d'ar venec'h kalonek a zo bet he diazeziourien. Bezomp eveldo tud a benn ha tud a galon, hag e talc'himp *Breiz* en he sav. IOEN AN TOUR-GUEN.

An Douar hag ar C'hlenvejou

Ar c'hlenvejou a zo ken niverus hag ar bleo var benn eun den. Koulskoude skiant ar vedesined a zesk d'eomp e teuont holl pe eus an douar, pe eus an ear, pe eus an dour.

Klenvejou a zo hag a deu eus an douar ?

— Ya heb mar ebed. En douar ha muioc'h c'hoaz var e c'horre ez eus amprevaned bihan a gav an tu d'en em rinkla e korf an den hag a gas ar c'hlenved d'o heul.

Ha perag 'ta a c'houlennoc'h ouzin, ne velomp-ni ket ar *mikrobed*-ze, evel ma rit anezo, nag en douar, na var e c'horre ?

— Evit an digarez vad ma zint ker bihan ma yafe millionou anezo dindan beg eur spilhen, hag evelse, n'eus nemed ar vedesined hag a c'hellfe o gwelet gant gwer ha lunedou ispisial.

E touez ar c'hlenvejou a deu eus an douar ema an dersien « typhoïde » hag eleiz euz an drougou-ze hag a dag ar bouzel-lou, ar peultrin pe an avu. Digaset e vezont var an douar gant al louzeier, an teil, ar fank, an douriou, hag an holl draou louz, dreist holl ar re a deu diouz an dud klanv. Ar c'hlenvejou a zo stag ouz al legumachou a zrebomp ; mont a reont gant an dour a gouez var an douar d'ar punsou ha d'ar feunteunioù. An avel a zibrad anezo en ear a lounkomp. Al labourer-douar a stlabez bemdez e zaouarn ganto ha goudeze e stlabez e voued : dibri a ra ar c'hlenvejou gant e vara, e varo gant e vuez ; digas a ra anezo en ti, gant ar pri a vez stag ouz e voutou ; ar c'hellen a jach anezo euz an douar evit o sanko en den pe en traou a zervich d'ezan da vagadurez ; hag en hor bro-ni an douar a zo ken start, ma ne dremen ket an ear ebarz doun awalc'h ha ma chom an dour var c'horre. Esoc'h a-ze eo d'ar c'hlenvejou en em gaout gant an dud.

Ma lavarau kement-man d'eoc'h, n'eo ket evit ober ac'hannoc'h tud desket bras eo her gran, mes hebken, evit mac'h

ententoc'h gwelloc'h ar c'henteliou ho peuz ezom da denna euz va c'homzou.

M'en deus Doue roët klenvejou, en deus digaset ivez reme-
jou en o eneb, remejou ha ne goustont ket ker c'hoaz evel m'eo
an heol, ar glao, ar skourn, etc.

Brasa enebour ar c'hlenvejou eo an heol; e vannou skedus a
bella ar c'hlenved.

Ar glao a gempenn an ear hag an douar. Ma laka ar mi-
krobed da ruilh er punsou hag er feunteuniou, e kas anezo
ivez a vil vern d'ar steriou ha d'ar mor, hag eno ne c'hellont
ober droug da zen ebed, rag n'ema ket ar c'hiz da eva na dour
ar steriou, na dour ar mor.

Ar skourn ivez a zo eur remed pa 'z eo gwir ar c'hellien hag
an amprevaned louz ne c'hellont ket beva ennan. Al labour-
douar zoken a zo eur remed, rag o trei hag o tistrei an douar
e lakear an ear hag an dour da redet dreizan hag e teuer evelse
d'e yac'hât.

Rak-se 'ta, e kichen eienen ar c'hlenved, ema eienen ar
yec'hed. Klanvourien a zo koulskoude. Perag? Abalamour an
den a ra alies ar peuz ne dlefe ket ober, ha ne ra ket atô, ken
nebeud, ar peuz a dlefe ober.

An dour bero a laz ar mikrobed. An dra-ze a ouezer. Red
eo eta birvi pell awalc'h an dour; kempenn al legumach araok
o lakât er pod; goalc'hi an daouarn araok mont ouz taol. Ar
zavon n'eo ket great hebken evit ar merc'hed da vont d'ar
poull-kanna. Kempenn a ra daouarn, bizaj ha korf an den ker-
koulz hag e zillad.

Ne gasit ket a deil en ho ti, na pri dindan ho poutou, nemed
nebeuta ma c'helloc'h. Plas an traou louz-ze n'ema ket eno.

Evit chom yac'h n'eus nemed beza propr ha kempenn da
ober; bezomp kempenn hon-unan ha dalc'homp kempenn an
traou a vez en hor servich. Ar c'hlenvejou ne spegont ket en
traou neat, ha beza neat n'eo ket dies:

N'eus nemet eur banne dou
Etre neat ha loudour.

medesin.

Kotogotogog

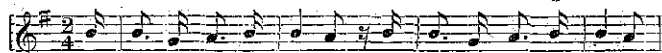
Eur zôn-c'hoariel hag a vez kanet e Plouguin
ha tro-var-dro d'an eureujou

I

Allegretto

Eur c'haner hebken

Adkanet gant an holl

Di - sul me vô pin- vi-dik, Di - sul me vô pin - vi-dik,

Eur c'haner

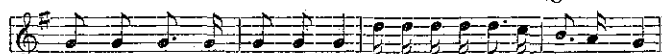
Adkanet gant an holl

Pa'm hô pre-net eur ya-rig, Pa'm ho pre-net eur ya-rig.

Eur c'haner

Adkanet gant an holl

Grag grag grag e - me va yar Ko-to go to gog e-me'r'chil-log.

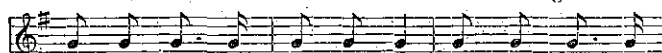
Var tân ar c'houblat I.

II

Disul me vô pinvidik, disul me vô pinvidik,
Pa'm hô prenet eur c'hi, pa'm hô prenet eur c'hi.

Eur c'haner

Adkanet gant an holl

Aou, aou, aou, e - me va c'hi, grag, grag, grag, e -

Eur c'haner

Adkanet gant an holl

me va yar, ko to go to gog e - me'r'chil - log.

III (1)

Disul, me vô pinvidik,
P'am hô prenet eur c'hazig.
Bismignaon, eme va c'haz,
Aou, aou, eme va c'hi, etc.

(1) Ar c'houblad-man hag ar re a deu d'e heul a vô kanet er memez doare
gant an duou genta. Ne vô ken diezâmant nemed gant an trede poz eus peb
hini unezo, rag neuze ar mestr-kaner, hag an holl var e lerc'h, a ranko
henvel eul toan muioc'h bep taol, en eur vont var ar c'hiz: eno ema ar
c'hoari; eno e vô an abâden, ha kalz a vô lakeat nec'het araok ma vô ar
mare da gana: Kotogotogog, eme'r'chilhog.

VIII

Disul, me vô pinvidik,
 P'am hô prenet eur wregig.
 Hi, hi, hi, eme va gwreg,
 Oc'h, oc'h, oc'h, eme va doc'h,
 Bê, bê, bê, eme va maout,
 Man, man, man, eme va bioc'h,
 Quin, c'hin, c'hin, eme va marc'h,
 Bismignaon, eme va c'haz,
 Aou, aou, aou, eme va c'hi,
 Grag, grag, grag, eme va yar,
 Kotogotogog, ema 'r c'hilhog !

*Destumet ha kempennet
 gant PÔTR TRÉOURE.*

IV

Disul me vô pinvidik,
 P'am hô prenet eur marc'hig.
 Quin, c'hin, c'hin, eme va marc'h,
 Bismignaon, eme va c'haz, etc.

V

Disul, me vô pinvidik,
 P'am hô prenet eur vioc'hig.
 Man, man, man, eme va bioc'h,
 Quin, c'hin, c'hin, eme va marc'h, etc.

VI

Disul, me vô pinvidik,
 P'am hô prenet eur maoutig.
 Bê, bê, bê, eme va maout
 Man, man, man, eme va bioc'h, etc.

VII

Disul, me vô pinvidik,
 P'am hô prenet eun doc'hig.
 Oc'h, oc'h, oc'h, eme va doc'h,
 Bê, bê, bê, eme va maout, etc.

Divinadennou miz C'houevrer

I. — Pe seurt kemm a zo etre al loar hag ar mezhvier ?
Digaset gant J.-L. Bodennec euz a C'houlc'hen.

II. — Diou c'houlouen,
 Diou gelaouen,
 Pevar dipadapa
 Hag eun takon besk.

*Digaset gant Job an Hamonic
 euz ar Vourc'h Wenn.*

III. — Teir maouez a yeas d'ar marc'had da werza viou.
 Gant ar genta e oa ugent vi, gant an eil e oa
 tregont, gant an trede e oa daou-ugent. O zeir
 o devoa gwerzet kement ha kement an dou-
 sen, kement ha kement ar vi, ha kement ha
 kement a archant a ioa ganto o vont d'ar
 gear. Pegement a ioa gant peb hini ?

Digaset gant J.-F. Roudaut, euz a Lesneven.

IV. — Penaoz skriva 100 gant peder 9 ?

Digaset gant eur mignon da F. H. B.

*Digas ar respontchou hag ar divinadennou nevez a gavfet ha
 n'int ket bet moulet c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant-Nouga,
 dre Blouzevede, er pensek des kenta goude ma veso digouezet ar
 C'hannad er parrezioù.*

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennoù miz Genver

- I. — Serra an nor var eur gwele pa vez unan bennak ebarz.
- II. — Eul linsér en eur gwele.
- III. — Meur ar respont, koulz pe velloc'h an eil evit eben a c'hellet kaout d'an divinaden-man ; darn o deuz lakeat eur fourniad vara, darn all, eur boutegad avalou, eur chapeled en eur c'hoko, eur yalc'had archant, eur sil, etc.
- IV. — Eun torrad logod.

O deuz kavet peder respont :

P. GOURIOU ...	Plougonvelen.	M. YV. GÉLÉ-BART	Coat-Méal.
M. MELLOUET .	Gwinevez.	JOS. MADEC	Plouvian.
J. ARZUR	Plouvian.	FR. SIMON	—
FR. KERDRAON.	Landeda.	M. YV. KERS-CAVEN	Guipronvel.
J.-L. ROUE . . .	Sant-Neven.	A. JÉZÉGOU . . .	Berrien.
FR. LE SAOUT.	Folgoat.	M.-L. POSTEC . .	Sant-Thonan.
FR. GOURVEN-NEC	Coat-Méal.	H. LE BERRE . . .	Landrevarezec.
M. QUIVOURON.	Plouguin.	A. L'HOSTIS . . .	Lanriouare.
FR. PELLEN . . .	—	E. LE ROUX	Kernilis.
FR.-M. CHAPEL.	—	M. NEILDE	Ar Juch.
J.-L. LE GUEN.	Plouzeniel.	JOS. MORIZUR . .	Plouzeniel.
J. BELLEC	—	YV. LE HAN . . .	—
F.-M. JACOB . . .	Milizac.	Paul BLONZ . . .	—
Gab. LOUARN . .	—	J. SALAUN	—
M. JACOPIN . . .	Lanarvily.	A.-M. LE BRAS . .	—
J.-L. TANGUY . .	—	JOS. PINVIDIC . .	Gwikar.
M. LOSSOUARN . .	Lannilis.	FR. PERROT . . .	Porspoder.
YV. PRONOST . . .	—	M. ARZUR	Folgoat.
Ol. PELLE	—	M.-A. HERRY . . .	—
FR. CORRE	—	J.-L. ROUÉ	Lanarvily.
J.-M. LE GUEN . .	Plourin-G.	FR. DRÈVÈS . . .	Milizac.
Ch. SALOU	Plounéour-Trez.	J. HERRY	Lanhouarne.
YV. PRIGENT . . .	Sant Nougá.	J.-M. BIANNIC . .	Plourin-G.
M. CUEFF	—	M. GÉLÉBART . . .	—
J.-L. CADIOU . . .	Sibiril.	M.-Y. CARDI-NAL	Sant-Nougá.
FR. LOAEC	Plougerne.	Cath. BOULC'H . .	—
Louis PENN	Vourc'h-Wenn.	Al. SPAGNOL . . .	Gwitevede.
P. KERDRAON . .	—	C. L'ERROL	—
J. PELLE	Poullan.	Marg. LE DUFF . .	Gwinevez.
J. STÉPHAN	Plouarzel.	Noél RAGUÉ-NÈS	Plougonvelin.
		J.-L. BODEN-NEC	Goulven.
		Job. ar BRIS . . .	Vourc'h-Wen.
		H. ELLOUET	skol-gristen Mahalon.
		G. CRIOU	—
		J. BERTHELEM . . .	Collorec.

O deuz kavet teir :

M. L'HOSTIS . . .	Treouergat.
M. BLÉAS	Tremeneven.
YV. L'HOSTIS . .	Plouzané.
A.-M. GOURVENNEC	Coat-Méal.
JOS. TOULLEC . .	—

Le Gérant : F. GEORGELIN.

Brest, Imp. rue du Château, 4

Feiz ha Breiz

Kannad Misiek ar Vretoned

Ar Vretoned hag ar Vezventi

Na pegen troët omp-ni, ken etrezomp Bretoned da eva re, ha na pebez brud fall hon deus tapet a-bell, abalamour d'ar c'hiz diskiant o deus eleiz ac'hanomp da lounka gwin-ardant.

N'eo ket gant hon daoulagad Hon-unan eo Hon deus anavezet ar pleg fall a gomzomp anezan aman. Bep tro m'omp bet en ho touez, Hon deus kavet e peb leac'h tud a feiz, tud fur, renket mad, hag eaz eo gwelet ez eus bet lavaret re divarbeun ar Vretoned. Evelato ne gav ket d'eomp e vije gaou kement a re-becher d'ec'h.

Lavaret zo bet d'eomp traou a vije dies da invanti ma ne vijent ket gwir, traou siouaz ! ken mezus evit ar merc'hed eget evit ar goazed.

Piou a c'hellfe hiviziken konta an hostaleriou a zo en hor bro ? Er bourkou bihanna ez eus anezo eleiz. Ne c'heller ket ober eun anter heur vale var eun hent bras heb kaout eun hostaleri bennak. Ha petra vez gwerzet en tiez-ze ? Odivi, hag odivi a litrajou : Da zul ha da zeiz-varc'had, an hostaleriou-ze ne zileunont ket.

Pe seurt ezom ho peuz da vont ken alies d'an tavarniou-ze ? Daoust ha n'eo ket eur vez, Hor Breudeur ker, gwelet eun den, krouet henvel ouz Doue ha santeleat gant ar zakramanchou o tiskenn ken izel ma teu da goll e skiant. Evel ma lavar ar Skritur Sakr, ar mezhier n'eo mui den, eun aneval n'eo ken, ha kalz izeloc'h zoken eo e zoare eget hini an anevaled, rag ne c'hell mui finval ; pe ma chom gantan eun tamm nerz, e lakaio anezi da skei var dud e di, var ar re a zo var e dro o klask rei sikour d'ezan ; ma tigor e c'hinou, eo evit lavaret komzou diskiant a ziskouezo e vezo kollet e benn ganthan ; e vadou a vezo dismantret, e dud goloët a vez ; e vugale, a dlle da vaga

ha da wiska a vezo alies er vrasa dienez ; ha d'ar fin ar mezvier, den heb feiz hag heb kalon, goude beza bevet re bell eur vuez mezus, a varvo marteze en e bec'hed, heb beza gelllet ober pinijen !

Piou a c'hell kompren e vije deuet an tech fall-ze da c'hri-zienna ken doun en eur vro gristen, pa oar an holl pegen rust e vezo kastizet gant Doue ar re a en em lez da vont d'ar pec'hed-ze, p'o deus ken alies ar Brofeted savet o mouez da lavaret malloz d'ar vesverien, pa lavar an Ebestel, n'eus ket a blas evito er baradoz, ha pa welomp tadou an Iliz o lavaret eo ar vesvierien eur vez evit an douar.

Lavaret a rear d'eomp, Hor Breudeur ker, eo eat an tech-ze var e giz e meur a gorn euz an eskopti, eo gwelloc'h ar vugale eget o c'herent hag e c'helle ar veleien, var bouez poania start, dont a beun euz ar vesventi. Gwell-a-ze. Evelato, o sellet ouz an taolennou a verk pegement a odivi a vez evet, e skrijomp o welet nag a arc'hant a vez lakeat e gwin-ardant zoken e parrezioù bihan, nebeud a dud enno. Ha muioc'h e skrijomp c'hoaz pa lennomp er c'hazetennou, pegement a dud a vez mezo, ha pegement a wall-oberou hag a dorfejou a deu da heul ar vesventi.

An tech-ze, Hor Breudeur ker, a ra droug bras d'ar feiz ; mes kement all a zroug a ra d'ar vro. Alies en he fedennou, an Iliz a lavar da Zoue distrei diouzomp gwalinier a deu ar maro d'o heul : ar Vosen, ar Gernez, ar Brezel : tri dra spontus. Red e vije henvel ivez ar Vesventi, rag muioc'h a zroug a ra eget ar vosen, ar gernez hag ar brezel asamblez. N'eo ket bep an amzer, mes bemdez, hag heb ehan, eo ema 'n odivi o laza an dud. Ha siouaz ! n'eo ket d'ezo hebken 'eo e ro ar vesvierien taol ar maro ; her rei a reont ivez d'o bugale var o lerc'h. Ar gwin-ardant a deu a-benn euz an dud krenfa, hag ar Vretoned, devet gantan o goad, daoust peger seder ha peger yac'h e oa o gouenn gwechall a weler o fallât euz an eil rumm d'egile. Ar wirionez-ze a zo anet d'an holl.

Ober a raimp eta peb tra evit disc'brizienna ar vesventi euz ho touez hag heb ehan e roimp meuleudi ha sikour d'an emgleoioù katholik a vezo savet evit ober brezel d'ar gwin-ardant.

Dont a raffemp a benn da gaout an treac'h, buhan awalc'h ma vijemp sikouret, evel m'eo dleet, gant al lezen. Mes evit doare, al lezen en hon amzer, he deus traou all da ober. Al lezen a ra brezel d'ar relijiuzed a laka o foan da zikour au dud.

Al lezen a ro urz da zerra an tiez a vez enno pedet ha karet an Aotrou Doue, mes digeri a ra avat, hostaleriou heb niver, hag a deu anezo heb ehan halan ar maro. Al lezen, er Frans n'he deus ket a amzer d'en em rei d'ar brezel a eneb ar gwin-ardant, evel ma 'zeus bet great e meur a vro all. Evit doare n'eus ket a zroug da lavaret eus an odivi pa ra vad d'ar c'houarnamant en eleksionou ; evit doare eb gwelloc'h rei tro d'ar varc'hadourien alcool da c'hounid arc'hant, eget evesât ouz yec'hed ha mad an dud er vro.

C'houi da vihana, hag a zo krenv en ho feiz, Katholiked Breiz-Izel, bezit striz ouzoc'h hoc'h unan, strisoc'h eget n'eo ar re a gav abeg ennoc'h. Krogit el labour-ze, en em lakit gant tech ar vesventi, ma vezo stlapet eus ho pro, ma tevio adarre Breiziz, da veza krenv ha yac'h e peb giz. Arabad eo d'eoc'h gouzav ken e c'hellfet lavaret ez oc'h tud a relijion hag everien gwin-ardant, a zalc'h mad da gredi ar gwirioneziou a zesk d'eoc'h ar feiz hag a jom heb ober brezel d'an techou fall a c'hourc'hemenn d'eoc'h terri.

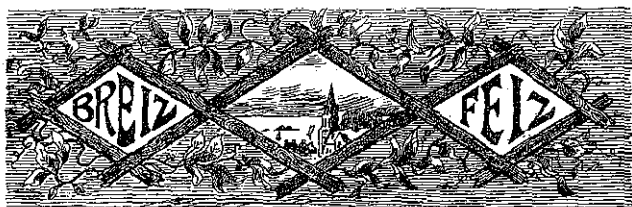
Pennad tennet eus Lizer-meur an Aotrou Duparc
da gristenien e Eskopti. Korreiz 1912.

Ber, ber, miz c'houevrer, karg an nant hag ar foz,
Me o dizec'ho en eun deiz hag eun noz.

(*Mis meurz*).

Da c'houel Pol
Lakat mern vihan var an dol.

Da c'houel sant Joseph pe sant Beneat,
Gounit ar panez hag al lin mat.

MIRAKLOU AR « SUGGESTION »

« Penaoz 'ta oc'h-hu bet pareet? », a c'houlenne eur medisin digant eur plac'h iaouank a ioa bet lakeat en eur pinsin e Lourd hag he devoa kavet eno ar pare deuz he c'hlenved; pevar bloaz a ioa oa klanv hag en eun taol kount goulou ha poaniou a dec'has kuit. Ar medisin a c'hoantee awalc'h klask eun abeg d'ar pareans-ze, ia! n'euz forz pehini nemet na viche ket Doue avat en diche great an dra-ze. Goulen a reas eta digant ar plac'h yaouank: « Penaoz ho peuz bet ar pare? Piou en deuz pareet ac'hanoc'h? » — « Piou va fareas, emezi? Ar Werc'hez! » Ar medisin a reas eur mousc'hoarz hag a lavaras: Lezit ar Werc'hez a gostez, dimezell. Anzavit 'ta oa bet lavaret deoc'h araok dont da Lourd e vijec'h bet pareet; lavaret oa bet deoc'h: eur wech ma viot e Lourd, d'ar mare-ma 'r mare, c'houi a deuo er meas euz ar c'hassed emaoch ennan. An traou-ze en em gav ha ni a c'halv an dra-ze ar « suggestion ».

Ar plac'h yaouank a respountas n'oa ket tremenet an traou evelse ha ne ouie ket zoken petra oa ar « Suggestion. »

Ar medisin a zisplegas dezi petra oa an dra-ze, ha kinnig a reas dezi al leor skrivet divar benn Lourd gant eur skri-vanier loudour ha flearins hanvet Zola. Ar plac'hik ne fal-vezas ket ganti kregi el leor-ze.

Ar medisin a ieas droug ennan hag a glaskas spounta anezi; ne c'hounezas netra; neuze e ieas larkoc'h hag an dimezell eo hel lavar he unan, « kinnig a reas dezi arc'hant ma plijfe ganti lavaret oa bet pareet dre « Suggestion. »

Anat eo deoc'h, ar plac'h yaouank ne asantas ket d'eur marc'had ker mezus; hag ar medisin a ieas kuit en eur

c'hrosmolat oa mantrus ar pez a ioa c'hoarvezet, hag e teuje abenn goulskoude da c'hellout lavaret penaoz oa en em c'hreat ar pareans-ze.

Ha setu petra lavar enebourien ar mirakl. Nebeut a zo anezo, dre c'hras Doue, hag a glaskfe evelse prena kous-tians o nesa; holl evelato ec'h en em harpont var an dra-ze, var ar « *Suggestion*, » evel a lavaront evit barn, hag evit nac'h ar mirakl (1).

Petra eo eta ar « *Suggestion* ». Gwella c'hellin a rin evit hen diskuez d'eoc'h. An dra-ze a zo lakat eur sonj, pe eur c'hoant da ziouara pe da zevel e spered pe e kalon ar re all; an dra-ze a zo ive awechou lakat eur sonj evelse er spered an unan; hag ar sonj-ze, ar c'hoant-ze a zo aliez nerzus awalc'h evit lakat an nervennou da vont en dro en eun doare mantrus; ouspenn eo c'hoas, ar zonz-ze a ra d'an den kaout eur gwir fizians, eur gredenn start ec'h en em gavo ar pez a zo c'hoant da gaout. Setu petra eo ar « *Suggestion*. »

Hogen an dra-ze a vez great dreist holl epad ar c'houk. N'eo ket avat eur c'houk hevel ouz an hini hon deuz bep noz; eur c'houk eo, great evit an dra-ze; hag ar vedit-sined, hag al lastez sorserien a vez gwelet o redet ar foariou a anavez mat ar c'houk ze a zigasant d'an den en eur ober a bep seurt ardou dirazan. Eun den hag a zo lakeat evelse da gousket n'eo mui mestr d'e spered, e volontez a zo etre daouarn an hini a reas dezan kousket; ha neuze hennez — a zento penn da benn, hag epad e gousk, ha zoken pa vezo dihun, ouz kement a vezo gourc'hemennet dezan gant egile.

Lavaret a rin deoc'h dioc'htu n'eo ket an holl a c'hell beza lakeat da gousket evelse; evit an dra-ze eo red dreist pep tra asanti da gousket; eur rum dud a zo evelato hag eo kalz easoc'h dont a benn anezo eget eus ar re all: ar re-ze eo an dud nervennus bras pe glanv o nervennou en eur c'hiz bennag hag o deus, dre-ze, eur volontez dinerzet.

Arabad e ve kredi goulskoude n'eo an dra-ze holl nemet farserez, ma lavarfen deoc'h kement am beuz gwelet euz an traou-ze e vichec'h, a dra zûr, ken souezet ha m'oun bet va unan pa welis anezo. Anzav a ran eta eo galloudus bras ar

(1) Bertrin, Lourdes. Apparitions et guérisons, p. 173 et suiv.

« suggestion » hag e c'heller dreiz-hi lakat eun den da ober traou souezus meurbed.

Mes ama eo red ober ar goulenn-ma, ha respount dezan : « Ar « suggestion » hag hi a c'hell para euz an holl glenvejou ? Ha dre-ze daoust ha ne c'heller ket lavarout eo ar mirakl labour an nervennoù ? »

Setu va respount. — N'oun ket medisin pell ac'hano, daoust d'inn da veza meur a veach entetet ouz kalz a dud klanv ; ha dre-ze ma viche eur medisin emesk va lennerien e lavaran dezan n'eo ket va c'hoant ober gaou outan e neb doare ebet.

Adalek m'en em ziskouezas ar Werc'hez Vari e Lourd beteg hirio e zeuz pareet kalz tud e Lourd hag euz a bep seurt klenvejou ; beteg ar bloaz 1909 e zeuz pareet tud evit 182 klenved. Dies bras eo, a zonz d'in, lavaret n'oa nemet an nervennoù penn-kaoz d'ar 182 klenved-ze : 10 anezo a ioa difazi klenvejou nervennus ; eun 10 all a dostea d'ar c'hlenvejou-ze abalamour oant klenvejou an empenn. Hag ar re all neuze ? Red eo eta ober diou loden euz ar c'hlenvejou-ze ha respount d'ar goulenn am beuz great evit pep loden anezo.

Ha da genta gwelomp petra da respount evit klenvejou an nervennoù. Ar « suggestion » ama a zo galloudus bras hag a bare lod anezo ; an dra-ze a zo anavezet. Mes bez a zo klenvejou all, zoken evit an nervennoù hag ar « suggestion » ne c'hell netra varno. Ha n'eo ket enebourien ar « suggestion » eo hel lavar, mes ar vedisined ar brudeta var ar seurt klenvejou-ze o deuz difizians euz galloud ar « suggestion » zoken evit ar c'hlenvejou nervennus ; hag ar vedisined-ze a zo o hano Liégeois, Bernheim, Charcot. — Mes, abalamour e pareans ar c'hlenvejou-ze e kaver labour an nervennoù, an Iliz katolik ne fell ket dezi reseo evit mirakloù ar pareansou euz ar c'hlenvejou-ze. Ar Pab Beneat XIV en deuz skrivet eul levr divar benn ar pezh a zo red miret evit lakât unan bennag var roll an dud eürus pe var roll ar Zent euz ar Baradoz. Lavaret a ra ar Pab brudet ha desket-ze : « Ne c'heller ket, emezan, kemeret evit eur mirakl gwirion, eun dra hag a c'helle beza enn eun doare bennag labour an nervennoù. » Pa setu perak, e Lourd, ar vedisined a vez gant an aotrou Boissarie er gampr a hanver « *Bureau des Constataions* » hag a zo a zeou pa zeer d'ar Pinsinou ha

d'ar « Grott », ar vedisined-ze a zell pis meurbed evit lezel a gostez ar pareansou-ze ; ha dre-ze int direbech kaër.

An nervennoù a ra eul labour mantrus avechou dreist holl evit ar re a zo klanv o empenn hag o mel eskern enn o leven-gein rag eno eo ec'h en em gav an holl nervennoù. Ar « Suggestion » neuze a c'hell rei da gredi start eo deuet ar pare ; hag an dra-ze a zo bet nerzus awalc'h avechou evit para da vihana evit eur pennad ; rak bep tro, koulz lavaret, ar c'hlenved a zistro abred pe zivezad hag aliez gwasoc'h eget an dro genta.

Evit an eil loden a glenvejou a zo bet pareet e Lourd pe e leac'h all, e respountan a grenn, ha medisin ebed n'am dislavaro, ne c'hell an nervennoù nag ar Suggestion ober netra evit para diouto.

Setu eun den dall-put anavezet, evit-se gant an holl : livirit dezan evelhen « c'houi n'oc'h ket dall ; c'houi a wel sklear sellit 'ta en dro deoch ha gwellit. » Hag e kav deoc'h e vezo awalc'h evit an den-ze kaout eur gwir c'hoant da welet, evit paouz da veza dall ? Red eo, ha n'eo ket 'ta beza diboëll et evit lavaret kement all.

Setu eun all hag, evel an Intron Rouchel, a zo debret e vizach gant eur c'hrign-beo euzus (1) : grit dezan kousket hag e kreiz e gousk gourc'hemennit dezan. « Hiviziken c'houi a zo pare ! » Dihunit-hen ha gwelit ha pare eo !

Ha nag a glenvejou a zo evelse ha n'eo ket an nervennoù a zo kirriek anezho ! Ma teufe ar « Suggestion » a benn euz anj'hol glenvejou na ni a ve eürus ! ne viche mui ezom a hospitalioù hag ar maro e unan, an ankou didruez a welfe e falz merglet ruz ha gant disesper e iafe da loja e bro ar stered pe en eul leac'h distro benag, pell diouz an douar-ma. Siouas deomp ! na Charcot, na Bernheim, nag ar re all gwitibunan n'o deuz ket gelllet ober ar burzud-ze, ha Charcot ken leun a fizians e galloud ar Suggestion (evit ar re all) a zo eat da varnedigez an Aotrou Doue eun nebeut bloaveziou a zo.

Me sonj d'in an aotrounez-ze hag ar re all evel do lennas leor an Aotrou Boissarie, medisin bras ar re glanv e Lourd, a skrabas eun tam o fenn pa lennjont ar flipad-ma a roe dezo o c'henvreur. « N'eo ket eun den, emezan, eo en

(1) Un cancer.

dez skrivet penaoz e tlie c'hoarvezout ar pareansou e Lourd. M'ar d'eo ar « Suggestion » eo a ra anezo, neuze e Lourd ne c'hellomp ket kaout gwelloc'h eget n'o deuz Charcot e Paris ha Bernheim e Nansy. Ha goulskoude ama ar c'hlenvejou ar c'hosa. ar c'haleta da barea, ar c'hlenvejou n'int ket bet diskaret gant ar brasa medisined, ne d'int nemet eur c'hoariel, hag henvel int ouz eun hunvre a dec'h buhan pa zeu da c'houeza varno ezen ar c'halloud misterius-ze a en em ziskouez bemdez e Lourd ! »

Ac'hanta, paotred desket mat, setu, me sonj, eur gente marc'had mat evidoc'h !

Lavaromp eta, va mignoned, lennerien F. H. B, eo eur c'holl amzer klask digareziou evit nac'h ar mirakl. Miraklou a zo bet, a zo hag a vezo hag enno e pep doare e kavomp siell an aotrou Doue.

F.-M. MAZÉAS.

Diesa tra da gas d'ar foar :
Eur pen-moc'h hep roc'hal,
Eur c'hi hep trotal,
Diou vaouez hep kozeal.

Er furniou red. er milinou,
E ves klevet ar c'heloiou ;
Er poullou hag er sanaillou
E ves klevet ar marvailloù.

Greg a ev gwin,
Merc'h a goms latin,
Bugel savet re vign,
Heol gweur deuz ar mintin,
Sur d'ober gwall fin.

MOA KERGARREC

an hini en doa great marc'had gant an Diaoul

(Kendalc'h)

Pa zigouezas er gear, kenta tra reas Mao oa sevel d'e gambr gant e wreg.

Dirazi e tigoras ar vouest koat dero, hag e chomas digor he genou da zellet ouz ar bern aour a yoa dirazi.

— Jezuz, va Doue ! emezi, eus peleac'h e teu d'comp-ni kement all a aour ?

— Arabad eo d'id sponta, a lavaras Mao ; me a c'hoar eus peleac'h e teu... An dra-ze a zell ouzin-me...

Evel en doa lavaret Guilhou goz, Mao a gavas bemdez, hep mintin, e vil skoed en e arched. E nebeut amzer e teuas da veza pinvidik-mor ; paea reas e zle d'an Aotrou ; prena reas zoken e gastel, ha d'i ez eas da jom gant e dud.

Den na c'helle kompren penaos e c'hellas Mao dont da veza ker pinvidik e ken nebeut-all a amzer. Mao a rank beza lakeat an dourn war eun tenzor, a lavare an darn vuia eus an dud, n'eo ket posubl a hend-all...

Unan bennak evelato a gomzas a vouez izel eus ar zorserien, a emglev gant an diaoul ; hogen, kaer a oe spia, mont war roudou Mao, den na c'hellas dont a-benn

da welet e veze oc'h henti paotred ar zabad nag ar zorserien. Den na gomprens netra.

Mao a zavas mad e zeiz krouadur. Kaset e oent d'ar skoliou bras, el leac'h e rejont studiou kaer.

Unan anezo a deuas da veza arc'heskob.

Unan-all eskob.

Eun trede, vikel vras.

Ar pevare, person en e barrez.

Ar pemped, kure.

Unan a oe ermid en eur c'hoad.

Ar zeisvet a yoa eat da lacr. Ken brudet oa e daoliou kaer zoken, ma oe lakeat da vestr war ar re-all. Mont a rea da beilha ar veajourien war an henchou bras, da beilha ar c'hestel hag ar c'houchou. Deuet oa da veza spount an holl dre ar c'harter. Deuet oa da veza glac'har e dad, e vamm hag e vreur.

Hogen, eun termen a zo da bep tra er bed-ma, hag an tregont vloaz roet gant Guilhou goz da Vao Kergarreg a yoa o vont da echui. Ar paour kez den a deu bemdez da veza tenvalloc'h-tenvalla e benn. War zantelez e vugale, nemet unan, e fizie kalz evit kaout skoazel er stourmad ez ea da gaout.

Mont a reas da govez gant an hini anezo a yoa person ar barrez. D'ezan e tibunas ar guden penn-da-benn. Ar beleg a skrijas gant heuz o klevet traou ker grevus. N'en doa ket, emezan, galloud da absolvi eur pec'hed ker bras. Hag e kasas ar pec'her d'e vreur eskob. Heman a lavaras ar memes tra, hag a gasas Mao da gaout an arc'heskob, hag heman e gasas d'an ermid, d'ar c'hoad.

An ermid a yoa eun den meurbed santel a dremene e holl amzer o pedi hag oc'h ober pinijen. Ne wele den ha n'en doa ken kompagnunez nemet loened ar c'hoad; d'ar re-ma avat ez oa mignon bras, hag an eil a rente servich d'egile.

E eal mat a deue bemdez d'e welet ha da goms gantan evel gant eur mignon.

An ermid a yoa daoulinet war dreujou e zor, e zaoulagad savet en nenvou, pa zigouezas Mao. Gedal a reas ma vije echu e beden gant ar manac'h, ha neuze e roas d'ezan da lenn al lizer en doa skrivet an eskob d'ezan. El lizer-ze e lavare freas e pe stad heuzus edo o zad. An ermid a lennas al lizer, hag a lavaras, an daelou leun e zaoulagad :

— Siouaz ! tad kez ! ken grevus eo ho pec'hed ma n'hellan, ken nebeut na va breudeur, ober netra evidoc'h. Mes, mar kirit chom ganen ama ha dremen an noz, me a bedo evidoc'h, ha warc'hoaz marteze em bezo eun ali mat da rei d'eoc'h

E kreiz an noz, endra m'edo an tad kousket mat o tis-kuiza e izili, an eal a deuas evel kustum d'en em ziskouez d'an ermid, ha setu ama petra lavaras :

— Galloud ebed war an douar n'hell terri ar marc'had en deus sinet ho tad gant e c'hoad. Mes pedi rin evitan an Intron-Varia, ha warc'hoaz me a zigaso respont d'eoc'h.

War gement-se an eal a zistroas d'an nenv, hag an ermid a gendalc'has da bedi beteg an deiz.

— Ac'hanta ! va mab ? a lavaras an tad o tihuni.

— Ac'hanta ! va zad, bet eo evel kustum va eal mat o welet ac'hanon ; komzet em eus gantan diwar ho penn. Lavaret en deus d'in e pedje an Intron-Varia, hag houma d'he zro a bedo he Mab Doue. En noz a zeu e tigas respont d'in. Chomit eta ganen ac'han da warc'hoaz vintin, hag e tremenimp an deiz-ma o pedi hag o ouela d'ho torfed.

Pignet d'an nenvou, an eal a yeas da zaoulina ehars treid e Vestrez, ar Werc'hez Vari, d'he fedi da c'houlouen trugarez da dad an ermid. Ar Werc'hez madelezus he devoe truez ouz Mao, hag a yeas da bedi he Mab evitan.

— Kergarreg ?... C'houi n'ouzoc'h ket, va mamm, en deus ar reuzeudig-se tennet e dok da genta da skeuden va enebour livet war dor porz an aotrou ?... C'houi n'ouzoc'h ket, va mamm, em beus kinniget sikour d'ezan da stourm ouz Lusifer edo o nevez gwerza d'ezan e ene evit aour, dre eur marc'had sinet gant e c'hoad. Ar marc'hadze a zo brema en infern. P'eo gwir, koulskoude, va mamm, e pedit ac'hanoun evitan, n'hen dilezin ket, ha p'eo gwir

eo ker santel e vugale, nemet ar yaouanka, eo leal d'in ober c'hoaz eun dra bennak evitan. Hogen, a-raok kaout e bardon diganen-me e ranko mont e-unan ez veo da gere'hat en ifern ar paper-marc'had a zo talvezet d'ezan d'en em werza da Zatan evit aour.

N'eo ket eur veaj eas da ober ; red eo kaout kalz nerz-kalon evit se ; hogen, gant ar skoazel a roin d'ezan e c'hello dont a-benn eus e daol.

Setu ama eur wialen wenn da gas d'ar paour kez Mao Kergarreg. Mar en deus fizians ennon e c'hello ganti en em zifen ; ouz holl diaoulou an ifern ha lakaat Satan goz e-unan da restaol d'ezan ar paper sinet gant e c'hoad. Red eo d'ezan avat beza bet oc'h ober e dro a-raok ma vezo peur-glozet an tregont vloaz, rak goude-ze e vije re zivezat, ha Satan en divije leac'h da lakaat seveni penna-da-benn ar pezh a zo er marc'had.

Ar Werc'hez a drugarekaas he Mab Doue ; kemeret a eure ar wialen wenn da rei d'an eal, hag hema a oe mall

gant an mont d'he c'has d'an ermid ha da zisplega d'ezan kement a yoa da ober.

Pa oa eat an eal kuit, an ermid a gomzas evel-hen ouz e dad :

— Bez' e c'hellit kaout eun tamm fizians c'hoaz, va zad, abalamour da bedennou va eal mat hag ar Werc'hez, an Doue, leun a vadelez hag a drugarez evit ar paour kez pec'her a ziskouez keuz, a blij gantan sellet a druez ouzoc'h ha rei dourn d'eoc'h d'en em denna a dre skilfoù Satan. Hogen, red e vezo d'eoc'h avat kaout nerz-kalon, rak risklou bras a gavot war hoc'h hent.

— Riskl ebet, va mab, na vezo en tu-all d'am nerz-kalon.

— Setu eta, va zad, ar pezh ho pezo da ober : red e vezo d'eoc'h mont d'an ifern ez veo, da ziframma eus daouarn Satan ar skrid milliget ho peus sinet gant ho koad. Hag eo red d'eoc'h mont a raok ma vo echu an tregont vloaz, da lavaret eo en tri dervez-ma !

— Mont d'an ifern !... Morse ne zistroas den ac'hano... ha koulskoude eur fizians leun am eus e komzou Jezuz, p'eo gwir e c'hourc'hemenn d'in dre ho kinou. Mont a rin da welet.

— Setu ama eur wialen wenn en deus digaset va eal mat evidoc'h ; ganti e c'hellot dont a-benn eus ho taol ; ganti e c'hellot mont a-dreuz armeou an diaoulou ha tenna ar paper eus daouarn Satan

— Mes penaos mont d'an ifern a-raok beza maro ? Ha piou a ziskouezo d'in an hent ?

— Mar ez eus unan bennak war an douar hag a anavez hent an ifern, eo va breur laer, a-dra-zur ; eat eo doun en hent-se, me gred ; red e vezo d'eoc'h eta mont d'e glask d'ar c'hoad el leac'h m'ema o chom gant e gensorted. Mont a ran da skriva d'eoc'h eul lizer da rei d'ezan.

Hag an ermid a skrivas eul lizer, hen roas d'e dad gant e vennoz, hag ar c'hez koz a yeas en hent.

(Da genderc'hel.)

KL. AR PRAT.

An ear hag ar c'hlenvejou

I

Goude beza e miz c'houevrer, skrabet an douar da glask ar c'hlenvejou a c'hell beza an had anezo ennan, hag araok ober, er miz a zeu, eur blonjaden en dour, evit eun henvelep enklask, furchomp hizio, mar kirit, an ear a zo en dro d'eomp, var hor penn ha dindan hon treid.

Ezom hon deus eus an douar hag eus an dour. Ezom hon deus ivez eus an ear, evit kenderc'hel ar vuez ennomp. Mac'h en em gafe ganeomp, evel ma c'hoarvezas gant meur a hini, beza beziet araok beza maro, e varfemp en hon arched, dre ma

Gouenn diveza al blouner. — YAN. — Gant sonn da veza lakeat en douar abarz beza maro mad, divontit eur voutailbad lagoutte, araok va archedi, ha leunit va gweren. Trouz an traou-ze am dihuno, ma ne vezan ket maro mik.

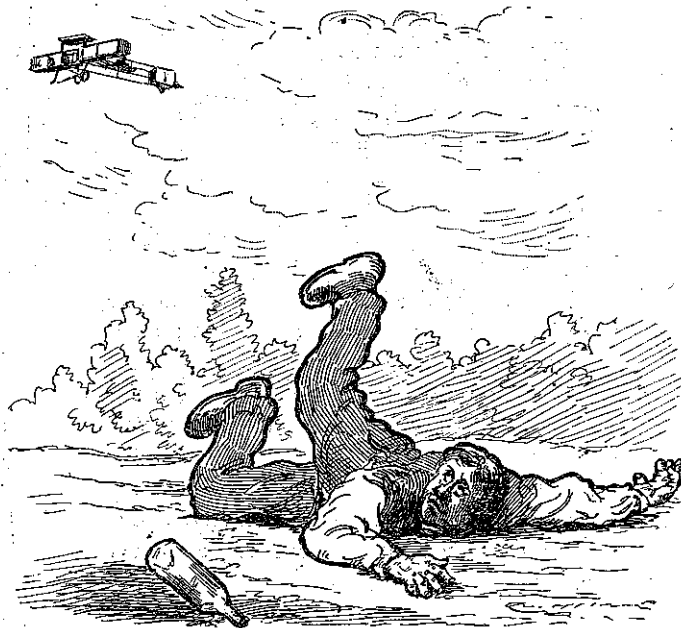
vankfe an ear d'eomp. Pa vezer mouget ha pa vezer beuzet e varver gant dienez ear. En eur gampr, zoken, pe en eul leac'h all hag a vije kloz mad ne c'helfe den ebed chom beo, ken nebeud.

Hag evel ma 'z eus douarou ha douriou fall, douarou ha douriou mad, ez eus ivez, ear vad hag ear fall. An ear vad, da lavaret eo, an ear fresk ha glan, pounner ha frank awalc'h a zo talvoudus evit hor c'hreskadurez. Re nebeud a ear, eun ear re skanv ha stlabezeta a zo danjerus evit ar yec'hed.

II

E pe leac'h ema 'ta an ear fall?

Savomp d'e glask, mar kirit, en eur c'har-nijal, eas da vleina, unan hir ha stumet evel eur zigaren, unan eus ar re a zervich d'an arme. Ne zav ket uelo'h eget 2.000 metr, eun anter leo. Laboused-houarn a zo koulskoude, hag a c'heller

N'oun ket evit ko : pren penaoz e c'helfe ar c'hoz mekanik-ze mont seul vuhanoc'h ha seul uhel, seul vuioch a alc'ool a vez lakeat ennan, rag ganen-me e c'hoarvez ar c'hontrol !

pignat 4.000 metr ganto, evel m'en deus great eur pennad a zo, eun nijer euz Breiz. N'eo ket awalc'h c'hoaz. Gant eur ballon e pignfemp diou leo diouz an douar. Mes neuze e c'hoarvezfe ganeomp ar pez a c'hoarvezas gant tri aotrou, tud a skiant vras, savet en ear evit e studia hag a bignas beteg 8.600 metr uhelder, er bloaz 1875. Daou anezo a varvas, an hini all a jomas heb anaoudegez, eur pennad. Ar ballon a ziskennas neuze hag an nijer, harvet Tissandier a deuas adarre ennan e unan. An daou all a ioa marvet abalamour ma oa re skanv an ear a lounkent ha ma oa re nebeud anezan.

Bezomp furoc'h eget ar re-man, ha diskennomp euz a douez ar c'hoummoul. Diskennomp e goueled an douar, er punsou, er mengleuziou, hag er c'hleuziou-glaou; arabad d'eomp, avat, chom re hir en toullou-ze, rag an ear a zo enno, ne blijfe na d'hor peultrin, na d'hor goad: Re bounner eo, ha re nebeud a zo anezan. Buhan eta er meaz.

III

Da beleac'h ez aïmp 'ta neuze, da glask ear vad? En ti? O va Doue, falla ear a c'hell eun den da zila en e beultrin eo hennez. Pa jomer pell en eun ti, ar goad a zao d'ar penn; dont a rear da veza rus tan; ar galon a lamm, en em gaout a rear dies. Falloc'h falla e c'hoarvez c'hoaz ma zeus tan er chiminal ha ma 'zeo ouspenn pnnnet ar prenecher hag an noriou — an holl a oar an dra-ze.

Hag ear ar c'heariou?

Né dalv ket kalz gwelloc'h; eno, an tiez a zo stag ha stag an eil ouz egile hag uhel; ar ruiou a zo moan; alies ar bouldren hag ar maged a venn ho talla; c'houez pounner ha loustoni an tiez a zo eun donjer; glaoueren hag alan fall an dud, eun danjer. Paourât ha gwennât a ra goad ar vourc'hizien: Eur medisin evit diskouez pegen noazus oa an ear-ze, hen lakeas da vont e korf anevaled o sanko anezan enno dre ar c'hroc'hen; an anevaled keiz a gouezas klanv. Ober a reas ar memez tra gant an ear divar ar meaz hag an anevaled a jomas seder.

Ya! ear ar parkeier, ar c'hoajou hag ar mor eo ar gwella, hag evelse, hini Breiz-Izel eo ar c'henta tout, rag aman ez eus nebeud a geariou, ha nebeud a uzinou, hag an avel a laka da goueza var hor beg-douar diveradennou dour-mor. Hogen, her

gouzout a rit, eun niver bras a louzeier a vez tennet euz an dour-mor, hag euz ar bizin. Bizinerien Lambaol-Blouarzel her goar. Ma ne vije ket gwir va c'homzou, ar Barizianed hag an diavezidi all a jomje en o c'heariou epad an holl amzer. Ha koulskoude, petra welomp, nemed bourc'hizien o tont var hon aochou epad an hanv, ha kuzulierien ar c'heariou bras o kas ar vugale var ar meaz, epad an amzer vras; Brest o tiskar he rampart, evit ma teuo an ear en he ruiou; ar vedesined o lavaret d'o c'hlanvourien: « evit peurachui ho pareans, pa vezo » amzer vras, it da ober eun dro var ar meaz. »

Ar vourc'hizien a zo fur pa guiteont o c'heariou, mes al labourerien-douar n'int ket fur tamm ebed, pa 'z eont da jom d'ar c'heariou. Petra reont eno? Gounid arc'hant? marteze; nebeud awalc'h peurlieso. D'ar re a zavfe en o spered c'hoant divroa e lavarfen komzou va skrid kenta e *Feiz a Breiz*: « Ar c'hlenved a zo treac'h d'an arc'hant. » Evit espern, ha kreski hon nerz, ear ar meaz eo ar gwella. Ar yac'husa labour eo hini al labourer-douar. Medesin ebed ne c'hell lavaret ar c'hontrol.

Nevezit eta alieso ma c'helloc'h ear ho tiez, en eur zigeri ar prenecher ken aliez ha bemdez, pa vez brao an amzer: an alan fall a zo deuet diouzoc'h a yelo er meaz, hag an ear vad a gemero e blas. Lonkit ear vad, muia ma c'helloc'h, pa vez amzer vras, pa sked an heol, ha pa vez nebeud a avel hag a c'hlaou: ho koad a freskaio, a ruzio, hag a gresko; ruilh a raio gwelloc'h en ho koazied. Gant ear ho pro, ho koajou, ho parkeier, hag ho mor, ar vuez a en em viro ennoc'h. Mes tec'hit diouz ear brein ar c'heariou; ar c'heariou a goll ar c'horfou ken alies ha ma kollont an eneo.

Ar Medesin.

YAN. — Nag a draou sebezus a zesker breman d'ar vugale er skolioù. Perig a lavare d'in-me e tree an douar : kredi a rez-te an dra-ze, Bi?

Br. — Var ar zizun, marleze, ne dro ket; mes da zui e ra, sur oun, ha buhan ha dillo c'hoaz.

AN NEUER. — En han Done, deuit var va sikour!

AN TREIZER. — Petra livirit? Komzit krenfoc'h, mar plij, rag me a zo pounner-gleo.

KARET JESUS-KRIST DREIST PEP TRA ⁽¹⁾

I. — Eürus an hini a oar petra eo karet Jesus hag ober fae varnan e-unan abalamour da Jesus!

Evit kaout Jesus da vignoun eo red dilezel pep mignoun all, rak Jesus a fell dezan beza karet e-unan dreist pep tra.

Ar garantez evit ar grouadurien a zo touellus ha ne bad ket pell, karantez Jesus a zo gwirion ha padus.

An hini a ia d'en em staga ouz an traou krouet a gouezo ganto; an hini en em ro da Jesus a vezo atô start en e zav.

Kemerit eta evit mignoun an Hini n'ho tilezo biken goude ma vezoc'h dilezet gant an oll, an Hini n'ho lezo ket da vont da goll pa deujo ho maro.

Red e vezo deoc'h eun deiz en em zispartia diouz an oll, pe c'houi a vezo kountant, pe c'houi ne vezoc'h ket.

2. — Dale hit eta tost da Jesus epad ho puez ha da heur ho maro; lakit ho fizianz en Hini hepken a c'hell ho sikour pa vezoc'h dilezet gant an oll.

Jesus, ho mignoun, ne fell ket dezan kaout hepken an hanter eus ho kaloun, ne fell ket dezan ranna gant eun all; evitan e-unan hepken e fell dezan kaout ho kaloun hag azeza er galoun-ze evel var e dron.

Ma vijec'h goest da gas divar ho tro an oll grouadurien, Jesus en dije plijadur o chom ganeoc'h.

Kement ho pezo klasket digant an dud heb en em harpa

(1) Ar pennad-man eo ar VIIth kentel eus *Imitation Jezus-Krist*, eul levr nevez hag a zo o paouez beza savet e brezoneg, gant an Aotrou Uguen, chaloni a henor, Renêr skolach sant Visant a Baol, e Kemper. Al levr kaer-ze, 640 pajen ennan, en deus eur golo kalet, hag a vezo gwerzet pemp pe c'houeac'h real hebken, diouz m'en devezo c'hoant ar prener d'e gaout gant eun dremm ruz pe gant unan alaouret. E c'houlenn a c'heller adalek vremen an holl stalioù levriou kristen euz an Eskopti. Eul levr eo hag a zo talvoudus e lenn e peb mare euz ar bloaz, ha dreist holl epad ar c'horaz evit en em brepari ervat da ober ar Pask. Komz a raïmp anezan c'hoaz er miz a zeu. J.-M. P.

var Jesus a vezo evel kollet evidoc'h. Na d'it ket da gaout fisianz, na d'it ket d'en em harpa var eur gorzen brallet gant an avel, rak an den a zo evel ar geot seac'h ; e sked a dremen evel bleun ar geot.

3. — Buhan e faziot ma varnoc'h an dud divar o doare hepken. Ma klaskit beza frealzet ha sikouret ganto, alies ho pezo da goll.

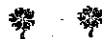
Ma klaskit Jesus e pep tra, e kavoc'h Jesus ; ma en em glaskit hoc'h-unan, ec'h en em gavot hoc'h-unan ; mes gwas a ze evidoc'h !

Rag an hini en em glask e-unan hep Jesus a ra evelse muioc'h a c'haou d'ezan e-unan eget na c'helfe ober e oll enebourien hag ar bed assamblez.

SONJIT MAT :

1. — Eun den ne c'hell ket beva hep karantez ; ma ne gar ket Doue, e karo ar bed. Karet an dud hag an ioulou fall a zo en em lakaat maleürus.

2. — Karit Jesus a greiz ho kaloun. Hen a gar ac'hanoc'h muioc'h eget n'en em garit hoc'h-unan. Gantan e vezo ho kaloun e peoc'h, laouen, eürus. Gantan e vezoc'h pinvidik, ha ne vanko netra deoc'h. I. U.

TRI ZELL

E penn kenta ar C'houraiz taolomp tri zell en dro d'eomp :

Unan var ar bed, ha mar d'omp eüruz, lavaromp ne bado ket pell, ha mar d'omp reuzeudik, lavaromp ne bado ket atô, ha sonjomp ez eus re all reuzeudikoc'h c'hoaz egedomp.

Unan var an douar, ha sonjomp peger bihan plas a yelo dizale gant ar meutadig ludu a jomo ac'hanomp.

Unan varzu an nene, ha sonjomp n'emaomp var an douar nemed en eur dremen, hag evit gounid peadra awalch da baea hor c'hador hag hor c'hurunen er baradoz digoret d'eomp gant kroaz venniget Hor Zalver Jezuz-Krist.

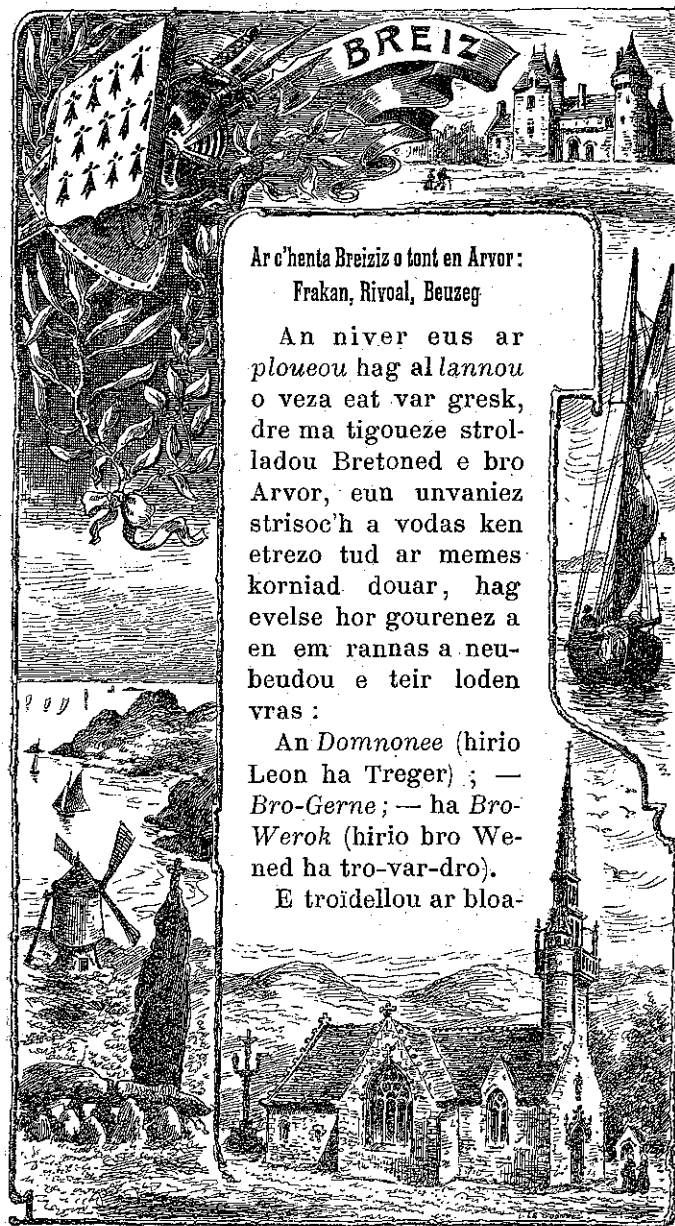
Mouez ar C'haleour.

ER C'HATEKIZ

Perig, lavar d'in perag e oue stlapet Adam hag Eva er meaz euz a varadoz an douar ?

— Abalamour ma n'oant ket evit paea o gouel Mikeal.

Piou en divije sonjet!

Ar c'henta Breiziz o tont en Arvor :
Frakan, Rivoal, Beuzeg

An niver eus ar ploueu hag al lannou o veza eat var gresk, dre ma tigoueze stroladou Bretoned e bro Arvor, eun unvaniez strisoc'h a vodas ken etrezo tud ar memes korniad douar, hag evelse hor gourenez a en em rannas a neu-beudou e teir loden vras :

An *Domnonee* (hirio Leon ha Treger) ; — *Bro-Gerne* ; — ha *Bro-Werok* (hirio bro Wened ha tro-var-dro).

E troidellou ar bloa-

vez 430, pe marteze abretoc'h, e teuas ar vagadou kenta a Vretoned da zouara en tu-man d'ar mor. Epad daou c'hant vloaz varlerc'h ec'h erru bagadou all.

Gwech e veze eun niver bras anezo o tont asamblez, gwechou all ne veze ket kalz. Bez' e voa bloavezadiou all ha ne deue koulz lavaret den.

(An dra-ze em oa c'hoant da azlavaret evit sklerât ar pennadou-skrid a deuio aman varlerc'h).

Ar c'henta Breiziz a zigouezas var zouar Arvor a jomas, na petra 'ta ? er c'horn tosta d'o bro goz, da lavaret eo e tu an hanter-noz eus ar gourenez, en Dômnonee.

Frakan. — Unan eus ar re genta anavezet a deuas er yro eo, hervez ar skridou skoz, *Frakan*, brézellour brudet, den a renk uhel, eus a c'hoad rouaned Breiz. Ouz e heul edo e bried Gwenna, e zaou vab hag eur rum-madig kenvroiz.

Eun devez hanv, vardro pemp heur diouz an arbadaez, e touaras e porz Brehat, e pleg eur c'hoat koz, leun a beoc'h hag a zioulder. Dindan kroumen an dero bras, e rede varzu ar mor, en eur vouskana, eun aber, karget a zour sklear, hanvet ar *Goad*. Var ribl ar sterig-ze eo e savas Frakan e blou, galvet abaoue Ploufragan. — Eno Frakan, ar c'henta Breiz-Arvoriad, a en em blije o tiouall bandennadou bras a zenved asamblez gant e vugale, e zervicherien hag e genvroiz.

Rivoal. — Demdost da Bloufragan, e teuas da jom eur mestr all, e hano *Rivoal*, hag ouz e heul eur gorden-nad vad a dud. Rivoal e yeas gant aber ar *Goad* epad eul leo pe vardro ; hag o veza en em gavet prestik dirak eun draonien goloet a c'hlazvez ha bordet a goajou, e savas eno e blou, en dro d'eun derven goz, nezet-holl he skourrou : ar pez a reas gervel al leac'h distro-ze *Park-an-Derven*.

Er c'horn didrouz-ze, Rivoal hag e genseurterd a en em ro d'al labour douar ha d'ar chase. Darn eus ar c'hoajou a zo distrouezet, an drez diframmet, an douar dic'hrozet hag ar chatal gouez diskaret.

Beuzeg. — Ar c'henta lann a gavomp en Arvor a zo bet savet en enezen Lavret, demdost da Zant-Brieg, vardro ar bloaz 460, gant *Beuzeg* pe *Vudok*, manac'h gouziek ha santel, deuet evel ar re-all, eus a Vreiz-tramor.

E manati sant Beuzeg eo bet savet ha skoliet sant *Gwennole*, anavezet gant an holl en hor bro. N'eo ket heb gwir en deuz kalz brud : *Gwennole*, yaouankik-flamm c'hoaz, a yoa dija pignet uhel e skeul ar zantelez, evel ma verk d'eomp ar pennadig histor-man :

Eun deiz, sant Beuzeg a zavas c'hoant gantan mont da ober eur bale da Enez Vreiz, e vro goz. Araok mont en hent, e c'houre hemennas start d'e vugale skol diouall da ober ailhounerez ebed epad ma vije oc'h ober e dro. « Oh ! tra ! tra ! eme ar bôtred, bezit dienkreiz, tad, var gement-se. »

Gouzout a rit holl petra eo promesaou bugale : kerkent great, kerkent ankounac'heat. — Antronoz, kenta tra reas ar c'hanfarted bihan, goude sevel eus o glud, oa mont da c'hoari kouk var devennou an enezen. Ha petra c'hoarvezas ? Unan eus ar vugale a dorras e c'har, en eur ober eul lamm dreist eun dorgen. Neuze, m'hen tou d'eoc'h, e savas hirvoud, lenv ha gwic'h : « Petra raimp-ni breman ? E pe leac'h tec'het ? Dizentet hon deus ouz hon tad ! »

A drugare Doue, *Gwennole*, unan eus ar bôtred, a gavas an dro da zresa en eun faol-kount ar c'har dorret, hag en doare-ze den ne glevas trouz.

IOEN AN TÔUR-GUEN.

Ar pesk koz hag ar pesk bihan

An ifern, peuh ! Piou a zizroas ac'hano biskoaz ?
Selaouit ar barabolen.

Daou besk a ioa o neunv en eur ster, unan koz, lenn e benn a skiant-prena, hag unan all yaouank-flamm, var e genta lamm, ha lore'hus an tamm anezan.

Eur pesketaer a dosta ouz an dour hag a daol e higen ebarz :
« Taol evez, eme ar pesk koz d'ar pesk bihan ; ne d'es ket da »
dostât ouz ar benveg-ze, rag anez ema great ganez. Brao eo, da »
welet, divar gorrige, mes dindan ez eu kuzet eur c'hrog-houarn,
» a jacho ac' anout en despet d'it, var an douar ; ha var an douar
» ez eus tan hag a rost ar pesked ha tud hag o debr eur wech ma
» vezont rostet. M'az peuz c'hoant da jom beo, pella diouz an
» danjer. »

— « Ya ! da ! eme ar pesk bihan, piou a gredo ez eus eun douar
» ha ne c'hellfet ket neunv ebarz, tan hag hor rost ha tud hag hon
» debr. Piou eo an hini a zizroas ac'hano biskoaz da gemenn
» deomp traou en doare-ze ? »

Hag ar penn diboell a yeas d'en em spega ouz an higen ; difzale
ar billig a zeskas d'ezan perag ar pesked rostet ne zizroont ket ken
en dour.

Ne c'houlennan ket gwelet eun den o vervel gant eur pec'hed
marvel var e goustianz, rag mont a rafe d'an ifern, ha ne deufe
ket ken ac'hano da zigas d'eomp euz e gelou.

Kement den a gouez en ifern a zigor an nor e unan da vont
ebarz, hag ouz he serra e laosk an alc'houez er meaz, setu ma rank
goudeze chom eno da leski da virviken.

Mouez ar C'halvar.

FURNEZ BREIZ

Easoc'h dimezi
Eget sevel ti.

Eur voden skao,
Pa vez gwisket a zo brao.

Gant ar c'hoant pignat re uhel
Ar plac'hik a zisken izel.

N'eo ket bleo melen ha koantiri
Eo a laka ar pod da virvi.

Eun dro er Spagn

(KENDALC'H)

En hent varzu Grenad

Eus Ronda ez eomp en hent houarn varzu Grenad.
Tremen a reomp dre gear Bobatilla. Ac'halen n'ez eus
nemed eun heur hent-houarn evit en em gaout e Malaga.
M'hon dije bet amzer, e vijemp eat beteg eno. Dre aman
eman bro ar gwinn Malaga, anavezet mad zoken e Breiz.

Tom bero eo ato an heol, hag ar vro a zo eun dudi sellet
outi : a bep tu parkadou ed, gwez olivez, gwez oranjez,
gwez rezin. Ne vezimp ket pellevit en em gaout e Grenad.
C'hoaz peder heur hent-houarn hag e vezimp digouezet.
Mes setu aman eur c'hoari all. En eur gar vihan e velomp
o pignat en tren daou archer, ganto klezeier, fuzuillou ;
da c'houde e pign pevar lampoun, chadennou houarn
endro d'o daouarn, ha da c'houde daou archer all. An
archerien en em lakeas e pep korn, hag ar pevar lampoun
e kreiz.

O gwelet mad a reamp, rag en hor c'hichen edout. —
« Kompagnunez vreo », a lavarjemp. Al lampouned a ioa
tud yaouank c'hoaz, bras, krenv, gwall daoulagad en o
fenn. Sellet a reant ouzomp bep an amzer. Ni hon doa
ket ezom da gaout aoun, rak diouallet mad oant, mes ne
vijet ket brao en em gaout gant hevelep potred e kreiz an
noz.

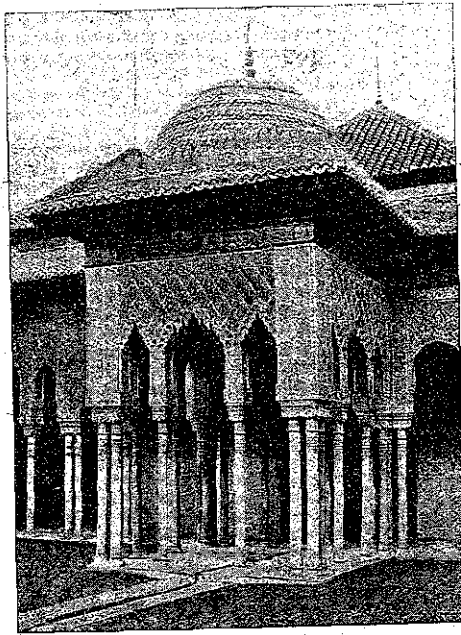
Da zeiz heur edomp e Grenad. Al laeroun a ziskennas
evit mont d'ar prizoun ; ni a ieas da glask hon lojeiz e
kreiz kear.

Grenad

Eus ar gar betek kreiz kear ez eus tiez neves eus ar re
gaera, ken kaer hag ar re a ves kavet e kerioù bras
Franz. Mes n'eo ket da velet an tiez-se omp deuet betek
Grenad, mes da velet an tiez koz, ar palesioù savet meur
a gant vloaz zo gant an Arabed. Evel Kordou, Grenad
a zigas da zonz eus an Arabed. Aman int bet epad seiz pe
eiz kant vloaz ; buntet eus o c'herioù all, e talc'hent
c'hoaz e Grenad, hag er bloaz 1492 hepken e oue red dezo
tec'het araok armeoù ar roue katolik. Aman ez eus bet
savet ganto eur palez ruz. Evel m'en deus kanet eur barz
eus ar Spagn : « N'ez eus ha ne vezo morse er bed netra
ken kaer hag an Allambra ; n'ez eus nemed eun Alhambra,
hag e Grenad eo eman. »

Deomp eta var eun beteg ennan. Da bignat ez eus evit
en em gaout, rak var an uhel eo savet ar palez. Tremen
a reomp dre zor ar justiz. Eun dorn gant pemp biz a zo

var gorre an nor-man evit diskweez ez eus bet pemp roue Arab o lakât labourat varni. E brik ruz eo great. Setu ni breman en eur porz bras dirag ar palez, porz ar punsou, abalamour ez eus aman kalz punsou en douar evit dalc'her hag espern an dour. Er Spagu ne c'heller ket c'hoari gant an dour, ne ves ket alies a c'hiao, ha pa deu ar glao da gweza, an dour divar an toennou ne ves ket lezet da vont da goll. An Arabed a ioa gwiziek kenan evit ober punsou ha douara ar parkeier hag ar jardinou.

Palez an Alhambra (Grenad)

E pep korn eus ar porz bras ez eus kestell a vrezel evit difen ar palez gwechall. Eus al lec'h emaoamp e velomp a zindan hon treid kear goz Grenad ; an tiez a zo bihan da velet, rag ouспен kant metr emaoamp uheloc'h evito. Henvel int ouz tiez Tanjer, en Afrik, ha n'eo ket souezus, rag aman ez oa gwechall Arabed evel ma z'eus breman e Tanjer. Vardro pevar c'hant mil den a ioa e Grenad en amzer an Arabed. An tiez koz-se a zo breman enno tud hanvet *gitanos*, a zo rederien hent evel ar re a velomp en hor foariou o tiskwez oursien ha traou all. Evit doare an dud-se a zo deuet eus an Azi en Europ vardro ar bloaz 1500 ; buntet oant eus o bro gant brezellerien kriz hag ez int en em skignet dre oll broiou an Europ, ha ne c'heller ket en em zizober anezo. Da beleac'h ez affent ? Ar Spagn

he deus he lod anezo. Kalz eus ar re n'emaint ket dre an hentchou a zo o chom e Grenad, en tiez savet gant an Arabed gwechall.

Mes deomp buhan da velet an Alhambra, rak tremen a ra an amzer. Kenta tra a sko an daoulagad eo mogeriou teo hag uhel savet var urz ar roue katolik Charles V. Heman a lakeas diskar eul loden eus ar palez arab evit sevel en e blas eur palez a c'hiz neves. Mes ar palez-se n'eo ket bet peurc'hreat : peder voger, mein kaer enno, mes toen ebet. Araok m'oa fin d'al labour, e oue gwelet edod oc'h ober eun dra diskiant, hag e oue lezet palez Charles V gant e beder voger ; ha mad zo bet great, mes siouas ! n'ez eus ket bet gellet sevel a neves al loden eus an Alhambra a ioa bet diskaret.

Lezomp ar mogeriou-ze ha kerzomp pelloc'h. Mont a rankomp dre eur pondalez, dre eun hent striz ha tenval araok en em gaout gant an traou kaer a zo en Alhambra : digwezout a reomp en eur porz kempennet brao, ennan gwezennigou bihan, myrt, roz ha traou all, hag e kreiz eur poull koant, en deus ouспен ugent metr hirder hag a zo great gant marbr gwenn. Eno e veze gwechall merc'hed ar roue Arab oc'h en em voalc'hi.

Da c'honde e teu porz al leoned, hanvet evelse abalamour ma veler ennan eul laouer vras douget gant daouzek leon. Emaomp breman e kreiz an Alhambra ; hon daoulagad n'int ket bet c'hoaz o para var draou evelhen ; n'eus forz pe du sellet, ne velomp nemed pilierou marbr eus ar re goanta. Seiz ugent pilier a c'heller da gounta hag etre ar pilierou-ze ez eus saliou bras ha kaer meurbed : ar mogeriou en diabarz a zo goloet gant plastr, hag ar plastr-ze a zo kizellet en eun doare mantrus : lavaret a vije great dantelez. Mont a reomp eus an eil sal d'eben, ne c'hellomp ket lavaret pehini eo ar gaera ; a bep seurt liou o deus : gwer, glaz, alaouret, hag ar sklerijen a deu diouz ar c'hostez ha divar c'horre, a zo dudius da velet.

Ia, brao oa doare ar rouaned arab e palesiou evelse. Ne vanke netra dezo. En eur zal distro e veler c'hoaz al leac'h ma vezent oc'h en em voalc'hi : eur poull karre great e marbr, daou vetr hirder hag eur metr dounded. Gwelet a rer ar riboulou a zigase an dour yen, an dour zomm hag an eol, ar c'hwez vad. E kichen ar zal-ze ez eus eun all, ar zal m'az ea enni ar roue da gousket goude beza bet oc'h en em voalc'hi.

Unan eus ar zaliou gaera eo sal ar gannaded ; enni e veze digemeret kannaded ar broiou all ; ar c'horre zo great gant dent olifant.

Goude beza gwelet an traon, ez eomp varlaez ; eno ez eus ive kalz kampreier, mes evelato en traon eo eman an traou kaera ; hag ato abalamour d'an domder ; aman e ves re dom en hanv, hag abalamour da ze, a resed an

dour, ha nan varlaez, eo e rea vad beza evit en em zifen ouz an domder.

Gwelet e ves varlaez eur gambr eus ar re gaea, mes n'eo ket bet great gant an Arabed ; ar rouanez katolik Isabel eo a roas urz d'he ober. Ac'hano e veler brao kear Grenad hag ive pelloc'h menesiou ar Sierra Nevada. Netra kaeroc'h evit an daoulagad ; n'eus ket eur pikad koc'hen var an amzer, hag e veler an heol o lugerni var an erc'h. Lavaret e vije emaoimp e kichen ar menesiou, mes fazia ra hon daoulagad, rak pemp pe c'hwec'h leo zo da nebeuta. En hanv hag er goanv e veler evelse an erc'h, rag ar menesiou-man a zo c'hoaz uheloc'h eget menesiou Pyrene.

Ar jardinou a zo vardro eur c'hart-leo diouz ar palez ; ouz kostez ar menes emaint ha mogerioù zo tro var dro. Aman rouaned Grenad a gare dont da hourmen ha da dremen an hanv hag eur palez bihan a zo savet aman ive, henvel ouz an Alhambra. A bep seurt gwez ha traou brao a ioa er jardinou-man hag hirio c'hoaz int koant kenan. Bleuniou ha bokedou a bep liou a veler enno, klevet e ves ato an dour o ruill en eur gana, rak riboulou a zo bet great a bep tu evit दौरa ar jardinou ; delezou zo ive eleiz evit pignat eus eur jardin en eun all, rak n'ouzoun ket ped jardin a zo aman an eil var gorre eben, ha pa bigner en hini uhela n'ez eus nemed azeza da zellet ouz kear Grenad hag ouz ar menesiou goloet a erc'h.

O pourmen dre ar palez hag ar jardinou-ze, ne c'hel-lemp ket miret da zonjal peger buhan e tremen gloar ar bed-man. P'eo bet savet an Alhambra, p'edo aman ar rouaned Arab e kreiz o brud, pinvidik mor, galloudus meurbed, piou en dije kredet e vefent bet eun deiz diskaret hag e vefe kwezet o falez etre daouarn re all ?

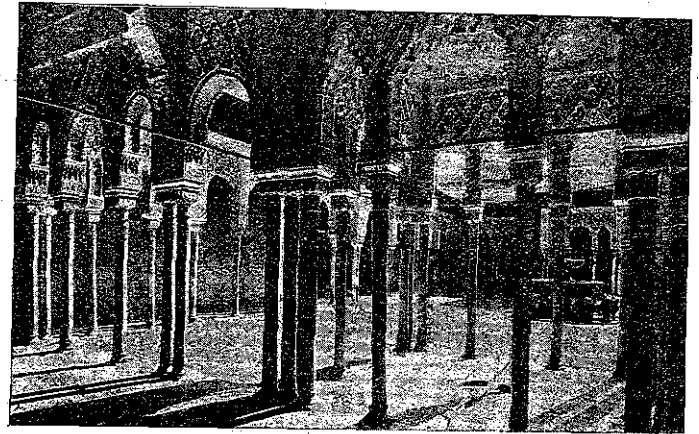
Ha goulskoude kement-se zo c'hoarvezet. An Arabed, goude beza bet pell amzer ar vistri aman, goude beza savet aman eur rouantelez brudet dre ar bed oll, a zo bet trec'het ha kaset d'o bro, d'an Afrik.

Evit dont a benn da gaout an treac'h, ar gatoliked a rankas en em unani start etrezo. A nebeudou e teujont da c'hounit var an Arabed. Mes siouas ! sevel a reas c'hoari etouez ar gatoliked, en em zispartia a rajont hag e oue red dilezel ar brezel eneb an Arabed. Ar re-man en em zastumas endro da gear Grenad hag er menesiou hag a deuas da veza galloudus.

P'en em unanas adarre rouantelez an Aragon hag hini ar C'hastille amzer ar roue Ferdinand hag ar rouanez Isabel, e oue red ober brezel epad dek vloaz araok dont a benn eus kear Grenad. Ar roue Arab eus Grenad en doa arc'hant eleiz, seiz mil kavalier hag ugent mil zou-dard var droad ato prest da vont d'ar stourmad hag eun

niver bras a dud er vro ; n'oa nemed o gelver pa veze ezom hag e teuent d'en em voda endro d'o roue.

En em ganna mad e reas an Arabed, mes ne jomjont ket unanet etrezo hag e kolljont evelse eul loden vras eus o nerz.

An Alhambra (Grenad)

Ar Spagnoled a gendalc'has da vont araok hep fall-galouni morse. Ar c'hanoliou bras o doa ganto a zismantre hag a ziskare mogerioù ha kestel a vrezel an Arabed, ha d'an eil a viz genver 1492 kear Grenad a zigoras he doriou d'ar gatoliked. Edo aben ar fin ar Spagn d'ar Spagnoled, hag an Arabed a rankas ar c'halz vuia anezo distrei d'o bro, d'an Afrik. Lezel a reant var o lerc'h ar palesiou o doa savet, mes n'eo ket hep keuz e tilezent ar Spagn. Ar roue katolik Charles V, en dro genta ma teuas d'an Alhambra a jomas mantret hag, o sonjal en Arabed, a lavaras a vouez uhel : Ma n'eo ket eur ran-galoun-dilezel hevelep traou ! »

L. U.

Marijanik Lagad-Brân

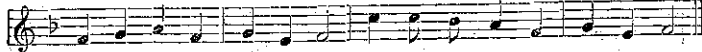
Kanaouen evit ar vugale vihan

(An diskan a zo eaz, da eilona hag a zo eun diskan koz anavezet mad e goueled-Leon).

Goustadik

Ma-ri-Jan-nik la-gad-Brân, oh! Ma-ri-Ja-nik va fil-ho-re-zik,

Ma-ri-Ja-nik la-gad-brân a vez a-tô e-tâl an tân.

Buhannoc'hik

Tân, tân, tân, da do-ma da Va-ri-Ja-nik, tân, tân, tân,

da do-ma da Va-ri-Jân.

1

Marijanik Lagadvran
A vez atô e tal an tân.

DISKAN

Tân, tân, tân
Da doma da Varijanik
Tân, tân, tân
Da doma da Varijan ?

2

Pa vez erc'h ha skourn kalet,
E vez atô var an oaled.

3

Pa vez glao hag amzer zù,
E vez atô touez al ludu.

4

Pa vez ruz he daoulagad,
Elavar d'he mam ha d'he zad :

5

Pa vez skournet beg he fri,
E lavar da dintin Mari :

6

Pa vez skournet he meudou,
E lavar da dountoun Jakou :

7

Pa vô braz, ha pa varvo,
En he arched e lavaro :

8

Pa 'z aio d'ar baradoz
E lavaro da Zant Per-goz.

P. TR.

Eur c'helou mad

An Aotrou Cardinal, chaloni a henor, a dremenas betek hen e vuez a veleg etre ar Vourc'h-Wenn, Kastel-Paol ha Sant-Nouga, hag a renas kerkoulz ar c'hannadman adalek 1907 betek 1911, a zo o paouez beza hanvet varlerc'h an Aotrou Tanguy, Doue r' e bardono, da berson e Plougastel.

Feiz ha Breiz gant doujans a ginnig d'ezan e wella gourc'hemennou hag a c'houlenn evitan yec'hed ha kalon da ober vad epad pell hag hir amzer, er barrez vrudet a zo fisiet ennan.

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennou miz C'houevrer

I. — Al loar ne vez leun nemed eur wech er miz, e leac'h ar mezhvier, pa c'hell, a vez leun ken alies ha bemdez. Darn all o deus kavet ha n'int ket kouezet fall : al loar bepred a zent ouz he C'hrouer, e leac'h ar mezhvier a zisent outan e doug an holl amzer.

II. — Eur c'had.

III. — Red eo bet d'ar merc'hed-ze gwerza peb dousen an anter muioc'h hebken eget peb vi Ma werzent 2 wenneg an dousen e werzent 1 wenneg ar vi hag evelse o deveze 10 gwenneg peb hini anezo da zont d'ar gear. Ma werzent 4 gwenneg an dousen e werzent 2 wenneg ar vi hag o deveze peb a bevar real da zont d'ar gear, etc.

IV. — 1999/9.

O deus kavet peder respont :

O deus kavet teir :

J.-M. MARCHAND. Brieç.	M.-Y. RAGUÉNÈS Millizac.
H. MOULLEC..... Landudec.	Gab. LOUARN.... —
N. RAGUÉNÈS.... Plougonvelen.	C. BOULC'H..... Sant-Nouga.
P. GOURIOU..... —	M.-Y. CARDINAL. —
J. LE COZ..... —	M. SALAUN..... —
J.-L. LE GUEN... Plouzeniel.	F. BODENNEC.... Goulc'hen.
J. BELLEC..... —	Cl. BODENNEC... —
Yv. AN DGEUFF... Triagat.	F. CORRE..... Lannilis.
	O. PÉLÉ..... —

O deus kavet teir :

J.-L. ROUE... Sant-Neven.	Ph. PONT..... Kernilis.
J. LE ROUX..... —	E. LE ROUX..... —
M. ISAAC..... —	J. PELLÉ..... Poullan.
J. GUILLERM... —	J. GRALL..... Rumengol.
JOB AN HAMONIC. Vourc'h-W.	H. LE BERRE... Landrevarezec.
JOB AR BRIS... —	J. GRALL..... Plourin.
P. KERDRAON... —	J.-L. TANGUY... Lanarvily.
L. PENN..... —	J. ARZUR..... Plouvian.
F.-M. JACOB.... Millizac.	Ch. SALOU..... Piouneour-Tr.
	J.-L. GUENNE- GUÉS..... Plouguin.

Divinadennou miz Meurz

I. — Pevar en traon, pevar ens'ear,
Ha pevar da zigas d'ar gear.
Petra eo ?

Digaset gant J. Arzur euz a Blowian.

II. — Tri grenn-baotr a ioa eat da neizeta ; ar c'henta a gavas eun neiz a lavaras e rankje kaout an anter euz ar viou, hag eun anter vi ouspenn ; an eil en divije an anter euz an anter a jome hag eun anter vi ouspenn ; an trede, an anter euz ar pez a jome hag eun anter vi ouspenn ; ped vi a ioa en neiz ha ped vi en devoa ped hini ?

*Digaset gant M. Lavanant euz Loc-Eguiner
Sant-Thègnonec.*

III. — Me zo bet e tri chapel o pardona.

Pa 'z oun eat d'ar chapel kenta am euz lavaret d'ar zan doubla va arc'hant hag e rojen d'ezan pemp skoed.
Pa 'z oun eat d'an eil chapel am euz lavaret d'ar zan doubla va arc'hant hag e rojen d'ezan pemp skoed.
Pa 'z oun eat d'an trede chapel am euz lavaret d'ar zan doubla va arc'hant d'in hag e rojen d'ezan pemp skoed.
O zri o deus doublet va arc'hant d'in hag em euz roët peb a bemp skoed d'ezo. Goude beza bet en trede chapel ne jome gwenneg ebed mui ganen. Pegement a ioa eat ganen euz ar gear ?

Digaset gant J. Stephan euz a Blouarsel.

IV. — Penaoz e tle en em gemeret paotr eur vag evit kas euz an eil tu d'egile da eur ster eur *bleiz*, eur *c'havrig* hag eur *gaolen*. Ne c'hell kas an traou-ze nemed an eil goude egile, hag arabad e chomfe e tu ebed ar *bleiz* e unan gant ar *c'havrig*, nag ar *c'havrig* he unan gant ar *gaolen*, rag anez ar *c'havrig* pe ar *gaolen* a vije debret. Penaoz a raio paotr ar vag ?

Digaset gant eur mignon da F. H. B.

Digas ar respont-hou hag an divinadennou neves a gaset ha n'int ket bet maullot c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant Nouga, dre Blouzevede, er pempzek dez kenta goude ma vezo digouezet ar C'hannad er parrezioù.

Feiz ha Breiz

Kanpad Misiek ar Vretoped

KLEIER PASK

An Aotrou Champi n'eo mui ar bugel. an den yaouank-ze a wei-jomp eun nebeut bloavezioù a zo o kemeret hent ar gear vras, dallet ma'z oa gant al lavarou tromplus a gleve bemdez diwar benn ar c'hearioù : arc'hant bras da c'hounit o labourat nebeut, plijadur, ha me c'hoar ? Ne varc'hatas ket eta evit troka micher e dud, laboureriedouar, ouz unan ha n'anaveze ket c'hoaz. Mont a rea, evel a vez lavaret, en avantur Doue.

Champi chom da duriat an douar ? Neuze avat ! An dra-ze a yoa mat d'ar panezeien, mes nan da dud hag a c'hoar en em denna !

Ya, Champi a rea fae war an eürusded honest a ginnig ar meaziou d'an nep a zo a galon gant e vicher ; kuitaat a ra bro e gavel : a-nebendou e teu da ankounac'haat ar c'henteliou fur desket gantan war barlen e vamm, ha dont a rai hepdale da veza traitour da Zoue e bask kenta ; dont a ra zoken da zeblantout koll e vrezoneg yac'h gant e c'halleg fall.

Arabat eo d'eoç'h souezi ; Champi en deus bet eun tamm chans ha n'ez a ket re fall an traou gantan.

Brema, el leac'h ar galabousen gwechall, e welomp eun tok kern-uhel, war stal e vec'hien, eun tamm marblunv, en e gerc'hen eul liviten lost-pik, en dro d'e zivesker eur bragou ha n'eo ket bet great gant kemenerien Breiz-Izel, ha wardro e dreid eur re voutou ha ne badfent nemeur ouz eur pilhaouer ; en eur ger, peadra da ober anezan ar pez e krede beza e gwirionez : eur pabor !

En em gavet eta er gear vras, hon den yaouank, honest a-walc'h betek neuze, daoust ma 'z oa eun tamm bennak re lorçhus, a gavas labour en eur stal vras, hag eno, e-touez kement-all a dud, e teuas buhan da ober anaoudegez, muioc'h a re fall, siouaz ! eget a re vat, evel e c'hoarvez peurvuia, ha Champi a deuas hepdale da goll an tammig feiz en doa kaset gantan eus ar gear ; dont a reas zoken da veza unan eus ar re a yoa muia kounnaret enep kement hini ha kement tra a gement ne vije ket hervez e zoare, ha par d'ar pabored a gaver ker stank en hon amzer, Champi ne grede mui nag e Doue nag e diaoul : ne grede, emezan, nemet ar pez a gomprens !... Nebeut a-walc'h eta !

Mes n'oa ket a-walc'h d'ezan chom hep kredi hen e-unan ; war e veno oa mall bras sklerijenna an dud gant eun heol nevez (daoust hag an hini koz en divije kollet eus e nerz ?... Mes an traou koz a yoa holl didalvez, dioc'h e glevet) ha skuba da vad diwar o spered an denvalijen taolet ennan gant ar veleien evit o zouella easoc'h a ze, hag o miret da viken dioc'h holl spontailhou, sorc'hennou ha rimadellou ar relijion, mat hepken evit ar merc'hed diskiant hag ar vugale dizuj !

Beza oa eta unan eus an dud-se a garfe en o c'hounnar ouz Doue — a jom evelato o Mestr — kas da netra kement a ve gouest da lakaat spered e grouadurien da zevel beteg ennan.

Evel-se, an heol, al loar, an oabl steredennet (petra 'ta en divije great hepdo ?), ar c'hroaziou, an ilizou, an tou-riou, ha betek zoken mouez ar c'hleier a rea d'ar bleo sevel sounn war e benn evel spilhou, gant ar gasouni ouz an hini a ziskoueze d'ezan ker brao n'en doa ezom ebet eus an aotrou Champi evit kas ar bed en dro.

Dirak eun hevelep galloud, ma ne viche ket bet ken dallet gant sorc'hennou dizakr e vignoned, e vije kouezet d'an douar, en divije anzavet e follentez ha great a greiz kalon eun akt a humilite dirak Doue ; mes nan, heur Doue n'eo ket sounet c'hoaz.

Dont a reas an aotrou Champi d'an oad ma seblant d'an den a zo gantan e-unan, eo mat d'ezan sevel eun tiegez. Dimezi a reas eta, ha Doue a roas d'ezan eur verc'hig eus ar re goanta... Daoust hag he badezi a raio ?... Nan, tanfoueltr biken !... Ar vadiziant, war e veno, a yoa eun dra bet kavet gant ar veleien evit chacha arc'hant d'o godel-lou, hag ouspenn-ze, petra lavarje ar vignoned !... Hen e-unan koulskoude a yoa bet badezet hag en doa kavet mat ar relijion betek eun nebeut bloaveziou a yoa !

Henvel a reas e verc'h Katell ; koant he c'have, koant evel eun eal.

Dre ma kreske Katellig en oad, e kreske ive e ment, hag eun dudi oa evit an daou bried gwelet anezi o kemeret he ebad e mesk ar vugaligou-all eus he oad.

Katellig a rea o levenez hag o eürusded ; mes an eürusded padus n'ema ket war an douar-ma :

Allaz ! ne zonjent ket
Penaos an anken
A dreuz hon eürusded
'Vel eur goumoulen !!!...

Eun dervez eta Katellig a zistroas eus he c'hoariou tenval he fenn. Klav oa hep douetans ebet. Ma oe galvet ar medisin war he zro. Hen-ma a roas ali d'ar gerent da vont gant o bugel da jom war ar meaz epad eun nebeut miziou.

Da beleac'h mont?... Eno edo an dalc'h.

— « Deomp da vro ar c'havel! a lavaras ar wreg; e ti hon tud e kavimp ar pezh a vank ama d'hon faotrezig. »

Ar mennoz ne blijas ket dioc'htu d'an aotrou Champi.

A-benn eur pennad e lavaras ive evelato :

— « Alo, deomp 'ta neuze, emezan, rak ouspenn ma kavan eo mat ear ar vro, e kredan eo eun dever evidon mont da gas d'am c'henvroiz eur bann bennak eus ar sklerijen nevez a darz hizio war ar bed, d'o dizodi dioc'h an oll saeou du ha gwenn a zo o veva divar o c'houst.

Hag hor pabor a zizro da Vreiz, ar zonzou-ze o virvi en e benn.

Katellig a gemere plijadur o sellet ouz an traou dre ma 'z ea an « train » ; an ao. Champi a lenne eur gazeten prenet gantan en eur gar, hag an itron a renke pep tra evit an disken...

Digouezout a rejont eta hep beza bet re inouet an holl.

Bep eun amzer Katellig a lamme d'ar c'harz da gutuilh eur boked bennak; edot e talbenn miz meurs, ha seblantout a rea d'he zud ne zaleje ket Katellig da vont war wellaat gant eazen glouar an nevez-amzer, mes, siouaz! re zoun oa eat an droug enni, ha Katellig a yea war zisterraat bemdez, daoust da c'houiziegezh, ar bern medisined a veze war he zro.

Katellig ne zave mui eus he gwele eur pennad a yoa; evit ober plijadur d'ezi e veze tostaet oc'h ar prenestr, evit gwelet ac'hano ar vro o wiska e zae marellet gant ar bokedou, rak tostaat a reat oc'h goueliou Pask.

He mamm a veze dalc'hmad war he zro, ha kaer he doa ne c'helle gant netra digas eur bann levenez war dal ar plac'hig kez; eun dra a yoa kouls koude hag a rea kalz plijadur d'ezi: klevet kloc'hig ar japel a yoa e kichenik o sini teir gwech bemdez au *Angelus* (ar pezh a lakae an Aotrou diboell da egari kement!)

Katellig a c'houlennas eun dervez ouz he mamm petra lavare ar c'hleier dre o muzik ker koant. Ar vamm a jomas nec'het eur pennad, ha ne c'houie petra da respont dirak an tad. Hen-ma ive a yoa melkoniet o welet e

verc'hig o vont digantan, hag e lavaras d'e wreg ober ar pezh a yoa en he galloud evit plijout d'ar verc'h.

Ar vamm daoust d'he anken a ganas dirazi-an *Angelus* brezonek-ma desket ganti gwechall e skol al Leanezed :

Eun arc'heal a-berz an Aotrou

A ziskennas eus an nenvou,

D'annons da Vari oa choazet

Evit Mamm da Zalver ar bed.

Katellig a gleve gant dudi komzou kaer ar c'hantik, ha ne skuize ket o selaou he mamm o tisplega d'ezi eur maread traou diwar-benn an elez, ar Werc'hez Vari, ar Mabig-Jezuz, ar Baradoz... An aotrou Champi a jome mantret; n'oa ket evit kompren penaos goude beza bet keit-all o kasaat ar « rimadellou »-ze e c'houzanve brema lezel o deski d'e verc'h. Daoust ha ne vije mui ar memes den?... Ia, kement-se a lakea nec'het hor pabor. Katellig na rea van gant an holl louzou a gemere, mes kerkent ha ma teue ar vamm da goms d'ezi eus gwirionezou ar feiz e seblante ar c'hlenved terri...

— « Ar ganfarted dizakr o doa chachet ac'hano daveto n'int nemet farserien didruez!... Kaout an hardiziegezh da gana d'in eo ar Wiziegezh a zo o ren ar bed! Me a wel mad brema eo Doue ar Mestr atao, en despet da gement a vez great enep d'ezan, hag ar gwella testeni a gavan eus kement-se eo ar gounnar a ziskouezont kaout evit kement a zigas sonj anezan! »

Tizet oa eta hon aotrou Champi gant eur bann eus trugarez an Aotrou Doue, ha kaer en doa en em zifreta, n'oa ket evit en em zizober eus ar c'hbras a alie anezan da zistrei war an hent mat. En em lakaat a eure da jench krenn ha da rapari, hervez e c'halloud ar gwall skoueriou en doa roet betek neuze. Gervel a reas eur beleg da ober eun ealig eus e verc'h...

Edot er Zadorn-Fask, ha kloc'hig ar japel a-unan gant ar c'hleier-all diwar-dro a oa dizroet eus Rom, hag a embanne o levenez dre ar meaziou.

Katellig, dioc'h he gwele a boan, a zelaoue gant dudi, hag a c'houlennas adarre digant he mamm petra gane ar c'hleier.

Hag ar vamm da gana d'he merc'h *Angelus* ar rezureksion :

Alleluia ! pebes joa
D'eoc'h-hu, Mamm a garantez ;
D'eomp-ni ivez *Alleluia !*

Ar glanvourez, anat oa, n'aje mui pell. An noz a oetenn meurbéd eviti, ha pa darzas an deiz, eal Doue, gwenn evel an erc'h, skedus evel an heol, a gutuilhas ene Kattellig evel ar boked kaera a gavas war an douar da ginnig d'Hor Zalver Jezuz-Krist evit gouel Pask. E keit-se, ar vamm a goueze semplet e-hars gwele he merc'h, hag an tad, an Ao. Champi, an drailher saeou du, a rede divoutou ha diskabel da jacha war gorden kloc'hig ar japel da embann dre ar vro ar c'heleier teir gwech eürus : Resureksion Jezuz, distro an Ao. Champi warzu Doue ha digemer e verc'hig er Baradoz, bro an *Alleluia* hep fin.

LOUIS AN TREMIAD.

AR C'HABOSER

En eur barrez war ar meaz.

Krogig, eur c'houeriad, a gav mat e vanne, betek re zoken marteze.

Eun dervez e teu da gaout an Ao. Person goude beza dreset sternachou ar C'herne (ar marc'h).

— « Mat, Ao. Person, emezañ, ma c'houfe ar C'herne koms, hep mar ebet e lavarfe d'eoc'h rei eur banne da Grogig ! »

* * *

An Ao. Person a ziskarg d'ezan eur banne gwin-ardant.

Krogig a laka e zourn da ober an dro d'ar weren, ha ne zell tamm ebet pegement a lakaer enni. Ma rank an Ao. Person lavaret d'ezan :

— « Asa, Krogig, n'eo ket chistr an dra-ma, gwin-ardant eo ! »

— « O ! Ao. Person, eme Grogig, gouzout mat a ran ; mes n'em bez ket alies koulz hag hen-ma ! »

Miraklou Jezuz-Krist

Displeget am beuz deoc'h, lennerien, va mignouned, petra eo ar mirakl, ha klasket am beuz, ar gwella c'hellen, dislavaret ar sorc'hennou, diskar an digareziou a gaver ama a-hont a eneb ar mirakl. Dre-ze e sonj d'in beza digoret an hent evidoc'h evit ma vezo seul easoc'h deoc'h klevet hano euz ar miraklou niverus a reas hor Zalver benniget breman ez eus naontek kant vloaz pa véve var an douar-ma. Euz ar miraklou-ze a zesk deomp ar pevar Aviel eo e komzin brema ha n'am beuz ken c'hoant nemet ho klevet holl o lavaret goude beza lennet kement a skrivin : « Ya, Jezuz a zo Doue, hen diskouezet en deuz difazi dre e viraklou ! »

Miraklou hor Zalver Jezuz-Krist o deuz kavet kals a enebourien e pep amzer hag e pep bro ; daou rum a c'heller ober anezo. Lod o deuz iac'het a grenn ar miraklou-ze : evito mirakl gwirion ebet e buez Jezuz-Krist. An eil rum en deuz klasket dinerza an testeni a roe ar miraklou-ze da gomzou Jezuz : evit ar re-ma oberou Jezuz a ioa oberou souezus bras, dreist-ordinal a dra zur, mes n'oant ket goulskoude *dreist natur* ; ouspenn ne c'heller ket gouzout hag an oberou-ze a zo labour Doue pe labour unan hag a zo etre Doue hag an den, labour an drouk spered en eur ger ; ha n'euz forz penaoz Jezuz dre an oberou-ze en deuz klasket muioc'h ober vad d'an dud reuzeudik eget diskouez oa Doue e unan hag e teue var an douar d'ober silvidigez an dud.

Kement o deuz lavaret an dizakret a bep amzer eneb miraklou Jezuz a zo dastumet er c'homzou-ze : ha brema eo red o dislavaret. Evit-ze setu diou wirionez da ziazeza eneb dezo.

Kenta gwirionez : N'euz digarez vat ebet evit nac'h miraklou Jezuz ; Eil gwirionez : E neb doare ne c'heller nac'h talvoudegez ar miraklou-ze hag an testeni a roont da zivinite hor Zalver benniget.

N'euz netra galloudusoc'h evit diazeza hor feiz eget an diou wirionez-ze. Stagomp eta gant al labour brema.

I. — N'euz netra gwirroc'h eget ar miraklou a lenner

en Aviel. N'eo ket va sonj hirio komz deoc'h euz kement mirakl a lennomp er pevar Aviel : divezatoc'h marteze e rin al labour-ze, eur ger hebken anezo brema evit galout entent gwelloc'h ar pez a vennan lavaret.

Goude beza tremenet tregont vloaz gant e vam hag e dad mager sant Joseph, d'ar mare merket a holl viskoaz gant Doue e Dad, Jezuz a stag gant al labour oa deuet da ober var an douar. En em rei a ra da brezeg e gelennadurez er Galilee, hag gant eur ger hebken e ro ar pare d'eun niver bras a dud klanv ha mac'haniet. Ar brud anezan a ia beteg ar Syri ha dont a reer da ginnik dezan kement den a zo gwasket gant klenved pe glenved : en eun taol kount Jezuz a bare anezo evel o c'hoari koulz lavaret. — Mont a ra er c'hearion, er bourkou dre ar Judee ? Ar memes burzudou en em gav ken eas all. Juzevien, Samaritaned, Kananeaned, holl o deuz perz e madoberou an den-ze ken galloudus en e vadelez.

Hag ober a ra burzudou a bep seurt : gant eur ger e torr nerz ar gwall amzer, e ro ar vuez d'an dud maro. ar gweled d'ar re zall abaoue o ginivelez, ar pare d'an dud seizet abaoue tregont vloaz ; kreski a ra ar bara en eun doare estlammus evit maga dioc'htu fors a villerion tud ; gant eur ger e ro an teac'h d'an holl glenvejou a gouez var an dud er bed-ma.

An dra-ze n'eo nemet eur skeudennik zister euz kement a rea Jezuz, euz ar burzudou a hade var e hent bep kammed a rea koulz lavaret ; miraklou hag a ziskueze en doa eur galloud dispar, galloud mestr bras pep tra.

Hogen n'euz netra e histor an amzer goz hag a ve surroc'h ha gwirroc'h eget ar miraklou-ze a zesk deomp ar pevar Aviel.

Evit anaout difazi traou ha n'hon deuz ket gwelet gant hon daoulagad hon unan, hag a zo tremenet pell diouzomp, pe a bell-ze, petra zo red deomp ?

Da genta, goulenn a reomp e viche great an *traou-ze a wel d'an holl*, en deiz dirak kalz testou a bep oad hag a bep stad : neuze ne vezo gelllet e nep doare ebet tamall anezo da veza trubarderez.

Mat ! Petra a zo sklearoc'h, petra zo muioc'h a wel d'an dud eget miraklou Jezuz ? Rezureksion Lazâr, pareans an den ganet dall, an den seizet ; an niver euz an

dud-ze pareet e pep doare ker buhan ha tra, e pep leac'h, var an hentchou ha var al leür-gear, dre ar Judee a-bez : setu miraklou a ioa eas da welet : hag evit o gwelet n'oa ket red beza eun den desket bras, awoalc'h oa digeri an daoulagad ha sellet. Dreizo o unan an traou-ze a ioa ken eas da welet ha n'euz fors petra all.

Goulenn a reomp c'hoas e viche an oberou-ze *traou-bras* ; an traou dister ne dalvont ket ar boan sellet outo ha ne reer ket kals a van anezo ; eun dra vras, er c'hontrol, a sko spered an dud, ar re a zo desket a daol evez ouz an dra-ze hag ar re a zo e karg a gemer emell gantan : gwelit petra c'hoarvezas e Lourd hag ar paour keas Jakomet, ar c'homiser-polis. en deuz bet trabas awoalc'h gant ar plac'hik Bernadett hag gant ar Werc'hez ben-niget.

Hogen petra a zo brasoc'h, talvoudusoc'h eget miraklou Jezuz ? Ar Juzevien a c'hortoz eur Messias, eur zalver promettet d'o zud koz ; ar brud euz donedigez eun den dreist-ordinal a dlïe genel er Judee dizale, ar brud-ze a zo eat beteg ar broiou pañan : an daou skrivaniet Tasit ha Sueton hel lavar difazi. D'ar mare m'ema ar bed holl var c'hed anezan, Jezuz a deu hag a lavar eo hen a zo bet diouganet gant profeted Israël ; lavaret a ra e teu da zeveni o c'homzou d'an diouganerien, da zavel eur relijion nevez ha da ziskar ar sakrifisou euz al Lezen-Goz ; hag evel merk euz e c'hefridi, Jezuz a ra miraklou. Petra oa, e gwirionez, hag a ioa brasoc'h evit ar Juzevien ken stag ouz o gizioù hag ouz o relijion ? Netra, a dra zur, na dlïe rei muioc'h da sonjal d'ar veleien, d'an doktored, ha d'ar bobl a bez.

Gwir eo, a lavaro eun dizakr benag, ar miraklou a lakit evelse var gount Jezuz a zo bet a wel d'an holl hag anavezet gant an dud. Mes petra a reio d'in-mê kredi int bet great e gwirionez ? Petra ziskuezo d'in n'int ket labour eun trubard pe eur paotr-fin euz ar c'henta ? Daoust ha n'int ket bet ivantet holl gant unan benag, embannet gantan goudeze ha roët da gredi da boblou a ioa dare da gredi n'euz fors petra ?

Allo ! kaër a zo ober, an dizakred a gav atao eun dra benag da lavaret ; atao emesk ar c'hoz-dillad e kavomp

eur guden benag da rei da zirouestla. Dibunomp 'ta ar guden-ma : n'eo ket re fuilhet, ha gwel a-ze evidoun !

D'an holl dizakret e lavaran : N'euz ket e istor ar poblou a weach all goz traou diazezet var testeniou startoc'h eget ar re hon deuz e kenver miraklou an Aviel. Ha neuze eo red ober unan a zaou : pe nac'h kement a zo c'hoarvezet gweach all — hag an dra-ze a viche eur zotoniach euz ar re vrasa — pe neuze anzaou en deuz Jezuz-Krist great miraklou.

Petra zo red evit ma c'hellfemp kredi an traou a dremenias a bell-ze ? — Red eo viche ar skrivaniere bet tost euz ar pezh a lavar ; red eo c'hoas e viche en e skridou siel ar wirionez hag an honestiz ; red eo erfin e viche deuet o c'homzou beteg ennomp eb gellout beza diskaret zoken gant ar re o deuz muia ezom ha muia c'hoant da damoueza anezo evit o dislavaret ha tamall anezo e gaou. Ha bep tro ma kavimp an traou-ze holl e skridou eun den e c'hellimp lavaret : « Ar pezh a lennan a zo gwir. »

Gwelomp brema evit miraklou Jezuz. Ha c'hoant ho peuz c'houi kavout, evit testenias ar miraklou-ze, testou euz ar c'henta ha n'o deuz ket daleet da skriva kement a ouient ; testou hag a c'helle e pep doare anaout difazi ar pezh a lavaront deomp ?

Eiz test euz ar seurt-ze am beuz da ginnig deoc'h : pemp anezo o deuz gwelet gant o daoulagad o unan ; an tri all a veve neuze ive. Ho hano ? Setu i ama : sant Vaze, sant Yan, sant Per, sant Jakez, sant Jud : o femp ebestel hag a heuille Jezuz e pep leac'h, hag a wele dalc'h mat kement a rea ; — an tri all sant Mark, sant Lucas, sant Paol a veve er mare-ze ma rea Jezuz e viraklou.

— Dalc'hit sonj, lennerien va mignouned, euz kement am beuz lavaret euz talvoudegez ha gwirionez ar pevar Aviel : ar memes tra a c'hellan lavaret euz. Levr oberou an Ebestel hag euz Lizeri an Abostol sant Paol.

Petra lavar an Ebestel ? Lavaret a reont hano ar c'heariou, ar c'heariadennou, ar familhou, an dud o deuz gwelet ar miraklou-ze ; lavaret a reont e komzont euz traou o deuz gwelet o unan hag a zo bet gwelet ive gant ar luzevien. Hag e kav deoc'h ne viche ket an Ebestel passe-diskiant da c'houlenn digant ar bobl rei testenias da draou ha n'en diche ket gwelet ? Jezuz-Krist n'oa ket

eun den dianevzet gant ar bobl, eun den hag en diche bevet en amzer goz hag a viche bet eas lavaret kalz marvailhou divar e benn.

Jezuz en doa redet bro ar Judee euz an eil kear d'eben ; prezeget en doa en templ, komzet en doa gant pennoubras ar veleien ha doktored al lezenn ; ar bobl a rede var e lerc'h var ar menez, en dezert. Ha neuze ar Jezuz-ze, anavezet gant an holl, ha n'en doa ket e gwirionez roët a nevez ar vuez da Lazar, roët ar gweled d'an den ganetdall, pareet eun niver bras a dud ? Hag an Ebestel o diche bet an hardiziegez da brezeg gevier d'ar re a ioa gant Jezuz neuze ? Nan, an dra-ze ne c'hell ket beza. Hag e kav deoc'h sant Per en diche kredet komz evelhen d'ar luzevien. « O Israëlitid, emezan, selaouit kement am beuz da lavaret deoc'h : her gouzout mat a rit, Jezuz Nazareth a zo bet eur personnach brudet gant Doue dre ar miraklou a reas en ho touez. » ?

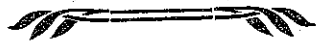
Sant Per ne c'helle ket, a dra-zur, fiziout rei da gredi d'ar luzevien e ouient ar pezh ne ouient ket, o doa gwelet ar pezh n'o doa ket. Hag abalamour da-ze e lavaran eo start meurbed testenias an Ebestel, rag bevet o deuz gant Jezuz. Testenias an Aviel n'eo ket bet diskaret c'hoas ha Rousseau, eun dizakr euz an XVIIIe kantved a skriva : « Hen anzaou a ran, souezet oun dirak majeste ar Skritur Zakr, ha santelez an Aviel a gomz d'am c'haloun : Sellit ouz levriou ar filosofed gant o c'homzou kaër : nag i a zo dister e skoaz an Aviel ! Ha lavaret a raïmp eo bet invariant a bez an Aviel ? N'eo ket en doare-ze e vez great ; hag ar pezh a reas Sokrat, ha den n'en deuz douetans varno, n'int ket tost da veza ken gwir hag oberou Jezuz Krist. En Aviel e kavomp kement a wirionez, kement a vrasder, ma zeo red lavaret eo eun den dispar an hini en diche invariant anezan ! »

Eur bon-point, ha n'eo ket 'ta, da J.-J. Rousseau ! An Ebestel a ioa tud eun ha setu perak gant Paskal e c'hellomp lavaret « Eas eo kredi eun istor pa zeu ar re hel lavar d'en em lezel da veza kaset d'ar maro ! » Komzou an Aviel a zo ker sklear, ken nerzus e kenver miraklou hor Zalver, ma teu an dizakred aliez da nac'h hor Zalver e unan. Setu petra lavare unan anezo : « An hini a zigero testenias an Aviel evit lavaret eo bet Jezuz Krist var

an douar, hennez a zo dare da gredi pep tra ; rag ma zeo gwir an Aviel pa lavar deomp eo bet Jezuz var an douar, ne c'hellomp ket gina da gredi kement a zo lavaret divar e benn. Ha dre-ze ar gristenien vat a gred an Aviel, ha ma z'int « imbeciled » en dra-ze, da vihana ez eont var eün gant o c'hreden. »

Kristenien vat oc'h, va mignouned ? Mat ! kemerit evi-doc'h ar flipat-ma : imbeciled omp holl, ha netra ken. Dre c'bras Doue evelato emaomp e kompagnunez vat : rak diniver int ar sperejou kaera hag o deuz bet eveldomp-ni an « imbecilite » da gredi an Aviel : Bakon, Paskal, Deskart, Newton, Laeke, Fenelon, Bossuet, Leibnitz, Napoleon, Pasteur, hag ar re all, n'oant ket goulskoude euz ar seurt-ze. Ha ma tere an hano a « imbecil » d'unan benag eo d'an azen gorniek en deuz hen roët ken mar-c'hat-mat d'ar re all : ha m'an diche, araok skriva ar zotoniou-ze, sellet en eur mellezour, en diche tec'het, eme sonj, o welet e ziou-skouarn o poulza, o poulza evel re eur pikol azen ! Beza zo tud e gwirionez, ha n'ouzont ket peur o deuz lavaret awalc'h a ziotachou d'o breudeur. Ha ma n'euz nemet ar re-ze da ziskar ar relijion katolik hag hor feiz e miraklou Jezuz, e c'hellomp c'hoaz kousket dibreder ha dinec'h en eur c'hortoz evito eur mirakl bras a berz hon Doue : m'o dezo a nevez ar skiant vat o deuz kollet ! »

F.-M. MAZÉAS.

MAO KERGARREG

an hini en doa great marc'had gant an Diaoul

(Kendalc'h)

Noz oa dija pa erruas war harzou ar c'hoad el leac'h edo al laeron. Daou zen a zilmmas eus ar c'harz da gregi en e chouk, hag o veza lakeat diou bistolen d'ezan dindan e fri a hopas :

— Ar yalc'h pe ar vuez !...

Diskouez a reas e lizer, hag e c'houlennas gwelet ar Mestr. Kas a rejont anezan dre ar c'hoad betek eun toull hag a yea doun doun dindan an douar. Mont a rejont ebars, ha dizale e tigouesjont dirak ar Mestr bras. Mao a astennas an dourn da rei al lizer d'e vab. Goude beza e lennet, hema a lavaras :

— Penaos, c'houi eo, va zad ? Hag e pe stad !...

Hag o lavaret kement-se e trueze war ar paour kez koz.

... Gwelet a ran eo mall d'eomp en em jacha ; mont a ran va-unan d'ho lakaat war an hent, eün ho kaso betek penn.

Kas a reas e dad da benn pella ar c'hoad, d'eur volz a yoa kleuzet en douar, hag e lavaras :

— Aze eo ! It er c'hao-ze ; baleit eün dirazoc'h, daoust d'an denvalijen. En em gaout a reot evel-se en eur blenen el leac'h ma kavot eur c'hastel koz, du pod, ha kelc'het gant mogeriou uhel. N'ho pezo ken nemet skei war dor houarn ar c'hastel-ze hag e vezo digoret d'eoc'h. Ha p'eo gwir ez it araozoun-me, — rak mont a dlean di ive eun dervez, — goulennit 'ta gwelet al leac'h a zo miret d'in er gear-ze, ha mar teuit en dro — poan am eus o kredi — c'honi a deuio da zigas kelou d'in.

Ha war gement-se, al laer a deuas war e giz, leun e galon-a druez, ar pez-a rea d'ezan beza souezet. E dad a yeas dre an hent ferval.

Bale a reas pell pell amzer, ar wialen wenn en e zourn, lugernus a-walc'h evit diskouez d'ezan e hent. En em gaout a reas er blenen el leac'h edo ar c'hastel. Skoi a reas war an nor houarn.

Eur prenestrig a zigoras en nor vras, hag e oe gwelet eur penn heuzus kerniel warnan. Heman a c'houlennas :

— Piou a zo aze ?

— Mao Kergarreg ! a lavaras an hini a yoa o ti-gouezout.

— Mao Kergarreg ! Ya, aze ema ho kador ouz ho kortoz, e-kichen hini ho mab, mestr al laeron. Kredi reamp ho pije gedet ac'han da varc'hoaz.

— It da lavaret d'ho mestr em eus ezom da gomz outan :
Ar porsier a yeas raktal da gemenn da Zatan oa goulen d'ezan e-tal an nor, ha Satan a deuas kerkent.

— Penas 'ta, va mignoun Mao, te eo a zo aze, ken abred-se ? N'edon ket war c'hed ac'hanout ac'han da varc'hoaz ; mes p'eo gwir out deuet, deus ebars, ha ra vezi deuet mat !

Ar porsier a zigoras an nor, ha Mao a yeas en ifern.

— Lakit anezan war e gador, a lavaras Satan.

Pevar diaoul a dosteas da gregi e Mao. Hogen, a-walc'h e oe d'ezan steki outo e wialen wenn evit ober d'ezo mont war o c'hiz buhan ha buhan o leuskel blejadennou spontus. Pevar-all a deuas war e dro, kaset gant Satan ; hogen, kerkent ha ma oe stoket outo ar wialen wenn ez ejont ive war o c'hiz oc'h ober kement a ardou ha pa vije kroget an tan en o bouzellou.

— Petra c'hoarvez gant ar re-ma ? a lavaras Satan ; ha setu hen e-unan da dostaat evit lakaat e grabanou

war Mao. Santout a reas ive ar wialen, ha kerkent e tec'has oc'h eonenni gant ar gounnar.

— Er meaz !... Er meaz ! eme an diaoulou a bep tu ; er meaz ! an hini a zo deuet ama a-raok e boent ! E rank beza eur relegou santel bennak gantan !...

Den avat na grede mui tostaat outan.

Chom a rea eno e kreiz an dachen, dis-pont kaer.

— N'ez in ac'haleu, emezan, nemet pa 'm bezo bet digant Satan ar paper am eus sinet gant va goad !

— Ne 'z pezo ket anezan ! Kers kuit buhan, ha varc'hoaz e tizroi, da vat neuze, evit chom atao.

— N'in ket ac'haleu

a lavaran d'it, ken em bezo bet va faper, pe da ler a zamanto. }

— Ne 'z pezo ket : kers, ki !

Ita Mao gant e wialen o skei a-gleiz hag a-zeou war an diaoulou ha traou-all a yoa da dosta d'ezan.

An drouk-sperejou a youc'he :

— A-walc'h ! a-walc'h ! roit d'ezan e baper, ha ra 'z ai prim ac'haleu !

Satan a daolas e baper-marc'had da Vao, en eur lavarret :

— Del, setu aze da baper, kers alese prim... Dizrei a ri, ha neuze e kousto d'it.

Mao a gemeras e baper, hen lakaas en e c'hodel ; edo o vont da lavaret kenavo d'al leac'h milliget pa deuas sonj d'ezan eus goulenn e vab laer, da lavaret eo teuler eur zell war ar c'hogn a viret d'ezan en ifern.

— A-raok mont kuit, emezan, me fell d'in gwelet c'hoaz al leac'h a virit d'in ha d'am mab fall.

An Diaoul-Kamm a ziskouezas d'ezan diou gador houarn e kreiz an tan, o diou tomm betek beza gwenn. Hag e lavaras :

— Sell, aze emaint !

Mao a skrijas gant heuz, hag a jachas buhan gantan e c'haravellou, gant ar paper klozet mat en e c'hodel.

Dizrei a eure da gaout e vab laer da rei d'ezan kelou eus an ifern.

— Ac'hanta, va zad, emezan pa her gwelas, gellet ho peus eta dont a-benn eus ho taol, pa ho kwelan dirak va daoulagad ?

— Ya, va mab, deuet oun a-benn, dre c'hras Doue hag ar Werc'hez santel, dre c'hras ar wialenn wenn ive roet d'in gant ho preur. Skoazellet he deus ac'hanon.

— Hag oc'h ket en ifern ? Ar paper-marc'had a zo ganeoc'h.

— Bet oun en ifern, ha setu ama ar paper-marc'had sinet gant va goad !

Hag e tiskouezas d'ezan ar paper.

— Ha goulennet hoc'h eus ive gwelet ar plas a virer d'in du-ze ?

— Ya, va mab, her gwelet am eus.

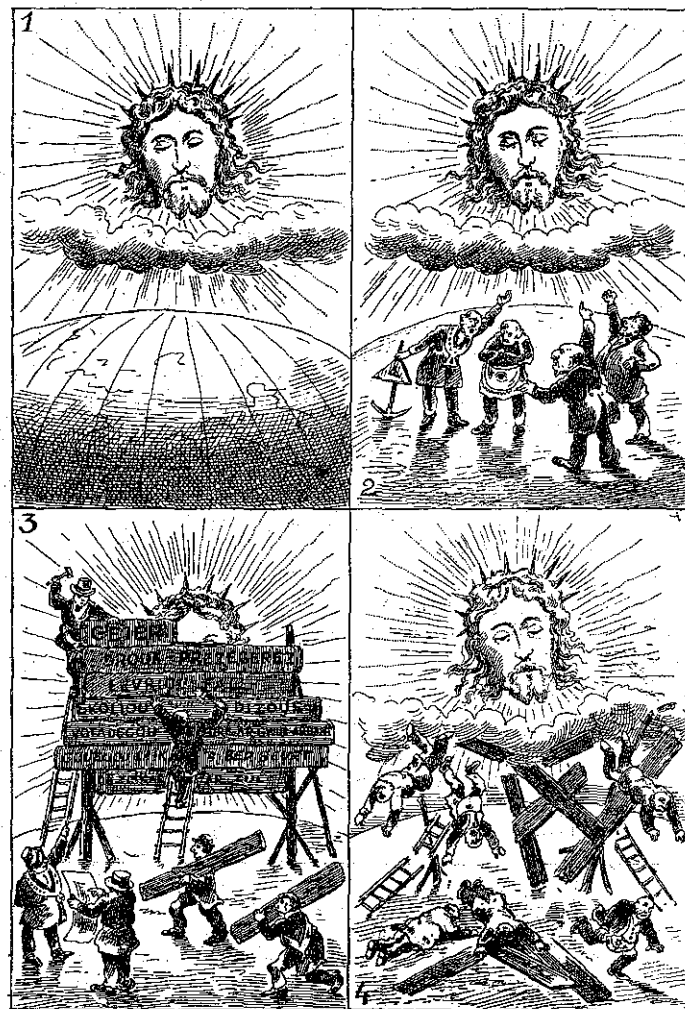
— Ac'hanta, va zad ?

— A ! paotr paour !... Eur gador houarn tommet betek ar gwenn, e kreiz eul lennad tan, setu petra eo da blas en ifern : tostik-tost d'ezan ema va hini ; spountet ouc'h c'hoaz pa zonjan er pez am eus gwelet.

— Setu c'houi 'ta, va zad, deuet eus tre skilfou Satan, hag er meaz a riskl h'viziken ; mes, me ?... Epad ma 'z oc'h het oc'h ober ho tro du-ze em eus great eur zell war va doare ; kaset em eus da vale diwar va zro an holl ganfarted fall evel don a rea an droug ganen ; bet oun o kovez gant person ar barrez tosta hag en deus lavaret d'in n'ez eus pec'hed ebet ha n'hellfe ket kaout pardon digant Doue, ez eo bras evel ar mor trugarez an aotrou Doue, hag e c'hellen c'hoaz o kaout keuz d'am fec'hejou hag oc'h ober pinijen galet evito beza pardonet ha salvet. Kredi a ran kement-se, p'eo gwir hoc'h bet pardonet c'houi, ha fizians am eus e madelez Doue. Ni gilin dirak pinijen ebet, daoust pegen kalet bennak e c'hellfe beza.

(Voir la suite page 114).

TRAOU DIVAR ZAO

- (1) Sklerijen ar feiz a sked a zioc'h ar bed holl,
- (2) Hag a ra poan-galon d'ar Frank-Masoned.
- (3) Gant o geier, o skoliou dizoue, ha me oar me, e klaskont ober eur speuren da viret ouz he bannou d'en em gaout betek an douar,
- (4) Mes an distera ezen avel a c'houez a zismant o labour ha n'eo ket souez : great oa diyar zao. N'eus nemed Doue hag a oueste ober traou da badout da virviken.

Ne zalein ket da gonta d'eoc'h ar pinijennou spontus a reas al laer bras a-c'houdevez pouezet gant gras Doue evit miret da goueza en ifern el leac'h a yoa dija en e hano ; mervel a reas lazet gant e binijennou. Hag evel ne c'houiet ket e pe stad edo e ene, an tad a reas ar peza yoa merket en testamant en doa roet d'ezan e vab abaoue m'oa en em roet d'ar binijen.

Lavaret en doa : Da hanter-nnoz, oc'h sklerijen al loar, c'houi a lakaio va arched a-dreuz war voger ar vered, en hevelep doare na skoio ket muioc'h en diabarz eget en diaveaz ; goude-ze c'houi en em denno er porched evit gwelet petra dremeno. Gwelet a reot dizale eur goulm hag eur vran o tont unan eus tu ar sav-heol, eben eus tu ar c'huz-heol. En em ganna raint war va arched, en em beilha zoken betek ar goad. Ar vran a boanio da lakaat an arched da goueza er meaz eus ar vered ; ar goulm, eus he zu, a glasko hen lakaat da goueza ebars. Ma vez treac'h ar vran, me a vezo kollet da viken ; mes ma chom an treac'h gant ar goulmig wenn, kement-se a ziskouez d'eoc'h oun salvet, rak kerkent va ene a nij d'ar Baradoz, el leac'h ma teot d'am c'haout.

Da hanter-nnoz eta ez eas Mao da lakaat arched e vab a-dreuz war voger ar vered, hag ec'h en em guzas er

porched. Prestik goude e welas o tont, pep bini eus hé zu, eur goulm hag eur vran. Ar vran, da genta, a yeas evel dre ruzou penn-da-benn an arched, hag a reas d'ezan kostezia kalz en diaveaz gant eun taol askel nerzus. Ar goulmig wenn a reas ar memes tra d'he zro, ha gant eun taol askel a lakaas kompez an arched. Gant eun eil taol askel ar vran a oe darbet d'ezi ober d'ezan koueza er meaz ; mes ar goulmig a reas kaeroc'h : ober a reas d'an arched kostezia war an diabarz. Ar brezel a badas evel-se epad tost d'eun hanter-heur, an treac'h gwech gant unan, gwech gant eben. Mao a grene gant an enkrez en e borched... An treac'h diveza a jomas gant ar goulmig wenn : an arched a gouezas er vered, hag en eur goueza e tigoras, hag e teuas anezan eun eil koulmig wenn hag a yeas da gaout an hini he doa stourmet ken kalonek oc'h ar vran zu. O welet kement-se, Mao a varvas gant e levenez, war an heur, hag el leac'h diou goulmig e oe gwelet teir o sevel d'an nenv.

An teir goulmig-se oa eneoñneteat an tad, ar mab hag ar vamm. Doue en doa aotreet d'ezi dont er stum-ze da rei skoazel d'he mab.

Kontet da F.-M. Luzel gant Mac'harit Fulup ha lakeat e brezoneg gant

KLAODA 'R PRAT.

Ki skotet
A dec'h rak dour bervet.

N'e ket red kaout skeul d'ar c'haz
Evit paka logod pe raz.

Eun dra n'eo bet gwelet biskoaz :
Eun neiz logod e skouarn eur c'haz.

Al logoden n'he deus nemet eun toull a ves paket abred.

Vardro ar moc'h
E ves soroc'h.

Ar broc'h a doull an douar
Hag Alanik a grog er yar.

Eur mignoun mad zo gwelloc'h eget kar.

Eun amezeg mad a zo gwell
Eget kerent a bell.

AR VEZVIERIEN EO MEZ AR VRO

Hen. — Ar veleien ! ar veleien ! ha pe seurt droug a ra ar re-ze dit te, pa youc'hez kement all varnezo !

Hi. — C'hoant o deus da viret ouzin da eva « la goutte », ha me a fell d'in eva, me, klevet a rez, hag ober a rin.

Per. — Perag e leverès-te penmoch d'in-me ?

Paol. — Abalamour m'am eus gwelet da vugale o chacha lac'hanout meur a wech euz poull an dour-anvoez.

Eul lonk-e-zizun a lenn var unan eus le-vriou-skol e bôtr bihan : « Ar c'hanval a zo eun aneval hag a c'hell labourat epad eiz dez dioc'h-tu heb eva.

Ha setu aze avat, eur pezh kaër, a lavar d'ezan raktal e wreg, me a anavez eun aneval, me, hag a jomfe eiz dez da eva, heb ober eun holl vad, ha ne vefe ket nec'het c'hoaz.

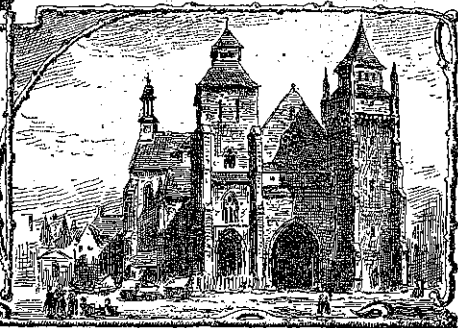

Eur gailhen, eur metr gantan, a vuzule dor eun hostaleri : « Oc'h ober petra emañout aze, » a c'houlenn outan unan eus e vignoned ? » — « Gwelet awalch a rez, emañ o vuzula » an nor-man, ha souezet oun ne vije ket » brasoc'h rak mantrus eo o divije gellet eur » prat, eul liorz, hag eun ti am boa, ha n'am » eus ket ken, tremen dreizi. »

SANT BRIEG

Vardro ar bloaz 485, eun devez ma 'z oa tomm-bero an heol ha glas-kaol ar mor, eur vag venn, digor bras he goueliou, a jomas a zav e diskarg ster ar Goad. Eiz den hag eiz-ugent a zibouchas anezi, gant pep hini enezo, en dro d'e gorf, eur c'heim-maout ruz ha blevek, eur skrij sellet outo. E penn ar gordennad ez oa eun den koz ha treut, mes boujant ha seden c'hoaz en despet d'e zek vloaz ha tri-ugent. Evel banden Rivoal eun nebeut bloaveziou araok, ar rummad nevez a bignas ster ar Goad, ken a welas, en dorn deou, an draonien goant ma touaras enni ar brez-zellour breizad hag e dud Likaouet gant ar c'hornig-douar dudius-se, an divroidi a en em zilas er c'hoat dindan skourrou ledan ar guez, ken a veljont var o hent eun eienenn, fresk-beo an dour enni, o redek sioulik dre ar prat. « Breudeur, greomp aman eun arzao », a lavaras ar « chef » d'ar re a ioa ouz e heul.

Ar mestr-zé a yoa eur manac'h santel, e hano *Brieg*, hag ar re-all, yaouankoc'h egetan, a yoa ive leaned

evel dan. Dont a reant euz Breiz-veur da glask repu e douarou gouez an Arvor.

Skuiz-marzo o izili gant trubuilhou ar veaj, tanet o c'hornailhen gant ar zec'hed, brevet o c'horf gant ar c'holl-kousket, ar venec'h keaz, goude beza torret o sec'hed e dour sklear ar wazen, a c'hourvezas en disheol dindan skourrou ar gwez teo, hag a en em roas da gousket evel broc'hed. Edont dija krog start en o c'haera hunvreou, pa zigouezas eur chaseour var varc'h da ober eun trouz ifern en o c'hichen. — « Petra ! emezan rok e vouez ; eus a beleac'h oc'h-c'houi dibouchet evelse, divroidi ? Petra glaskit aman e douarou va mestr ? »

« Dont a reomp eus an tu-all d'ar mor, a lavaras Brieg ; ha ne glaskomp netra ken nemed enori ha servicha ar gwir Doue... »

Heb selaou hirroc'h, ar chaseour a reas eur frap var benn e varc'h, hag a yeas ac'hano d'an daou lamm-ruz.

D'ar mare-ze, Rivoal n'edo ket var e du, ha n'oa brao e teufe netra da lakât diez e spered. — « Allô ! emezan, va gwella soudarded aman buhan, ha beac'h d'an truanted-ze da vont er meaz eus va douarou ! Pa lavaran ! » Goulskoude Rivoal a zante ez ea e glenved var voasât. Neuze e savas keuz gantan da veza bet ker kriz ha ma 'z oa, hag e kemennas d'ar red eur c'hannad da ziarbenn e zoudarded ha da lavaret da Vrieg ha d'e dud dont d'e gaout.

Epad m'eman tud Rivoal o tistrei da di o mestr, ha sant Brieg gant daouzek eus e gompagnunez o vale d'o heul da Bark-an-Derven, lavaromp eur gerig divar-benn bro-c'hinivelez ha yaouankiz ar manac'h bras.

Brieg a c'hanas e Kardigan, e penn an hanter-noz eus Breiz-Veur, vardro ar bloaz 417. E dud a heuilhe relijion ar baianed.

D'ar mare-ze ez oa e Breiz-Veur kalz kristenien ha kalz paianed ive, hag ar gristenien o doa goall barti o sarri o ginou da haderien ar gaou.

Neuze daou eskob eus Bro-C'hall, sant Jermen, eskob Auxerr, ha sant Loup, eskob Troyes, a dreuzas ar mor evit rei harp da gristenien an tu-ze.

Echu o labour gant an daou abostol, e tistrojont d'o c'hear. Hogen p'edo var-nez pignat var vag, sant Jermen

a velas eun tad, eur paian, o tont d'e gaout, eur c'hrouadur pevarzek vloaz krog en e zorn. « Delit, eme an tad, kasit ar pôtrik-man ganeoc'h da gelen, ha pa vo skoliet mad digasit anezan d'in adarre d'ar gear. »

Ar bugel yaouank fiziet gant e dad paian en eskop santel eo — hen divinet ho peus — Brieg. E skol sant Jermen, Brieg digor e spered hag ioul d'ezan da zeski, a deuas buhan da veza habil-bras var an holl skianchou.

Sant Jermen, o veza eat evit an eil gwech da Vreiz-Veur er bloaz 447, a gasas gantan Brieg, beleget d'an ampoent. Distro d'e vro, ar beleg yaouank a gonvertisas e dud hag e anaoudegez ; sevel a reas manati al *Lann-Vras*, ha bez' oue en e benn tost da zaou-ugent vloaz.

Neuze eo e kimiadas diouz bro e c'hinivelez, hag ec'h en em gavas — evel m'am eus lavaret — var atant ar mestr Rivoal....

En eur erruout e Park-an-Derven, e vel eno Rivoal, mestr ar plou, astennet var eur c'holc'hedad plouz, dare da vervel.

« Sell'ta, eme Rivoal, en eur bara e zaoulagad var ar manac'h koz, sell'ta, hen-man eo Brieg, va c'henderv, doktor bras ar gristenien, ker brudet etouez Breiziz-tramor ; Doue hen digas aman a dra zur d'am farea ! »

En em vriata a rejont gant teneridigez ; Brieg a lakeas Rivoal da eva dour fresk benniget evitan, ha gant an evaj-ze e boan a gouezas. Rivoal, dre anaoudegez vad hag evit miret Brieg en e gichen, a roas d'ezan ar maner en doa savet e Park-an-Derven hag an douarou a oa stag outan, hag ec'h en em dennas en eur rann all eus e leve e Plouhelion, a oue lezhanvet hiviziken Lez-Helion.

Brieg a en em lakeas da zével eun iliz e plas ar maner roet d'ezan gant e genderv, ha tro-var-dro d'ezi eul lochen evit pep manac'h. Ar geraden-ze eo a deuas da veza gant an amzer kear Sant-Brieg...

Brieg a lakeas e venec'h da skigna ar relijion tro-var-dro d'e vanati, hag hen e-unan a evesea gwella ma c'helle var o labourou.

Dek vloaz ha pevar-ugent a velas, ha d'an oad-ze pa ne c'helle mui ober hent var vale, e rea anezan en eur c'harr.

Eun devez, o tistrei eus eun dachen bell m'oa bet o

welet, e kane psalmou, azezet en e gar, hag ar venec'h a valee en e raok a ziskane outan.

An noz, a deue ; en eun taol ar venec'h a dav hag a dec'h, hag en o leac'h an abad santel a vel eur renkennad vleizi, lemm o skillfou, lemm o lagad, oc'h ober an dro d'ezan hag a venne sailha var an ejenned a oa starnet ouz e garr. Ar zant a zav e zorn, hag ar bleizi kerkent a gouez d'an daoulin dirazan, evit goulen o fardon. Mes pa fell d'ar venec'h aounik tostât ouz o abad, ar bleizi ne falvez ket ganto digeri hent.

An traou a badas evelse epad an noz. Antronoz eun nevezenti a zigouezas. Eur breizad, e hano Konan, o tont eus Breiz-Veur, a oa o paouez douara gant e zoudarded. Paianed oant ha kenvroiz da Vrieg. Konan, o welet an abad santel gant e varo gwenn hag hir, azezet var e garr evel var eun trôn, ar bleizi gouez daoulinet dirazan o viret ouz ar venec'h da dostât, a lavaras d'e dud :

— « Sellit 'ta ! Sellit 'ta ! »

— « Gwelet a reomp », eme ar re-man-ker sebezet hag hen.

Konan, hag a oa deuet da c'houzout oa an den koz-ze eur manac'h, eur beleg kristen, marteze e genvroad, a lavaras d'ezan : « Tad, tad, ni ne fell d'omp kaout Doue all ebed nemed da hini ; red eo d'id hor badezi holl aman. »

Evel ma ne vije bet o c'heidal netra nemed ar ger-ze, evit digeri dor e brizon, Brieg a c'houc'hemennas kerkent d'ar bleizi en em denna, hag a gomzas neuze laouen ouz Konan. Gourc'hemenn a eure d'ezan ha d'e dud yun epad seiz dervez ; o c'helenn a reas hag e roas d'ezo ar vadiziant.

Goulskoude an abad santel a dostae e dermen ; ar c'houec'hvet kantved a oa digor ; edot vardro ar bloaz 510. Eur c'hannad a deuas da Bark-an-Derven da gemenn da Vrieg mont da velet Rivoal a oa klanv.

En em gavet e Lez-Helion, ar manac'h a frealzas e vignon, hag a lavaras d'ezan kenavo ar baradoz. Distro d'e vanati, ne zaleas ket da dremen e-unan. (1)

(1) Al loden ziveza eus histor sant Brieg a zo tennet ganen ger-ha-ger divar *Bues ar Zent* an Aotrou Perrot. — T. G.

An dour hag ar c'hlenvejou

Holl ho peus gwelet dour var an tan, o virvi. Sevel a ra an ezen dioutan, hag an ezen-ze pa gouez var ar mogerioù pe var eun dra bennak all yennoc'h egeti a dro e dour adarre. Lakeomp an heol e leac'h an tan, hag an dour-mor e plas an dour eien. Dre domder an heol, an dour-mor a zav varzu an nenv, a dro e koummoul, e ere'h hag e kazarc'h : ar re-man a dro e dour a ya d'ar feunteuniou, d'ar punsou ha d'ar siter-niou, da c'heidal distrei d'ar mor adarre.

Lavaret am eus d'eoc'h n'en em zile ket mad an dour etre grouan ar vein e Breiz-Izel, ha penae eo faoutet an douar. Lod euz ar faoutou-ze a zo danjerus, rag dreize eo e c'hell an hol draou louz hag had ar c'hlenvejou en em gaout gant an dour a evomp. Eur banne dour evit beza mad ne dle beza na melen, na gwenn, na du, na gwer. An dour mad a zo sklear, abalamour ma ne 'z eus ennan, na treaz, na pri, na teil, na dour-anvoez. Ma n'eo ket sklear, silit anezan gant eun tamm lien fin ho pezo bet gwalc'het, bervet, sec'het mad, ha ferret-zoken, mar kirit. Goude beza silet ho tour, bervit anezan c'hoaz, gant aoun ne jomfe eur mikrob bennak ebarz.

An dour mad ne zeus ket a c'houez fall gantan ; e vlaz a zo fresk ha sklav eo da eva. An dour mad a deu da boazat buhannoc'h an traou eget an dour fall ; alies kaer a vez lakat ar patatez, ar c'harotez, an irvin hag ar panez da virvi, ne boazont ket, ha ne vez ken kaoz nemed an dour ; en em zervichit eta euz an dour skleara a gavoc'h da ober ho kegin, rag an traou anter-boaz a vez dies da dreizia hag a zao divarno, gant an amzer poan stomog ha poan-vouzellou.

An dour mad a laka ar savon da deuzi ha da eionenna. Ar merc'hed a oar an traou-ze.

Ha perag ta e vez louz an dour ? Perag e saô c'houez pounner gantan ? Perag en deuz blaz fall ? Dre faot an den alies.

Pa 'z ear d'ar feunteun ne vez ket sellet ha neat eo ar podou abarz tenna dour ganto. Ar yer, ar c'hizier, ar razed hag ar chatal all a ya da ober o zro d'ar feunteun-ze ivez, lod evit terri o sec'hed, lod all evit en em gempenn, lod all evit beva enni ; pa deu glao, ar pri a ziver ebarz. Ma vije taolet eun tammik evez, kement-ze holl, ne c'hoarvezje ket. N'eo ket dies

ha ne goust ket ker, ober eur pennad masonerez tro-var-dro d'ar feunteun ho lakât eun doen var gorre. Keroc'h e koust d'eoc'h, gervel ar medesin d'ho ti pa gouezit klanv evit beza evet dour louz ar feunteun-ze.

Gant dour ar punsou e c'hoarvez alies ar memez tra ; ar sailhou a zo diskempenn ; ar bern teil a zo tost ; ar poull-anvoez n'ema ket pell ; ar mogeriou a zo toull evel silou ; ne 'z eus na toen var gorre, na kloued tro-var-dro. Hag e vije bet tud klanv en ti, ne 'zear ket d'en em zale da rinsat ar puns.

Ar memez kuzuliou a zervicho d'ar re o deus siterniou da zestum diverachou an toennou, evit en em zervicha anezo, pe evit o rei d'ar chatal. Danjerusoc'h eo an dour-ze c'hoaz eget ar re all, ma ne vez ket dalc'het kempenn an toennou hag ar c'horzennou, ha ma ne vez ket goloet ar siterniou ha rinsat eur wech pe ziou er bloaz.

Dalc'hit eta ar feunteuniou, ar punsou hiag ar siterniou neat, skubit en dro d'ezo bep an amzer ; diouallit ne jomfe amprevaned louz da vreina en dour a zervich d'eoc'h ha d'ho loened. Ar goasa klenvejou a stag ouz an dud a zo an had anezo en dour ; an dersienn typhoïde, ar c'holera hag an dysenterie a ya dre an dour er bouzellou ; goudeze ec'h en em zilont er goad ha bihan eo niver ar re a c'hell parea diouz ar c'hlenvejou-ze.

: Tra awalc'h eo eur banne dour

: D'hor c'has d'ar bez, pa vez loudour.

AR MEDESIN.

AN ELEKTOR. — Mad eo digas nevezentiou, Aotrou, mes an dra-ze a gousto ker. E pelec'h an diaoul da vihana e kavoc'h arc'hant awalc'h da ober kement all a draou ?

AN DEPUTE. — E pelec'h ? Mes en ho kodel c'houi, 'ta !

YAN. — Evel hen, Jakez, eo da deomp bale hiviziken ha ma tigonez ganeomp eur c'har-tan bennak e c'hello tremen brao bras etrezomp hon daou heb glaza hini ac'hanoimp.

JAKER. — Ya ! vat, Yan gwir awalc'h a leveres.

Eun touseg o tapa brao al louarn

Gwechall goz, da lavaret eo en amzer ma c'houie c'hoaz al loened koms, ez oa en eur gearig divar ar meaz eul louarn hag eun touseg o daou mignoned bras.

Ha setu mac'h en em lakejont o daou da labourat eur parkad ed evit hen ranna etrezo pa vije deuet ar mare da eosti.

Echu o doa da labourat ar park ; hada rajont anezan ; hag evel edo brao an amzer e tiouanas buhan an ed ennan.

Edo dija e bleun, prestik da ober pennou eus ar re gaera pa devas eur zonzj e penn Lan (al louarn) :

« Me a vije gwelloc'h ganen, emezan, kaout d'in va-unan ar parkad ed eget ranna anezan gant va mignon Yan (an touseg). »

« Ha setu hen ha mont da gaout an touseg :

— « Deiz mat d'it, Yan, penaos ez es ganti ? »

— « Mat tre avat, eme an touseg ; ha te ? »

— « Me, eme Lan, n'oun bet morse gwelloc'h ! »

— « Petra eo 'ta a ra d'it dont d'am gwelet ? »

— « Heu ! eme Lan, eun dra iskis a-walc'h avat ; koumpren 'ta, Yan ; m'em beus sonjet kaout ar parkad ed d'in va-unan, pe rei anezan a-bez d'it-te. »

— « O ! hag a zo mat ! eme Yan ; mes penaos en em gemeret evit an dra-ze ? »

— « Sklear a-walc'h eo, eme Lan ; n'hon deus nemet mont hon daou da ober eur redadeg en dro d'ar parkad ed ; ar gounid a vezo d'an hini en em gavo da genta. Evel-se eo ; brema, mar plij d'it, ez aimp da c'hourin dioc'htu ! »

An touseg, mar karit kredi, a jomas nec'het eur pennad ; ha n'eo ket hep abeg. Abarz ar fin e respontas evelato :

— « Ober a rin evel a leverez, nemet ne c'hellan ket redek hizio, poan em eus en eun troad ; mes varc'hoaz, da zek heur... »

— « Akord omp, eme al louarn ; egiz-se, da vihana hon devezo holl pe netra. Klevet hoc'h eus, kredabl, hon tud koz o lavaret : Au nep ne avantur netra, na koll na gounit na ra ! »

Al louarn a ziskennas ac'hano laouen bras e galon o sonjal oa gounezet gantan an holl barkad ed, n'en doa ket an disterra douetans war gement-se.

An touseg, e keit-se, ne gollas ket e amzer ; mont a eure da glask eun toullad konsorted, da lavaret eo eun nao pe zek touseg-all henvel outan, hag e lavaras en doa eun taolig skoaz da c'houlen outo.

— « Petra eo ? » eme an touseged.

— « Setu ama, eme Yan ; ne vezo ket bras ho labour ; n'ho pezo nemet chom azezet zoken. »

Kas a reas anezo d'ar park, hag ouz o lakaat unan ama unan ahont e lavare da bep hini :

— « Pa glevot al louarn o c'houlen : E pelec'h emañ ?
c'houi a responto : Ama pelloc'hik ! »

— « Klevet eo ! » a lavare an touseged :

Hag ez ejont da guzat er yeot hir.

N'oa ket echu mat e labour gant Yan, setu Lan o
tigouezout :

— « Ac'hanta, eme al louarn, prest out ? »

— « Ya da, eme Yan, pa giri ez aimp d'ezi ! »

— « Neuze ez an da lavaret tri :

Unan !... daou !... tri !...

Loc'ha rajont kerkent.

Al louarn ne dea ket gwall vuhan ; kredi a rea en doa amzer
a-walc'h da jom da varvaillat, hag e tigouesche atao araog an
touseg. Pa 'z oa digouezet betek hanter ar park e c'houlennas
evelato :

— « E pelec'h emañ 'ta, Yan ? »

— « Ama, ugent kammed araozout ! » a respontaz eun
touseg gant eur vouez laouen.

— « Sell, eme al louarn outan e-unan, mont a ra gwall
vuhan, war va meno ! »

Hag ez eas buhanoc'hik.

Digouezet e korn ar park e c'houlennas adarre :

— « E pelec'h emañ, Yan ? ».

— « Ama, tregont kammed araozout ! » eme adarre eun
touseg all.

Pa glevas an dra-ze, al louarn a lakas e lost war e gein hag
a gerzas buhana ma c'hallas.

E korn-all ar park e c'houlennas evit an drede gwech :

— « E pelec'h emañ, Yan ? »

— « En em gavet oun ! » eme an touseg.

Lanig al louarn en doa poan o kredi ar pez a glev. Mont a
reas neuze d'an daou lamm rus, betek ma 'z oa beac'h warnan,
e deod o ruza ouz an douar.

O tigouezout e korn diveza ar park e kavas Yan (n'en doa
ket loc'het ac'hano hag a lavaras d'ezan en eur c'hoarzin :

— « Da biou eo ar parkad ed ? »

Al louarn ne respontas grik ; evel eur c'hi fouetet ez eas
ac'hano, e lost gantan etre e zivesker. F. J.

~~~~~
Eur paour kez Yann Louuk-e-zizun a ya a zor da zor
da c'houlen an aluzen.

— « Me, emezan, dre ma'z a, me a zo oc'h ober eun
tamm kest evit an tan ! »

P'an deus bet an aluzen e kas e zourn d'e c'houzoug,
hag e lavar :

— « Aze eo bet an tan deac'h !... »

Gizioù koz ar Vretoned

E niveren miz genver ez euz bet komzet eus ar c'hiz
koant a yoa e Treger da rei neud d'ar gesterien ha d'ar
gesterezed a vez o kestral en iliz.

Eur c'hiz-all ker brao ha talvoudus ive d'an ilizou am
eus gwelet pa oan yaouank, ar c'hiz da rei e prof d'ar
zant patron al leue kenta a vije divar an ouneri a veze
bet maget en tiegeziou pinvidik eus ar barrez. Eur wech
an amzer e veze klevet lavaret er gador epad ar pron :
« An hen-ma-hen en deus roet d'ar zant eul leue hag a
vezo gwerzet war ar groaz goude an oferen ».

Eleiz a dieien a garie kaout bep bloaz eul leue bennak
da zizoun bet roet e prof d'ar zant, en aviz kaout muioc'h
a chans ganto, hag ive abalamour o veza ma tennent eus
an tiegeziou bras e vezent peurliesas eus eur ouenn vat.

Evel-se, da c'houde an oferen e veze prez en dro d'ar
groaz. Al leue a veze savet war ar pazennou evit beza
gwelet gwelloc'h ; an holl a felle d'ezo touch outan, e
veudika, da weled ha lard oa ; hag ar baotred vihan a
veze atao da dosta, lod krog en e lost, lod-all en e zis-
kouarn. Ar vugale a veze al leuig eus o c'hear a veze
eul lorc'h enno o welet ar stad a reat anezan ! Hag ar re
a brene o zud anezan a veze kement-all pe muioc'h a
a fouge enno. Gwelet e veze meur a hini o chacha war
chupen o zad hag o c'hopal : « Va zad, prenit anezan 'ta,
va zad ! »

Al loenig-se bet roet en ofrans d'an iliz a veze karet
gant an holl dreist loened-all an tiegez ; hag hen bras ha
koz e veze sonj atao eus pelec'h oa prenet.

Ped gwech n'em beus-me ket bet klevet tud o lavaret :
« Hounez, ar vioc'h-se, — Doue r'he diuallo ! — a zo
ama abaoe pell a zo ; hounez zo bet prenet divar ar
groaz ! »

Traou-all a veze roet c'hoaz en ofrans d'an iliz. Pa
veze bet mat an eost, kalz a roe eun tamm sac'had ed,
lod, patatez, amann, betek foenn seac'h em beus bet
gwelet gwerza war ar groaz.

Ar c'hiz da rei e prof traou eus an tiegez, traou eus an

douarou, ouспен ma 'z oa eur binvidigez evit an iliz, a yoa ive eur c'hiz vat ha santel. Diskouez a rea an anaoudegez vat a dleomp holl da Zoue evit ar madou a ro, hag a blij d'ezan en e vadelez miret d'eomp.

MARIANNA ABGRALL.

Ar falla anezo !!!

Eur mision bras a zo e parrez X..., ha mont a ra mat en dro, dre c'hras Doue.

Eun dervez, epad m'edo ar veleien oc'h en em wiska er sekreteri, setu an nor o tigeri goustadik, ha penn eur vaouez goz hanter groummet oc'h en em ziskouez.

— « Doue r'ho pennigo, Aotrounez ! » emezi.

— » Bennoz Doue, mamm-goz ! »

— » Gellet ho peus eta dont betek ama, Marianna ? » eme an Ao. Person.

— » Ya, dre c'has Doue, mes poan am eus bet oc'h en em stleja... koz, kabac'h ha pouner-gleo oun, siouaz d'in ! »

— » Bezit dinec'h Marianna, er gear emaoe'h ama. »

— » C'hoant kovez am eus, mar plij ! »

— » Sellit, kalz tadou misionerien a zo ama..., gant pehini anezo ho peus c'hoant da govez ? »

— » O ! Ao. Person, n'eus fors pehini, ar falla anezo a zo mat a-wale'h d'in me !!!....

Ar visionerien — n'o doa ket a c'hoant lenva — a droas o fenn hag a en em zilas en iliz.

— » D'eoc'h-c'hui, Ao. Superior ! » eme an Ao. Person.

An Ao. Superior, person bras, chaloni, a jomas, na petra 'ta, da govez tintin Marianna.

Mig. F. ha B.

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennou miz Meurz

- I. — Eur veoc'h.
- II. — Seiz vi a ioa en neiz. Ar c'henta en devoue 4 ; an eil 2 hag an trede 1.
- III. — 13 lur 125 a ioa eat ganen eus ar gear.
- IV. — Ar bager a gaso da genta ar c'havr, a lezo ar bleiz hag ar gaolen assamblez hag a zizroio e unan.
En eil tro e kaso ar gaolen hag e tigas ar c'havr.
En trede tro e laosko ar c'havr, e kaso gantan ar bleiz a en em gavo en tu all gant ar gaolen, hag e tizroio e unan.
Er bedervet tro er fin e kaso ar c'havr.

O deuz kavet peder respont :

Marc LE CANN....	Logonna - Daoulas.
J.-L. LE ROUX....	Sant-Neven.
Michel ISAAC....	—
JOB AR ROUX....	—
J. GUILLERM....	—
J. RIOU.....	Rosnoën.
J. BARON.....	—
G. LE GALL.....	—
A. MOULLEC.....	Landudec.
M. MARZIN.....	—
J.-M. KERMARREC.	Plabennec.
J. QUÉGUINER.....	Gwitevede.
YV. LE BARS.....	Mahalon.
H. LE BERRE.....	Landrevarzec.
F. LEOSTIC.....	Vourc'h-Wenn.
F. CALVEZ.....	—
F. JESTIN.....	Lambaol-Wimiliau
A. FLOC'H.....	—
O. PELE.....	Lannilis.
FR. CORRE.....	—
A. PERON.....	Milizac.
J. GUÉGUEN.....	Plouguin.
H. AUDREZET.....	Lanildut.
Gab. KERJEAN....	—
F. MORVAN.....	—
J. ARZUR.....	Plouvian.
GHR NERRAUT....	Elliant.
AL NERRAUT.....	—
JOS. FLATRÉS.....	—
F. YAOUANC.....	—
J. CARIOU.....	Pouldreuzic.
E. BLOUET.....	Sant Coulitz.
Ph. PONT.....	Kernilis.
E. ROUX.....	—
A. LE BOC'H.....	—
Tanguy BODENNEC	Goulven.
A. KERIVEN.....	Plogastel.

J. C DAGORN.....	Plogonnect.
J. LE COZ.....	Plougonvelen.
J. PELLE.....	Poullan.
M. LIOU.....	Plouzane.
J. M. MARCHAND..	Briec.
YV. AN DEUFF.....	Triagat.
M. L'HOSTIS.....	Treouergat.
J. M. CORRE.....	Loc-Eguiner.
Marc KERBRAT....	—
AN INST. ROLLAND.	Lokournan.
M. A. COADOU.....	Plougerne.
YV. JAOUEN.....	Coat Meal.
L. PAUGAM.....	Plouzeniel.
FR. KERAMAZE....	Ghezireh.
A. Z.....	Poulderhat.

O deuz kavet teir :

P. GOURIOU.....	Plougonvelen.
P. HERRY.....	Treflez.
J.-L. TANGUX.....	Lanarvily.
F. BODENNEC.....	Goulven.
FR. LAVANANT....	Kernilis.
FR. JAFFRÉS.....	Plouéour-Trez.
B. OLLIVIER.....	—
C. SALOU.....	—
F. PALUT.....	Sant Nouga.
Y. DANTEC.....	—
Y. PRIGENT.....	—
F. BOULC'H.....	—
M.-Y. CARDINAL..	—
C. BOULC'H.....	—
M. SALAUN.....	—
M. CUEFF.....	—
M.-A. CLOAREC...	Sant-Divy.
E. MOAL.....	Sant-Fregant.
J. CORRE.....	Vourc'h Wenn.
J. BILHANT.....	Sant-Neven.
B. COUSQUER.....	Lambaol-Wimiliau

J.-L. GUENNEGUÈS Plouguin.
 F. BELLEN.....
 J. BELLEC..... Plouzéniel.
 J. SALAUN.....
 J. BERJOU.....
 J. PINVIDIC..... Gwikar.

L. TREGUER..... Plouvouger
 F.-M. JACOB..... Milizac.
 G. LOUARN.....
 J.-L. ROUX..... Daoulas.
 J. LE ROUX..... Lannurvan.
 J. GRALL..... Rumengol.

Divinadennou miz Ebrel

I. — Du pa hadiz,
 Glas pa zellis,
 Gwenn pa dennis.

Digaset gant J. ar Bec, Sant Yan Trolimon.

II. — Me am eus eun armelik wenn
 Ha n'he deus nag alc'houez na prenn.

Digaset gant M. F. Ollivier, Plouneour-Tres.

III. — Da be da zeiz er zizun ec'h en em gavo Gouel sant Joseph
 d'an 19 a viz meurs 2012, da lavaret eo abenn 100 vloaz
 aman ?

Digaset gant J. M. Quéau, Bodilis.

IV. — Lakit ar chiffrou 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ha 9
 e nao garre bihan stag ha stag evel
 an nao a zo aman skoaz ha skoaz,
 unan e peb hini, en eun henvelep
 doare ma kavoc'h atao 15 e peb renk,
 pe c'houi a gonto ho chiffrou eus an
 eil tu, eus an eil korn, pe eus an eil
 penn d'egile.

Digaset gant eur Mignon eus Pouldergat.

*Digas ar respontchou hag an divinadennou nevez a gavset ha
 n'int ket bet moulet c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant Noug,
 dre Blouzevede, er pemzek des kenta goude ma vezo digouezet ar
 C'hannad er parrésioù.*

An 12 a vezo bet alies a hano, e seiz miz kenta ar bloaz-man,
 e kevren an divinadennou, o devezo prizioù da C'houel ar Bleun-
 Brug, e miz gwengolo a zeu ha ne vezo ket mez o gwelet.

Feiz ha Breiz

Kannad Misiiek ar Vretoped

Eur Bale e Domremy

Gouel Jann d'Arc a zigouez er bloaz-man d'an 19 a viz mae. Evit enori ar plac'heürus, deomp d'ober eun dro betek Domremy. Domremy a zo e eskopti Sant-Die, departamant ar Vosges, var harzou al Lorren. Eno eo e c'hanas Jann d'Arc d'ar 6 a viz genver 1412.

Domremy a yoa neuze eur vourgaden dister, enni labourerien douar bodet oll, koulz lavaret, endro d'aniliz, evel m'ema ar c'hiz er vro-ze. An dud a yea diouz ar mintin

L. LE GUENNEC, 1912

d'ar parkeier da labourat, da ziouall ar chatal, ha ne zistroent avechou nemet diouz an noz.

Ar vro-ze a zo henvel awalc'h ouz Bro-Gerne, evelato n'eo ket ken digompez. An torgennou o deus ar memes hueder gant re Breiz, mes ne ves ket gwelet kement a reier outo ; o c'hein n'eo ket ken moan na ken lemm, mes round ha ledan ; lavaret e vije berniou foenn, meur a leo hirder dezo.

Domremy a zo e traon eun dorgen evelse : en izelen ez eus eur sterig, ar Meuz, moan c'hoaz, rag al lec'h ma koumans redet, n'emân ket gwall bell ac'hano.

Santout a reamp hor c'haloun o lamet en hor c'hreiz p'edomp oc'h en em gaout e Domremy. « Douar benniget, a lavaremp ennomp hon-unan, ni deu d'ho saludi. Aman eo ganet an hini zo da veza lakeat er renk kenta etouez holl verc'hed Bro-C'hall, an hini zo bet dibabet gant Doue evit savetei ar vro a yoa o vont da goll ; he oberou zo bet galloudus, he bréc'h nerzus, grêt he deus traou bras ha diez meurbed. O lenn he buez, an holl a jom mantret. An holl o deus doujanz ha karantez evit Jann d'Arc, hag ar re a lavarfe eun dra benag enep dezi ne vijent ket gwir Fransizien. »

Ar pezh m'oa Domremy e amzer Jann d'Arc eo chomet ato, ha kement-se a ra plijadur. Ne veler ket aman a diez, a hostaleriou bras da zigemeret ar veachourien. N'ez eus e Domremy nemed 270 den. An tiez a zo paour ha dister, ha meur a hini a dlle beza en o sav da amzer Jann d'Arc. Evel gwechall an dud a zo kalz anezo labourerien douar, a ya d'ar parkeier ma z'ea gwechall Jann he c'herent hag he amezeien.

Tud krenv, yac'h a gorf hag a spered a zo aman o chom, tud a gar o bro. Dre aman eo bet gwelet alies armeou an enebourien o tont hag o vont, oc'h ober brezel ouz hor zoudarded. Ha ma vije brezel adarre, siouaz ! e vije aman, sklêr eo, eur c'hrogad benak.

An ti m'eo ganet ennan Jann d'Arc a veler c'hoaz hirio hag a vezo gwelet meur a gant vloaz zoken, rak prenet eo bet gant gouarnamant Franz ha kempennet mad eo ; an doen zo neves, ar mogerioù a zo lakeat raz d'o starda, hag evelse e talc'ho en e zav pell amzer.

Evit doare, eur Zaoz a c'hoanteaz prena ti Jann d'Arc.

Mes perc'hen an ti a lavaras nan. « Biken, emezan, ne vezo an ti-ze d'ar Zaozoun... Ar Zaozoun eo enebourien touet Jann d'Arc ; gant ar Zaozoun eo bet lakeat d'ar maro. Penôs e c'helfen-me gwerza da eur Zaos an ti-ze ? Ne c'hellan ket. » Ar Zaoz a ginnige pemp mil lur var-n-ugent. Ar perc'hen a reas fae var arc'hant ar Zaoz hag a roas an ti da c'houarnamant Franz evit dek mil lur. Pemzek mil lur a golle, mes kalz eo gwelloc'h enor ha brud vad, eget arc'hant.

Breman n'ez eus mui den o chom en ti. Karget ez euz eun den d'hen diwall ha d'hen diskwez, d'ar re a deu da Zomremy. El lec'h m'edo gwechall al liorz ez eus breman eur porz, ennan gwez ha bleunioù, hag, e kreiz, eur skeuden gaer savet en enor da Jann d'Arc.

Dor an ti a zo eun nor a c'hiz koz ; ar vein zo kizellet brao evel ma vezent gwechall. Pa 'z er ebarz, e kaver eun ti goullou ; daou brenestr a zo en traon eus tu ar porz ; n'eo ket bras an ti, ha p'edo gwechall an arrebeuri, ar gweleou, an tôliou renket aman, ne jome ket kalz a blas da drei ha da zistrei.

Setu aman an oaled. Bras ha ledan eo evel m'ema ar c'hiz ganeomp-ni ive en tiez var ar mêz. Azezomp eur pennadig e kichen an oaled-man, rag aman ec'h azeze gwechall Jann d'Arc diouz an noz goude koan. Aman he mam a zeskas dezi he fedennou ha gwirioneziou ar relijion ; aman ive e laboure gant he mam da neza ha da c'hriat. « Evit an neza hag ar griat, a lavaras d'he barnerien, n'am eus aoun rag hini eus a verc'hed Rouen. »

E kichen an oaled, a ziou, ez eus eun toullig kambr tental, gant eur prenestr bihan eus tu an iliz. Aman edo gwele Jann. Dre ar prenestr bihan e veler an iliz, ha dre aman ez eas meur a vech he c'haloun varzu Doue, rag, evel a ouzoc'h, he c'harantez evit Doue a yoa bras meurbed, he flijadur oa mont d'an iliz da bedi, da glevet an oferen hag ive da gommunia alies a ma c'helle.

E traon an ti ez eus eur skalier da bignat varlaez. Eno ez eus evel en traon diou pe deir gambr vihan. N'ez eus enno netra, mes ar mogerioù zo goloet a dôlennoù livet varno buez Jann d'Arc penn da benn.

Diskennomp ha greomp eun dro er porz, el lec'h m'edo gwechall al liorz. Aman eo e klevas da genta Jann he

mouesiou. P'oa oajet a drizek vloaz, eun dervez m'edo aman; vandro kresdeiz, e klevas trouz eur vouez a deus divarzu an iliz. E kreiz eur sklerijen skedus, eun den yaouank (sant Mikêl) en em ziskouezas dezi hag a lavaras : « Jann, bez mad ha devot, kar Doue, kea alies d'an iliz. »

Iliz Domremy a zo e kichen ti Jann d'Arc, n'eus ket anter-kant metr etrezo. Ar memes iliz eo ato, n'eus grêt, abaoue pemp kant vloaz, nemet chench penn d'an ôter. E amzer Jann, an ôter a yoa el lec'h m'eman breman traon an iliz. Ar mèn-fount el lec'h m'oue badezet a veler ato aman. An iliz a zo bihan, henvel ouz eur chapel eus hor bro, mes koant eo, gwenn, kempennet brao. Nag e ra vad d'ar galoun gwelet hevelep traou ! Emaomp en iliz m'eo bet enni badezet Jann d'Arc, el lec'h m'he deus grêt he fask kenta, el lec'h ma teue bemdez da bedi he Doue, d'en em ginnig, d'en em voestla dezan, da c'houlen digantan nerz ha sklerijen. Pell omp chomet daoulinet en iliz Domremy ha pedet hon deus kalonek ar plac'h eürus Jann d'Arc ma viro ouz ar Franz. he deus karet kement, da vont da goll.

Vandro pemzek kant metr diouz Domremy, ouz kostez eun dorgen vras hag hir, ez eus savet, gant aluzennou tud Franz, eun iliz-veur, kaer meurbed ; nevez eo ha zoken n'eo ket peurc'hrêt c'hoaz. Dre aman edo douarou tud Domremy, dre aman e teuas alies Jeann da labourat ha da ziouall ar chatal, aman e klevas ive alies he mouesiou. Breman p'eo Jann d'Arc lakeat e renk ar plac'hed eürus, ha pa vezo dizale, fisianz hon deuz, lakeat e renk ar zentezed, e teuo aman kalz tud e pelerinaj. Aman e vezo pedet evit ar Franz. Eur chapel hag eun ôter gaer eus an iliz-veur a zo konsakret da Introun Varia an Armeou ha da bedi Jann d'Arc. Aman e kaffent eun nerz nevez evit karet ha servicha o bro.

Setu petra eo Domremy. N'ez eus ket aman a draou bras, a draou souezus da velet, mes evelato ar vourgåden vihan-ze a vezo hiviziken komzet anezi epad ma vezo ar Franz en he sav. Ar Fransizien ne c'hellint morse ankounac'hât Domremy, el lec'h ma c'hanas ennan ar plac'h eürus.

I. U.

Eun dro er Spagn

(KENDALC'H)

Grenad

Komzet hon deus eus an Alhambra arók komz eus an iliz-veur, rag an iliz-veur n'eo bet grêt nemed pell amzer varlerc'h an Alhambra, goude m'eo deuet ar gatoliked da veza ar vistri e Grenad. Ar gatoliked o doa da drugarekât Doue hag ar Verc'hez eus ar zikour o doa bet eus an Nenv epad ma stourment ouz an Arabed, hag a zonjas oa red dezo sevel e Grenad eun iliz kaer evel ma ioa er c'heriou bras all eus ar Spagn. En em lakât a rajont gant al labour ; ha d'ar 25 a veurs 1523, e oue komanset an iliz-veur. Er bloaz 1561 e oue konsakret, mes n'oa ket c'hoaz peurc'hrêt, kendalc'het e oue pell amzer c'hoaz da labourat yarni.

Pa z'er enni, e weler eun iliz leun a sklerijen, lugernus, koant meurbed. Ar pave a zo e marbr fin. Ar pilleri a zo bras, teo, grêt gant marbr a bep liou ; oteriou alaouret, skeudennou kizellet brao, ne veler ken a bep tu. Ar c'heur, an ôter vras a zo koustet ne ouzoun ket pegement hag a c'hell beza marteze roet dezo ar priz kenta etouez ar re hon deus gwelet beteg hen. P'eo bet grêt an iliz-man, ar Spagnoled a ioa e kreiz o brud, pinvidik mor, ne vanke netra dezo, hag hep damanti o deus roet arc'hant evit ober iliz Grenad.

Hag evelato, o kemeret an iliz a-bez, e lakan anezi varlerc'h hini Seville, hini Toled, hini Burgos, rak dishenvel eo diouto. Ar re-ze zo grêt en eun doare hanvet gothik, evel m'az eo iliz Kemper, iliz Kastel, iliz Folgoët hag an darn-vuia eus ilizou kaer ar Franz savet arok ar c'hwez-vekved kantved. Ne gavan netra ken kaer eget ar pilierou-ze renzet evel gwez eur vali pe gwez ar c'hoajou ; evel ar gwez o deus brankou hag ar brankou a zoug toen an iliz. Lavaret e ve eo an iliz evel eur c'hoad bras. An ilizou-ze a zoug d'ar beden muioc'h eget ar re all. N'o deus ket ezom e ve enno marbr lugernus na traou

alaouret. Kemerit iliz Folgoët : gant ar vein hepken renket evel em'aint eo kaer da velet.

Elec'h e Grenad a pilieri a zo karre, nebeud anezo ; n'eo ket mui gwez a velit dirag ho taoulagad, mes mogeriou krenv ; gwir eo ez eus traou a briz bras oc'h ober ar mogeriou-ze, mein marbr eus an dibab ; mes n'eus forz, daoust pegen lugernus eo iliz Grenad, evit d'in-me ne blij ket kement hag ar re all am eus komzet anezo.

Bras kenan eo : 116 metr hirder, 67 metr ledander, 30 metr uhelder. Hag en dro dezi ez eus, ouspen, chapeliou kaer : unan anezo he deus 45 metr hirder da 47 metr uhelder. da lavaret eo a zo kement hag an ilizou brasa eus hor parresiou. Eur chapell all, hanvet chapel ar rouaned, a zo bet savet gant Charles V evit bezia rouaned ar Spagn arôk m'eo bet grêt an Eskurial. Netra koantoc'h. An nor, an oter, pep tra a zo labourer fin, grêt gant micherourien gouziek. Pep tra, aman, a zigas da zonj eus an deiz m'oue gounezet Grenad var an Arabed. Endro d'an oter e veler ar roue Ferdinand hag ar rouanez Izabel, var o daoulin, o trugarekât Doue da veza roet dezo an trec'h var enebourien ar gristenien ; gwelêt a rer ive an Arabed o tont da ginnig alc'hwesiou an Alhambra, ha menec'h o rei ar vadiziant d'an Arabed. E kreiz ar chapel eman besiou ar roue Ferdinand hag ar rouanez Izabel : e marbr gwenn int grêt ha kizellet en eun doare mantrus ; e pep korn ez eus skeudenniou eus ar re gaera a c'helfed da velet. Dindan ar besiou eman an archedou ploum a zo enno korfou ar rouaned.

N'eo ket korf ar rouanez a zo er bez-man, mes korf eur rouanez all hanvet Isabel ive, a oue digaset eus Toled betek Grenad gant sant Fransez Borgia. Ar rouanez-man a ioa bet skoet e kreiz he brud gant t'ol ar maro. Fransez Borgia en doa eur garg uhel e lez an impalaër Charles V, hag an impalaër a bedas anezan da vont betek Grenad el lec'h ma tlie beza zebeliet korf ar rouanez. P'en em gavas e Grenad, e oue digoret an arched, evel m'edo ar c'hiz, evit ma teuje Fransez da doui varnan oa e gwirionez korf an impalaerez an hini a ioa ebarz. Mes siouaz ! an impalaerez, gwechall kaer meurbed, a ioa breman spontus sellet outi, hag ar c'hwez a deue eus an arched a ioa ken pounner ma oa red-tec'het.

Ha Fransez a lavare ennan e-unan : « E pelec'h eman an daoulagad-ze ken lemm ? E pelec'h eman ar gened-se gwechall heb he far ? Ha c'hwi eo dona Izabel, an impalaerez ? » Hag en noz varlerc'h ne gouskas berad ebet. Hag e lavare outan e-unan : « O va ene, petra glaskes er bed ? Pegeit e chomi c'hoaz da redet varlerc'h traou goull ? » Hag e reas le d'en em gonzakri da Zoue ma chomfe beo varlerc'h e bried. Resevet e oue en Urz ar Jesuisted, ha pa varvas, edo superior jeneral e Urz.

Sonjal a reomp e sant Fransez Borgia o velet besiou ar rouaned er chapel savet evito. Siouaz ! ar maro a deus abenn eus an oll, bras ha bihan, paour ha pinvidik. N'omp nemet poultr ha ludu, hag oil e tistroimp e poultr hag e ludu.

Goude ez eomp er zakreteri a zo bras ha kaer evel eur palez.

Enni ez eus kalz traou da velet : gwelet a c'heller dillad oferenna brodet lod anezo gant ar rouanez Izabel ; eul leor oferan a dalv n'ouzoun ket pegement, leun eo a imachou eus ar re gaera ; an drapoïou a oue lakeet da ficha var gear Grenad goude ma kouezas etre daouarn ar gristenien. An oll draou-ze a ves diskouezet bep bloaz d'ar bobl var an ôter a ves savet d'an eil a viz genver evit dalc'her sonj eus ar gounid grêt gant ar gatoliked.

Diegi hon deus o tec'het diouz traou ken kaer. Hag evelato eo red hen ober, rak tremen a ra an amzer ; seitek dervez zo abaoue m'omp deuet eus Breiz, em'an ar gwener hag aben dilun e rankimp beza adarre krog en hon labour, hag emaomp, koulz lavaret, er penn pella eus ar Spagn. En hent varzu ar gear !

Kenavo eta, kear Grenad, kear gaer, kenavo ilizou, palesiou lugernus, kenavo erc'h ar menezioù, kenavo Alhambra ! Tec'het a rankomp diouzoc'h, mes biken ne c'hellimp hoc'h ankounac'hât !

Da ziv heur goude kresdeiz, d'ar gwener 28 a ebrel, e kwiteamp Grenad. Dre ma pignemp varzu an nord, ar vro a deus da baourât. Evelato e meur a lec'h e veler c'hoaz douar mad. Da zeiz heur, d'ar zadorn vintin ed'omp e Madrid. Treuzi reomp adarre ar gear-benn evit dont d'ar gar-el lec'h eman an tren hor c'haso d'ar Franz ; ar garze a zo hanvet *Estacion del Norte*. Da nav heur e kwi-

teamp Madrid hag e veljomp breman ar vro en nord da Vadrid ha d'an Eskurial, eur vro gouez, leun a venesiou yen ha treut, goloet c'hoaz a erc'h lod anezo. Da bignat ez eus ha vardro unek heur ez eomp dindan an douar en eul lec'h a zo 1300 metr uheloc'h eget ar mor. Goude beza pignet ken uhel, e vezo da zisken, sklër eo. Tremen a reomp dre gear Segovi, eus an hent houarn e velomp kear. Da c'houde ec'h en em gavomp e Valladolid, e Burgos. Sellet a reomp eur wech c'hoaz var dou-riou kaer an iliz-veur sklerijennet gant heol ar pardaez. Dizale e teuo an noz. Ra gousko an hini a c'hello. N'eus ke: kalz amzer da gousket, rak da unek heur hanter e tigouezomp e Hlendaye. *Vive la France!* a lavaromp oll. Ar Spagn a zo kaer, mes ar Franz a zo kaeroc'h c'hoaz. Pignat a reomp en tren a gas varzu Bourdel, da nav heur d'ar zul vintin e vezimp e kear Tours. Eno eo hon dezo an oferen ha zoken e kavimp amzer da vont da bardouna var bez sant Martin, da velet an iliz-veur ha meur a dra all arôk kemeret an tren hor c'haso da Gemper da eiz heur hanter dious an noz

D'ar re o dezo c'hoant da vont da velet ar Spagn

Ar gwella amzer evit mont d'ar Spagn, da vihana en tu all da gear Madrid, eo miz ebrel hag ar penn kenta a viz mae, pe c'hoaz fin miz gwengolo ha miz ere. E kreiz an hanv eo re dom; e miz ebrel, avad, hag e miz here eo brao beza er c'hresdeiz eus ar Spagn.

Digemeret mad e vezer er Spagn. Guech ebet den n'en deus lavaret deomp eur ger dizoare, na klasket ober goap na netra. Gwir eo, n'hon deus gwelet den mezo ebet, ha goulskoude hon deus tremenet er Spagn diou zulvez ha gouelioù Pask ouspen. Evel m'hon deus lavaret arôk, ar c'hazetennou a zo eneb ar Franz, abalamour d'ar Maroc, mes an dud n'emaint ket, hag ar re anezo a oar eun tam galleg o doa plijadur o tont da gozeal ganeomp. Abalamour da-ze, ma kavomp tro, e tistroimp c'hoaz marteze d'ar Spagn; hag hon dezo adarre traou neves da gounta da lennerien *Feiz ha Breiz*. I. U.

TANTAD JANN D'ARC

Jann d'Arc, patronez ar Frans, a zigouez he gouel er bloaz-man d'an 19 a viz mae. Sant Erwan, patron Breiz-Izel a zo ivez e c'houel en deiz-ze. Tro gaer evidomp Bretoned da ziskouez hor c'harantez evit hor bro hag hon anaoudegez vad e kenver ar re o deus great hag a gen-dalc'h bepred da ober gant ar muia eviti.

Er c'hearieu e vezo great var an ton bras gwelet ar plac'h seurus a c'hanas breman ez euz 500 vloaz. Arabad eo d'an dud divar ar meaz lezel kêriz o unan da honori Gwerc'hez Orleans, rag Jann d'Arc eo plac'h ar mêziou mar deus unan. Seitek vloaz kenta he buez a dremenas e parrezik vihan Domremy. Ma vevas daou vloaz e kreiz trouz ar c'hearieu hag ar brezelioù n'her greas nemed evit senti ouz an Aotrou Doue, hag he ioul brasa oa gwelet he c'hefridi o vont da benn ar c'henta 'r gwella, ma c'hellje dizrei adarre daved he zraoniennou didrouz hag he zi soul garlantezet a c'hlavez.

Keriz a lakaio drapoioù ha garlantezioù da ficher ouz o ziez hag a sklerijenno o ruiou gant leternioù paper. **Ni tud divar ar meaz a lakaio hor menezioù hag hon traoniennou da skedi gant an tantajoù a c'houezimp e peb keria den evit digeri ar gouel, d'an 18 a viz mae da 9 heur diouz an noz.**

Evelse ec'h honoromp an Aotrou sant Yan, embanner bras ar binijen, hag evelse ivez eo e fell d'eomp honori hiviziken ar vrudeta euz e filhorezed, a deurvezo en dizro teuler eur zell a drugarez var he c'henvroiz ha var bro he c'havel.

F. h. B.

Miraklou Jezuz-Krist

Jezuz eta en deuz great miraklou : gwelomp brema petra ziskonez ar miraklou-ze : « N'euz testeni ebet nerzusoc'h eget ar miraklou-ze euz divinite hor Zalver Jezuz-Krist » setu an eil gwirionez am beuz da zisplega.

Ar Iuzevien a c'hortoze traou burzudus a berz ar Messias a deufe daveto. Lavaret a reant da Jezuz : « Petra rit-hu, pe seurt mirakl a rit abalamour deomp da gredi ennoc'h dre ar mirakl-ze ? Pere eo hoc'h oberou ? » (1) Ha Jezuz a respountas en eur ober eun niver bras a viraklou. Hen ober a reas evit testenia ar gefridi en doa da gas da benn a berz Doue e Dad. « An oberou a ran, emezan », en hanô va Zad, a ro testeni ac'hanoun... Ma ne fell ket ganeoc'h kredi va c'homzou, kredit em oberou, hag e welfot hag e kredfot ema va Zad, ennoun-me hag emañ-me em Zad (2). » Ha Jezuz a lavare ouspenn en eur gomz euz dallentez ar Juzevien. « Ma n'am biche ket great en o zoues oberou ha n'int ket bet great biskoaz gant den ebet, neuze ne c'helfet ket tamall anezo ! (3) »

Evit dinerza an testeni-ze ez euz bet klasket a bep seurt digareziou. Lod o deuz lavaret e c'heller barn ar miraklou-ze dre ma 'z int labour nerziou ar bed-ma ; lod all a lavar int bet great gant sperejou nerzusoc'h eget an den hag enebourien d'ar wirionez ; lod all o deuz lavaret n'en deuz Jezuz dre ar miraklou-ze klasket nemet eun dra hebken : diskouez e drugarez evit an dud reuzeudik en eur ober vad d'an holl.

Ha petra respountin d'an eil rum ha d'egile ? Setu ama petra welan sklear hag anat en Aviel.

1) *Miraklou Jezuz n'int ket labour an nerziou a zo en traou krouet.* Hel lavaret am beuz meur a wech a nevez ha red eo d'in hel lavaret a nevez. An holl lezennou euz ar bed-ma n'int ket anavezet ; ha lakat miraklou Jezuz var gount lezennou ha nerziou kuzet, a zo, difazi, rei da Jezuz eun deskadurez ken mantrus ma 'z eo red lavaret en deus an den-ze ha n'oa bet skoliet gant den all ebet, eun deskadurez ha ne zere ket ouz eun den ; an den-ze neuze n'eo ket eun den henvel ouz ar re all. Ha souezet oun, e gwirionez, pa glevan an dud-ze, ha ne gredont, var o meno, nemet ar pez a welont, o c'hervel da skoazella o c'homzou lezennou kuzet ha kuzet evit a-tao !

Gwelomp'ta petra c'hoarvezas e miraklou Jezuz. Kaer a zo bet ober, n'euz bet kavet er miraklou-ze netra hag a

(1) Sant Yann VI. 30.
(2) S. Yann X, 25, 38 - XIV, 10-12 ;
(3) S. Yann, XV, 21.

rafe deomp kredi en deuz bet Jezuz ezom euz eur benveg benag evit ober e viraklou, pe c'hoaz en deuz great lod anezo dre « daoliou physik », evel a leveromp. — Ama n'euz netra pourchasset diaraok, n'euz benveg ebet kempennet evit ar pareansou ; Jezuz a ra e viraklou da bep mare, e pep leac'h, e kreiz an deiz, a wel d'an holl, hag eur ger hebken a zo awoalc'h dezan.

Evit para eun den klanv, pe seurt louzou a gemero Jezuz ? Al louzeier-ze ne vezont ket gwerzet en apotike-rez ha gwelloc'h marc'hat int, hag a hell, eget al louzou-prenved, pe an « tisane americaine ». Al louzou a gemer Jezuz eo ar gomz-ma : « Va bolontez eo, bez pare ! » Ha gant ar gomz-ze hebken, Jezuz a ro ar gweled d'an dud dall, ar c'hleved d'ar re vouzar, ar gomz d'ar re vud, ar c'herzed-d'ar re a ioa sounnet maro o izili ; ar yec'het d'an holl dud klanv hag ar pare a zeu en eun taol kount hag evit mat.

Eur wech goulskoude Jezuz a gemeras eun tamik pri, her glepia a reas gant e granch hag e lakeas an dra-ze var daoulagad an den a ioa deuet dall er bed-ma hag e roas dezan evelse ar gweled (1).

Kasomp an den dall-ze da gaout eur medisin brudet bras hag a zo gwiziek var ar c'hlenvejou daoulagad. Petra c'hoarvezo ? Ar medisin a lavaro : al louzeier ama ne c'hellont ober netra, red eo ober operasion var an daoulagad evit lammet ar goc'hennik a zo varnezo. Hag operasion a vezo great, marteze — taolit evez ! ne lavaran ket e viche eun dra sur — an den dall a vezo pareet ; mes goude pegeit amzer ? Mes goude pegement a boaniou ? Hag arabat eo e teufe eur medisin all da entent ouz an den-ze, rak piou a oar ? N'eo ket sur awoalc'h d'en em glevet gant an hini all hag an draze ne rei ket kalz a vad d'an den paour a zo bet rentet ar gweled dezan. — Daoust ha n'eo ket en doare-ze e ia an traou ? Ha ped gwech eo bet pareet an dud dall gant ar vedisined araok m'eo deuet amzer an operasionou ?

Gwelit brema an den dall dirak Jezuz : dall oa abaoe e c'hinivelez ha biskoaz n'oa bet klevet en divije unan benag digoret e zaoulagad d'eun den ganet dall-put. Jezuz a gemer eun tam pri, glepia ra an tam pri-ze hag e laka an ongant-ze a c'hiz nevez var daoulagad an den dall hag e lavar dezan : « Kerz da oalc'hi da zaoulagad e pinsin Siloe ». An den a zentas, mont a reas d'ar pinsinn hag e tistroas d'ar gear digoret dezan e zaoulagad.

Petra sonjfe eur medisin hag en divije gwelet kement all ? Lavaret a rafe, difazi : « Henma avat a zo desketoc'h egedoun-me. » Ha ma 'z eo eun den eun e lavaro : « Ama e welan eur mirakl. » Petra c'helfe lavaret e gwirionez ?

(1) S' Iann IX.

En deuz Jezuz kemeret an nerz a zo kuzet er pri hag e glacur an den evit ober an ongant-ze a oa distrempet gant dour ar pinsin hag a deuzas ar goc'hen a ioa var daoulagad an den dall? — Neuze e respountin dioc'htu : ma zoa eun nerz kuzet n'eo mui kuzet hrema pa zeo gwir Jezuz en deuz hen dizoloët ; ha petra virfe ouz ar vedisined hag an apotikerien d'ober an ongant burzudus-ze ? — Petra virfe ouz pep hini ac'hanomp d'hen ober ? pri awoalc'h a zo var an hent ha dour awalc'h en hor ginou evit an dra-ze. Ha goulskoude abaoe ouспен 1880 bloaz m'eo bet invantet al louzou-ze gant Jezuz, den ebet n'en deuz sonjet ober implij anezan. Ha n'eo ket mantrus an dra-ze !

Ha lavaret a vo eo eun taol physik great gant Jezuz ? Neuze eo mantrusoc'h c'hoas. Rak beza zo dre ar bed tud hag a ra euz an taoliou-ze : mes biskoas evelato n'euz klevet hano a gement all.

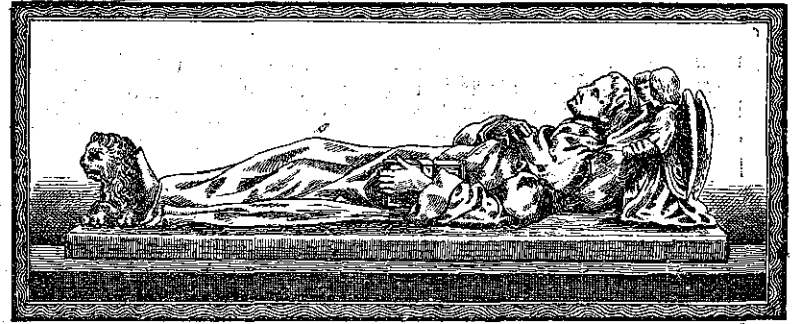
Hag eun taol-physik eo bet resurreksion Lazar ? « Lazar, sav euz ar bez ! » a lavar Jezuz, ha sentus ouz ar vouez-ze ar c'horf maro a ioa breinet dija a deu eur ar bez leun a vuez. Resurreksion Lazar eo mirakl bras Jezuz araok ar mirakl all souezusoc'h c'hoas : e resurreksion e-unan. E pelec'h eta ema dre ar bed holl an hini a c'helfe en em fougeal da rei a nevez ar vuez d'eun den a zo breinet e gorf en eur bez abaoe pevar dervez ? Ra zeuio buhan hennez da rei d'in va zad ha va breur ; ra zeuio da zigeri mein-beziou hor berejou !

Hag eun taol physik eo bet resurreksion den iaouank Naim (1) a ioa kaset d'ar bez pa deuas Jezuz da dremen ? Hag a oe resusited var an hent ? Piou a gredo edo ar vam baour glac'haret o c'hoari ar gomedj var hent ar vered ha n'oa ket maro an hini a zouget evelse d'ar bez ?

Hag ar miraklou-all ken niverus, ha taoliou-physik int bet ? Lakomp int an dra-ze, mes neuze e lavaran n'euz nemet eun Doue holl-c'halloudek hag a c'helfe ober anezo.

Lavaromp eta, miraklou Jezuz a ziskouez sklear hag anat en doa Jezuz galloud Doue e-unan evit ober ar miraklou-ze ha dre-ze Jezuz a zo Doue p'eo gwir e rea anezo evit hen diskouez.

F.-M. MAZÉAS.

SANT ERWAN

Advokad, barner ha beleg, patron Breiz (1253-1303)

Ne 'z eus ket e Breiz, ne 'z eus ket unan,
Ne 'z eus ket eur zant, evel sant Erwan.

Erwan Helouri, mellezour ar veleien, burzud e amzer ; advokad ha tad ar beorien, an intanvezed, an emzivaded, patron Breiz, a oe ganet en maner Kervarzin, e tal kêr Landreger, d'ar 17 a viz here 1253, er c'houlz ma oa Innoçant III war Gador sant Per ha Yan ar Rouz war dron duked Breiz.

Tanguy Helouri, e dad, a oa bet en brezeliou ar Groaz ; gant sant Loeiz, hag en dizro oa dimezet da Azou ar Genkiz, eus a Beurit.

Erwan oa an eil eus a bemp. E vamm a lavare d'ezan : « Oma mabig, bez fur ma vezi eur zant, eun de ! » hag ar c'hrouadur a responte : « N'am eus ken c'hoant, ma mamm. »

Goude bezan bet eur pennad er skol en presbital Pleubian hag en manati Beauport, ec'h eas da skol-veur Pariz, a oa pemp mil warn-ugent den yaouank o heuilh anezi hag a oa en he fenn mistri brudet dre ar bed holl, evel Albert ar Bras, sant Bonavantur ha sant Thomas Akin.

Erwan en devoa pevarzek vla (1267). Derc'hel a reas ken mat d'ar c'henteliou roët d'ezan gant e vamm arôk mont eus ar gêr, ma tremenas dek vla en kreiz trouz ha dizurz ar gêr vras hep ma vije bet goest ar skoueriou fall a gave a hep tu d'ezan d'e lakat da goll e zantelez.

Tec'h et a rê diouz an dud yaouank skanv-benn ha goulenn a reas bezan digemeret en Trede-Urz sant Fransez.

Eun dra hag a welet o vont war gresk ennan dre ma kosae oa e garante evit ar beorien. Biskoaz n'eo bet gwelet o chom hep rei an aluzen pa deuet da c'houlenn outan. Daou vil skoed leve bennak en devoa diouz e dud, mes

(1) Sant Lukas VII, 11-17.

n'en devoa netra evitan e-unan; e dôl a oa digor da gement hini a gare azezan outi; rei a rê lojeiz d'an dremenidi hag e-unan ec'h ôze d'eze o gweleou, hag evel ma oa re vihan e di, deveziou a veze, e reas sevel eun hospital en e gichen.

Eun devez e kavas, war dreuz e zor, eur paourkez den goloet e gorf gant al lorgnez; digemer a reas anezan gant laouenedigez; rei a reas d'ezan peadra d'en em walc'hi hag e lakeas anezan da azezan ouz tôle en e gichen. An den lor, goude bezan grêt zeblant da zibri eun dra bennak a zavas en e zav, hag a lavaras en brezoneg: « *Doue vo ganec'h!* » Kerkent e teuas da vezan skedus evel an heol hag e pignas en nenv. Erwan a zaoulinas d'an dour, hag epad meur a zervez ne gredas ket azeza ouz eun daol hag a oa bet Jezuz-Krist azezet outi.

Adalek ar bla 1289, e kreskas e binijennou. Yun a reas tri devez er zun diwar bara ha dour, da werc'her, da wener ha da zadorn. Pa ne yune ket, ne zebre nemet eur pred'hemde, bara segal, eiz pe gerc'h, kammed bara gwiniz; souben ar c'hôl, an irvin pe ar fa, gant holen; dibôt oa d'ezan lakât enni bleud pe aman.

Gant an dra-ze, Erwan a oa izelek evel eur bugel; daoust ma oa speredekan den a oa en e vro, ne glaskas nag an enoriou nag ar meuleudiou.

Bale rê bepred, kouls lavaret, war e droad, diou leren, ha netra ken, ouz e dreid; eur gouriz reun kalet hag eur roched stoup a oa war e groc'hen, hag eur zaê a izel briz war c'horre.

Pa deuas an dud da c'houzout e oa ar prezeger helavar-ze, al lezener gouizieq-ze, brasoc'h den c'hoaz dre e binijen hag e vadelez, eget dre e ouiziegez hag e zoare da brezeg, neuze, nobl ha dinobl, paour ha pinvidik a deuas da garet an ôtrou Erwan evel o zad, ha dal m'hen gwelent e savent en o zav dre zoujanz evitan.

Erwan, en e yugaleach, a gare kanan ha klevet kanan gwerziou ar zent koz a ziazezas ar vro. Ar c'hiz oa neuze c'hoari ar *Basion* (a bade eiz de) ha peziou-all war *vuezziou zent*, o sevel diwarne skouer vat ha kelennadurez kristen evit ar Vretoned. Erwan, ma ne zavas ket a c'hoari evelse, hen e-unan, a bourchasas da vihanan danve d'ar re hen grê. Skrivan reas *Bue sent Breiz* en Brezoneg. Al levr-ze, grêt gant euz zant, diwar-benn sent e ouen hag hon hini, a zo bet kollet, siouaz! Pebez koll evidomp!

Erwan a dremenas da c'houlou-de, d'ar zul war-lerc'h ar Yaou-Bask, 19 a viz mae 1303. E varo a lakas Breiz abez en kaonv. Pevar bla ha daou-uguent goude-ze, e oue lakeat e hano, war roll ar zent, d'an 19 a viz mae 1347, gant ar pab Klemant VI.

En iliz-veur Landreger, elec'h ma oe sebeliet, e virer c'hoaz e benn en de a hirie.

Unan eus ar c'haeran pardonion a Vreiz eo an hini a ve lidet en Landreger en enor da zant Erwan, 19 a viz mae. N'eus ket kaëroc'h prosesion neb lec'h eget an hini a ya, en de-ze, eus Landreger d'ar Minihi, ennan holl barouziou ar c'hanton hag eun niver a belerined, a-ziavez Breiz kouls hag eus ar Vro. (1) Red eo klevet mouez ar boblo kanan kantikou ha gwelet, e skeud ar bodennou lann alaouret, penn sakr ar zant o tremen, douget war diskoa ar veleien, hag e lavarfed, kentoc'h, douget war eur mor a gan hag a beden.

De ar pardon bihan, pardon ar relegou, savet gant an Tad Santel ar Pab, er bla 1347, ar penn santel a ra adarre tro an iliz-veur, ar gristenien ouz e heuilh gant goleier;

Pad ar bla, dreist-oll epad miz mae, e tired pelerined da Landreger da bedi sant Erwan. Er Minihi, e vent gwelet ive oc'h ober, war o daoulin noaz tro ar chapel, o tremen daoubleget dindan bolz e ve. Al labourer a lak e dokad ed'barz an arc'h, hag a dastum eun toullad bili bihan diwar ar vered, unan evit pep-hini eus e barkou.

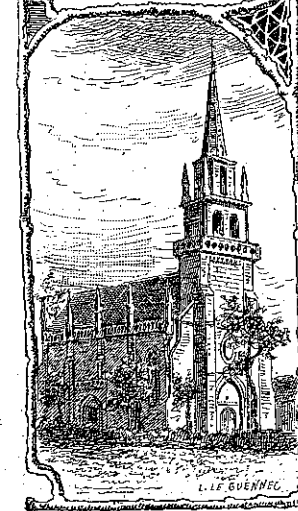
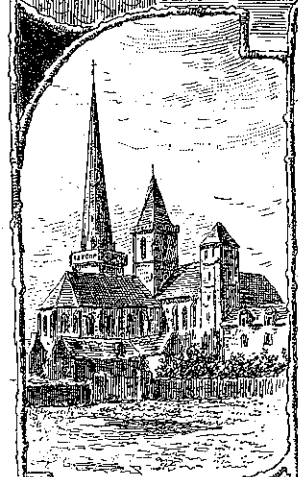
N'eus netra en kêr Landreger seurt gant iliz Sant-Erwan; n'eus netra en iliz seurt gant e ve, abaoue m'eo bet adgrêt a neve flamm. An ôtrou 'n eskob Bouche, « eskob Sant-Erwan, » a reas sevel anezan. En e gichen e kavas e gurunen, rak en Landreger e oe skoet gant ar maro, an 21 a viz 1888. Gant-se, gouel ar be neve ne oe gallet lidan anezan nemet pa oe bet hanvet da eskob an ôtrou Fallières. Ar gouel-ze a badas tri de, 7, 8 ha 9 a viz gwengolo 1890. Arc'heskob Roaon hag holl eskibien Breiz, an ôtrou 'n eskob Freppel a deuas da bardonan da Landreger; kêr a oe beuzet gant ar belerined.

Sant Erwan an eus bet a viskoaz, evit e Vretoned, eur galon dener; ar Vretoned o deus ive e garet a beb amzer; e zantelez dreist-muzul hag e vadelez dispar o deus da viken goneet o c'halon.

Otrou sant Erwan, pedet evit ho Pretoned, pedet evit ho Pro!

*Tennet eus Buez ar Zant an Otrou Perrot, nevez troet e brezoneg
Treger gant an Otrou Moal, Rener Kroaz ar Vretoned.*

(1) Lakât a reomp aman varlerc'h, gant aotre ar perc'hen, *Kantik Sant Erwan* evit ma c'hello ar Vretoned ha ne 'z aint ket da bardon bras Landreger d'an 19 a viz mae a zeu, unani da vibana o fedennou gant ar bardonerien evurus a en em gavo a villierou, en deiz-ze, adarre, e tal bez gloriou sant bras Breiz-Izel.

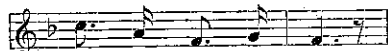
Meuleudi Sant Erwan

VAR DON : *Lez Breiz.*

Marziale

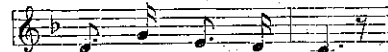
N'ez eus ket e Breiz,

n'ez eus ket u - nan

n'ez euz ket eur zant

e - vel sant Er - wan

n'ez eus ket eur zant e - vel

sant Er - wan.

N'eus ket en Argoad na mui en Arvor,
Koulz ha Sant Erwan vit an dud a vor.

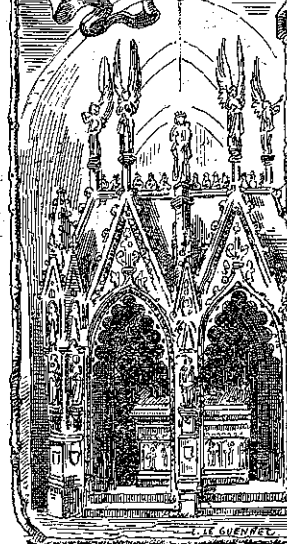
N'eus ket barz ar vro, dre-oil e leter,
Hag a ve ken mad vit al labourer.

N'eus ket kaëroc'h skouer d'an dud a Lezen,
Evit Zant Erwan, skouer ar veleien.

Ha d'ar beorien gêz ha d'an dud a boan,
N'ez eus ket gwelloc'h evit Sant Erwan.

SANT ERWAN
HERVE EUR SKEUDEN GO

N'ez euz ket e Breiz n'ez euz ket unan
N'ez euz ket eur zant evel sant Erwan.

N'euz chapel e-bed e bro Breiz-Izel,
Evid-on ker koant, ha m'eo e japel.
Ma fell d'eo'h pedi ha pedi ervad,
Et d'ar Minih da glask ho mennad.

Dousan, m'eo pedi, pa ver trubuilhet,
El lec'h ma pedaz ar zant benniget !

Dousan m'eo gwelet ar maner santel,
El lec'h m'eo ganet sant braz Breiz-Izel !

Maner Kervarzin a welas ive
Ene Sant Erwan o nijal d'ann ne.

N'euz Chapel na ti e bro Breiz-Izel
Vel ti Zant Erwan ha vel e japel.

N'ez euz ket e Breiz eun iliz ker kaer
Hag e iliz-veur e kear Landreger.

Evit sant Tual, ho Tad benniget,
Aotrou sant Erwan, c'houi peuz he savet.

Eno man ho Fez ha n'uz ket er vro,
En defe gwelet mui a viraklo.

Me deui war-n-ezan euz a Gervarzin,
Hag e ve red d in dsnt war va daoulin.

Dister oa ho pezh re zister allas !
Adsavet eo bet kaëroc'h vit biskoaz t

N'ez euz ket e Breiz, evel sant Erwan
Ken haer hag e vez n'ez ez ket unan.

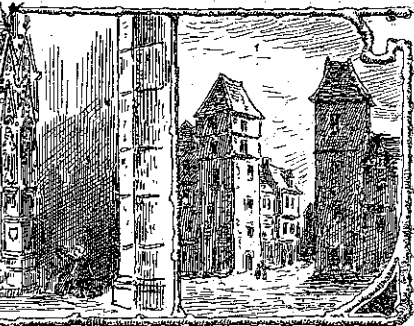
Ha ni Bretoned, ni lar a unan
Ra gouezo varnomp bennez sant Erwan.

Neb a gano ar c'hantik-man gant doujanz
Done, a c'honnezo daou-ngeret devez Induljansou.

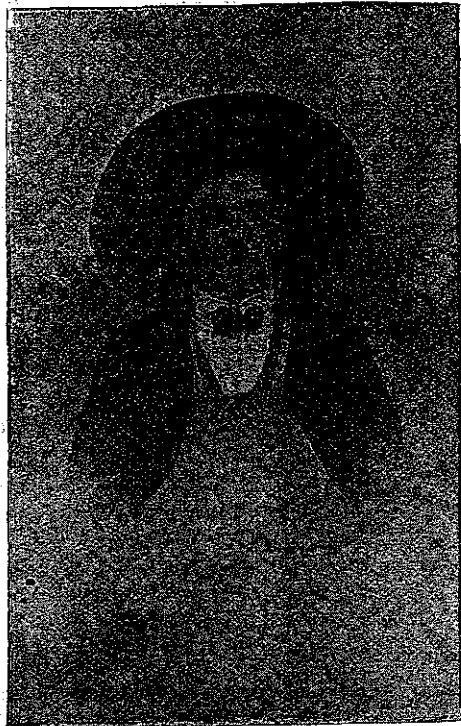
Landreger, d'an 18 a viz Mae, 1883.

† EUGÈNE-ANGE-MARIE,

Eshob Sant-Brieg ha Landreger.

Divar c'hoari Kelenn

F. FLOCH eus Sant-Nouga
An bini a c'hoari z *Nonik ar filouter fin* evit ar wech kenta

Divar c'hoari kelenn, setu e gwirionez petra ra, en hon touez an teatr brezonek ; a nebeudou e teuer da anaout muioc'h mui pege-ment a dalvoudegezh a c'he'llfet da denna anezan hag eur blijadur eo e welet oc'h en em skigna, evel ma ra, e pevar c'horn Breiz-Izel.

E leac'hioù zo, c'hoarierien goz, bet moredet eur pennad a zihun hag a za en dro gant muioc'h a nerz eget biskoaz ; e leac'hioù all strolladou c'hoarierien nevez a deu d'en em groui hag a zo great eun digemer laouen d'ezo.

Tri bez-c'hoari nevez flamm o deus great o c'henta lamm er mizioù diveza man : *An Aotrou Tromenec'h*, *Nonik ar filouter fin*, ha *Maro sant Tarsisius*.

Niver ar peziou-teatr brezonek a gresk mantrus, eus an eil bloaz d'égile. Kanaouennoù nevez, ken kaër en o c'homzou hag en o zoniou, a ziouan ivez stank ha stank. Divizou dudius da glevet evel an *tabut etre eun den yaouank hag eun den dimezet* a gav brao bras o flas etre an arvestou.

E dek vloaz, red eo len an-ao, an teatr e Breiz en deuz great eur gwall bennad hent. Gant gouelioù Pask diveza hebken ez eus

bet dek strollad c'hoarierien da vihana o tispaka sounn hag ubel banniel hermintiget Breiz-Izel.

E Bro Wened. Potred Santez-Anna
(d'ar re-ze eo ar maout) a zispleg : *Ar en hent de Vethleem.*

E Bro Dregar. Pôtréd Pleuveur-Bo-
dou :

E Bro Gerne. Pôtréd Plougonven : *Alanik al Louarn.*
Biel al Liardou.

E Bro Leon. Pôtréd Eskibien : *An Aotrou Tromenec'h.*

Potred Sant-Arzel : *Maro sant Tarsisius.*

Potred Sant-Nouga : *Nonik ar Filouter fin.*

Potred Plouescat : *Yan an Tachou kos.*

Potred Plouvorn : *An Aotrou Keriolet.*

Potred Sant-Neven : *Yan an Hostiz.*

Potred Mespaul : *An daou varz ha Jannedik.*

Ra gendalc'ho ar pôtréd-ze, ha re all eleiz d'o heul, da gas da benn an ero o deus boulc'het.

Ra deuint dre o sonioù, o gwerzioù, o muzikou, hag o feiou teatr da zével bep an amzer sperejou o c'henvroiz, dreist fank ha trouz ar bed-man, etrezek traou hag a zo eun dudi o gwelet hag eun drugar o c'hlevet, rag ar brao a zoug d'ar mad evel a lavar hor barz brudeta Brizeux :

Le beau, c'est vers le bien un sentier radieux !

AR PILHAOUER

Ar pilhaouer.

Ar bilhaouerien a zo pôtréd hag a oar en em denna. Unan anezo a ioa digouezet en eun tiegezh e Leon vandro poent yod : an dud a deuas d'o fred, mes den n'en devoe ar skiant da lavaret d'ar baleer-bro mont ouz au daol.

Kement-ze ne 'z ea ket kaër d'henman, na petra 'ta, ha setu hen o klask an tu da jacha dour d'e vilin : « E Ker- » c'hrac'h, avat pôtréd, emezan, ez eus en em gavet eun » dra ha n'en em gav ket alies ; eno ez eus bet pemp leue » bihan, en eun taol, en eun taol, » gant ar memez » beoc'h. »

Ar mestr-mevl hag a wele e peleac'h en devoa c'hoant ar pilhaouer d'en em gaout a c'houlennas kerkent :

— « Ha petra rea ar pemp neuze ? »

— « Eveldon-me en deus ranket ober : chom da zellet. »

An ozac'h savet eun tamm mez gantan a bedas raktal an tremeniad da vont ouz taol :

Gwell' eo ranna etre dek

Eget lezel unan heb.

Ar prat hag ar c'houer.

Ar prat. — Kamm'igam, da beleac'h ez es!

Ar c'houer. — Ha te reor douz, na forz na res
Kamm'digamma a ya e peb leac'h
Ha reor douz ne ya e neb leac'h.

MAC'HARIT. — Henez, ar paotr-ze, Aotrou, pa vez meneg da gonta a zo ker goest ha n'eus fors plou.

Alo Perig, lavar d'an Aotrou, pegement a ra daou ha daou ?

PERIG, *ne'het.* — Daou ha daou?... Daou ha daou a ra pemp.

MAC'HARIT. — Han ! n'am boa ket lavaret d'eo'h ; n'eo ket faziet nemed eus a unan.

AR GOAZ. — Ah ! pötr bihan, emichans ez peus plijadur o vont d'ar skol en eun ti nevez hag a zo ker kaër all.

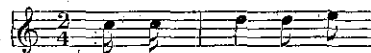
AR BUGEL. — Gwell e vije bet ganen e vije bet koz an ti skol,gant ma n'am bije ket bet a ezom da vont ebarz.

YAN AR PAOTR MAD

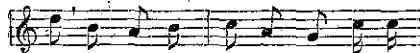
(RIMADEL FARSUZ DA GOUNTA A VOUEZ UHEL, A-BEZ PÉ A DAMMOU)

(*Yan a zo tomet d'ezan eun famik-bian, hag a stag d'en em veuli*)

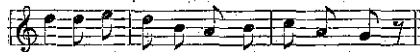
Marziale

Di - go do, ma - don

do, Paot Yan zo eur paot mad di - go

do,ma-don do,Paot Yan zo eur paot mad.

Ia, me lavar deoc'h me eo mestr an dud
Haga oar kasar c'hillok hag ar yer d'ho glud.
Han ? (*Ardou a ra gant he zaoulagad
hag he c'hinou*).

'Leac'h mac'h em gav hema 'n den-ma
Zeuz ken d'ober 'met 'n'em jacha :
Rinset 'n ti ha rinset 'r blasen,
Ha Paot-Yan mestr var an dachen !
Han ? (*Ardou*).

Me meuz ket bet soun biskoáz
Rag an aotrou na rag he jas.
Na rag luc'het na rak kurun,
Na rag moget eur c'horn butun,
Han ? (*Ardou*).

Ama 'z divreac'h, sellit, paötred !..
Ha krabanou !.. ha divorzed !..
Eur paot hag a zo ploum 'n he zav,
Ha guest... da frigasa peb tra !
Han ? (*Ardou*).
Ffi ! (*Trouz an avel er c'herdign*)

'T'aman eun den ' n'eo ket nec'het
Evit eva diouz he zec'het !..
Ha pa 'n deuz rinset 'r boutaillo...
Start atao var he gillorou !
Han ? (*Ardou*).
Hep a la (*en eur lamet*)
Hep a la
Hepik a la !
Han ? (*Ardou adarre*).

Job. — Gwall glany oun, Aotrou !

AR MEDESIN. — Evet ho peus dour marleze ?
Job. — Oh ! n'ameus ket Aotrou ! « La goutte »
avat ne lavaran ket ; an dra-ze a blij d'in.
Medesin Feiz ha Breiz a lavar ez euz kleve-
jou en dour.

AR MEDESIN. — Gwir eo ! en dour. ema 'r
c'hienved ; mes el la goutte eo-ema'r maro.

Pipi e ti an apothiker. — Roit d'in
eul touzou da zigas naoun d'in, rag
n'oun ket evit debri, hag eun all da
derri he naoun d'am hini goz, rag
hounnez a zo kalz re varlonk !

Ia, me lavar deoc'h me eo mestr an dud
Haga oar kas ar c'hil ok hag ar yer d'ho glud.
Han !

Goulennit digant Kathellik :
Neuz ket pell, oan tomet 'n tamik
Hag e oan eat d'he zi diouz ar noz
Gant Fanchik va c'hamalad koz
Da gemer eur banne melen
Da zigraza va c'hornaillen.

Hop a la !.. Em gavet en ti...
E oa eun trouz !.. eur jolori !
Ar pec'hejou, ken a strake,
An taoliou-dourn ken a zute :
« Petra 'n diaoul, a lavaremp-ni,
» Daoust hag ama 'ma 'l laer en ti ?.. »

Nan, tri aotrou o sinkanat,
Anter-vezo, sklear hag anat !..

Ha me mont dioc'htu dezho :
« Peta ! emon-me, peoc'h a vo ?..
» Tri glaourennek euz ho seurt-c'hui
» A deui d'ober 'lezen deomp-ni?...
» Piu 'r mestr ama, sach ar bier ? »

Ha me digeri 'r prenezier,
An dourn kleiz var ho c'holierou,
An dourn deou var founz ho bragou :

C'haoup, plaouf !
C'haoup, plaouf !
C'haoup, plaouf !

Strinket ho zri er meaz'z an ti
Hag eat da blanva var ho fri !
Han ?.. (Ardou).
Fff !

Rinset 'n ti ha rinset 'r blasen
Ha paot Yan mestr var an dachen !
Han ? (Ardou, c'hoarzin a ra en
eur c'hina).

Ia me lavar deoc'h, me eo mestr an dud
Haga oar kas ar c'hilok hag ar yer d'ho glud.
Han !

Goulennit digant 'n archerien !
Taze potred ! gant ho sabren ! (Ho, ho, ho !)
... N'euz ket pell oan paket gantho
O tout d'ar gear euz ar friko
E kar bian tountoun Jakez
Eb goulou nag allumettez.

Ah ! — ha me disken var an hent braz
Ha sellet outho fas a fas :
Tri oant, ho zri krog em chupen
O c'houlen, mar plij, e lavaren
Ha piou oan ha piou n'oan ket.

Mardandomen ! ouen ket nec'het !,
Iao ! eb grik ebet, eur frapp krenn
Hag eun taol dourn, hag eun taol penn
Hag eun taol ru var ar marc'had :
Edont kasset tout da skrabat.

Ho, ho, ho, c'hoarzin a rankan :
Ledet ho zri var ho c'hraban !
Ha me er c'har, ... ar fouet en ear,
Rrrrrr... ha d'an dsoulam ruz d'ar gear ;
Ar c'har oc'h ober : kuik, kuik, kuik
Ha soun he lost gant ar marc'h Laouik !
Han ? (Ardou).
Fff !

Rinset 'n ti ha rinset 'r blasen
Ha paot Yan mestr var an dachen !
Han ? (Ardou, c'hoarzin a ra en
eur c'hina).

Ia me lavar d'eo'h, me eo mestr an dud
Haga oar kas ar c'hilok hag ar yer d'ho glud.
Han ?

Goulennit digant Marijean !...
Oh ! Arabat deoc'h ober van :
(Choant'ouela en deuz) Me gar va greg evelato :
N'euz ket treac'h dezhi dre ar vro-
Da lakat urz ebarz an ti,
Da zec'ha da Yannik he fri
Ha da lakat kantoloriou
Da luia evel trompillou...
'Met allaz ! 'vit eur banne kafe
N'oun ket betek p'leac'h e iafe !

N'euz ket pell 'chomaz da rani
O kafea 'n hostaliri
E ti Jakez, epad c'hucc'h heur !
Eur gount zo ; ket gwir ? va brendeur ?
Goto ! m'oun-me, ma vo gnetet :
Mont a ran dioc'htu d'he c'herc'het.

Ha me mont da di Jakez :
Hop ! leun-kouch an ti a c'hragez !
Marijanik ha Franseza,
Ha Katharin ha Louiza,
Marivonik ha Chuli,
Ha c'hoaz n'oun ket pet hini !
Bodet 'n dro d'eun daolik round,
Peb hini s'hober he c'hount,
Kafe du barz ar bolennou,
Likeur melen er guerenou ;
Ha ' m'ar plij, eun tam libebao :
El Lachêfre var an daol vreo !
« Hop ! emon-me, set' ama 'vad
» Merc'hedigou hag a ra slad
» Ouz ho staon hag ho c'hornaillen :
» Treac'h d'ar c'hoazed, mardandomen !

» Marijeannik ! .. han ?... krak ha berr ;
 » Dont a ri dioc'htu d'ar gêr ?
 — » Oh ! emezi 'n eur youz'hoarzin
 » Me zai d'ar gêr pa blijo d'in,
 » Te pôl-Yan pa zez d'ar foariou
 » A jom brao d'ober tortajou ! »

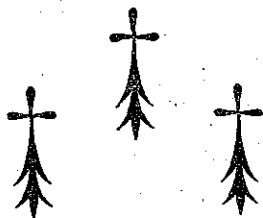
Noun den distak ! peta ? emon-me
 Mont da rebech d'ar paot Yan he vanne !
 Ha me distaga ' kreiz an daol
 Eun taol dourn 'vel eun tenn kanol
 Boum ! Torrat 'r guer hag ar boutailloù !
 Strinket a bep tu a dammou,
 Eur môr kafe ha rikiki
 O reget var laur an ti !
 Hag al lachevre bruzunet
 Ken a oa 'n drez he velet
 Ac'haoup !..

Ar merc'hedigoù oa 'n ho sav
 Darn o c'hoarzin, darn o ouela !
 Ha me kregi 'n daol dre he gêr,
 Ha planta tre ennhi en ear :
 « Alô, loc'homp, en em jacha !
 » Ar paot Yan zo 'vont da facha !
 Nondendis'ak, ma pe guelel...
 Ar bern logod-ze o reget ! Ac'haoup !
 Han ? (Ardou).
 Fit...

Rinset 'n ti ha rinset 'r blasen
 Ha paot Yan mestr var an dachen.
 Han ? (Ardou).

Trouz a glev en he gichen, a dren-kein
 ar paravel, hag e tro en tu-ze :

Petra ?.. piou eo ar mec'hiek
 En deuz c'hoant 've prennet he veg ?

... Oh ! dont ama neb a garo !
 ... Neb 'n deuz c'hoant 've great he varo !
 ... Ama 'z eun den 'n deuz ket aoun
 Rak daou vella goaz ar c'hanton :
 Peta !.. Peta !.. mec'hieñ !
 A deui d'ober d'in-me 'l lezen ?

Ah ! te eo ? te eo, saik ar Gall ?
 Mar dont eur goaz a nan 'z eun all... han ?
 Me avad a em gargo
 Da lakat sao d'dan da vrago... han ?
 Deuz pa gari ha me lavar
 E vo plantet d'id da benn en douar !... han ?...

Deuz 'ta leue !... deuz 'ta, ribot !
 ...Peuz k'tioum da skripal kement-ze, pôtr,
 Han ?
 ... Oh ! dalc'h da jiletin, paot braz,
 Vi ket re bounner d'in-me c'hoaz !
 Han ? (Ardou).

Selaou... guelel e peuz biskoaz
 Eur pôtr oc'hober « jiminaz » ?...
 Sell, ma fôtr :
 Zioun !... zioun (en eur skei a bep tu)...
 ... Han ? 'vont kuit emout ?... Mad a rez...
 Me mije great butun ganez...
 Ho ! ho ! ho !

Rinset 'n ti ha rinset 'r blasen
 Ha paot Yan mestr var an dachen, han ?
 Alo ! — Deomp da velet ha Marijean
 'N deuz laket 'r zouben var an tan !
 (Tec'het a ra en eur gana) :
 Digodo, madondo...
 Paot Yan zo eur paot mad (bis).

Og.

Oh ! M'hon divije eun tammik feiz !

Eun dijentil euz ar Pologn, an aotrou Savoska en devoa klasket mirêt ouz ar Rusianed da ober o mistri en e vro ; tapet e ouê dindan e armou ha kondaonet d'ar maro gant an impalaer. Dal ma klevas e intron ar c'helou-ze ez eas da japel ar maner, he mab, eur bugel dek vloaz hag hi, hag eno, stouet d'an douar, e pedas dirak skeuden Intron Varia ar Seiz Glac'har : « O Gwerc'hez Vari, emezi, pedit evidomp ho mab Doue, da rei d'in va fried hag e dad d'ar bugel-man. Den ebéd c'hoaz, beteg-heñ, n'en deus bet en em erbedet ouzoc'h en aner. Kemerit eta truez ouzomp, c'houi hag a garie kement ho mab hag ho peuz gouzanvet kement hoc'h-unan p'edoc'h gwechall var an douar ! » Great o feden ganto, Stanislas hag e vamm a zavas divar leuren ar chapel : stereden an esperans a lufre e kreiz o zristidigez, hag a lakea o hale da veza skanvoc'h.

An intron, gant he fôtr a gampr hag he mab a yeas d'ar prizon hag a bouez rei eun nebeudik peziou aour d'ar porzier e c'hellas mont beteg an toull tenval m'edo klozet ennan he fried. Eun heur bennak goudeze, dem guzet he fenn ganti, he mab krog en he dourn, e tremenas dirag ar porzier. Pa 'z eas hennan diouz ar pardaëz da zigeri an-nor var e brizonier e chomas sebezet o welet e oa chomet an intron er prizon e leac'h an aotrou. Ar c'holonel Savoska, gwisket gantañ dilhad e wreg a ioa en em rinklet eus e doull, ha tec'het da Baris gant e vabig bihan.

Bloaz anter a dremenas, hag an aotrou n'oa ket evit gouzout petra deue da veza e bried kalonek. Koulskoude Stanis a c'houlenne outan alies : « *Peur e tevio mam d'ar gear, va zad ?* » hag ar paourkeaz den nec'hetoc'h eget biskoaz, n'e ouie ket kalz petra da respont, hag a ranke moustra var e galon evit chom heb diskouez e enkreuz d'e vab.

Ar bugel a oue lakeat en eur skolach renet gant beleien, hag eno e welet e zeskadurez o vont var gresk hag ivez e garantez evit an aotrou Doue hag evit e dud. Tostât a rea ar mare evitan da ober e gommunion genta hag ar zoni eus e vamm a rede muioc'h mui dre e spered : « *Choant am euz, a lavare eun dervez d'e dad, e teufe va mam abenn va c'hommunion genta, ha dont a raio.* Ha setu heñ, eur pardaëz, epad m'edo o studia e genteliou, oc'h ober sin ar groaz hag oc'h en em lakât da skriva eul lizer da Ber, mevel e vam, a ioa chomet e Varsovi :

» Per, lavar d'am mam, mar plij, e rin va c'hommunion genta a benn eur miz aman hag e fell d'in gwelet anezi em c'hichen en deiz-ze. Ne skrivan ket d'ez, rag gouzout a ran ervat, koulskoude, n'en em gavje ket va lizer ganti, mes fisianz am eus e ouezi kaout an tu da gas va c'hemennadurez beteg enni. Kenavo ! briata ran ac'hanout a greiz kalon.

STANISLAS.

« Lavar d'am mam emañ er skolach, e ru Anjou, e Paris. »
 Pa oue skrivet gantan e lizer, e franchisas anezan hagaraok e gloza da deuler er post, evit m'en divije chans d'en em gaout betek penn e hent, e lakeas ennan eun daolennik euz ar Werc'hez Vari. Siouaz, epad an amzer-ze, ar c'holonel Savoska a ioa en eun gavet gantan eun tamm paper, heb ma ouije digant piou e teue, ar geriou réou-man hebken varnezan : « N'eus fisianz ebed ken da gaout, na netra ebet ken da c'hedal, nemed-mont d'ar Siberi. Per a dle poania eur wech c'hoaz da zelvra e vestrez, mes ma teuer da zizelei e daol araok m'en devezo her c'haset da benn, e vezo lazet an intron gez. Karet a reomp ac'hanout, ha truez hon deus ouzit ar pez ma c'heller kaout. »

Koulskoude deiz ar gommunion genta a dostea. Stanislas n'en devoa ket rannet eur ger, na d'e dad, na d'e vistri, di- varbenn al lizer en devoa skrivet ; mes alies, en devoa lavaret hano anezan d'an Aotrou Doue. Niveri en devoa great an dei- ziu hag an heuriou : Araok va c'hommunion genta, emezan, e rin eun naved d'ar Werc'hez ; en em gemeret a rin en eun hen- velep doare, mac'h echuo d'an heur ma resevin an absolven, ha pedi a rin ker c'houek ha ker kalonek, epad an nao dervez, ma ranko ar Werc'hez selaou va goulenn, ha digas d'in va mam d'ar gear »

Derc'hent ar gouel bras a ioa digouezet, hag hervez evr c'hiz koant, evel an holl gizioù kristen, ar gerent a ioa deuet d'ar skolach da venniga o bugale. Ar C'holonel Savoska a en em gavas evel ar re all. Stanislas a vriatas anezan gant teneuredigez, hag o veza en em lakeat var e zaoulin, e plegas e benn dindan dourn e dad savet d'e venniga : « Ho pennoz am eus bet breman, eme ar bugel, mes fisianz am eus da gaout ivez hini va mam. »

An tad ne lavaras ket eur ger.

— Gouzout a rit e teuo va mam ? n'eo ket 'ta ? eme Stanis.

— Ah ! eme ar c'holonel en eur huanadi.

— Me fell d'in e teufe da welet ac'hanon oc'h ober va c'hommunion genta ha dont a raio, gwelet a reoc'h. M'em eus great eun naved d'ar werc'hez ; echui rin anezi emberr, da bemp heur ; da beder heur am bezo an absolven ; gwenn e vezo neuze va ene, evel an erc'h, ha pedi e rin, mam vad an Aotrou Doue da rei d'in va hini, er pardaez-man, pe varc'hoaz, da vihana, heb mank ebed.

— Oh ! va Doue, eme ar c'holonel, en eur ober an neuz da vousec'hoarzin ; hag o veza ma wele e venne fallgaloni o klevet komzou e vogel, ec'h en em dennas.

Pemp heur oa diouz an noz. Stanislas a ioa o vont da di ar porsier p'en em gavas gantan unan eus a veleien ar skolach :

— Da beleac'h emañ o vont, Stanislas ?

— Da welet ha n'eus bet den ouz va goulenn.

— Ho tad n'eo ket deuet d'ho kwellet ?

— Eo, Aotrou, mes o c'hedal va mam da zont ivez emañ.

— Ho mam n'ema ket e Paris evelse ?

— Nan ! mes en em gaout a raio, sur oun.

— Alo ! Alo ! karet a rit ho mam, gwelet a ran, ha mad a rit, mes ho mam n'eo ket evit dont d'ho kwelet, re bell emañ, ha neuze n'ema ket an heur breman da vont da di ar porsier da welet ar gerent. Dizroñt da gaout ar vugale all ha kendalc'hit da heuilh ar retred evel m'eo dleet, beteg ar fin.

Echu oa an naved, hag ar bugel, bras e feiz e galloud ar beden, a grede e oa red da Rouanez an nenv, digas e vam d'ezan var an heur. Kalet e kavas chom heb mont da di ar porsier, koulskoude, dre zentidigez, e teuas dioc'htu var e giz.

« Ha goude tout, avat, emezan, va mam p'en em gavo a ouezo ober goulenn ac'hanon. »

C'houeac'h heur a zo sonet, seiz heur, eiz heur... ha den ebed atô. Debret eo koan, ha goude beza bet eur pennad oc'h aveli o fenn, emañ ar bôtred varnez mont d'o gwele. Stanislas a deue eun tamm enkreuz d'ezan.

Ep'ad an amzer-ze, eur vaouez gwisket dister, liou ar vizer varnezi, a skoas var dor ar skolach hag a c'houennaz aotre da welet Stanislas Savoska... Ar porsier o welet he stuz, a gemeras difisianz varnezi, ha var zigarez m'oa re zivezat ne falvezas ket gantan gervel ar bugel. Koulskoude evit kaout peoc'h e lezas anezi da ober eur sell, dre ar prenestr, var ar porz el leac'h m'edo ar vugale oc'h en em lakât var diou renk da bignat en o c'hampreier. Stanislas hag a ioa atô o c'hedal gwelet e vam, a daolas eur zell diveza etrezek ti ar porsier. Ar vaouez keaz dâl ma rémerkas anezan etouez ar re all, a laoskas eur youc'haden : « Stanis, Stanis, » hag e kouezas d'an douar heb anaoudegez.

Penaoz he devoa en em gemeret an Intron Savoska — rag hi oa — evit en em gaout evelse e Paris, d'an heur merket gant he bugel ?

Gellet he devoa en em ziframma, dre laër, eus a dre daouarn ar zoudarded a ioa karget d'he c'has d'ar Siberi ; kemeret he devoa an teac'h etrezek ar Frans, ha gant eur wiskamant ha n'oa ket he hini, heb eur gwenneg var he hano, oa en em gavet e Paris. N'he divije ket gouezet en em denna er gear-ze. pa n'oa ket bet enni biskoaz. A drugarez Doue, Stanislas en e lizer da Ber, en devoa roët adres e skolach, hag en doare-ze eo he devoa gallet an Intron en em jacha hag en em gaout var he mab evel m'he devoa great.

Antronoz an Aotrou Savoska hag e bried, laouen da veza en em gavet an eil gant egile, goude kement a drubuilhou, a zaouline ouz an daol zantel, skoaz ha skoaz gant o mab Stanislas, a rea e gommunion genta.

Oh ! nag a vuzudou a rafemp, m'hon divije eun tammik feiz e gouezet hor c'hulon.

Troët goude beza bet embannet
 en **Dimanche paroissial.**

A. R.

Divarbenn an evaj e Breiz-Izel

Lennet ho peuz aman, daou viz a zo, eur pennad euz Lizer an aotrou n Eskop Duparc a eneb ar vesventi. N'eo ket evit ar wech kenta eo emæer o klask lakât ar Vretoned da derri e benn ouz an tech fall-ze a ra kement a c'haou outo.

Fransez I, roue Bro-G'nall, a skrive d'hon tud koz er bloaz 1536 : « An neb piou bennak a vezo kavet mezo a vezo dioc'htu. » lakeat er prizon, ha bevet e vezo ennan divar bara ha dour. » D'an eil gwech e vezo roët d'ezan taoliou baz en e brizon ; » d'an trede, dirag an holl ; d'ar pevare e vezo kaset kuit euz e vro, ha trôuc'het d'ezan e ziskouarn. »

Dies keñan oa d'an ampoent-ze derc'hel hostaleri, ha prennet e tlie beza da nav heur diouz an noz.

Pa deuas ar Revolution, prefet ar Finistère a gasas ar gemennadurez-man dre ar parreziou : « Un vice affreux dégrade » beaucoup d'habitants du département. Il est la cause de la » destruction de leur fortune, de leur santé, de leur considéra- » tion, de leur moralité et quelquefois même de leur probité. » Le vice honteux dont je parle est l'ivrognerie. Cet excès était » fréquent dans ce pays, mais il n'avait jamais été aussi violent » et aussi intolérable qu'il l'est aujourd'hui, à cause du nombre » de personnes qui s'y portent et de la mesure de leur orgie.

» Une partie de la population, par suite de ce vice, abandonne ses travaux et la misère s'est accrue avec des progrès » effrayants. Les femmes que la pudeur de leur sexe avait » jusqu'ici garanties de l'ivrognerie, n'en sont plus exemptes. » Elles y accoutument leurs jeunes filles et leurs petits enfants. » Les habitants sont sujet à des maladies qu'ils n'éprouvaient » pas autrefois. Une partie de la campagne n'est plus cultivée, » les ateliers sont abandonnés, les hospices encombrés. Je le dis » en vérité, ce département est perdu, si ce genre d'excès n'est » pas arrêté. »

Daoust da gement o deus great ar re a zo e penn ar vro hag e penn an Iliz, er beg-douar-man, e kaver c'hoaz eleiz a vezvierien e Breiz-Izel. Gwelet a rear goazed ha merc'hed (Ya ! merc'hed, tud keiz) ha bugale zoken siouaz, oc'h eva beteg koll o skiant.

An taillou var an alcool, kaër o deus mont var gresk bep

bloaz, n'iet ket uhel awalc'h c'hoaz, evit stanka riboul an hostaleri ouz ar vezvierien.

E departamant ar Finistère hebken, er bloaz 1871, e oue evet 3.005.400 litrad alcool ; dek vloaz goude, er bloaz 1881, 3.750.000 ; er bloaz 1891, 4.160.000, hag er bloaz 1900, 4.989.300. An dra-ze a ra 5 litrad 64 dre benn. Tennomp er meaz ar vugale hag an anter euz ar merc'hed, hag e kavimp 10 litrad dre benn ; lakomp c'hoas, ne 'z eus nemed 8 var 10 euz ar c'hoazed oc'h eva hag e kavimp 12 pe 15 litrad dre benn. An everien eta, en hor bro, nebeuta ma tispignont, bep bloaz, gant o zech fall, eo 40 lur, peb hini anezo, an eil dre egile. Ha c'hoaz ne gontan ket an dispignou a c'hellfent da ober e gwin, e chistr hag e likuriou, nag an dispignou da baea ar medisin, ha koulskoude ar c'hlenvejou a spig buhannoc'h ha grevusoc'h ouz an everien eget ouz an dud all, ha padout a reont pelloc'h.

Er bloaz 1906, ez eus bet paeet, ouspenn 7 million a wiriou var an alcool evet en hon departamant hebken. Nak a draou a vije bet gelllet da ober gant an arc'hant-ze ?

Ha sonj ho peuz e lavaren d'eoc'h, eur pennad a zo, eo treac'h ar c'hlenved d'ar spered, ha pa ne vez ket ar c'horf var e du, ar spered ne vez ket var e hini keñ nebeud. Ene an den a vez diaelet gant ar vezventi koulz hag e gorf. Gant an everien ne jom ket ar gwenneien da loueda en ti ; ha n'eo ket an eurusted eo a gemer o flas ; ar baourentez a vale var zeuliou ar mezvier, ha d'he heul ar c'hlenvejou... Er miz a zeu e tiskouezin d'eoc'h pere int ha pe seurt c'hoari a vez ganto.

Ar medecin.

Ar bugel a ra goap eus ar re goz
Eget n'eo displega gwezen.

N'e ket gant eskern
E taper al lern.

Marc'h a rend ouz ar c'hentrou
A ra gaou bras d'e gostou.

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennou miz Ebrel

- I. — Ar pour:
- II. — Eur vi.
- III. — Da zul.
- IV. —

2	9	4
7	5	3
6	1	8

O deuz kavet peder respont :

Y. PRIGENT..... Sant-Nouga.
 F. CAROFF..... Le Tréhou.
 M. ISAAC..... Sant-Neven.
 J.-L. ROUÉ..... —
 J. LE ROUX..... —
 P. LAREUR..... Plouzané.
 H. MOULLEC..... Landudec.
 G. DARCHEN..... Mahalon.
 J. GUÉGUEN..... Plouguin.
 J.-M. LE PAGE..... Plougastel-Daoulas
 H. MANUEL..... Guller.
 M.-A. CLOAREC..... Sant-Divy.
 Y. SILVESTRE..... Landéda.
 Fr. BÉGOC..... Sant-Pabu.
 P. OLLIVIER..... Tréflaouénan.
 L. PAUGAM..... Plouzeniel.
 E. BOTHOREL..... Locmélard.
 Y. BOTHOREL..... —
 Fr. KERDRAON..... Landéda.
 J. PINVIDIC..... Plougar.
 F. CORRE..... Lannillis.
 E. LE ROUX..... Kernillis.
 PAOTR AN ABER... Lanildut.
 P. MORVAN..... —
 G. KERJEAN..... —
 E. SALAUN..... —
 M. MORVAN..... Bodilis.
 Anna KERJEAN... Lanildut.
 H. AUDRÉZET..... —
 J.-M. LE GUEN... Plourin.
 L. LE ROUX..... Plouvien.

O deuz kavet teir :

M. APPSIOU..... Landéda.
 J. LÉCUYER..... Guipronvel.....
 J. NEIZOU..... Vourc'h-Wenn.
 Fr. LE BRIS..... —
 J. CALVEZ..... —
 P. KERDRAON..... —
 M. QUIVOURON... Plouguin.
 J. GUENNEUGUÉS.. —
 Fr. PELLE..... —
 F.-M. CHAPEL... —
 Y. FOUASSEUR... —
 M. BERGOT..... —
 Eug. MOAL..... —
 M. SALAUN..... Sant-Nouga.
 Y. DANTEC..... —
 C. BOULC'H..... —
 M. CAPDINAL..... —
 J.-M. CUEFF..... —
 F. BOULC'H..... —
 F.-M. ABARNOU... Plouvien.
 J. ARZUR..... —
 J.-M. MARCHAND.. Brieç.
 F. BODENNEC..... Goulyen.
 J.-L. DOUG..... Plogonnect.
 Henri COLIN..... Brélès.
 Fr. FLOC'H..... —
 Y. BALCON..... Gwitevede.
 Y. BALCON..... —
 J.-M. CUEFF..... —
 M. BOUTOILLER... —
 L. KERBOUL..... Treglonou.

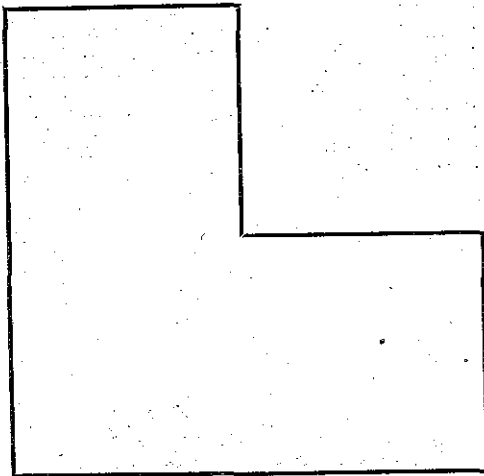
P. BLEUNVEN..... Treglonou.
 A. LE DEUFF..... Triagat.
 M. LE CANN..... Logonno-Daoulas.
 J.-M. CORRE..... Loc-Eguiner.
 J.-M. NICOL..... Plougonvelen.
 P. GOURIOU..... —
 J. MINGAN..... Sant-Thonan.
 Fr. LE BIHAN..... —
 J. AUTRET..... —
 A. MAO..... Sant-Divy.
 Fr. GUYADER..... Guimaéc.
 M. KERBRAT..... Loc-Eguiner.
 L. FLOC'H..... —
 M.-A. GORREC..... Lanarvily.
 L. BLOUET..... Sant-Coulitz.
 J. RIOU..... Rosnoën.
 G. LE GALL..... —
 J.-M. BIANNIC... Plourin.
 J. LESCOP..... —
 M. GÉLÉBART..... —
 J.-Y. LE BRAS... Lampaul-Guimil.
 Y. LE HAN..... Plouzeniel.
 J.-L. LE GUEN... —
 J. BELLEC..... —
 J. SALAUN..... —
 J. KERLOSQUET... Milizac.
 F.-M. JACOB..... —
 G. LOUARN..... —
 F. QUÉMENER..... —
 A.-Y. RAGUÉNÉS.. —
 A. PERON..... —
 G. LE REUN..... Plabennec.
 M.-A. COADOU... Plouguerne.
 L. TREGUER..... Plouvouguer.
 Ch. PONT..... Kernillis.
 M.-F. LAVANANT.. —
 J. GUILLERM..... Sant-Neven.
 J.-F. BECAM..... Guiclan.
 J.-Y. ROUDAUT... Sant-Nevez.
 J. CARIOU..... Pouldreuzic.
 J. FLOC'H..... Lannivoaré.
 Y. LE BARS..... Mahalon.
 M. LE BARS..... —
 J. JAUEN..... Coat-Méal.
 J. TOULLEC..... —
 F. THÉPAUT..... Plouzané.
 A. PÉLÉ..... Lannillis.
 Ch. SALOU..... Plouécour-Trez.
 Fr. JAFFRÉS..... —
 H. LE HIR..... —
 J. CALVEZ..... —
 P. QUILLIEN..... Rosnoën.
 J. GRALL..... Rumengol.
 Ch. NERRAUT..... Elliant.
 J. FLATRÉS..... —
 J. LE NAOUR..... —
 J. COTTEN..... —
 P. COTTEN..... —
 L. PELLÉTER..... —
 A. NERRAUT..... —
 A. DAUDAL..... —
 J. STEPHAN..... Plouzarzel.
 Ph. GUILLOU... Guimiliau.
 H. LE BERRE..... Landrévarzec.
 Y. KERNELÉGUEN.. —
 H. ROLLAND..... —
 Y. CONQ..... Landunvez.
 O. LE VAILLANT... —
 P. HASCOET..... Ar Juch.
 J. LE ROUX..... Lannurvan.
 P. MICHELET..... Sant-Evarzec.
 J.-M. PERSON... Guiclan.
 J. LHARITON..... Pleyben.
 Y. HERRY..... Lanhouarneau.
 Eug. GÉLÉBART... Drennec.
 A. FLOC'H..... Lambaul.

Divinadennou miz Maë

- I. — Pe seurt kemm a zo etre eur bisac'h hag eun anduilhen ?
Digaset gant F. Bodennec, Goulven.
- II. — Kalon arc'hant ha boutou prenn
Eun tokig houarn var e benn ?
Digaset gant Janni Kerlosquet, Milizac.
- III. — N'oun ket roue, hag e tougan eur gurunen ; n'oun ket
marc'heg, ha koulskoude am eus gentrou ; n'oun ket
skrivanier, hag e tougan eur bluen ; n'oun ket keginer,
hag e roan da zebri.
Digaset gant paotr an Aber, Lanildut.
- IV. — Enn tad a laosk gant e bevar mab eur park a leve hag en
deus stumm ar skeuden vihan a lakeomp aman izeloc'h.
Dre e destamant e c'houlenn ma vefe rannet e peder
loden lienvel.
Gant roudennou, grit eta, da welet ha c'houi a c'hello en em
gaout, peder zachen vihan, *var stumm an dachen vras*, hag a
vezo kement ha kement o feder.

Digaset gant eur mignoun da F. H. B.

*Digas ar respontchou hag an divinadennou neves a gafet ha
n'int ket bet moulet c'hoaz, da Renner Feiz ha Breiz e Sant Nouga,
dre Blouzevede, er pemsek dez kenta goude ma vezo digouezet ar
C'hannad er parrezioù.*

An 12 a vezo bet alies a hano, e seiz miz kenta ar bloaz-man,
e kevren an divinadennou, o devezo prizou da c'houel ar Bleun-
Brug, e miz gwengolo a zeu ha ne vezo ket mez o gwelet.

Feiz ha Breiz

Kappad Misiek ar Vretoned

Hor bro epad amzer ar Revolution vras ⁽¹⁾

Breiz arak ar Revolution

Gwechall, Breiz a yoa distag diouz ar Franz. En he
fenn ez oa eur mestr, hanvet duk, o chom e Roazoun
peurlies. Pa varvas an duk Fransez II, er bloaz 1488, e
chome var e lerc'h eur verc'h, Anna, oajet a zaouzek
vloaz hepken. Houman a oue dimezet da roue ar Franz
Charlez VIII ha d'ar roue Loiz XII, goude maro
Charlez VIII. Epad ma vevas an dukez Anna, Breiz
a yoa unanet gant ar Franz ; evelato ne oue staget outi
evit mad nemed er bloaz 1532. Lezet e oue ganti he gizioù
he lezennou, mes ar gouarner a veze hanvet gant roue ar
Franz. Ar gouarner-ze a yoa o chom e Roazoun. Eno ive
edo allez-varn uhela eus Breiz, evel eman breman c'hoaz.

Bep amzer e veze galvet deputeed eus pep korn eus
ar vro. An deputeed-se unanet assamblez a rea ar pezh a
hantvet **Stadou Breiz**. Eno e veze komzet eus ezom-
mou ar vro, eus an taillou hag eus traou all. Mes an de-
puteed-se n'en em vodent nemed evit eun nebeud derve-
siou, ne c'hellent rei urz ebet d'ar gouarner, ne c'hellent
lavaret nemed ar pezh a c'hoantea ar vro ; avechou evelato
o deus diskouezet o dent, o deus komzet c'houero evit en
em glemm a eneb ar gouarner pe zoken ar roue.

Arak ar Revolution, Breiz a yoa rannet dishenvel eus
breman : an eskoptioù eo a lakea kemm etre an dud.

(1) Hiviziken e skrivimp evit *Feiz ha Breiz* eul loden eus an
traou a dremenas en hor bro epad ar Revolution vras (1789-1795).
Fizians hon deus e plijo kement-se d'hon lennerien. Ar Vretoned
a dle anaout istor Breiz. Ne c'hellimp ket, sklear eo, lavaret
kement zo c'hoarvezet, re hir e vije, mes ar pezh brasa hepken a
gountimp, hag atô ec'h en em harpimp var ar skridoù hag ar
paperioù koz a ro eun testen gwirion eus traou ar Revolution.

Evelse edo Bro Leon gant eun eskob e Kastel-Paol ; bro Gerne gant eun eskob e Kemper ; bro Dreger gant eun eskob e Landreger ; bro Wened gant eun eskob e Gwened. Bez ez oa c'hoaz eskibien e Sant-Brieg, e Sant-Malo, e Dol, e Roazoun, e Naoned.

Epad ar Revolution ez euz bet great pemp departamant eus Breiz. Ni zo er Finister, hag er Finister eman : bro Leon a-bez ; bro Gerne nemed eul lodennig a zo er C'hotés-du-Nord hag er Morbihan ; eul loden euz bro Dreger (Lanmeur ha Plouigneau) hag eul loden eus bro Wened (Arzano hag eun tamig eus kanton Kemperle). Da lavaret eo ez eus er Finister tud eus peder bro dishenvel ; o gizioù, o dillad, o brezoneg a zo dishenvel.

Ma n'o dije tud ar Revolution great nemet ranna Breiz e pemp departamant, ne vije ket bet kalz a dra da lavaret Mes ouспен a rajont. Diskleria rajont ive ne vije e pep departamant nemed eun eskob, hag e lament e garg digant eskob Kastel-Paol, eskob Treger ha kalz re all c'hoaz ; ha kement-se, hep goulén aotre ar Pab. Ouspen-ze, hiviziken an eskibien hag ar bersouned a vije hanvet gant an elektourien a hanve an deputeed ; n'o dije ket ezom da c'houlén netra digant ar Pab. Ar reolen-ze, hanvet e galleg *constitution civile du clergé*, a yea a enep lezennou an Iliz, a zistage iliz Franz diouz Roum, diouz ar Pab, a yoa *schismatik*.

Er bloaz 1801, p'oue sinet an emgleo hanvet *Concordat* etre ar c'henta konsul Bonapart hag ar Pab, ez eus bet lakeat urz en traou. Ar Pab a bermetas ne vije mui nemed eun eskob dre zepartamant, e vije hanvet an eskibien gant ar c'houarnamant ; mes d'ar Pab ; e veze ar ger diveza ; dezan oa da rei o galloud d'an eskibien hanvet gant ar c'houarnamant. Abaoue lezen an disparti, an eskibien a zo hanvet var eun gant ar Pab, ar c'houarnamant n'en deus mui netra da velet, ha kement-se zo kalz gwelloc'h.

Rak-se 'ta, ar reolen douget gant kambr an deputeed er bloaz 1790 a yoa fall tre, a yea a enep gwirioù ar Pab, a enep lezennou an Iliz, a yoa *schismatik*. Hag abalamour da ze an eskibien nag ar veleien ne c'hellent ket senti outi hep mont eneb o c'houstianz. Goulennet e oué diganto toui da lavaret e kavent mad ar reolen laik-ze.

An oll eskibien, nemet pevar, a lavaras ne c'hellent ket toui, hag an darn vrasa eus ar veleien a reas evel an eskibien, ha beleien Breiz dreist oll a zalc'has mad. Unan benak hepken aman hag ahount a douas, ha meur a hini, goude beza touet, a deuas var o c'hiz hag a c'houlennas pardoun.

Ar veleien a zentaz ouz al lezen a oue galvet *touerien*, e galleg *assermentés* ; ar re ne fellas ket dezo senti a oue galvet *réfractaires, insermentés, dizentus*, didou. Ar re genta a vezo hanvet er parresiou gant an elektourien ; d'ar re all e vezo great brezel ; talet e vezint er prizoun, kaset er meaz eus ar vro, ha meur a hini a vezo koundaonet d'ar maro, evel ma c'hoarvezas e Kemper gant an Aotrou Riou, persoun Lababan, an aotrou Raguènes, kure Landudec ; e Brest gant an aotrou Coz, persoun Poullaouen, an aotrou Branelléc eus Guisseny, kure e Kastel ; e Lesneven, gant an aotrou Habasque, persoun Kerlouan hag an aotrou Petton paket ive e Kerlouan er memez nosvez gant an aotrou Habasque. Mes divezatoc'h e kountimp penn da benn istor ar veleien-ze. Kemeromp hon amzer ha lakomp urz vad en traou.

Eskob Kemper an Aotrou Conan de Saint-Luc

Pa deuas ar Revolution, an Aotrou Conan de Saint-Luc a yoa eskob Kemper. É Kastel edo an Aotrou De La Marche.

An Aotrou Conan de Saint-Luc, a ioa ganet e Roazoun er bloaz 1734. Eur pastor mad oa. Bep bloaz e vele e eskopti a bez, prezeg a rea d'ar veleien, lavaret a rea dezo poania mad da zalc'her ha da starda ar feiz etouez ar gristenien. Pa veze o rei sakramant ar Gonfirmasion, e rea ato eur brezegen d'ar bobl hag e lavare da unan eus ar veleien a veze gantan distrei e brezoneg ar pezh en deveze lavaret e-unan. Kroasiou, chapeledou a roe d'ar vugale desketa var ar c'hategiz. Ma vije eur vadiziant d'ober epad ma veze en eur barrez, an aotrou 'n eskob a veze laouen oc'h ober e-unan ar vadiziant-se.

Eun eskop santel kenan oa an aotrou de Saint-Luc. Chom a rea en e eskopti e kreiz ar bobl fiziet ennan. N'ez ea na da Baris na da Versaill evel ma rea, en amzer-ze, kalz eskibien all a veze an hanter eus an amzer er meaz

eus o eskopti. An aotrou de Saint-Luc a veve e Kemper, a yea alies a ma c'helle d'an offisou en iliz-veur.

En e balez e rene eur vuez santel meurbed. Bemdez, diouz an noz goude koan, e tiskenne en iliz-veur hag e chome eno eun hanter-heur pe tri c'hart-heur dirag aoter ar Zakramant. Pa veze distro d'e balez, e vode endro dezan oll dud an ti hag e rea dezo pe eun tam prezegen pe eur pennad lenn. Da c'houde, an oll a zaouline evit lavaret asamblez ar pedennou.

Karantezus oa ive an aotrou de Saint-Luc : kement a jome gantan goude beva a zea d'ar beorien ha d'an oberou mad.

Ar Revolusion o tont

E miz ebrel 1789, an Aotrou Conan de Saint Luc a gouezas klanv, gwall glanv zoken, Avechou e vellea, mes evit koueza adarre. Goulen a reas ma vije digaset dezan e zakramanchou ervez al lidou merket evit an eskibien. Evelato, goude beza bet tost da vervel e teuas da vellât hag e miz gouere oa adarre brao awoalc'h an dro gantan.

Epad an amzer-ze e koumanse ar Revolusion. An députéed a yoa bodet e Versaill. Edo ar freuz o tont.

E miz ere, an Aotrou'n Eskob a skrivas eul lizer da veza lennet en oll barresiou eus an eskopti evit goulen pedennou evit ar vro ha sklerijenna an dud e kreiz an denvallijen a zalle, siouaz, meur a hini.

D'ar 14 a viz gwere 1790 e oue pedet da doui beza leal e kenver al lezennou neves. Skriva reas ne c'helle ket ober na gwelet ober kement-se, hag e lakeas mevelien ar Revolusion da vont e kounnar.

Da viz eost e teuas da Gemper ar baniel digaset eus Paris evit départamant ar Finister. Goulennet e oue digant an Aotrou'n eskob dont da gana an *Te Deum* en iliz-veur evit enori ar baniel-ze. Lavaret a reas adarre ne c'helle ket ober kement-se. E vignoned a lavaras dezan oa danjer evitan o chom e Kemper, oa savet ar goad da benn an dud hag e c'helfent marteze sailla var an eskopti. « It da guzat epad eun nebeud dervesiou », a lavarjont. Mes chom a reas en e balez, dispount kaer.

Vandro deg heur diouz ar mintin, ar zoudarded ha Kemperis a yeas beteg an tiez kenta eus kear evit digemeret ar baniel ha da c'houde ez ajont var eun d'an

iliz-veur. Ar pennou bras eus Kemper, ar vistri neves hanvet a yoa oll eno. N'ez oa, avad, nemet daou veleg evit kana an *Te Deum*, daou veleg touer. Ar zakreteri a yoa prennet : dré nerz e oue digoret an nor evit kaout diou chap d'an daou veleg.

A veac'h oa komanset an *Te Deum*, ma savas krosimol ha trouz en iliz ha kriadennoù, dreist oll etouez ar zoudarded deuet eus Brest hag euz an Orient. « Penaos 'ta ? N'eus eskob ebet e Kemper ? E pelec'h eman ? Red eo hen digas aman beo pe varo. » Hag e lavarent a bep seurt traou divalo.

Pemp pe c'hwec'h a oue kaset a neves d'an eskopti. An Aotrou'n eskob a lavaras e kave diez ober poan dezo, mes ne c'helle ket dont var e c'her. Souezus eo, a lavarjont, ne c'helfe ket eun eskob en em ziskwez e penn e bobl evit eur gouel great en iliz. » — « Ha me, emezan, a zo souezet ive e kredfec'h ober skol katekiz d'eun eskob. » — « Gwaz a ze evidoc'h, a lavaras unan eus ar vanden droug ennan, keuz ho pezo, ha bremaik... » — « Ar pez a blijo gant Doue a c'hoarvezo, a lavaras an Aotrou'n eskob, mes ne rin ket dishenvel diouz m'am eus lavaret. »

Pa zistroas ar gannaded d'an iliz-veur, ez eas droug bras en dud. Lod a lavare mont da gerc'het an eskob d'e balez hag e bourmen var gein eun azen, lod all a lavare trouc'ha dezan e c'houzoug. Aoun a grogas en dud a urz a yoa en iliz, rak meur a hini a yoa tud vad. Ar mear a c'hellas dont a benn da habaskât ar pennou oll a c'hoantea sailla var an eskopti, hag an *Te Deum* a oue peur-ganet, mes diez eo kredi e plijas da Zoue hevelep pedennou great gant hevelep tud.

P'oue lakeet ar baniel en he flaz, tri eus ar re a yoa bet kaset d'an eskopti da lavaret d'an Aotrou'n eskob disken en iliz-veur, a deuas adarre da c'houlenn lojeiz gant eur billet digant ar mear. « Bremaik, emezo, oamp karget da c'hourdrouz ac'hanoc'h ; breman e teuomp da c'houlenn ma plijo ganeoc'h rei d'eomp lojeiz. » — « Mad tre, eme an Aotrou'n eskob, trugarekât a ran Doue da rei d'in tro d'ober ar pez a c'houlenn an Aviel, o pardouni ar pez a zo c'hoarvezet hag o rei digemer deoc'h em zi. »

O veza m'oa tost da greisdeiz, an Aotrou'n Eskob o

fedas da jom da leina. Ne c'hellent ket chom, rak mont a rankent d'al lein vras a yoa pourchaset e park-al-lez; mes prometi rajont dont da goania ha da leina antronoz, gounezet oll gant madelez an Aotrou 'n eskob.

Epad al lein vras e park-al-lez e oue lavaret kalz traou adarre a eneb an Aotrou 'n eskob. Mes ar re o doa, diouz ar mintin, diskwezet ar muia a wall-imor, dreist oll an tri a dlie loja en eskopti, a zifennas an Aotrou Conan de Saint Luc hag a zisklerias ne vije great droug ebed d'ezan na d'e balez.

D'an 23 a viz gwengolo 1790 an Aotrou 'n eskob a gwezas klanv adarre. D'ar 26 e oue digaset dezan, a berz an departamant, al lezen neves great eneb an iliz, ha kement-se, a zonjomp, a yoa evit miret outan da henvel eur persoun e Kerfeunteun. Mes d'ar mare-ze persoun Kerfeunteun a yoa hanvet dija ha zoken lakeet var e dron heb aotre ar c'houarnamant.

O velet an tam paper-ze skrivet varnan al lezen fall, an aotrou 'n eskob a lavaras d'e zekretour : « Setu taol ar maro evidomp... Mont a ran dioc'htu da respount da bennou an departamant; red eo sevel ar vouez eneb traou ken displeal, traou a ya eneb gwiriou an Iliz. »

D'an 30 a viz gwengolo, vardro pemp heur diouz an noz, e varvas, goude beza resevet e oll zakramanchou. Difennet en doa gwiriou an Iliz, labouret en doa evit gloar Doue ha bez en deus bet an digoll prometet d'ar zervicher mad.

Breman eo e vezo c'hoari vras er vro. Piou a vezo hanvet da eskob? Penaos e vezo hanvet? Al lezen a lavar n'en dezo mui ar Pab da velet var eskibien Franz. Mes eun eskob hanvet evelse, hep beza unanet gant ar Pab, n'eman mui er gwir Iliz, n'eo nemet eun eskob schismatik. Ha setu petra vezo Espilly an hini a vezo hanvet eskob ar Finister gant elektourien n'o doa gwir ebet d'ober kement-se.

I. U.

Piou eo ar re a en em zev gant ar gwin-ardant?

Kalz ac'hanoc'h, goude beza lennet va fennad-skrid diveza a c'hellfe kredi eo red eva kalz hag alies evit en em zevi gant an alcool.

Nan. Ar c'hlenved galvet « alcoolisme » a ra evel ar c'hlenvejou all. Spega a ra buhannoc'h e goad henman eget en hini hennez, startoc'h en unan eget en eun all. Tud a zo hag a deu an alcool a benn anezo en eun taol; re all a zo hag a c'hell lounka meur a varrikennad araok beza treac'h et; an eil rumm hag egile a jach var ho c'hein poaniou a bep seurt hag a ziverra o buez.

Klevet a rear alies klanvourien pa vez goulennet outo : « Eva 'rit? » o respont : — « Oh ! me ? Eur wech an amzer, » evel an holl, mes gwech ebed ne vezan mezo. »

Ar vourc'hisien pa vez great henvelep goulenn outo : « Me, alcoolik ? a lavaront-i d'o medesin, mes ne vezan » ket mezo ; araok lein ne evan nemed eun aperitif, goude » lein eur banne kafe badezet gant cognac ; pa deu koan » e ran kement all, ha goude koan ez an beteg an hosta- » leri, mes evit c'hoari eur bartiad kartou, ha netra ken ! »

Yan ne vez mezo nemed da zul, mes bep sul ; Per evit ar goueliou, Olier evit ar frikojou ; Fanch evit ar votadegou a vô noz gantan da greiz-deiz, ha Bi o tizrei euz ar pardonioù a vô round e voutou. Mari, Seza ha Mac'harit a gav d'ezo marteze ne skrivan ar c'huzulioù-man nemed evit ar goazed, ha koulskoude e ouezont ivez brao bras lipat likuriou, pa vez troët kein gant an ezec'h, ar mevelien hag ar vugale.

An evaj a zo mizus, hag an everien, bras ha bihan, koz ha yaouank, paour ha pinvidik, o devezo tailhou da baea d'an tech-ze, dre ma rankint koueza abred etre daouarn ar medesin.

E mesk an everien ar re a vez klanv an alies a eo an hostizien. Er c'hearion, an darn vrasa anezo a rank mervel en hospital skoët gant an « tuberculose ». Hag an dra-ze n'eo ket souez, tamm ebed. O micher n'eo ket skuizus, mes e tro emaint da eva dalc'h mad atô, gant henman, gant hennont, pa ne garont ket hen ober o-unan. An dud vezo eo ar re o devez ar muia darempred ganto, hag evel ma vez lavaret a zo gwir : « O c'hoari gant an » diaoul e teuer da veza diaoul an-unan. » An everien a granch, a chik, a fum, hag a zistaol zoken ar pez o devez kemeret var leur an hostaleri. An doriou hag ar prenecher a vez serret kloz gant aoun ne vefe gwelet euz an dianveaz al lounkerien a zo en diabarz. Ear an hostaleriou a vez fall, hag ar re a zalc'h an tiez-ze, ne c'hellont kaout nemed goad fall ; ne vevont ket koz hag o c'hozni a vez trist.

Mes, ha red eo eva gwin-ardant, cognac pe rhum evit beza alcoolik ?

Tamm ebed. An holl boessonioù, nemed an dour hag al leaz, a c'hell rei ar c'hlenved-ze ; ar chistr zoken hergra. Kerneviz, lennit mad kement-man. Gant chistr e c'heller dont da veza alcoolik, abalamour d'an alcool a vez ebarz hag a denner anezan hizio e kement a diege-

ziou. Diouz eur varrikennad chistr e c'heller tenna 24 litrad alcool a 60 degre ; vardro 35 pe 40 litrad gwin-ardant ordinal. Er bloaz 1910, er C'hôtes-du-Nord, an Aotrou Chamblin, doktor-medesin, ha kuzulier jeneral a lavare d'e gonsorted : « Kredi a rear ne c'heller ket dont da veza alcoolik divar ar chistr ! Geier. Ar chistr pa » vez evet re anezan a ra droug bras ; her gwelet a » reomp dreist-holl da fin an east. Ledanat a ra ar sto- » mogou ; poaniou ar stomog a grog var an avu hag » abenn nebeud amzer ar goad a zo ampoezonet. Ma » lavaran kement all d'eoc'h eo abalamour m'am eus » klevet medesined an dud foll o lavaret : « Mantrus eo » nag a dud a zo deuet da veza alcoolik er vro-man dre » ar chistr. » »

Ne lavaran ket d'eoc'h, Kernevez, e vefe fall eva chistr, rag kredi a ran en deus vertuziou, evel ar gwin, pa vez great mad ha pa ne evet ket re anezan, mez evit chistr-henvel ouz chistr, hag evit nebeud anezan.

Hag oc'h eva likuriou, ha dont a rear ganto da veza alcoolik ?

Ya ! Rag en holl likuriou ez eus alcool ; evit rei da bep likur eur vlazen ispisial hag evit o liva eo red lakat enno eur moc'haj bennak ousspenn. Ne ouezer ket mui breman petra ever abaoe m'eo kresket an deskadurez var ar chimi. Kafe a vez great gant piz ha mez, gwin-ardant gant patatez : rhum gant dour hag eur gomposition chimik. Betterabez, ed, kerc'h, louzou, pillou memez a zervich da ober boesonioù ha ne vez lakeat banne eau-de-vie ebéd enno hag a deufe euz ar rejn. Abalamour da-ze ez euz bet savet eul lezen ha breman e ranker skriva var ar boutailhou petra a zo enno. Var ar boutailhou ho peuz lennet alies « *fantaisie* ». An hano-ze a ziskler d'an evenrien ne evont nemet eur boeson chimik hag abalamour da-ze e c'heller rei marc'had mat kikuriou hag a goustfe ker ma vije red o frena naturel. Eaz eo hizio en em ampoezoni gant nebeud a venneien ; rag eun ampoezon eo ar boeson, ar boeson fall da nebeuta, hag evel an ampoezonou all, ruiha ra gant ar goad er gwazied. Ar gwazied a en em zifenn outan gwella ma c'hellont ; ar goad a ra kement all ; al lagout, peurliessa, eo a vezo treac'h, hag an izili ma vezo en em zilet ar muia enno eo ar re a vezo great ar muia gaou outo. En em gaout a ra gant korf an den evel ma tigouez gant eur foennog pa vez digoret goueriu da gas an dour dreizi, tu ha tu. Ma 'z eus eur c'horn ha ne red ket an dour varnezan, ne zavo ket a foenn ennan ker koulz. Ma zeus en eur c'horn, dour dishenvel eus an hini a en em zil er c'hornioù all, foenn ar c'horn-ze a vezo dishenvel diouz foenn ar c'hornioù all. Evelse e c'hoarvez gant korf an den : keit ha ma redo en e izili goad neat, ar c'hlenved ne grogo ket ennan ; pa 'z a lagout ebarz avat, e vez ampoezonet. *Ar Medesin.*

BRETONEZ ER GEAR, FRANSIZEN E PEP LEACH I

An tan-gwall a yoa nevez lakeat e Moskou (Rus). Napoleon a ziskuitze er C'hremlin war eur gwele-soudard pa oe dihonet gant tud a hope : « An lang ! » Ma oe red d'an Impalaer ha d'e jeneraled skara prim ha prim.

Bep seurt traou enanet a gouez ? puilh endro d'ezo. Tammoù bouar- tom betek ar gwenn, iudu bero... Setu en eun taol ar bleiner o chom krenn a-zav, ne c'houie mui e pe du trei. Napoleon a yoa e kreiz ar fourniez.

« Dre ama ! Deuit dre ama ! » eme eur vaouez. Eun nor a zo nevez digoret er voger, ha dre an nor-ze e weler eul liorz glas goudoret gant skourrou gwez bras ; n'oa ket eat an tan betek eno. War an treuzou ez oa eur plac'h yaouank a-walc'h c'hoaz, gwisket e giz Gwened.

Ne oe ket ezom da boursu an Impalaer. Ober a reas siout eur pennad brao a hent da heul ar Vretonez. Ha setu e kavont eun nor-all. Ar Vretonez a zigor adarre, hag e weler ac'hano ar meazioù, den ebet dreizo.

An Impalaer hag e jeneraled a gavas gras chom a-zav da halani eur pennad. Endro d'ar Vretonez ez oa deuet meur a c'hoaz e bragou bras. Napoleon a yeas daveto : « Prou oc'h-hu ? emezan. — Chouanted ! eme ar Vretoned. — Pe hano hoc'h eus ? — Bod-Lann, ... Melchenen aour ! »
Mat, eme an Impalaer, ezom hon devezo e Frans eus hon holl dud kalonek. Mar kirit dont ganeomp, me ho

kräio koronaled ! Ar Vretoned a reas eun hej d'o fenn, evit lavaret nan : « D'ar Roue e vezimp atao ! » e reas.
Hag an Impalaer bras da dref ouz ar vaouez :
— « Choui, emezan, hoc'h eus kasoni ouzin-me hag hoc'h eus evelato saveteet d'in va duez ! Pennaoz an dra-ze ? »
— « E Frans, emezi, ni a zo Bretoned ; ama avat ni a zo Fransizien !!! »

Reizet da « Feiz ha Breiz » gant KLAODA R PRAT.

C'hoariou koz Bro-Leon

An den ne c'hell ket beza atao stag oc'h al labour; red eo d'ezan ivez en em zidui eun tamm evit bihannaat, ankounac'haat zoken a nebeudou c'hoervder ha trubuilhou ar vuezman. An den n'eo ket mad d'ezan beza re e-unan, ha krouet eo bet evit beva e kompagnunez e genvreudeur.

Ar c'hoariou eta a zo traou mad gant ma na noazint da zen, rak enno ez euz eur bann euz spered ar vro, enno an eil a zesk anaout egile gwelloc'h gwella.

A viskoaz ar Vretouned a zo bet gwall c'hoarierien, ha deuz ar c'hoariou-ze marteze, eo o deus tennet an nerz a reas anezobrezellourien euz ar re wizieka.

Setu ama ar c'hoariou a blije ar muia d'hon tadou koz.

1° C'hoari Pikarom

Evit c'hoari Pikaromm ez eat peurliesha en eur park letoun. C'honoc'h, eiz, dek c'hoarier, pe ouspenn a vije digemeret e pep strollad. Pep c'hoarier a vije gantan eur vaz dero iac'h, eun troatad anter a hed d'ezi, hag eur penn anezi moaneet evit gallout he sankha en douar. Pep c'hoarier en devoa eur jardin, e kelc'h en-dro da eur jardin all hanvet jardin ar Pikarom.

Unan euz ar c'hoarierien grenva a deue da sankha er c'helc'h, douna ma c'halle e Bikarom.

Ar c'hoarierien all neuze pep hini d'e dro, a deue da sankha o bizier oc'h baz ar c'hoarier kenta, evit esa he zenna er meaz euz an douar. Kerkent ma vije deut baz unan bennag er meaz, perc'hen ar vaz-ze a vije dismantret e jardin d'ezan, ha kement tamm kig (al letoun oa ar c'hig) a vije ebarz, a vije laëret. An douar a vije skrabet, hag ar c'holler a vije c'hoarzet d'ezan. Ar gounider braz, ar maout, evel a vije lavaret, oa an hini a oa dispennet d'ezan e jardin da ziveza.

Ar c'hoari a gendalc'he ken a vije dismantret an holl jardinou, ha laëret kement tamm kig a oa enno.

2° C'hoari baz-dotu, pe c'hoaz Orell pe Ouroull

Evit c'hoari Baz-dotu pe Orell, e oa red kaout eur vaz pennkamm, hag eun Oroll, pe bilien goat kalet.

Ar c'hoarierien, dek, daouzek pe ouspenn anezo, a en em lake e kelc'h dirag pep hini e doull. Evel er c'hoari pikarom, aman ez euz eun toull er c'hreiz, hanvet toull an Orell.

Paotr an Orell gant e vaz a esa kas e Orell beteg an toull great eviti er c'hreiz. Mes peurliesha, pa en em gav dirag eur c'hoarier, an Orell a dap eul lipad divar e fri, hag a vez kaset da foar an diaoul. Mes neuze ivez paotr an Orell a zo gounider, ma c'hall lakat e vaz e toull ar skoer keit ha ma vez heman o rei e daol. Heman neuze a deue da veza paotr an Orell hag a jomo ken en devo tapet eun all evel ma z'eo bet tapet e-unan.

Mes ar c'hoari baz-dotu a zo bet a viskoaz danjerus, abalamour ar c'hoarierien a c'helle en em c'hloza pe gant o bizier, pe c'hoaz awechou an Orell a zo bet en em gavet da vont oc'h penn eun tremener pe eur seller.

3° Ar c'hoari C'hap

Ar C'hap a oa eur fore'h adri biz hag a jome en he zao var an tri biz-ze, e doare ar Yannou a zalc'h hirio c'hoaz brec'hier ar c'hirri, plean, keit ma vezor oc'h o c'harga. Ar C'hap a vije laket enn e zao pemp pe c'houec'h kammed euz ar rouden merket evit ar c'hoarierien. Ar re-man, pep hini d'e dro, a daole o bizier oc'h ar C'hap evit esa hen diskar. Ar c'hoarier, kerkent m'en dije taolet e vaz, a iee d'he c'hichen enn tu all d'ar C'hap, mes heb kaout urz da douch outi. Mar teuje da unan euz ar c'hoarierien diskar ar C'hap, neuze ar re o devoa c'hoarier, o devoa urz da dapa o bizier, ha da redek enn tu-all d'ar rouden, keit ma vije paotr ar C'hap o sevel e venvek. Mes heman, kerkent m'en devoa savet e Gap en devoa urz da redek var o lerc'h, ha ma c'helle tapa unan bennag anezo, hennez eo a deue da veza paotr ar C'hap.

Awechou an holl c'hoarierien o dije taolet o bizier heb diskar ar C'hap. Neuze ec'h en em gave skrab, rak paotr ar C'hap a oa prest da daoler e graban var chouk an hini a c'hoanteje sevel e vaz divar an douar. Mes evelato e vije tizet aliez, rak unan bennag a ree an neuz da dec'het, ha ne vije ket he vaz gantan, ha kerkent ar re all da dec'het, evel brini spon-tet, hag a deue da rei beac'h d'ar C'hap. En doare-ze, paotr ar C'hap a jome pell awechou paotr ar C'hap, tizet e vije o redek varlerc'h unan ha ne vije ket e vaz gantan, rak epad ar c'houlz-ze, ar re all a nije kuit gant o re.

4° C'hoari mouchig-dall o terri viou

Ar c'hoari-man a vije great da vare an neizou, mes n'oa ket ken brudet evel an teir c'hoari em eus komzet diouto, ha goulskoude enni eo e vije ar muia c'hoarzadeg.

Er c'hoari-man, unan euz ar c'hoarierien a vije laket d'ezan eun tamm lian var e zaoulagad, hag eur vaz e vije laket etre e zaouarn. Paotr ar viou a guze, pe a lakee enn eun tu bennag e neizad viou var an douar. An dall neuze a iee var arak, ha pa vije digouezet tost d'an neiz, ar zellerien a lavare en eur iouc'hal : dional d'her frigasa ! neuze e skoe gant e vaz a bep tu var an douar, mes allaz aliez e skoe e kichen an neiz heb hen tapa, hag an dra-ze eo a lakee ar zellerien da c'hoarzin. Pa vije skuiz Yann, Job a gemere e leac'h, hag abenn divez an abaden, ar viou a en em gave da dapa eur vazad, unan vad, hag an diveza. Pep hini a en em denne d'e gear, laouen ha diabaf eur wech torret ar viou.

5° C'hoari Kraon

Ar c'hoari ar muia brudet etouez ar merc'hed e bro Leon, e oa a dra-zur ar c'hoari toullik gant kraon-gall. Nao doull a vije great etre teir renkad. An toullou korn a oa toullou didalvez. An toull braz kreiz oa ar gwella, hag an toullou euz ar renkad kreiz a oa o zri mad. Pep c'hoarieriez a roe he c'hraoen, hag unan anezo o zaole holl varzu an toullou. Pa en em gave eur graoen da vont en toull braz kreiz, e vije d'ezi an taol a-bez. Pa n'en em gave kraoen ebet da vont en toullou, e oa urz da ruza ar c'hraon an eil goude eben enn toullou mes ar c'hoarieriez a ranke en em gemer oc'h ar graoen a vije merket d'ezi gant ar re all. Pa en em gave ar c'hoarieriez da deuler eur graoen en unan euz an toullou korn, e kolle eur graoen bep tro, hag e ranke awechou e leac'hiou a oa, rei eur gwennek d'he c'henc'hoarieriezad.

Evit barn talvoudegez ar c'hoariou-ze e peb giz, e livirin e oant c'hoariou da en em domma, dre ma ranket redek enno, pe dispign nerz an divreac'h. C'hoariou iac'hus e oant, rak great e vijent peurliesha en ear vad ar parkeier pe al leuriou. Great e vijent nompaz e-kuz, mes dirag daoulagad an holl, ha dra-ze e oant c'hoariou divlam ha iac'hus evit an ene. Ar c'hoariou-ze a unane holl dud yaouank eur c'harter pe daou pe dri zoken deus ma vije ; hag o veza mac'h en em ziskouez an den

ar pez ma z'eo e gwirionez er c'hoari, e oa eaz d'an dud yaouank-ze en em varn an eil egile. Ar c'hoariou-ze a zidue an holl, koz ha iaouank ; c'hoarzadeg a vije, pa vije gallet ober eun taol chilibourdoun bennag pe da baotr ar C'hap pe da baotr an Orell, ha neuze hon tud koz a c'hoarze, a iouc'he ken a vennent reuda.

Mes ar c'hoariou-ze dreist-holl, o devoa eun tu mad, eun tu euz ar re wella, rak *pellaat a reent ar yaouankiz euz an tavarniou*. D'ar mare ma oa enoret ar c'hoariou-ze, n'oa ket a arc'hant etouez an dud evel a zo hirio. Neuze pa vije daou wennek e godel eur paotr yaouank o vont da foar Vaze pe da foar an Neac'h, ar paotr-ze a en em gave pinvidik, rak kalz a re all na oa ganto nemed daou pe dri bez a eur santim, pe eur pez a zaou liard.

Gant ar c'hoariou-ze, ar yaouankizou a dremene brao o amzer, *hag hunvre o banne* na deue ket d'ezo evel ma teu enn hon amzer d'an dud a zo o c'hoari *domino, kartou pe boulou* en *hostaleri* pe e kichen.

An niver euz an hostaleriou a zo kresket hirio, hag el leac'h ma oa eun davarn anter-kant voaz a zo, ez euz pemp hirio, hag holl e vevont. Perak an dra-ze ? kartou zo, dominoyou zo, killiou zo, boulou zo en hostaleriou-ze evit chacha arc'hant digant an dud diskiant deut da veza niverusoc'h en hon amzer eget gwechall. Ma karje chom peb hini en e garter da c'hoari unan pe unan euz ar c'hoariou-ze, ne vije ket gwelet kement a zizurziou en hor Breiz evel a weler hirio. Gwechall an dud a iee d'ar gear laouen ha diabaf arak an noz, hag hirio, an deiz n'eo ket hir awalc'h evit c'hoari, ha meur a hini a rank lakat an noz da zikour.

Ar vezventi he deus gounezet tachen raktal ma z'eo bet dilezet ar c'hoariou koz en hor bro Leon, ha lavaret a c'heller zoken eo an arc'hant a zo etouez an dud stank hirio, hag an tavarniou stankoc'h c'hoaz, eo o deus roet d'ar c'hoariou-ze ken kaer ha ken glan, taol ar maro dre-holl hor bro.

F.-L. HERROU.

Bodilis.

Daoust hag ezom a zo euz a Zoue !

Nan ! nan ! eo m'oar vat sur, a lavare eun dervez eur skolaer difeiz, evel ma 'z eus kalz siouas, en deiz a hizio dre ar parrezioù. — Nan ! neuz ezom a Zoue ebed ken : pa garo e roio e zilez hag ec'h en em denno en e varadoz. Spered an den a ramplaso anezan brao bras hag ar bed n'e yelo ket falloc'h en dro, tamm ebed. Spered an den eo an Doue nevez a lakaio peb tra da vont var well ha souezus eo an traou e teu an dud gouziek da ober en deiz a hizio. Ah ! an deskadurez !...

— Ya ! ya ! a lavaras eul labourer-douar a ioa var al leac'h, muioc'h a spered d'ezan en e vez bihan, eget n'en devoa ar mestr-skol en e benn teo — ya ya, mantras eo nag a nevezentiou a deu en amzer-man, hag ar re goz ma teufent var an douar a vefe round o daoulagad. Evelse en deiz all, e oan bet e foar vras Kemper hag em boa gwelet eno eur mekanik sebezus : teuler a reat eur vriad foen en eur penn anezan ha pa 'z eat d'ar penn all e kavet eur skudellad leaz livriz da eva.

— Ah ! eme ar pabor, lore'h ennan, n'am boa ket lavaret d'ec'h. Mad traou sebesusoc'h eget en doare-ze a weloc'h c'hoaz dre ma kresko an deskadurez etouezan dud.

Ya ! met ar mekanik-ze evelse, eme ar c'houer, goasa pez a zo n'eo ket gant spered an den eo ez eo bet krouet, rag eur veoc'h eo ha netra ken.

Ho Toue nevez kaer ho pezo ober e veuleudi, a vezo eun aotrou bihan e skoaz an hini koz.

Deiz gwener ar Groaz

Bela. — Asa ! Katel, hag oc'h eat da glask ober ho Pask hizio, p'ema Gwener ar Groaz anezi ; n'ouzoc'h ket eta eo maro an Aotrou Doue ?

Katel. — Feiz ! nan, avat, eme Gatel, ni zo pell diouz ar bourg hag ar c'helachou a vez koz araok mac'h en em gavont beteg ennomp.

AR FALC'HER

I

Selaouit du-hont ar falc'her
O lemna e falc'h 'tal ar ster ;
Krenit yeot glas ha c'houi bleuniou,
Krenit, hennec' eo hoc'h Ankou.

II

M'her gwel e korn ar prad du-hont
Gant e zremm rus ha divergont ;
Lemna 'ra e falc'h o kanan :
— Trouc'ha mat 'raio, emezan !

III

Allas ! miz even 'zo digouet,
Ha dre holl, brema vô falc'het,
Ar yeot er parkou, er prajou,
Ha ganto siouas ar bleuniou.

IV

Eunidigou, na grenit ket,
Poan 'ra d'am c'halon ho klevet :
Tao turzunel, tao laouenan,
Alc'houeder, paouezet ho kan.

V

Bleuniou bihan ker koant er prad
Gwir blijadur an daoulagad :
C'houi hag am eus kement karet,
Va c'halon a zo glac'haret.

VI

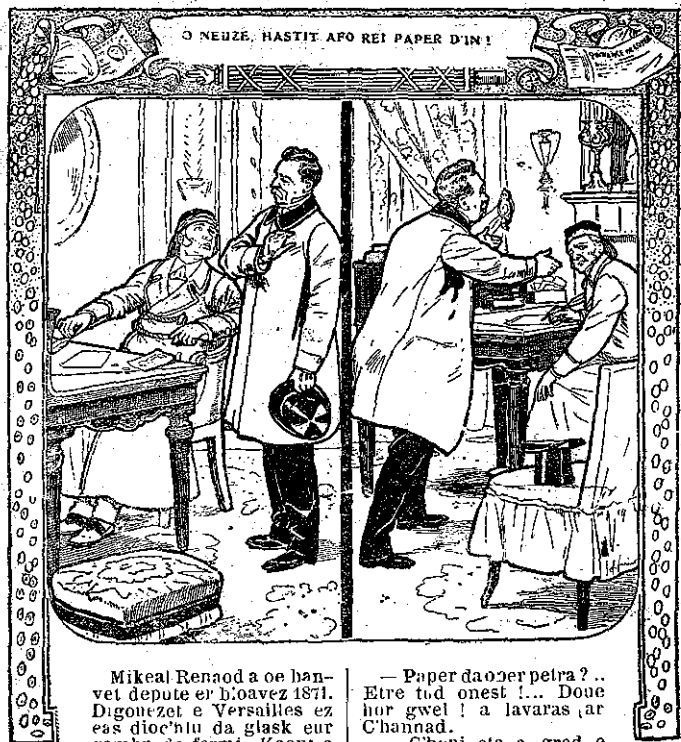
Mez c'houi da vloaz a deuo c'hoaz,
Bleunigou gwenn, melen ha glas ;
C'houi vô 'darre laouen ha koant
Hag an holl ho sello gant c'hoant.

VII

Mez me ne vleunin ken siouaz !
Ha pa deuo ar Falc'her bras,
Evit biken e vin falc'het
Ha va deioù vô tremenet

VIII

Nan ! Nan ! N'eo ket gwir kement-ze
Rak me a vevo c'hoaz eun de,
Lec'h-ema ar c'haera bleuniou
E liorz Doue, en nenvou,

Mikeal Renaod a oa han-
vet depute er bloavez 1871.
Digouezet e Versailles ez
eas dioc'h da glask eur
gamb da fermi. Kaout a
reas unan, war bouez paea 150 lur
ar miz. O veza ma paea en a-raok,
an hostiz a choulennas digant an
aotrou ha c'hoant en doa da gaout
paper.

— Paper da ober petra ? ..
Etre tud onest !... Doue
hor gwel ! a lavaras ar
C'hannad.

— C'houi eta a gred e
Doue ? eme ar perc'hen.

— A dra zur !... Ha c'houi

— O me ne ran ket !...

— O mat, hastit afo neuze rei
paper d'in !!!

Ma karfe ar re all ober ar memez tra !

Breman ez eus eun nebeud bloaveziou e ioa eur c'halvez e
Chicago, Hedlund e hano hag a ioa troët var e vanne.

E dech a deuas da wasaat hag a gasas anezan d'ar bern.
Klenvel a eure ha mervel a veas o lezel pemp krouadur
yaouank var e lerc'h : ar re-man a gasas dirag al lez-varn
an tri hostiz a werze da eva d'o zad hag a damallas anezo
da veza great droug bras da yec'hed Hedlund ar c'halvez.

Barnerien Chicago a yeas en eun tu gant ar vugale geiz
hag a gondaonas an tri hostiz da baea d'ezo 94.500 lur d'o
digoll euz ar gaou a ioa great outo.

Ma karfe bugale mezvierien hor bro ober kement all, ha
ma safè ar varnerien a du ganto, klaoustre e teufe buhan an
hostizien da furaat.

Miraklou hor Zalver Jezuz-Krist

II. Miraklou Jezuz ne c'hellont beza nemet labour
Doue e unan. — Pa welent miraklou Jezuz petra lavare
ar bobl ? Petra lavare ar pennou bras, ar pharizianed
hag ar veleien ? Klevomp anezo o yarn ar miraklou.

Jezuz en devoa pareet eun den a ioa sounnet-maroc
izili. Ar skribet a lavaras « Hema a zo eun touer-Doue » (1).
Eun deiz all Jezuz a gase an drouk-spered euz korf eun
den a ioa dall ha mut, ar pharizianed a lavaras : « Hema
ne c'hell kas kuit an drouk-spered nemet en hano Beel-
zebub a zo mestr an drouk-sperejou » (2). Setu eun den
lor digaset dirak Jezuz ha pareet ; setu c'hoas eun den
all seizet ha Jezuz a lavar « Bez fiziäus, da bec'hejou a
zo pardonet d'id. » Ar skribed hag ar pharizianed a lavar
« Piou eo hema « Piou eo hema ? »

Piou a c'hell pardouni ar pec'hejou ma n'eo ket
Doue hebken ? — An den a ioa ganet dall en deuz
bet ar gweled digant Jezuz ? Klevit ar Pharisian.
« An den-ze, emezan, ne zeu bet a berz Doue, rak ne vir
ket lezen ar zadorn ? Lod all a lavar. « Penaoz eun den
pec'her a c'hell ober ar miraklou-ze ? » Ha d'an den
pareet e lavaront. « Ro meuleudi da Zoue, rak ni oar
ervad eo an den-ze eur pec'her. Ni a oar en deuz Doue
komzet da Voyez : eleac'h brema n'ouzomp ket a
beleac'h e teu. (3)

Goude resurreksion Lazar ar Iuzevien a ia da gaout ar
Pharizianed hag ar re-ma a douas neuze lakât Jezuz d'ar
maro.

Klevomp brema eur zôn all : petra zonje ar bobl ? —
« O welet kement all (mirakl an den seizet) ar bobl a
grogas aoun ennan, meuli a rea Doue en doa roët hevelep
galloud d'an dud. » (4) « Biskoaz n'euz gwelet kement
all en Israël. » (5) « Ar re a ioa er vag a zeuas d'hen

(1) S' Vaze, 3.

(2) S' Vaze XII, 24.

(3) S' Yan, IX, 16, 24, 29.

(4-5) S' Vaze : IX, 8-33.

adori en eur lavaret. « Egwirionez c'houi zo mab da Zoue. » (1)

« Biskoaz, eme ar bobl, n'hon deuz gwelet an dra-ze ». (2)
« Hirio, eme ar Iuzevien hon deuz gwelet traou souezus. » (3) Eur profet dispar a zo savet en hon touez, ha Done a zo deuet da welet e bobl. » (4) — An den ganet dall a lavar d'ar Pharizianed : « Mantrus eo ne ouesfec'h ket euz peleac'h e teu an den-ze, hag hen deuz digoret d'in va daoulagad ; rak, her goud a reomp, Doue ne zelaou ket ar bec'herien ; selaou ar ra avat a re a ador anezan hag a zent outan. Biskoaz n'eo bet klevet en diche eun den roët ar gwelet da eun den dall adalek e c'hinivelez. Ma ne deu ket hennez (Jezuz) a berz Doue, neuze ne c'helfe ober netra. » (5) Kalz euz ar Iuzevien a ioa en dro da vez Lazar a gredas e Jezus goude m'en doa roët a nevez ar vuez d'e vignoun. (6)

Setu petra veze lavaret euz Jezuz. Koulz a berz ar bobl a joume nec'het maro, hag a berz enebourien touet hor Zalver. Pere o deuz ar wirionez ganto ? — Ar Iuzevien pa lavaront eo a berz Doue e ra Jezuz e viraklou ? Pe ar Pharizianed pa lavaront eo dre nerz, dre c'halloud an drouk-spered ? — Me lavar-me ema ar wirionez gant ar bobl. Ha n'am beuz ket ezom a galz amzer evit hen diskouez.

N'eo ket awalc'h sellet ouz eur mirakl hebken : red eo kemeret an holl miraklou great gant Jezuz ha sellet piz ouz o niver, o sked ; gwelet pegen dishenvel int an eil euz egile, gwelet evit petra int great, peger buhan ha petra zeu d'o heuilh. Enno holl e kavomp kement a c'halloud, a zantelez, a vadelez, ma zeo red gwelet enno dorn an Doue mat hag holl c'halloudek. E kement a zell ouz ar miraklou-ze, ne gavimp netra mezus, nag euzus, netra hag a ra poan ; pep tra enno a zo ervez ar vertus, an honestis hag evit mad an holl. Petra dlier sonjal euz an drouk-sperejou ? Red eo gwelet enno enebourien touet an

(1) S' Vase, XIV, 33.

(2) S' Mark, II, 12.

(3) S' Lukas, V, 26.

(4) S' Lukas, VII, 16.

(5) S' Yann IX, 36-32.

(6) S' Yann XI.

dud, tadou ar gevier ha pennou abeg d'an holl fals kredennou ha d'an holl torfejou. Ha dre-ze o rouantelez dezo eo an « idolatri » gant e ioulou fall hag e oberou loudour.

Ha Jezuz a lavar eo bet digaset gant e Dad evit diskar ar gevier ha buez direol ar baianed ; evit rei da anaout d'an dud an Doue unan ha gwirion a grouas pep tra ; hag evit lakat da vleunia var an douar bokedou an holl vertuziou. Daoust ha n'en doa ket Jezuz kant ha kant gweach gwir da respount d'ar Juzevien « Eur rouantelez, emezan, ha n'ema ket ar peoc'h enni, a vezo dismantret ; eur gear, eur famil, eun tiegez ne c'hellont ket choumen o zav ma n'euz ket a beoc'h enno. Ha ma teu Satan d'ober brezel da Zatan penaos e pado e rouantelez ? Ma zeo en hano Beelzebub eo e kasan kuit an drouk spered, en hano piou her c'haso kuit ho pugale-c'hui ? Ha dre-ze int eo a varno ac'hanoc'h. Ha ma zeo en hano, Doue eo e kasan-me kuit an drouk-spered ; neuze setu deuet rouantelez Doue beteg ennoc'h. (1) « Goude eur flipad evel hennez ha souezet oc'h-hu e viche eat ar Pharizianed d'ar gear hir-hir o fri ? N'o deuz kavet netra da respount, rak n'euz nemet eur respont da ober ha ne felle ket ganto hen ober. » Miraklou Jezuz a zeue a berz Doue ha dreizo Jezuz a ziskueze oa Doue.

III. *Dre e viraklou, Jezuz a ziskueze divinite e gefridi hag e gelenmadurez.* — An dud difeiz o deuz lavaret dalc'h mat n'en deuz Jezuz great kement a viraklou nemet dre dugarez evit an dud klanv ha glac'haret, nemet abalamour en doa eur galon-vat dreist. J.-J. Rousseau hel lavar a vouez huel. — Jezuz-Krist, e unan, o dislavaro a grenn ; Pa ro ar c'herzet d'en den a oa sounnet e ezili, Jezuz a lavar eo evit diskuez en deuz ar c'halloud a nac'her outan, ar c'halloud da bardoni ar pec'hejou d'an dud. — Pa zeu diskibien Iann Vadezour da c'houlen digant Jezuz hag hen eo ar Messias, Jezuz a respont en eur ober miraklou dirazo hag e lavar dezo : « It ha lavarit da Iann kement oc'h euz gwelet ha klevet : lavarit dezan : an dud dall a wel, an dud lor a zo pare, ar re varo a zeu adarre d'ar vuez. » — Goude pareans an den ganet dall, ar pennou bras etouez ar Juzevien a deu d'en

(1) S. Vaze XII, 25-28.

em voda en dro da Jezuz hag a c'houlenn digantan hag hen eo ar C'hrist ; Jezuz a respount :

« An oberou a ran en hano va Zad a ro testeni ac'hannoun ».

Pa ia Jezuz da ressusita e vignoun Lazar dirak an holl e lavar a vouez huel e roïo a nevez ar vuez da Lazar, evit ma teuo ar bobl, goude ar burzud, da anzañ eo digaset gant Doue e Dad. Ha setu perak an Ebestel hag a anaveze oberou Jezuz hag ar mennoz en doa o mestr pa rea e viraklou, an Ebestel dalc'hmat a ginnige an oberou-ze evel ar gwella, an nerzusa testeni euz divinite o mestr.

Gwir eo Jezuz en deuz tremenet var an douar-ma en eur ober vad d'an holl hag an darn-vrasa euz e viraklou a zo oberou a drugarez ; sklear hag anat eo ive, evelato, en doa c'hoant dre ar miraklou-ze diskuez oa Doue e unan deuet da vev etouez an dud.

IV. *Niver Miraklou Hor Zalver.* — Ouspenn ar miraklou displeget deomp ger evit ger, koulz lavaret, gant ar pevar Aviel e kavomp c'hoaz eun niver bras a bareansou great assamblez (S. Vaze IV, 23 — VIII, 16-17 ; XII, 15 ; XV, 30-31 ; S. Mark, I, 32-34 — III, 10-12 ; S. Lukaz, IV, 40-41 ; V, 17 ; VI, 18-19 ; IX, 11 ; S. Yann, XX, 30). — Hor Zalver a hade koulz lavaret ar miraklou var e hent, ha setu perak ar bobl a ioa dalc'h-mat bodet en dro dezant, daoust m'oa rust meurbet ar gelennadurez a roe Jezuz ha m'oa pennou bras ar bobl a eneb d'ar Messias.

Red eo ive sonjal ne falvezas morse gant Jezuz ober miraklou pa n'oant nemet evit seveni ar c'hoant en doa ar bobl da velet an traou-ze. Hag evelse Jezuz a respount d'ar Skribed ha d'ar Pharizianed. « Ar ouenn fall a dud-ma a c'houlenn eur merk ; n'he dezo ken merk nemet hini ar profet Jonas » (S. Vaze, XII, 31). — An Ebestel a c'houlenn ma tiskenna tan an nenv var kear-benn ar Samaritaned ! » Ha Jezuz a lavar dezo : « N'ouzoc'h ket ouz monez piou e sentit. » Ha ne reas van ebet ouz pedenn e ziskibien. (1) — Jezuz ne reas ket ken nebeut all ar miraklou o dije en eun doare benag miret outan d'ober bolon-

(1) S. Lucas-IX.

tez e Dad. Hag, evelse, ne reas ket ar miraklou a c'houlenn Satan an toueller da zeiz an dentasion (1) ; ne c'halvaz ket d'her skoazia armeou an Elez (2) ; ne ziskennas ket euz ar Groaz p'her goulenne ar Iuzevien (3).

V. *Miraklou e kenver traou ar bed.* — An avielerien a lavar deomp an dek mirakl great gant Jezuz var traou ar bed-ma. 1° An dour chenchet egwin e eured kana. 2° ha 3° Diou besketerez burzudus. 4° Ar gwall amzer torret. 5° Ar bale var ar mor. 6° Ar pez-arc'hant kavet e ginou a^r pesk. 7° Ar wezen-fiez dizec'het. 8° ha 9° Ar bara kresket abenn diou weach. 10° Transfiguration hor Zalver. — Hag an avielerien a lavar deomp pegen souezet e choume an dud o welet kement all.

VI. *Miraklou a eneb an diaoulou.* — E amzer ho Zalver benniget e ioa kalz a dud perc'hennet o c'horf, gant an drouk-spered, a iea e korf an dud keiz-ze dre 'n abeg m'oant klanv, pe c'hoas en eur greski ar c'hlenved hag en eur rei eur c'hlenved nevez. Lod anezo o doa kollet unan pe zaou euz o skianchou (S. Vaze IV ; XII, 22 ; S. Lukas XI, 14) ; lod all a ioa sounnet o izili, pe a goueze euz an droug-bras ; lod all a ioa diboellet ha penn follet ; lod all o doa a bep seurt klenvejou ; e Aviel sant Vaze e zeuz pemp skuer, en hini sant Mark, pemp all ; en hini sant Lukas ez euz seiz skuer euz ar pezh a rea an diaoul e korf eun den. — Awechou zoken, oa meur a ziaoul er memes korf. (4) Hag eun dra a zo souezus : er Galilee e amzer Jezuz, eo e kaver ar muia euz an traou-ze. Ha dre-ze e c'hellomp lavaret e tene ar c'hlenvejou-ze a berz an drouk spered en doa c'hoant evelse da enebi, ouz an Hini a zeue d'ober burzudou ken niverus dirak an holl. — An drouk sperejou a glaske awechou rei testeni da Jezuz : ha Jezuz a rea dezo tevel, o c'hasé kuit euz korf an dud hag evelse e tiskueze d'an holl oa mestr varno. — An Avielerien a laka eur c'hemm bras etre an dud perc'hennet gant an diaoul hag ar glanvourien. (5) Hor Zalver a

(1) S. Vaze IV, 3-6. S. Sulas, IV, 3-9.

(2) S. Vaze XXVI, 53.

(3) S. Vaze XXVII, 40-42 ; S. Mark, XV, 32.

(4) S. Vaze, XII ; Mark, V ; XVI ; S. Lukas VIII, XI.

(5) S. Vaze XV, 28. — Lukas, IX, 43.

gelenn e Ebestel var an dra-ze hag a ro dezo ar c'halloud da gas an drouk-sperejou euz korf an dud. (1)

VII. *Pareansou.* — Ar re-man eo ar miraklou an niverusa. Ouspenn ar pareansou am beuz komzet anezo e kavomp en Aviel: 5 pareans evit an dud lor; 4 evit an dud sounnet o izili; 1 evit an den a ioa c'houezet gant an dour; 1 evit eur vaouez a golle goad; 1 evit an den a ioa sounnet e zorn; 1 evit eur vaouez kroumet; 1 evit eun den glazet ha 7 gweach all evit klenvejou all. Lod euz ar pareansou a zo great gant eur ger, lod all gant eur merk benag; awechou hor Zalver a grog er c'hlanvour pe a ro dezan eun dra benag da ober. Meur a bareans a zo great euz a bell, lod all a zo great e kenver ar re a c'hell kregi e dillad Jezuz. Hag hor Zalver a roas d'E Ebestel ha d'E ziskiblien ar c'halloud d'ober eveldan miraklou ha pareansou mirakulus.

VIII. *Ar Resurreksionou.* — An avielerien ne gomzont nemet euz teir resurreksion; hini mab an intanvez Naïm (2); hini merc'h Jair (3) hag hini Lazar (4). Kredi a c'heller tenna euz komzou Jezuz da ziskibien Yan Vadezour « Ar re varo a deu adarre d'ar vuez, » e lakeas ouspenn an tri ze da zevel euz o beziou ha diskouez a reas, en eun doare mantrus ar c'halloud en doa var ar maro oc'h en em resussita e unan.

IX. *Miraklou great abalamour da Jezuz.* — Meur a virakl all a zo bet great abalamour da Jezuz, daoust ma n'int ket bet great gantan e unan. — Etouez ar miraklou ze eo red lakât apparisionou an Elez meur a dro epad e vuez (4 e Aviel sant Vaze; 1 e hini sant Mark; 4 e hini sant Lukas; 1 e hini sant Yann); — Ar stereden burzudus a welas rouaned ar Zao Heol; — Mouez Doue an Tad evit badiziant Jezuz, evit e dransfigurasion hag en Templ; — Ar Spered Santel o tisken dindan furm eur goulm; pallen an Templ roget; Ar c'hren-douar hag ar roc'h frailhet; hag ar beziou digoret hag ar re varo savet euz o bez hag a ia dre gear Jerusalem.

(1) S' Mark, I, 25, IX, 27-28 — S' Vaze XII, 43-45 — S' Lukas, XI, 24-26, IV, 35 — S' Vaze X, 1; Mark, VI, 7 — Lukas IX, 1.

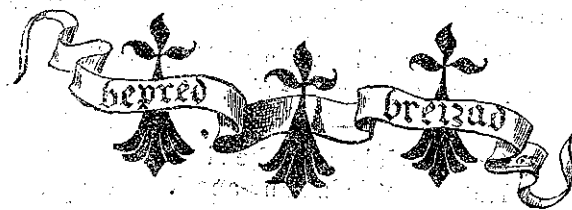
(2) S' Lukas VII, 11-17.

(3) S' Vaze IX; Mark V; Lukas VIII.

(4) S' Yann XI.

Hag an holl miraklou-ze a gemenne d'ar bobl a Israël oa Jezuz mab Doue, a lavar deomp-ni ive ar memes tra goude naontek kant vloaz. Rag ar wirionez ne gosa ket. N'oun ket s'roc'h o deuz bevet Lois XIV, Henri IV, Charlez ar Bras (Charlemagne), Konstantin ha Sézar-August, eget n'eo bet great ar miraklou-ze. Dre-ze e lavaran: nac'h ar miraklou, a zo nac'h Doue e unan; nac'h miraklou an aviel, a zo diskuez ne c'heller kredi netra euz an traou tremenet. Miraklou an Aviel a zo ken gwir ha gwiroc'h eget kalz traou all hag a greder goulskoude; an testiñ a zeu anezo e kenver divinite Jezuz Krist a zo start meurbed. Hag en eur achui e c'hellan lavaret deoc'h ar c'homzou-ma a skrive d'e vab an aotr. d'Aguesseau, eur barner brudet bras en XVIIIe kantvet: « An neb piou benag, emezan, en dezo sonjet ervat e kement a ziskuez ar miraklou, hennez a gavo n'eo ket hebken gwelloc'h, mes eo ive easoc'h kredi eget choum heb ober; n'eo ket easoc'h diskar gwirionez ar relijion gristen, eget na zeo lavaret n'euz bet na Sézar nag Alexandr. »

F.-M. MAZÉAS.

Ar medisin. — Goudeze e vezo red d'eoc'h lakât brenn en eul laoueriad zour ma c'helle en em voalc'h ebarz penn-kil ha troad.
Gwreg ar c'hlanvour. — Brenn, aotrou, n'omp ket tud a leve mar kirit: evelâto hon deus peadra awalc'h c'hoaz da brena bleud na n'eo ket brenn hebken en doare-ze eo!

Janned. — Ya! ya! Intron, fresk beo eo ar viou-ze, rag ma ne vijent ket bet am bije o c'haset da Paris.

Da wreg vad gwella gwisiegezh
 Eo gouarn mad he ziegezh.

Gwreg a labour en he zi
 Ne ves ket kalz hano anezi.

N'eus tiegezh
 Hep buanegezh.

Pa vez brasa ar brezel, e ves tosta d'ar peoc'h.

N'eus nemet eur banne dour
 Etre neat ha loudour.

Bragou kenta Kelly

Kelly a ioa eur morian bihan deus eun enezen vras, a vez great Madagascar anezi a zo duze pell, en kreiz ar mor; hag a zo brema d'ar Frans; pa deuas var an douar e oa ker fallik, ken disterik ma sonjas e vam ne dalle ket ar boan kemeret labour gantan, rac ne vije morze mad da netra, hag e reas evel ma oa neuze ar c'hiz er vro, hag evel ma rea ar mammou all ne blijte ket o bugale d'ezo: Eur vintinvez e lakeas ar pôtirik e kreiz ar venojen vras a heullie bandennadou eujenned pa vezent kaset da beuri d'ar c'hoajou a ioa eno en kichen. En pad an deiz ar bugelig kës a ruillas hag a ziruilas dre ar venoden evel eur voulig; da genta e krie fors, mes allas prest e oa ker raouillet, ken simplik, ma ne c'helle mui krial; mes tra eston ha burzudus, dious an nos e oa beo c'hoas; hag hini ebet deus an eujenned bras a ioa eat abiou eno n'en devoa lakeat e dreid varna. Pa velas an dra-ze, ar vam a sonjas evelato p'eo gwir an eujenned o devoa hen espernet e vije marteze mad d'eun dra bennak, hac e tigasas anezan ganti d'an ti.

Kelly a vevas, mes va Doue ne oa ket bras an tam anezan, ha penaoz a gaf deoc'h e vije na bras na lard gand patates ha manioc bep pred: dious an nos e veze tôleet e klud ar yër var eun dournad kolo anter vrein: pa gommansas bale ez ea el leac'h ma kare, den ne dôle eves outan; er vro ze d'an ampoent ze, ha breman zoken a gredan n'edo ket ar c'his da wiska ar vugale, lesket e vezent da redet en noas perpil nemed e veze eun tammik gouriz en dro d'o c'hreiz; mam Kelly he devoa lakeat dezan ive eur gouriz gwen, mez biskoas ne oa bet na goalc'het na chenchet; e c'hellit kredi noa ket chomet gwen pell: breman e koueze a dammou ha den ne zonje rei eun all dezan.

Pa vele ar pôtr kigerien o tremen, gant o eujenned evit beza lazet ha kinniget en sacrifis d'an doueou faoz, ez ea d'o heul: avechou e veze lavaret dezan rei eun tamik sikour d'ar c'higer hag evit e boan e veze sklapet eun tamik kig benak oontan, neuze avat e veze fougennan; kemeret a rea eun ibil koat da fourra en e dam kig hag

e roste anezan el leach ma kave tan ; p'en deveze hen drebet e frote e gof en eur c'hoarzin hag e lavare : « ar c'hig zo mad avat. »

Eun devez ec'h en em gavas en keriaden Kelly eun den hac a ioa gwen e visaj, e zaoulagad a ioa dous ha trist, eun toullad tud a ioa ouz e heul hag a zouge a bep seurt traou, kasedou bras, benviachou, hag an dud ze a lavare « va zad » d'an den gwen ; eur misioner oa, ar c'henta a oa bet gwelet er vro bell-ze. Hor potrik, n'en devoa netra da ober e doug an deis nemed sellet ha c'hoari, a ieas da heul ar vanden dud ze da c'houzout da ober petra oant deut.

Gwelet a reas anezo o tizama an traou a zougent en eur blenenig a gafchont en kichen eur c'hoat bras, neuze e pilchont gwez, e faoutchont anezo, ha gant ar plench-ze e savchjont eun tam lochen, a ioa goloet gant skourrou ha stroues ; en kreis al lochen e oue great eur bern douar karre, var gorre e oue lakeat deliou ledan ha goudeze eul linsér wenn ; en daou du e fourcher en douar diou c'houlouen var elum ; pa oa prest an aoter an den gwenn a lakeas var e zae zu eur zae all gwenn kann ha var c'horre c'hoas eun all kaer alaouret. Kelly a zelle ous an traou, mantret, e vis en e chinou ha dispourbellet e zaoulagad ; pa velas an tad oc'h ober sin ar groas, o sevel e zaouarn pa lavare *Dominus vobiscum*, hac o lavaret pedennou an oferen, e tilampas kuit mar gouie ; « henez avat, emezan, a zo eur sorsér bras », hag edoug an deis ne gredas mui tostât ; antronoz avat ankouna-c'heat gantan e spoutaden edo adarre en kichen al lochen o suna e vis, pa en em gavas an tad en e gichen ; credabl e vije bet tec'het m'en divije bet amzer, mes an den gwenn a lakeas e zourn dezan var e benn hag a frote ar penn druillet ze en eur zellet ous ar morian bihan gand kement a zousder hag a garantés, ma n'en devoa henman mui a c'hoant tec'het ; ar c'hrouadur paour bete neuze den n'en devoa taolet evez outan, den n'en devoa e garet, hag an tad a ziskoueze joa outan ; ar paotrik paour a velas an dra-ze dioustu, hag a roas d'an den gwenn holl garantés e galon, ha kalz karantes a ioa er galonig ze, rag beteg neuze n'en devoa ket he foranet, pa zeo guir n'en devoa karet den ebed c'hoas.

Pa oa achu ar chapel, ar misioner hag e dud a en em lakeas da zevel eur c'hardi pe gabanen all : henman oa an ti-skol ; an holl bôtred deus ar gerriaden a ioa galvet da vont di, ha Kelly a ieas ive da heul ar re all ; eno avat en devoa eur zouezen ; hen ar paoura deus bugale ar gerriaden, hen hag a veze aré atao elleac'h ma tigoueze, a veze gouzanvet er skol, ouspen zoken, lôsket e veze da azeza var ar bankou, ha da boent ar pred en deveze e lod evel ar re all ; ne c'helle ket kompren mad eun dra ken dis-henvel dious ar pez en devoa gwelet beteg neuze, ar pez a gompren avat eo ez oa karet gant an tad hag ar mestr skol hag e oant mad evitan ; teuler a rea eves deus ar pes a lavarent ha senti a rea outo. Evit doare er c'horfik dister-ze e oa eur spered lem ha bolontés vad, rac aben eun nebeud miziou, Kelly ar bihanna deus ar skol en em gavas er penn araok deus ar skolaerien.

Eun devez ar mestr skol a lavarás d'e bôtred e vije fougé ennaü ma karfent lavaret d'o zud lakât dezo pep a vragou da zont d'ar skol ; en dro-ma hor c'hanfart bihan a zirollas da c'hoarzin ; biskoas n'en devoa klevet netra ken drol. Lakât eur bragou ? Deus a beleac'h diana en divije eun dra ken kaer ze ? Evitan kaout eur bragou a ioa beza pinvidik mor ; ne oa er gerriaden nemet tri hag o divije brageier ; ar chef en devoa unan, ha ne lakea nemet diou pe deir gwech ar bloas, gant ar mestr skol e veze unan atao, o nak henez a dlíe beza pinvidik ; ha gant an tad marteze e oe unan ive dindan e zae zu, ia, mes an tad a ioa eun den gwenn, hag ar re wenn a ioa tout tud pinvidik a zonje ar pôtr ; evitan e c'hellet credi a gendalc'has da redet dizolo kaer e grochen dindan an heol bero ; e durbanik a hispilloune en dro dezan evel eun tam pillou.

Eun tachad a ioa m'oa digouezet ar misioner er vro, pa oue digaset dezan eul lizer deus kear benn an énezen ; peurlíesa e veze trist, mes pa en devoa lennet al lizer e teuas da veza laouen ; musc'hoarzin a rea outan e unan ; en devez variere'h e oue gwelet eun toullad dougerien o tigouezout, ganto daou gassed bras ; an tad a lavarás lakât anezo en unan deus al lochenou ; neuze gand pres ez eas da gerc'hat eur morzol da zigeri ar c'hassed brasa ; ar baotred a en eun vodas holl en dro, ha Kelly ar

bihanna a en em zilas evel eur gaërel er penn araok ; na kaëra tra a velas pa oue lamet ar golo ; eun itroun gaer a ioa eno gourvezet, he bisach ruz wenn, eur zae c'hlas ganti ac eur voal wenn, bordou aour d'ezo ha bokedou aour dreizo, var he fenn e oa eur gurunen aour ivez : ha neuze var he breach e oa eur pôtrik koant, koant evel an heol, var e vleor melen friset e oa eur gurunen aour henvel ous hini e vam, mes avat n'oa gantan na sae, na bragou ; eur gouriz alaouret hebken en dro d'e anter ; Kelly a welas an draze dioustu ha kerkent e sonjas enna e unan : « Sell 'ta, ar pôtrig-ze zo evel-don-me ive ; n'en deus bragou ebet ; e c'houris avat zo kaër, » hag e sellas truezus ous e hini a goeze a dammou ken koz oa.

An tad a lavaras d'ar vorianed vihan oa an itroun gaer ze patrom mam Doue, hac ar bugel a ioa ganti var he breac'h oa Jesus he mab, mab Doue ive, e oa he hano ar Werc'hez Vari hac e karie kals ar vugale, dreist holl ar re a ziskoueze joa ous he mabig Jesus ; lavaret a reas oa digaset an Itron gaer ze deza gant eur vaouez vad euz e vro evit ma c'helje ar vorianed vihan deuz Madagascar anaout ha pedi Doue hac e Vam Santel.

Goude an tamig prezegen-ze, an tad a lavaras d'ar bôtred lakât er chapel ar c'hased a voa bet ar Werc'hez ennan ; er c'hoat e oue kavet boudou gwez ha bleuniou d'e c'holo ; pa oue kempennet koant, ar misioner a lakeas varnan evel var eun tron an Itron gaer hag he mabig ; pa oa achu al labour, ar vugale gand ar foug e ioa enno n'oant ket evit miret da zansal ha da sklakal o daouarn da ziskouez o levenes.

En derves varlerc'h an tad a zigoras ar c'hased a ioa lakeat er goudor da c'headal ma vije amzer d'hen digeri, ha klaoustre ne zifinfoc'h ket petra ioa ebars ; brageier, va zud, ia anter kant bragou gwenn kann, pep a hini d'ar bôtred a ioa er skol.

Kelly o gwelas buhan, rag en dro-ma adarre e oa e fri er penn araok hag e galonik a lamas gand joa pa ginigas an tad dezan eur bragou gwenn just dious he vent mez e-pad ma wiske ar botred all o re en eur ioual fors evit diskouez o joa, ar pôtrik paour a ioa evel sabatuet ; sellet a rea ous e hini gand tenerdigez an dour en e zaoulagad

ha gand e zaou zorn en dalc'he en ear pella ma c'helle dioutan gand aon d'her sklabeza.

Brema 'ta oa pinvidik mor, p'en doa eur bragou ; ken pinvidik ha chef ar geriadenn, ken pinvidik hag an tad hag ar mestr-skol. Kerkent ha ma c'hellas en em denna euz a douez ar botred all e zeas d'ar red da guzat en eur c'hornik distro didan ar gwez bras, hag eno neuze e unanik e loskas da zirol ar joa a leunie e galon : c'hoarzin a rea, lempel, dansal, pokat a rea d'e vragou, hen teuler a rea en ear, p'en deveze e dapet e poke dezan adarre en eur ouela hag en eur c'hoarzin var eun dro. Ha setu a greis tout e teu eur sonj en e spered ; en derc'hent, an tad en devoa lavaret d'ezo, pa oa tud an Europ ken mad evito, int i ive a dlle beza mad ha trugarezus, dioueret gant joa pa veljent tud paouroc'h egeto ; p'en devoa klevet an dra-ze Kelly a sonjas ne zelle ket ountan ar c'homzou-ze peo gwir n'en devoa bet biskoas netra en e hano, mes brema avat oa pinvidik, eur bragou en devoa, hag ar pôtrig bihan a ioa a-hont er chapel gand e vam, n'en devoa bragou ebet ; ne jom ket da varc'hata, en eur redaden ema e kichen dor ar japel, digor oa, sioul ez a ebars, tenval oa dija ha den ebet dre eno, en eul lam ar pôtr bihan a zo var ar c'hased moa varnan ar Werc'hez, hag o sevel uhella ma c'hell var begou e dreid e klask gwella ma c'hell lakât ar bragou d'ar mabig Jesus ; kaer en devoa n'oa ket huel awalc'h ; poania a rea da zevel huelloch.

Skrimpat a reas ous ar Werc'hez ; edo o vont da dizout treid ar mabig Jezuz pa glevas an or en devoa serret var e lerc'h o tigeri a frap, spountet holl ar c'hrouadur paour a riklas buhan d'an traon hag a gouezas a fatakleo var an douar ; an tad eo a ioa deuet er chapel ; pa glevas trous ar pôtr o koueza ez eas buhan da velet petra ioa a neves. Kaout a reas Kelly baour var an douar o ouela fors hac o sec'ha e zaëlou gand e vragou gwenn : an tad gand eur voues grons a c'houlennas ountan petra rea eno ; ar bugel en eur ouela goasoch c'hoas a lavaras : « c'hui poa lavaret deomp p'hon divije eun dra benac rei » d'ar reo divije ezom ; pôtr bihan an Itron gaer n'en deus » bragou ebet, me'm eus c'hoant da rei va hini dezan, a ne » gemer ket anezan diganen. »

An tad a deuas an dour en e zaoulagad o velet kaloun

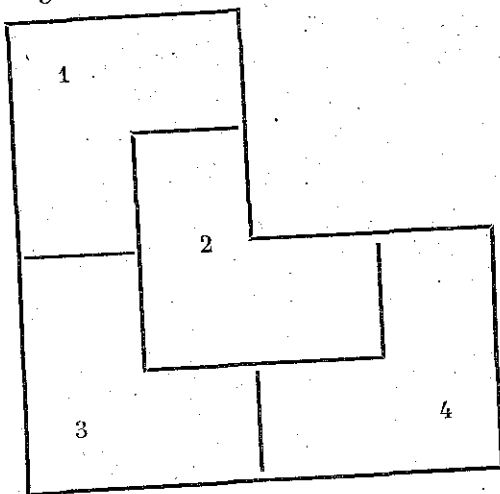
vad ar morianig anter c'houez-ze ; kregi a reas en e zourn d'her c'has gantan d'e lochen ; eno e lavaras dezan n'en devoa ket ar mabig Jesus ezom deus e vragou, e c'helle e wiska pa voa roet dezan ; ar potr a zentas dioustu ; rodellet holl oa ar bragou paour ha glebiet gand an daelou, n'eus fors p'en devoa e lakeat e kave dezan n'oa den ebed var an douar ken kaer ac hen. Kelly a gendalc'has da zeski ha da veza fur ; prest goude e oue badezet ; brema e ma en eur skol vras o teski, ha sonj mad en deus da wiska eun deis eur zaë zu evel hini an tad en deus her c'haret da genta, hag en deus desket dezan karet Doue ac e Vam Santel.

*Tennet divar listri misionerien gand
M. A. Abgrall.*

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennou miz Maë

- I. — Ar bisac'h a vez leuniet dre e greiz hag an anduilhen dre he daou benn.
 II. — Eur c'hef pe eur c'hontouar.
 III. — Eur c'hilhog.
 IV. —

O deus kavet peder respont :

J. ARZUR.....	Plouvian.
YV. LE DGEUFF....	Triagat.
J.-M. MARCHAND.	Briec.
Marcell. KERBRAT	Loc-Eginer.
FR. KERDRAON....	Landeda.
Hervé LE BERRE.	Landrévarzec.
J.-M. PERSON.....	Guiclan.
YV. BALCON.....	Plouzévédé.
YV. CONQ.....	Landunvez.
OL. LE VAILLANT.	—
YV. DANTEC.....	Sant-Nouga.
YV. PRIGENT.....	—
M. SALAUN.....	—
F. LAVANANT.....	Kernillis.
Ph. PONT.....	—
J. HERRY.....	Lanhouarne.
J.-M. NICOL.....	Plougonvelen.
J.-M. CORRE.....	Loc-Eginer.
J.-Y. LE BRAS....	Lambaol-Wimiliau.
H. MANUEL.....	Guiler.
J. MINGAM.....	Sant-Thonan.
F. PELLEN.....	Plouguin.
Marg. RAGUÉNÈS.	Milizac.
F.-M. JACOB.....	—
A. PERON.....	—
J. KERLOSQUET..	—
G. LOUARN.....	—
J. FOURN.....	—
Jos. CARIOU.....	Pouldreuzic.
P. MICHELET.....	Sant-Evarzec.
P. GOURIOU.....	Plougonvelen.
HON. LE HR.....	Plouneour-Trez.
J. STEPHAN.....	Plouarzel.
F. BOULC'H.....	Sant-Nouga.
M. CUEFF.....	—

O deuz kavet teir :

Jos PINVIDIC.....	Gwicar.
M. APPRIOU.....	Landeda.
J.-L. ROUÉ.....	Saint-Néven.
J. LE ROUX.....	—
J. GUILLERM.....	—
J.-Y. ROUDAUT.....	—
F. BODENNEC.....	Goulven.
J.-F. BÉCAM.....	Guiclan.
H. MOULLEC.....	Landudec.
Chf. SALOU.....	Plouneour-Trez.
Aug. KERLIDOU...	Plouzéniel.
J.-L. LE GUEN....	—
J. SALAUN.....	—
M.-Y. CARDINAL..	—
C. BOULC'H.....	—
E. BOTHOREL....	Loc-Melard.
F.-M. BOTHOREL..	—
F. ROIGNANT....	—
OL. PELÉ.....	Lannilis.
F. CORRE.....	—
A. DAUDAL.....	Elliand.
G. LE REUN.....	Plabennec.
J. TOULLEC.....	Coat-Méal.
F. CAROFF.....	An Trehou.
G. KERJEAN.....	Lanildut.
M. MORVAN.....	—
P. MORVAN.....	—
Anda GUENAN ..	—
H. AUDREZEN ..	—
A. KERJEAN ..	—
M. FOURDILIS ..	—
M.-A. C.....	Plouguerne.
F. JAFFRÈS	X
XX	Mahalon.

Divinadennou miz Even

- I. — Unan am euz
 Unan en deuz
 An daou a deuz
 An daou zo tri
 C'hellit kredi.

Savet ha digaset gand. L. D. Lokournan.

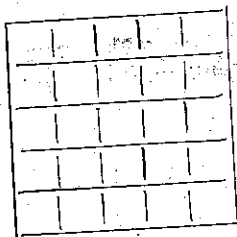
- II. — M'em eus eun ti e Porspoder
 Stum ti n'en deus, na stum moger,
 Ha n'eus bet den ouz hen ober.

Digaset gand J. Y. Rioual, Plouzane.

III. — Petra c'heller, da ober gant netra ?

Digaset gant H. Gloaguen, Mahalon.

IV. — Lakit ar chiffrou 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, e pemp karre var nugeat stag ha stag evel ar pemp var nugen a zo aman skoaz ha skoaz, unan e peb hini, en eun henvelep doare ma kavoc'h atao 65 e peb renk, pe c'houi a gonto ho chiffrou eus an eil tu, eus an eil korn, pe eus an eil penn d'egile,

Digaset gant G. Le Reun, Plabennec.

Digas ar respontchou hag an divinadennou neves a gorfet ha n'int ket bet moulet c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant Nouga, dre Blouzevede, er pemsek dez kenta goude ma vezo digouezet ar C'hannad er parresiou.

An 12^a a vezo bet alies a o hano, e seiz miz kenta ar bloaz-man, e kevren an divinadennou, o devezo prizioù da c'houel ar Bleun-Brug, e miz gwengolo a zeu ha ne vezo ket mez o gwelet.

Feiz ha Breiz

Kannad Misiiek ar Vretoned

Gouel ar Bleun-Brug

12 A VIZ GWENGOLO 1912

I. — Prizioù evit ar vugale

Prizioù kaer a vezo rannet etre ar bôtred hag ar merched bihan a ouezo gant ar gwella

a) Trei e galleg ar gwerzioù-man :

Kanaouen an eosterien

Kanomp, kanomp, mam ar vuez
An douar sakr, hor magerez,
A ro d'eomp bara heb paouez
Kanomp, kanomp, mam ar vuez.

Kanomp holl ar roue dispar,
A grouas hor mam an douar,
Da rei frouez evel ma kar
Kanomp holl ar roue dispar.

Doue krouer,

Doue mirer,

Deoc'h-c'houi ar c'hloar, mestr bras ar bed

Var hor sikour

En hol labour

O Doue mat bezit bepred.

O Tad eus an nenv ni ho ped,

Tal hoc'h aoter perlezennet

Gant ar c'hlizen,

Da rei ho krasou benniget,

Epad o dêrveziou kalet,

D'ar vederien.

Er meaziou e mesk an trevad,
 Epad ma vimp o labourat,
 Ni ho meulo
 E kreiz danjeriou ar vuez
 C'houi gemero ouzomp truez
 Hag hor sãlvõ.

Tennet divar **Mouez ar Goad.**

b) Trei e brezõneg ar pennad gallek-man :

La ferme bretonne

La ferme bretonne est encombrée par le mobilier.

Les meubles donnent asile à toutes les poussières ; ils ne sont que très rarement lavés ; désinfectés jamais.

De tous les meubles, il en est un dont la transformation sinon la disparition est souhaitée par tous les hygiénistes : c'est le lit clos. Il se trouve au rez-de-chaussée ou à l'étage. Il est à ciel ouvert ou à ciel fermé. Dans ce dernier cas il supporte tout ce qu'il y a de rebuts (ferrailles, vieux linges, bois, etc). Qu'il ait plus ou moins de 2 mètres de long, plus ou moins de 1 m. 50 de large, il est antihygiénique.

Faire ce lit est chose peu commode, on comprend donc qu'on s'abstienne de l'aérer, de le désinfecter. Il a tous les inconvénients possibles, et il n'est pas un médecin qui ne demande sa disparition. Que de tuberculoses se sont transmises par lit-clos ! Que de maladies contagieuses !

..... Il faudrait aménager dans toute ferme une pièce avec fenêtre, cheminée, lit de fer, murs, plancher et plafond lavables, qui servirait de chambre pour isoler tout malade. On ne verrait probablement plus de ces familles disparaître par contagion réciproque dans des maladies infectieuses.

On excluerait de cette pièce, comme des autres d'ailleurs, toutes draperies, rideaux, corniches, tapis, placards, etc. Les murs seraient enduits à la chaux. Les dépenses faites pour les réformes hygiéniques constituent un argent bien placé.

Docteur Louis DUJARDIN.

II. — Prizioù evit an dud yaouank

Prizioù kaër a vezo rannet etre ar bôtred hag ar merc'hed yaouank a zestumo ar pezh a gavint sanailhet c'hoaz e spered ar re goz divar benn ar *Revolusion vras* er beg-douar-man.

III. Prizioù evit ar re a oar diouz ar gwerzioù

Ar *Finistère pittoresque*, daou levr, kentelius kenan evit ar pezh a zell ouz ar vro, ha leun a daolennou koant, a vezo kinniget d'an hini a zavo ar zon nevez kaëra *var ar pezh a garo*, dek koublad enni d'ar muia. Ar ganaouen-ze a vezo barnet diouz an ton ha diouz ar c'homzou.

IV. Prizioù evit al labouriou-dourn

Prizioù a dalvoudégez a vezo rannet etre ar re a raio ar *c'hoeffou braoa e giz Breiz-Izel* ; koeffou hebken eo a leverer, arabad eta dont da ziskouez traou all er bloaz-man.

V. Prizioù evit ar c'han

Les chorales et solistes qui ont le désir de se présenter au concours de cette année à Saint-Vougay, lors des prochaines fêtes bretonnes, sont priés de se conformer à ce qui suit :

A

CHORALES

1° *Morceau imposé.* — *Bro goz ma Zadou*, (2 couplets). Pleine liberté de chanter à l'unisson ou en parties. Avec ou sans accompagnement de piano ou d'harmonium.

2° *Morceau libre.* — (2 couplets). Mêmes conditions que pour le morceau imposé. Les sociétés qui chantent en parties ont tout avantage à agir de même pour le morceau libre.

B

SOLISTES

1° *Solistes musiciens* : — *Morceau imposé* : « *Dalc'h-sonj, o Breiz-Izel* » (2 couplets), *accompagnement imposé au piano*, d'après l'harmonisation de M. Duhamel « *Kanaouen-nou Taldir.* »

2° *Solistes, chanteurs d'instinct* : — Une chanson populaire, *inédite* autant que possible. *Accompagnement libre.*

C

A un moment fixé, soit avant, soit après la représentation bretonne du soir, le chant *Bro-Goz* devra être exécuté par toutes les chorales réunies. — Pour éviter tout désagrément, ce chant sera exécuté cette année-ci à l'unisson et accompagné par la musique de Trézilidé.

N. B. — Il est entendu que tous les chants seront exécutés en langue bretonne uniquement. — Tout chant qui dénotera une facture étrangère à la note bretonne sera impitoyablement écarté.

Les directeurs de chorales qui désirent posséder le *Bro goz ma Zadou* à 2, 3 ou 4 voix, peuvent s'adresser à M. Guillermit, professeur de musique, 7, Grand'Rue, Brest, en spécifiant bien clairement la composition de leurs sociétés.

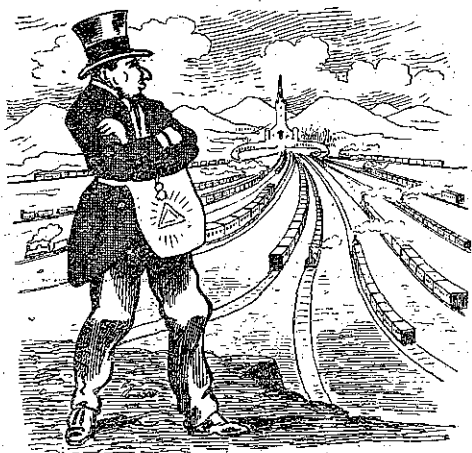
On trouvera aussi à l'imprimerie de M. Jaffrennou, à Carhaix, et à des conditions très avantageuses, le *Bro goz* « couplets à l'unisson, refrain à 2 voix, harmonisation et accompagnement de M. Duhamel. » S'adresser directement à M. Jaffrennou. — Dans ce recueil se trouve d'ailleurs le *Dalc'h-sonj* imposé aux solistes musiciens. Ces derniers ont le libre choix de l'accompagnateur. S'ils se trouvaient à court pour cela, ils peuvent s'adresser à M. Havas, recteur à Trézéhidé. Il en est de même des chorales.

Pour éviter de l'encombrement et pour le bon ordre, nous invitons les directeurs de chorales d'adresser le plus tôt possible leur adhésion à M. l'abbé Guillermit, de Plougastel-Daoulas. Ils auront l'obligeance d'indiquer la composition des chorales, en spécifiant si l'on sera accompagné ou non, à l'harmonium ou bien au piano.

Les solistes musiciens sont dans l'obligation de se faire inscrire soit directement, soit par les directeurs des sociétés.

Les autres solistes auront tout avantage à le faire également. Ils seront appelés dans l'ordre d'inscription.

AR FRANMASON DIRAK PELERINACHOU LOURD

— Diskaret hon deus ar groaz er skolioù, en hospitalioù ; leaned ha leanezed a zo bet skubet eus o c'hoenchoù ha kaset d'an harlu. Mat, keit da n'hon devez ket lakeat hor c'hrabanou war burzudou Lourd n'hon devezo great netra vat ebet !!! . . . .

Resurreksion Hor Zalver Jezuz Krist

Ar brasa, ar souezusa, euz miraklou Hor Zalver Jezuz Krist eo, a dra-zur, e resurreksion e unan. En eur rei a nevez ar vuez da vab intanvez Naïm, da verc'h Jair ha d'e vignoun Lazar, Jezuz en doa diskouezet en doa var ar maro eur c'halloud mantrus ha ne zerea nemet da eun Doue ; an dra-ze a zo bet sklearoc'h hag a galz goude ma reas Jezuz d'e ene distrei en e gorf ha ma savas euz ar bez leun a vuez d'an trede deiz goude e varo.

N'euz ket eta eur mirakl brasoc'h eget mirakl resurreksion Hor Zalver, n'euz ket eun testeni nerzusoc'h eget hennez euz divinite Jezuz. Gwelomp eta er miz-ma petra dleomp sonjal euz resurreksion Hor Zalver Jezuz Krist.

I. — Hor Zalver a zo bet maro

Hor Zalver Jezuz Krist a zo bet staget ouz eur groaz hag a zo marvet varni : setu eur wirionez ha n'eo ket bet dislavaret adalek penn kenta an Iliz, zoken gant enebourien touet Mab Doue, ar Iuzevien hag ar baïaned. Mirakl resurreksion Jezuz a zo ken souezus, ken nerzus ive, ma zo bet klasket e pep doare nac'h anezan, pe da vihana teuler varnañ ar brasa tenvalijenn evit gallout terri nerz an testeni a zeue anezan ; an dra-ze n'eo ket souez evidomp. Eun dra avat hag a ro nec'hamant d'in, pa sonjan, eo gwelet ar Sanhedrin (lezvarn ar Juzevien), ar rabbined (doktoed al lezen-goz), ar skrivanerien ar brudet a euz ar Grès hag euz Roum, o tevel pa oa ken eas dezo lavaret : « Penaoz e viche bet resussitet an den-ze, p'eo gwir n'eo ket marvet ? »

Pa lennan an divizou a zo bet etre ar gristenien kenta hag ar baïaned, e welan sklear hag anat n'oa menek ebet euz ar wirionez-ma : « Jezuz a zo maro ! » An eil rum hag egile a grede start an dra-ze.

Penaoz, e gwirionez, gallout nac'h oa maro Jezuz ? — Testou awaloc'h a zo evit lavaret oa maro. — Ar Werc'hez Vari, ar merc'hed santel a ioa ganthi, sant Iann, Nikodem ha Joseph Arimathi, setu an testou kenta. Distaga a

reont ar c'horf maro euz ar Groaz hag hen diskenn a reont gant ar brasa dousder hag ar brasa respët hag e lianont anezan. Tenna a reont gant evez an drein spërn euz penn Jezuz, gwalc'hi a reont dezan e c'houliau hag enno e skuilhont louzou c'huez-vat. Evito douetans ebet, Jezuz a zo maro.

Testou all a zo : hag ar re-ma a zeu en hano al lezvarn hag ar gouarnour. Ar c'hiz oa neuze : korfoù ar re varo a dlie beza sebeliet araok gouel Pask ar Iuzevien, a ioa da zadorn antronoz Gwener ar Groaz. Ar Sanhedrin a c'houlennas digant Pons-Pilat kas soudarded da beur-laza ar re a ioa bet staget ouz ar Groaz. Ar zoudarded a dorras o diwesker d'an daou laër ha souezet e choumont o welet oa maro Jezuz ken abred ; evit beza surroc'h, unan anezo a grog en e woaf (lans) hag a zank anezan e kostez Jezuz : hag euz ar gouli e redas dour ha goad. Jezuz a ioa maro ha maro-mat.

Ouspenn a zo : Jezuz en doa lavaret : « Diskarit an templ-ma (templ e gorf) hag e tri dervez m'hen savo a nevez ! » Ar Iuzevien o doa dalc'het sonj a gement-se : aoun o doa ne zeufe an diskibien da laërez korf o mestr evit rei goudeze da gredi oa resusitet Jezuz. Ha leac'h hon deuz da gredi oe taolet evez mat var mignoured Hor Zalver epad m'edor o liana anezan. Ar zoudarded, tud ar polis, a zo e kichen ar bez pa lakeer ennan korf Jezuz, ha kerkent a ma zeo diruilhet ar mean evit stanka ar bez, tud ar polis a laka ar ziell varnezan. N'eo ket awoalc'h : gwardou a zo lakeat a bep tu d'ar bez hag-eno e tleont choum noz-deiz beteg an trede dervez. Brema avat e vezo diez meurbed lavaret o deuz an Ebestel sammet Korf o Mestr.

Jezuz eta a zo marvet euz ar memez maro hag an dud all. Hag abalamour da-ze n'euz bet lavaret nemet daou dra : pe eo resusitet Jezuz, pe : m'ar deo bet kavet goullo ar bez eo abalamour an Ebestel o doa sammet Korf o Mestr. Klevit petra lavar an dud difeiz : « An Ebestel, emezo, o deuz en em glevet evit samma Korf o Mestr : pep tra a vo mat evit an dra-ze : dont a reont a benn da drompla ar gwardou ha neuze e lakeont ar brud da redek eo resusitet Jezuz : hag ar bobl, a zo dare da gredi pep tra, a gred an dra-ze ; ha goulskonde komzon

an Aviel, ma seller piz outo, a zo diez awalc'h da entent ha red eo beza var evez outo. Ma viche bet resusitet Jezuz, eleac'h en em ziskuez hebken d'e ziskibien, daoust ha n'oa ket red dezan en em ziskuez er synagog, da holl gear Jerusalem, d'e enebourien evit dislavaret anezo. »

Petra lavarô ar c'hristen mat ? Selaouit ! Resurreksion Hor Zalver a zo diazezet var testeniou start meurbed ; red eo beza passe fur-zot evit kredi eo bet sammet Korf Jezuz gant an Ebestel ; n'euz netra en Aviel — enno o fevar entetit mat — ha ne viche ket eun testeni euz resurreksion Jezuz ; — en deuz Jezuz roët euz e resurreksion testeniou awoalc'h hag an testeniou-ze a zo ken talvoudus hirio ha gwech all ; — hag evelse resurreksion Hor Zalver a zo ar mean diazez euz divinite Jezuz hag euz ar relijion en deuz savet.

Displega kement-se deoc'h e berr gomzou : setu va mennoz brema.

Perak e kredan-me eo resusitet Jezuz ? — Her c'hredi a ran : 1°) abalamour ama e kavan testou ha ne c'heller ket dislavaret, rak int a oar ervat petra zo c'hoarvezet ha penaoz, hag eeün int en o c'homzou. — 2°) her c'hredi a ran abalamour ar re a gredas adalek ar penn kenta oa resusitet Jezuz a ioa tud desket hag o feiz a ioa start. — 3°) her c'hredi a ran abalamour eo red beza diskiant evit choum eb kredi ; — Erfin 4°) her c'hredi a ran abalamour an digareziou a ro an dizakret ne c'hellont ket choum en o zav, n'o deuz harp ebet.

Me a gred e resurreksion Jezuz Krist abalamour, da genta, e kavan dirazoun testou hag a oar ervat petra zo en em gavet ha ne glaskont ket a drobidellerez evit ober deompfazia. — Daoust ha n'eo ketre anat n'o deuz ket gellet an Ebestel fazia var resurreksion o Mestr : piou gwelloc'h eget-o en diche gellet gouzout penaoz e tremenaz an dra-ze ? — Er penn kenta petra welan ? An Ebestel nec'het-marô, beac'h o deuz o kredi, gina a reont evit kredi ; ha dre-ze emaint var evez. Pa zeu ar merc'hed santel, a ioa bet betek bez Hor Zalver, da gemenn d'an Ebestel o deuz gwelet ar Mestr leun a vuez, penaoz int-i digemeret ? — C'hui ha me, ma vemp bet e leac'h an Ebestel, hon diche klevet hor c'haloun o lammet buhan en hor c'hreiz : an Ebestel a lavar d'ar merc'hed-ze eo kollet gant-o o fenn. Pa zeu Jezuz e unan d'en em ziskuez dezo, an Ebestel a

gred n'euz dirazo nemet eur skeud ; unan n'edo ket gant ar re all — henez oa sant Thomas — ha ne falvezas ket gant an kredi ; lavaret a ra ne gredo nemet p'en dezo lakeat e zourn e gouliou Korf Jezuz.

« Petra welan c'hoas ? — Gwelet a ran o deuz bet an Ebestel amzer awalc'h, o deuz bet awalc'h an tu da c'houzout ervat petra ioa c'hoarvezet, Jezuz en em ziskuezas da veur a hini, rag ma ne vije en em ziskouezet nemet da unan hebken e viche bet gellet lavaret e fazie an tist-ze ; hag, er goud a rit koulz ha me, testeni eun den hebken ne dalv ket kalz a dra dirak eur barnar. — Ha Jezuz en em ziskuezas d'eun niver bras a dud, d'ar Vadalen, da vere'hed all c'hoas, da zant Per, da zant Jakez, da zaou ziskibl Emmaüs, d'an unnek Abostol ha da bemp kant den assamblez ; Jezuz en em ziskuezas e kreiz an deiz, ne glaskas ket tenvallijenn an noz nag sioulder al leac'hiou distro ; en em ziskuez a reas e meur a leac'h, er jardin edo enni ar bez m'oa bet sebeliet ennan ; var hent Emmaüs, er Senakl, var ribl mor Genesareth, var eur menez euz bro ar Galilee ; Jezuz en em ziskuezas, nan evel al luc'heden a dec'h raktal m'eo gwelet, mes epad 40 dervez eo bet gwelet o komz gant e ziskibien, o tibri ganto. Petra ?

« Epad tri bloaz an Ebestel o deuz bevet gant o Mestr evel ma vev ar vugale gant o zad ; anaout a reont pep tra divar e benn, anaout a reont e vouez, e brezegennou, an doare anezan ; hag e kav deoc'h int an Ebestel-ze dihoell awoalc'h evit kemeret evel o Mestr, a anavezent kerkoulz ha tra, — hag an dra-ze dalc'h mat, — eun dra benag ha n'oa ket Jezuz oa ? — Neuze 'ta o diche kredet gwelet ar pezh ne welent ket, klevet ar pezh ne glevent ket, touch ouz ar pezh n'oa ket touchet outan ; neuze eo red lavaret eo kollet en eun taol kount o fenn gant ar holl Ebestel ; hag ar memes klenved a grogas enno epad daou ugent dervez abalamour d'ar memes tra.

« An dra-ze a zo souezus bras, n'eo ket 'ta. Mat ! ar re ne fell ket dezo kredi eo resussitet Jezuz a gred an dra-ze rak euz an Ebestel e reont tud hag a gredas gwelet o Mestr pa n'oa dirazo nemet eur skeuden.

« Dre c'hras Doue holl, va mignouned, n'emaomp nag an eil nag egile skoaz ha skoaz gant an dud-ze.

F.-M. MAZÉAS.

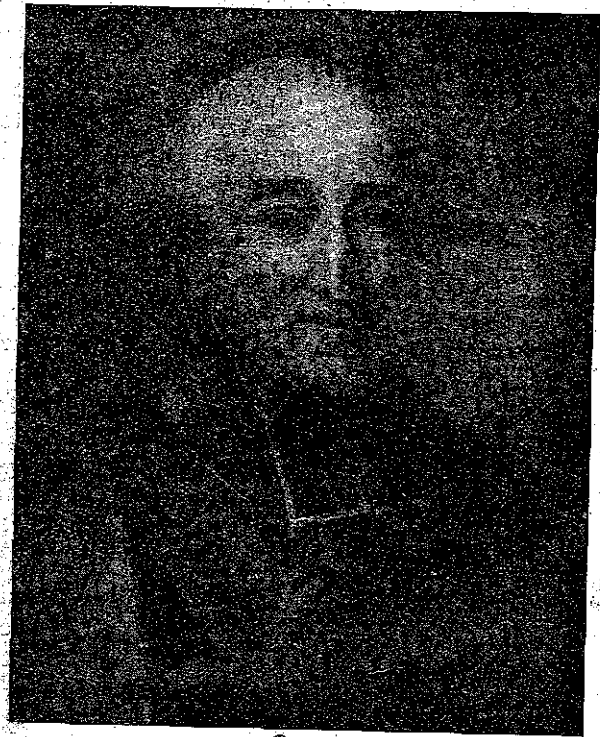
Hor bro epad amzer ar Revolution vras

(Kendalc'h)

Expilly hanvet eskob ar Finister

An Aotrou n eskob Conen de Saint-Luc, maro d'an 30 a viz gwengolo 1790 a oue anterret d'ar 5 a viz ere. Eur maread a veleien hag a dud all a ziredas da Gemper eus pevar c'horn an eskopti da zeiz an anterramant. C'hoant o doa diskwez evelse pegement a zoujanz hag a garantez o doa evit an eskob santel.

Pa oue fin d'an anterramant, ar chaloned hag ar veleien en em vodas evit komz etrezo divarben stad an eskopti, hag a zisklerias ne anavesfent evit eskob nemet an hini a vije hanvet erved ar c'hiz koz ha digaset aberz

AN AOTROU CONEN DE SAINT-LUC, Eskob Kemper

an Iliz, aberz ar Pab. Hag e pedent ar re a yoa e penn an departamant da gemeret o amzer araok henvel eun eskob neves, evit ma vije lakeat urz vad en traou. « C'hoant hon deus, emezo, kaout eun eskob a c'hello an oll senti outan. » Hag evit rei muioc'h a bouez d'o goulenn, e lakejont oll o hano varlerc'h ar skrid en doa great, arok mervel, an Aotrou Conen de Saint-Luc, da gouñdaoni al lezennou savet eneb an Iliz. Ar skrid gant hanoïou ar veleien a oue kaset da renerien an departamant. N'e ket eur prefed a yoa da genta e penn an departamant, mes renerien hanvet gant an elektourien eiz a yoa e kear-benn an departamant.

Ar renerien a yeas droug enno o velet petra c'houlenne ar veleien. Daou zervez goude maro an Aotrou de Saint-Luc oant deuet da lavaret d'ar chalonied oa lamet o c'harg diganto dre al lezennou neves. Ar re-man a zisklerias, en eul lizer, n'en doa ar c'houarnamant galloud ebet var gwirioù an Iliz, hag e ranke ministred an Iliz katolik beza lakeat en o c'harg gant an Iliz.

N'e ket evelse e sonje ar c'houarnamant. Douget oa al lezen neves hag ervez al lezen-ze ar memes elektourien a hanve an deputeed a dlie ive henvel an eskibien hag ar bersoued.

Elektourien ar Finister a oue eta galvet da Gemper abenn an 31 a viz ere 1790, da nav heur diouz ar mintin. Gant piou oant galvet? N'e ket gant ar vikeled vras, n'e ket gant ar chalonied, n'e ket gant tud a Iliz, mes gant ar prokurer, an hini a yoa e penn renerien an departamant. Heman eo a gasas eul lizer da c'halver an elektourien ha da lavaret piou a c'helle beza hanvet an eskibien lamet diganto o eskopti, ar bersoued, ar gureed, an omonierien, superioed ar seminerioù, ar chalonied a yoa bet pemzek vloaz en o c'harg.

Eur pevar c'hant elektour benag a deuas da Gemper. Daoust d'ar pezh o doa lavaret ar chalonied, nao bersouen en em gavas ive evit voti; unan anezo a oue zoken hanvet prezidant ar votadeg, eun all da zekretour. Kredi reomp e teuas ar veleien-ze evit klask lakaat henvel an Aotrou de la Marche, eskob Kastel, rak kalz mouesioù a oue roet dezan.

D'an 31 a viz ere, eur zulvez, an elektourien a deuas

oll da glevet eun offeren a oue kanet e iliz-veur Sant-Korantin. Da c'houde ar prokurer, ar c'habiten du Bois-daniel, a bignas er gador-brezeg hag a lennas ar pezh a verke al lezen neves divarben henvel an eskibien. « P'e gwir, emezan, hon deus da genta goulennet sklerijen ar Spered-Santel, e c'hellomp kaout fisianz da henvel eun eskob mad, unan evel ma c'hoanta ar bobl, unan a vezo evit an departamant eur pastor karet, tad ar beorien, skwer an oll. »

AN AOTROU DE LA MARCHE DIVEZA / Eskob Kastel.

Kerkent e oue savet taolioù er penn uhela eus ar c'heur hag an elektourien en em lakeas tro var dro; lod a yeas da azeza e staliou ar chalonied. Araok voti e oue red toui ha diskleria beza fidel d'ar vro, d'al lezen ha d'ar roue, prometi ive henvel an hini a vije ar muia din da c'houarn an eskopti.

En dervez kenta, da lavaret eo d'an 31. a viz ere, ne oue great netra nemet henvel eur prezidant. D'al lun, deiz kenta a viz du, gouel an Oll Zent, da eiz heur diouz ar mintin, an elektourien en em vodas adarre evit henvel an eskob. En diou dro genta ne oue hanvet hini ebet ; hini ebet n'en doa mouesiou avoalc'h. Edo deuet an noz ha n'oa c'hoaz eskob ebet. Neuze unan eus an elektourien a lavaras oa red chom en iliz betek ma vije peur-c'hreat ar votadeg. Hag oa div heur goude hanternoz araok m'oa fin. En drede tro Expilly a oue hanvet gant 233 mouez var 380 a yoa o voti. An Aotrou de la Marche, eskob Kastel, en doa 125 mouez. Chom a rea 22 mouez all. Bez ez oa mouesiou evit ar mear, evit grefier al lez-varn, tud dimezet, evit diou leanez, ha zoken evit ki ar skolaj.

Kalz traou divalo a drempas epad ar votadeg. Disurz bras a oue en iliz-veur en nosvez ma oue hanvet an eskob. Calz odivi a ruillas, hag unan benag, teod lemm dezan, a lavaras : « Breman ez eus eun eskob hag a bado, rak dre an dour a vuez eo bet great. »

Kerkent ha m'oue hanvet Expilly, da ziv heur diouz ar mintin, da lavaret eo, deiz gouel an Anaon, e kreiz an noz, e oue lakeat ar c'hleier bras var vrall, ha d'an deiz, goude offiz an Anaon, e oue kanet an offeren ha da c'houde an *Te Deum*.

Setu eta Expilly eskob ar Finister. Evelse oa hanvet : n'e ket eskop Kemper nag eskob Leon, mes eskob ar Finister, setu petra eo, a zonz da vihana an elektourien.

Renerien an departamant a yoa laouen bras. Skriva rajont d'an Deputeed ha d'ar Roue evit diskwezh oa sentuz tud ar Finister ouz al lezennou neves hag e roent eur skwer gaer d'an departamanchou all.

Loiz-Alexandr Expilly a yoa ganet e Brest d'ar 24 a viz c'hwevrer 1742. Mont a reas da studia da Paris. Goude beza beleget, e oue hanvet da bersoun e Sant-Martin Montroulez. An iliz a veler breman e Sant-Martin a zo bet savet epad m'edo persoun. Hanvet e oue da zepute e 1789, ha goulskoude eskibien ha beleien Breiz, bodet e Sant-Brieg, o doa disklariet ne gasfent depute ebet da Paris. Expilly a oue karget e Paris da brepari meur a lezen divarben madou an ilizou, madou an eskibien. Goude m'oue votet al lezen a zistage Iliz Franz dioc'h Roum,

Expilly a reas eun tam skrid da veza skignet e Breiz, hag er skrid-se ez eus traou evel ar re-man : « Geier a lavaront ar re a zo o klask ankenia ho koustianz en eur ziskleria e vezo lazet ar relijion gant al lezennou neves. Al lezennou-ze ne reont droug ebet d'ar relijion, ne raint nemet vad, ha muioc'h a zoujanz a vezo hiviziken evit ministred ar relijion. »

Diabarz iliz Sant-Martin, Montroulez

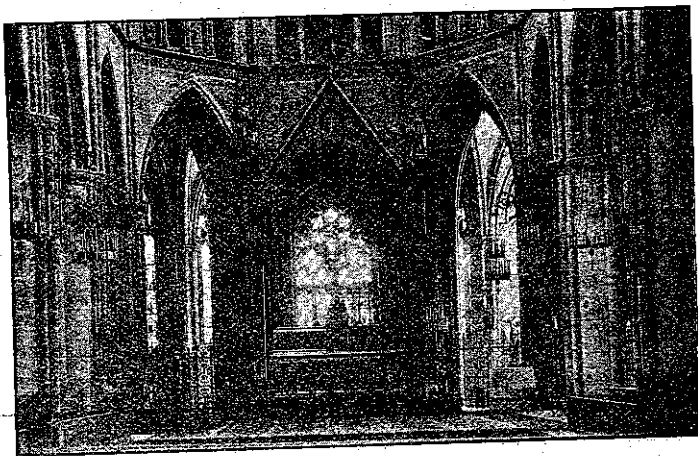
E Paris edo Expilly pa oue hanvet da eskob ar Finister. Renerien an departamant a skrivas dezan eul lizer. « Mall hon deus da rei deoc'h da anaout ar c'helou mad. An oll a zo eürus eus ar pezh a zo c'hoarvezet. Ne c'houlennomp breman nemet eun dra : gwelet ac'hanoc'h ar c'henta r gwella e penn an departamant-man, o kregi en ho karg a eskob hag o rei d'an oll ar skwer eus an oll vertusiou. Deuit buhan eta, Aotrou, an oll o deus ioul da velet ac'hanoc'h en o fenn. »

Expilly a respontas d'ar 7 a viz du 1790 : « Ma karfen

sellet ouz va zempladurez ha dalc'her sonj pegement e plij d'in eur vuez sempl ha dister, ne gemerfen ket ar plas enorus a ginniged d'in, hag e c'houlfenen chom er garg emañ breman hag a zo pounner avoalc'h evit va diouškoaz... Evit diskuez an doujanz am eus evit mouez ar bobl, e rānkan digemeret an enor a roit d'in. Kompren a ran pegeñ bras eo va deveriou hiviziken; eur garg uhel ha santel, amzeriou diez meurbed, skweriou eun eskob santel ha doujet... Ne zalein ket d'en em gaout... »

En dervez-se e oue kanet eun *Te Deum* e iliz Sant Loiz Brest. E Kemperle ne oue kanet an *Te Deum* nemet d'an 28 a viz du e iliz Sant-Mikeal. Setu aman eur pennad eus al lizer kaset euz ti-kear Kemperle da Expilly: « Ker-kent ha m'hon deus klevet oac'h kountant da gemeret ar garg a eskob ar Finister, hon deuz roet urz da gana eun *Te Deum* e iliz Sant-Mikeal, abalamour beleien an iliz-se o deus diskwezet e karont o bro hag al lezennou neves. Ar zoudarded a zo bet lavaret dezo dont gant o drapoioù. Ar veleien, ar varnerien, ar re a zo e penn ar c'hanton a zo bet galvet ive... An traou zo bet great evel m'oa merket... an oll a yoa laouen hag a griet: « Bevet ar vro, al lezen, ar Roue ! »

Liziri all a oue kaset da Expilly, eus Ponte-Kroas, hag eus meur a gear.

Diabarz iliz-veur Kemper

Mes eul lizer a reas dezan nebeutoc'h a blijadur, a zompomp da vihana, eo lizer Vikeled vras Kemper. Setu aman ar pep brasa eus al Lizer-ze :

Kemper, 17 a viz du 1790.

AOTROU,

Digwezet eo ganeoc'h, a dra zur, al lizer hon deus skrivet da elektourien ar Finister evit lavaret dezo kemeret o amzer araok heñvel eun eskob neves. Ne ouiemp ket neuze ho piñe bet ar muia mouesiou... Ne glaskomp nemet gloar Doue, mad an Iliz, mad ar relijion, mad an eneou fiziet ennomp. Lezennou an Iliz, dre vouez ar chalonied, o deus roet deomp ar garg da c'houarn an eskopti epad ne vezo eskob ebet. Ne c'hellomp ket diskregi eus ar garg-se a deu deomp a berz an Iliz ha ne c'hell beza lamet diganeomp nemet gant an Iliz...

Mont a rafemp a eneb hon deveriou ma tilezfemp breman hor c'harg. Hor c'hreden-ni eo ne c'hell netra Kambr an Deputeed var an doare da c'houarn an Iliz. Setu petra en deus diskleriet mil gwech hon eskob santel araok mervel; setu petra zont ive an eskibien all eus ar Franz, petra zont hoc'h eskob doujet, eskop Kastel; setu petra zont beleien an eskopti-man...

Ar veleien a lavar e teuit en ho karg hep gwir, hag o deuz galvet ac'hanoc'h eskop *intrus*; ne fell ket dezo kaout darempred ganeoc'h, ne c'hellont ket beza a-unan ganeoc'h e traou ar relijion... Kalet e kavomp lavaret deoc'h ar gwirioneziou-ze, hag easoc'h e kadjemp rei deoc'h meuleudi... Eur persoun mad oc'h bet e Sant-Martin, ha laouen e vijemp o tigemeret ac'hanoc'h evel eskob ma vijec'h bet hanvet ervez lezennou santel an Iliz... En ho lizer d'an departamant e lavarit ho peuz doujanz evit ar relijion. En hano ar relijion ni a c'houlenn diganeoc'h chom hep lakāt freuz en Iliz Jesus-Krist; na vezit ket eun eskop schismatic. Ho pezit truez ouz hon eskopti, eun eskopti a zo bet brudet e peb amzer dre e feiz. dre e zoujanz evit ar Pab. Ar Franz abez a zell ouzoc'h... Gwelet mad oc'h gant Kambr an Deputeed, c'hwila a c'hell ober labour talvoudus evit an Iliz. Diskwezet d'ar Gambr ar rebechou a reomp d'al lezennou neves douget. Lavarit dreist-oll eman enep deoc'h oll veleien eskopti Kemper, koulz lavaret...

Eun den helavar evel ma z'oc'h, ken brudet gwechall dre ho prezegennoù, penaos ne vije ket selaouet gant an Deputeed? Na c'hwila a vezo benniget o tont en eskopti ma c'hellit lakāt urz vad en traou, lakāt dalc'her en o zav gwiriou an Iliz, gwiriou ar Pab! Neuze e vezo levezet en hor c'halonou hag e lezimp ganeoc'h gant fisianz ar garg da c'houarn an eskopti. Neuze e vezimp doujet deoc'h... Evelse e teuo ar peoc'h a glaskomp hag a c'houlennomp...

Expilly ne respontas ket d'al lizer-ze. Petra en dije gullet lavaret? I. U.

RANNOU TRELEVER

Gwelet a reer c'hoaz hizio e tu kleiz an Douron, etre Lokireg ha Pont-Menou, e parrez Gwimaeg, dismantrou maner koz Trelever, savet war eur roc'h uhel a bemzek metr uz d'ar ster. Ar c'hastell-ze a zerviche gwechall da zifen ouz ar Zaozon traonien izella an Douron, gant he bourkou : Pont-Menou, Plouegat-Gwerrand ha Plistin. Ne jom mui nemeur a dra anezan : kaout a reer koulskoude leac'h an nor vras, difennet gant daou dour round ; an nemorant avat a zo sebeliet er balan, el lann hag en drez. Hano ar c'hastell, Trelever, a zo chomet er c'harter : e duchentil a yoa marc'heien hag a gerze d'ar brezel warlerc'h banniel o markiz, an Ao. de Coatcoazer, e Plouegat-Gwerrand.

War a leverer c'hoaz er c'harter, ez eus bet o chom e Trelever eun Aotrou Rannou hag en doa eun nerz dic'hiz, eun nerz par da hini Sanson, a zo hano anezan en histor zantel. Hen diskouezet en deus zoken meur a wech, war a gonter. Eun abardaez edo o kemeret an ear vat e hali vras ar maner, pa welas eur c'houeriad o tont davetan

hag o lavaret d'ezan : « Klevit 'ta, Aotrou Rannou, holl grac'hed ha komerezed Guimaeg a zo en em zastumet e kegin Mòn ar Big, falla teod a c'houfet da gaout etre Toull-an-Hery ha Treiz-Sant-Juluen. Eno, dre ma lipont o c'hafe e tibunont mil dra heuzus diwar ho kount. »

— « Tap ha kurun ! eme ar Rannou o sevel e zourn serret war-zu an nenv, mont a ran da zeski d'ezo petra goust gwall goms eus eun den eveldon ! »

Hag e tiframmas eur menhir a yoa en eul lanneg a dost, e savas anezan uz d'e benn hag hen stlapas e-tredek ar bourg, da lavaret eo war hed eul leo ac'hano. Brao bras e kavas ar menhir hent ar bourg, ha ne jomas ket en hent. En eur dremen e tiskaras ar siminal war di Mòn ar Big, o spounta ar gomerezed, hag ez eas da jom e moger ar vered. Ma ne gredit ket, it da Wimaeg, hag e vezo diskouezet d'eoc'h mean ar Rannou sanket er voger, tost d'ar skalier.

Eun dro-all, edo ar Rannou e Plouegat-Gwerrand, en eun ostaleri o tanva ar chistr nevez. Ar re a yoa en e gompagnunez a yeas e klaoustre gantan ne gasche ket betek Montroulez, war bal e zourn ha war bouez e vreae'h, eur pezh roc'h a yoa o stanka ar blasen er voure'h. Hag hen ha kregi er roc'h ha samma anezi war e zourn. Betek Lanleya, war a gounter, ez ea braoik an traou gantan; hogen, dont a reas da skuiza oc'h en em gaout gant kroaz Kerlaz. Koulskoude, war bouez lakaat c'hoaz holl nerz e izili kaer e c'hellas mont betek « Justisou Kergariou », e lanneg Langolvas, hag a zo war hed eun hanter leo dioc'h Montroulez. Eno avat e kollas e oll nerz, hag e lezas e zamm da goueza en eur anzav ez oa treac'het. Ar mean-ze eo ar Roc'h Vras, a weler e kichenik koad Pratalou, e kroaz-hent henchou Garlan ha Plouegat. Eno ema pemp kant vloaz a zo o c'headal eun eil Rannou d'he c'has da benn he beaj.

* * *

Daou zijentil eus Bro-Leon, daou ganfard, izili mat outo, a lavaras eun deiz mont da c'hourin ouz Rannou... Ha setu i da vont war-zu Gwimaeg. Diskouezet e oe d'ezo er bourg e pe du edo ti ar gouriner brudet; hogen, kement a henchou doun a yoa dre eno mac'h en em gollchont. Brao oe d'ezo kaout en eur park eun nebeud goazed o tiskarga eur c'harrad bezin.

— « E pelec'h 'ta, emezo, ema maner Trelever ? »

— « Petra ho peus da ober eno ? » a c'houlennas unan eus ar c'hoazed.

— « Lavaret zo d'eomp eo ar Rannou eun troc'had mat a zen hag en deus eun nerz dispar. Ni, hag hon deus divreac'h a-zoare ivez, ni a garfe menta anezan eun tamm da welet petra dalv. Evit an dra-ze eo emaomp oc'h e glask. »

— « Mat, Aotrounez, eme an hini en doa komzet ouz Leoniz, hag hen ha kregi e divreac'h ar c'har hag oc'h e zével sounn da ziskouez touriou ar maner e-touez ar gouez, aze ema Trelever ! » — « C'houi eo ar Rannou ! » eme an daou Leoniad souezet bras. — « Ya, Aotrounez, me eo ! Ha brema, mar hoc'h eus c'hoant da ober eur c'hrogad, taolit ho chupennou d'an traon ! » — A-walc'h

hon deus gwelet, emezo, evit anzav ez oc'h treac'h d'eomp. » Rannou a gasas anezo d'e vaner hag a reas servicha eul lein gaer d'ezo. E keit-se pep hini a zibunas e daoljou kaer hag a lakeas, mechans, muioc'h eget n'ez oa e gwirionez war o hano.

* * *

Rannou a yoa eun dervez o vale war e bouezig e kichen ar ster, o kemeret e blijadur o welet bagou Lokerreg o sevel gant ar mare war-zu Toull-an-Hery. Eun toullad lamponed o tremen en tu-all d'ar ster en em lakaas da lavaret bep seurt traou divalo d'ezan ha d'e wapaat. Sonjal a reant n'o doa tamm ezom ebet da gaout aon, o veza ma 'z oa eul lennad brao a zour etrezo; setu perak ne skuizent ket buhan gant o farserez divalo. Ker e koustas d'ezo, rak ar Rannou n'en doa ket a basianted da werza. Egari a rea o klevet ar c'hoz-voused; hag hen ha kregi en eur pezh mell roc'h, dizevel anezi hag he stlepel war bouez e zivreae'h, evel eun tenn, war an toullad lamponidi yaouank.

Ar roc'h a yeas war-eun d'ar penn fall a rea ar muia

trouz ; teuler a reas anezan d'an douar a stok-korf hag e plavas warnan d'e c'holo evel eur mean-bez. N'oe ket ezom zoken d'hen douara. Diskouez a reer c'hoaz ar mean-ze, gant roudou divreac'h Rannou chomet anat kaer warnan.

Lavaret a rafet, marvat, goude kement-se, ez oa ar Rannou douget d'ar vuhaneged dre natur, hag e kemere e blijadur o kastiza ar paour kez tud a grede o doa ezom da glevet eus e gelou. Koulskoude, ma kaver roudou eus e vuhaneged, e kaver ivez eun test eus e feiz. Bez' ez eus, etre Gwimaeg ha Plouegat-Gwerrand, eur groaz vean uhel gant eun toullad sent outi. Ar c'halvar-ze, war a leverer, eo ar groaz a veze douget gant ar Rannou e prosesionou ar c'harter.

Da zeiziu gouel bras, d'ar pardoniu, pardon an Ao. Krist, pardon Intron-Varia-'l-Levenez, Kernitron, Sant-Yan-âr-Biz, Sant-Egat, e welet Rannou o tont gant e

groaz vean savet uhel en ear, e penn ar brosesion, e-touez ar banielou aour ha seiz, ken eas ha pa vije bet gantan kroaz Plougasnou gant he c'hleierigou o tintal.

Rannou Trelever a zo bet anezan e gwirionez. Hano a zo anezan er paperou koz. Breur yaouanka oa da Pri-jent Trelever, kuzulier Yann IV, duk Breiz, ha gouarner Bro Rais er bloaz 1383. D'ezan eo maner Kervescontou, e Plougasnou ; ar maner-ze a weler c'hoaz hizio chenchet e tiegez labourerien-douar. Gouzout a reomp zoken e timezas diou wech. E wreg kenta, Janned Quilidien, mere'h da Aotrou Quilidien e Plouigno, a roaz diou vere'h d'ezan, Izabel ha Jann. Houma a zimezas da Yvon, Aotrou euz an Trevou, hag en deus c'hoas diskenneien eus e ouenn, dreist-oll an Aotrou de Bergevin a zo o chom en e vaner a Gerven, e Gwimaeg. Euz e eil dimezi gant Aliett de Coatanscour, Rannou eus Trelever en doe eur mab hag a varvas yaouank ha diou vere'h hag a zimezas unan d'an Aotrou de Tromelin e Plougasnou, hag eben d'an Aotrou de Lanoverte e Lanloup.

Evel eur gwir Vreizad ma 'z oa, Rannou a ginnigas meur a wech d'an duk e nerz hag e galon. E miz gouere 1403, e stourmas er brezel war vor diskleriet d'ar Zaozon gant an Aotrou de Penhoat (1) ha Guilhou du Chastel e Log-Maze-Penn-ar-Bed. Ar Vretoned o doa tregont lestr a vrezel, ar Zaozon daou-uguent. Flastred e oe ar Zaozon koulskoude, ha koll a rejont o listri. Ar Vretoned a yoa kounnaret enep ar Zaozon abalamour d'o reuziou war douarou Breiz a yoa a-dosta d'ar mor ; ha setu perak n'oa nemeur douget ar Vretoned da gaout truez outo. Pa deuent a-benn da zével war eul lestr saoz, ha pa welent ar vartoloded o teuler o armou er mor, e krogent enno ivez, hag e lavarent d'ezo mont d'o fesketa en dro.

Kredi c'heller e kemeras Rannou kalz plijadur gant ar c'hoari-ze. Marvat e kemere pep Saozon an eil warlerc'h egile, dre fons o bragou hag e kase anezo da glask brennig da strad ar mor. Eur mil a gollas o buez eno, pe lazet e oent, pe stlapet er mor da veuzi. Daou vil a oe tapet krog enno ha prizonied. Ar Vretoned gounideien a deuas da Vrest eun tamm mat a lorc'h enno. An Amiral de Penhoat

(1) Ganet e maner Penhoat ; ne jom mui dioutan nemet dismantrou, etre Taule ha Gwiclân, war ribl ar Penze.

a gasas Rannou Trelever da gelaoui an treac'h da Yann IV, duk Breiz. An dibab great eus Rannou evel kannad a ziskouez d'eomp en doa great eur maread tao-liou kaer er stourmad, ez oa bet kalonek e-touez ar muia kalonek. Ar c'hiz a yoa neuze da gemeret evel kannad an hini en divije diskouezet beza ar muia kalonek, ar muia dispont. An duk ne vanke morse da rei digoll-kaer d'ezan.

Abret e lavarer, e teuas Rannou da veza kabac'h, da goll e nerz. An nerz souezus-ma a yoa deuet d'ezan diwar eun evaj he doa bet e vamm digant eur wrac'h hanter maouez hag hanter-besk. Hogen, ar vamm ne gredas ket ober implij eus an evaj burzudus ken he divije great eun taol esa war eur c'haz. Hogen, evit miret e nerz, ar Rannou a dleje beza evet kement he doa roet ar wrac'h.

Tremenet gantan e zaou-ugent vloaz, Rannou a zisken-nas buhan en tu-all ; dont a reas da veza daou-bleget, kroummet evel eun den koz, evel ar re-all, hag a yeas prestik goude da jom, da ober e gousk diveza dindan leuren iliz Gwimaeg. Gwelet a reat c'hoaz e vez, brema ez eus tri-ugent vloaz, el leac'h-se ; n'her gweler mui

brema. Lavaret a reer e teu en noz da redek dre lanneier Trelever. A-wechou, pa vez bodet Tregeriz en dro d'an tan, er goanv, e klevont evel trouz reier o steki, pe an douar o krena gant an dersienn, hag e lavaront gant spont en eur ober sin ar groaz : « Setu adarre ar Rannou o c'hoari boulou ! »
L. LE GUENNEC.

FURNEZ BREIZ

Sioul evel eul logoden er bleud,
Laer eo
Evel frao.

Dic'hras evel eur roched neves,
Ya'e'h pesk.

Teo evel eun tam toaz,
Lard toaz.

Lard evel eur pennoc'h milin,

Treut evel eur c'havr,

Moan evel eur c'harutel,

Kastiz evel an Ankou,

Seac'h evel eur baluc'hen,

Eur zac'had eskern,

Tremenet eo an heol var e dreuzou (deuet ar gosni).

Klask pemp troad d'ar maout,
Klask kraon en eur voden spern,

Koll ar penn eus e guden,

Lakât re hir e viz er goask,

Sacha ar c'har var ar c'hein.

Tomet en deus dour d'e skaota.

Gwelet kant stereden o lugerni,

Gwelet tri heol o para,

Me lardo e billig dezan.

Kas d'e nask.

Kregi arak harzal.

Krog evit krog.

Kig pe groc'hen am bezo,

Tizout var an tomm.

— Sellit 'ta, Glaodina, na kaera kroc'hen blevek da lakaat en dro d'am gouzoug !... Klaoustre ne zifnot ket eus pe seurt loen e teu ?...
— An Aotrou, kredabl eo en deus roet anezan d'an Intron !...

— Ya zur, Jakou !... Me eo ho Parizianez vihan !... Gwall jenchet e rankan beza pa n'am anavezit mui !!!
— Chenchiet ?... Plac'h kez, ya, me gred ! Henvel out ouz eur gester gwenan spilhennet war eur peul porastel ! ! !...

Ar Mestr-skol. — Roet em beus 180 aval, 150 peren, 120 prunen da ranna etre 30 skolaer ; petra en devezo pep hini ?
Ar Skolaer. — Poan gov, Aotrou.

Kemeromp buhan ar skubelen da skarza eus hon tiez ar skeudennou lubrik, ar c'hazelennou direiz ha dizoue, al levriou fall, ar marvailhou brein...

Eus an daou-ma, an diot n'eo ket diez da gaout, mechans !...

War bôrd an aochou
— Gant an domder-ma, dizale ec'h en em gavo ar Barizianed, Mari-Anna !
— Dont pe garint, Fanch ! Lakeat am eus eun taum arrebeuri em... chreier !

DAO ADARRE D'AN ALKOOL

Sonj ho peuz euz komzou eur medesin, kuzulier jeneral er C'hôtes-du-Nord, divarbenn an evaj hag an dud diskiant. Setu aman-breman eun nebeud geriou tennet euz eul lizer kaset da brefet ha da gonsellerien jeneral hon departamant bloaz a zo, gant rener hospital ar re zot e Kemper.

« D'an 31 a viz kerzu 1906 e oa 644 den diskiant en hospital.
— — 1909 — 727 — —
— — 1910 — 746 — —

» Var 164 a zo bet kemeret er bloaz 1906, 57 a ioa diem-pennet gant an alkool. Er bloaz 1909, ez euz bet lakeat 55 mezvier en hospital ha 41 er bloaz 1910. »

Ha gant ar joa o welet e oa bet nebeutoc'h er bloaz 1910 eget er bloaz 1909, ar rener a skrive : « Abaoue meur a vloaz ne ioa ket bet ganeomp henvelep gouel. Al labourerien-douar, ar vortoloded hag ar zoudarded eo a deu davedomp ar muia ; evelato ar c'hlenved ne grog ket kement er vortoloded. »

Skriva 'ra ouspenn o deus an everien eleiz a vugale : « E gwirionez, emezan, an evaj eo a gas kement a dud euz hor bro-ni d'an hospital hag a ya ; hag eno, eleiz anezo a vary gant an « tuberculose ».

Kement-man a zell ouz ar c'hoazed.
Hag e Montroulez, penaoz ema stad ar merc'hed ?
D'an 31 a viz kerzu 1909 e ioa 554 maouez e hospital ar re zot.
— — 1910 e ioa 567, da lavaret eo 13 muioch.

Hag an darn vrasa euz ar merc'hed-ze sioaz, m'ar d'int diempennet, n'int diempennet nemed gant an evaj.

Dre ar pennad-skrid-man, ha dre hini miz ebrel, e welit eta, e kouezer euz an hostaleriou en hospitaliou.

Peultrin eur mezvier n'euz ket a ear awalc'h ebarz da wellat ar goad ; e galon a galeta ; e avu a vihanna ; e gov a deu da goenvi ; e zacuarn da grenna ; e nerz da goueza.

Ha pa deuo an ankou (araok e amzer, evel just), al lounker a lavar d'ar medesin : « Devet oun ; m'am bije selaouet ac'hanoc'h e vijen bet yac'h-pesk, breman c'hoaz. » D'ar beleg e c'hello lavaret : « Pec'hed am euz dre va faot ! »

E vugale a ouelo var e varo, ha pa vezint denet en oad e villigint an hini n'en deus laosket ganto nemed paourentez hag eur c'horf dister, mat da veza taget abred gant ar c'hlenved.

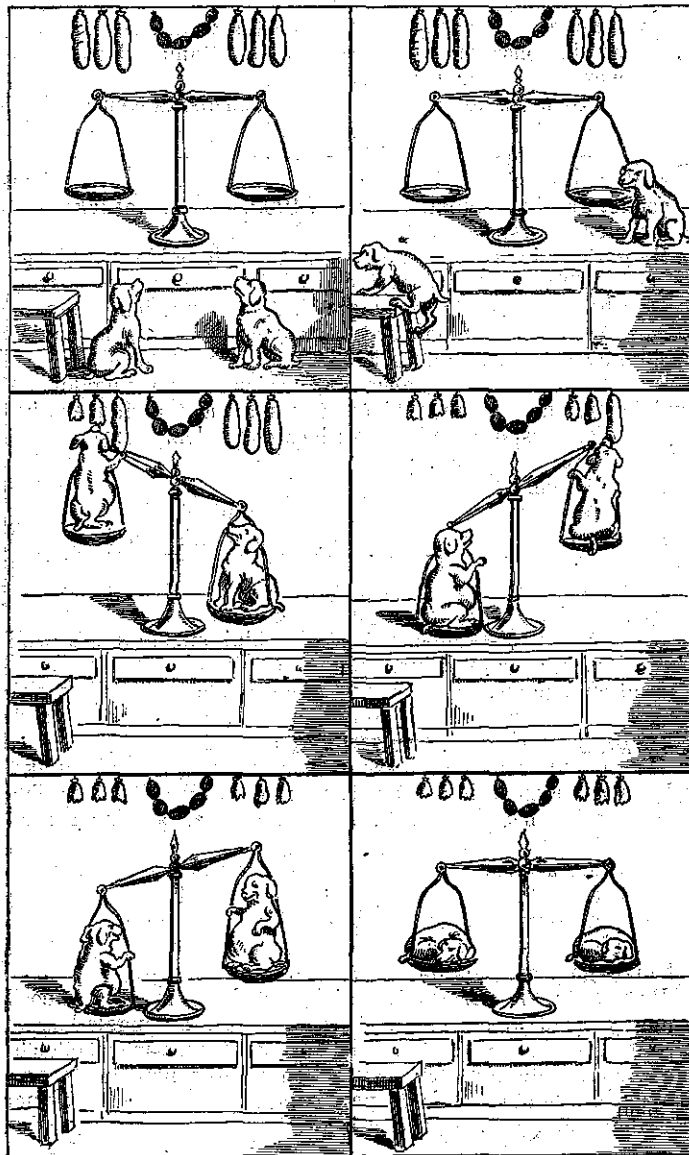
Ma tle Breiz-Izel mont d'an traou, ar vesventi eo he devezo labouret gant ar muia da rei lamm d'ezi.

Rak-se ta, lennerien ha mignoned ker, ma fell d'ec'h kaout yec'hed ar c'horf hag an ene, gwelet ho pugale hag ar vro o vont var well, grit brezel d'an alkool, muia ma c'helloc'h : ma'z eo mat da lakat ar mekanikou dir hag houarn da vont var araok, ne dalv da netra pa vez taolet e korf an den nemed d'e stleja var e benn er bez, pell araok e amzer !

Ar medesin.

(Reizet ha stumet gant Klaoda'r Prat).

DAOU GI HAG A OAR EN EM JACHA !

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennoù miz Even

- I. — An divinaden genta a ioa ken dies ma n'eus ket bet eur penn-kristen o tivinout anezi — setu aman he respont : Daou zen o deus peb a damm aman a eul lur anter ; an daou damm-ze a deuz hag o daou e reont tri lur.
- II. — Eun neiz pik.
- III. — Yun.
- IV. —

16	8	9	18	14
22	21	2	19	1
11	6	13	20	15
4	7	24	5	25
12	23	17	3	10

O deuz kavet teir respont :

YV. AN DGEUFF.....	Triagat.	M.-YV. RAGUÉNÈS...	Milizac.
J.-L. ROUE.....	Sant-Neven.	J. GUILLERM.....	Sant-Neven.
M.-A. COADOU.....	Plougonvelen.	M. GÉLÉBART.....	Plouguin.
E. AR ROUX.....	Kernilis.	M. APPRIOU.....	Landeda.
F. PELLEN.....	Plouguin.	M. KERBRAT.....	Sant-Thégonnec.
J.-M. NICOL.....	Plougonvelen.	F.-M. JACOB.....	Milzac.
Louisa PAUGAM.....	Plouzeniel.	J. PINVIDIC.....	Gwikar.
Herri MOULLEC.....	Landudec.	J.-YV. ROUDAUT.....	Sant-Neven.
Joseph MORIZUR.....	X.	YV. TANNÉ.....	—
		FR. GRALL.....	—
		L. BERDER.....	—
		O. LE VAILLANT.....	Landunvez.
		Job AR ROUX.....	Sant-Neven.
		J.-M. MARCHAND.....	Briec.
		J. HERRY.....	Lanhouarne.
		Cath. BOULCH.....	Sant-Nouga.
		M.-YV. CARDINAL.....	—
		J.-M. PERSON.....	Guiclan.

O deuz kavet daou :

G. LOUARN.....	Milizac.
Ph. PONT.....	Kernilis.
G. LE REUN.....	Plabennec.
J. KERLOSQUET.....	Milizac.
J.-H. GÉLÉBART.....	Plouvoüger.

Divinadennoù miz Gouere

- I. — Rond, rond, vel bragou ma eontr,
Plat, plat, vel bragou ma zad.

Digaset gant G. Louarn, Milizac.

II. — Rond evel boull,
N'eo ket boull eo ;
Plat evel pillig,
N'o ket pillig eo ;

C'houeac'h gwech trizek var e fas
Ha n'eus trizek ebed.

Digaset gant ar Paotr Herve, Sant Segal.

III. — Me zo bet o pardona.
Pa 'z oun eat d'ar chapel kenta em boa roet an
1/10 eus ar pezh am boa d'ar zant, ha 2 wenneg
ouspenn.

Pa 'z oun eat d'an eil chapel em boa roet an 1/10 eus
ar pezh a jome ganen, d'ar Zant, ha 4 gwenneg ouspenn.

Pa 'z oun eat d'an trede chapel em boa roet an 1/10 eus
ar pezh a jome ganen a nevez ha 6 gwenneg ouspen, d'ar
Zant... etc. da lavaret eo en eur greski 2 wenneg e pep
gwech var an 1/10 em boa o vonet er chapel-se.

Pa oa achu va zro oa c'hoarvezet an traou en eun
henvlepe doare ma meuz roet kement ha kement e pep
chapel.

E ped chapel oun bet ? Pegement am eus roet da bep
sant ? ha pegement am eus roet d'ezo holl ?

Digaset gant Al. DAUDAL, Elliant.

IV. — Va breur a zo breur da zaou dall ha me n'oun ket
breur d'an daou dall-ze. N'am eus nemed eur
breur hag a welfe gant e zaoulagad hag hennet
n'en deus ket a vreudeur dall. Bugale omp evelato
d'ar memez mamm. Komprenit mar gellit.

Digaset gant eur mignon « Feiz ha Breiz.

— *Digas ar respontchou (ar re ziveza da zigas araok
priziou **Gouel ar Bleun-Brug**) da Renner Feiz ha
Breiz e Sant Noug. dre Blouzevede, er pemzek dez
kenta goude ma vezo digouezet ar C'hannad er parrezioù.*

Eun dizro var hor c'hiz. — Gouel sant Joseph d'an
19 a viz meurz 2012 a en em gavo da *lun* ha nan da *zul*,
evel ma zo bet lavaret e *Feiz ha Breiz* miz mañ divêza, heb
sonjal oa biseost ar bloavezh 2000, hag en doare-ze ar re a
lavaret o devoa kavet peder respont n'o devoa kavet
nemed teir, hag eleiz euz ar re a lavaret n'o devoa kavet
nemed teir hag a zo o hanoioù aman varlerc'h, o devoa
kavet peder e gwirionez :

J. GUILLERM.....	Sant-Neven.	M. APPRIOU.....	Landeda.
YV. AN DGEUFF.....	Triagat.	J. NEZOU.....	Vourc'h-Wenn.
F.-M. CHAPEL.....	Plouguin.	J.-M. MARCHAND...	Briec.
E. MOAL.....	Sant-Fregant.	M. QUIVOURON.....	Plouguin.
J. TOULLEC.....	Coat-Méal.	J.-L. FLOCH.....	Loc-Eguiner.
P. GOURIOU.....	Plougonvelen.	J. M. CORRE.....	—
A. PERON.....	Milizac.	PH. PONT.....	Kernilis.
P. BLEUNVEN.....	Treglonou.	J. CARIOU.....	Pouldreuzic.
M. GELEBART.....	Plourin.	FR. LE BIHAN.....	Saint-Thonan.
FR. FLOCH.....	Bréles.	H. LE HIR.....	Plouneour-Trez.
Gab. LOUARN.....	Milizac.	M. A. COADOU.....	Plougerne.
I.-Y. CHARLES.....	—	J.-L. LE GUEN.....	Plouzeniel.
M.-F. LAVANANT.....	Kernilis.	J. CALVEZ.....	Plouneour-Trez.
FR. TRELLIU.....	Landrevarzec.	J. BELLEC.....	Plouzeniel.
FR. PERROT.....	Porspoder.	J. SALAUN.....	—
F.-M. JACOB.....	Milizac.	J. FLOCH.....	Lanriouare.
J. FOURN.....	Lannilis.	J. AUTRET.....	Saint-Thonan.
J. LENEZ.....	Plourin.	F. THÉPAUT.....	Plouzané.
Y. JAOUEN.....	Coat-Méal.	MI KEAL AR BARS...	Mahalon.
Y. LE BARS.....	Mahalon.	J. GRALL.....	Rumengol.
J.-L. TANGUY.....	Lanarvily.	FR. JAFFRÉS.....	Plouneour-Trez.
J.-M. CUEFF.....	Sant-Nouga.	FR. KERDRAON.....	Landeda.
M.-Y. KERRENEUR..	Lambert.	FR. PELLEN.....	Plouguin.
F. GUYADER.....	Guimaéc.	PH. GUILLOU.....	Guimiliau.
M. KERBRAT.....	Loc-Eguiner.	G. AR GALL.....	Rosnoen.
J. RIOU.....	Rosnoen.	CH. NERRAUT.....	Elliant.
Y. BALCON.....	Berven.	J. FLATRÉS.....	—
Y. BALCON.....	Gwitevede.	J. LE NAOUR.....	—
J. L'HARIDON.....	Pleyben.	J. COTEN.....	—
J.-Y. LE BRAS.....	Lampaul.	L. PELLETER.....	—
YV. LE HAN.....	Plouzeniel.	A. NERRAUT.....	—
J. LECUYER.....	Guipronvel.	A. DAUDAL.....	—

Setu aman taolennou hag a zo eaz gouzout dilo diouto pe da zeiz euz ar zizun e tigouez n'eus fors pe seurt dervez eus n'eus fors pe seurt bloaz.

Taolen ar bloavezioù (a)

00 ^a	01	02	03		04	05
06	07		08	09	10	11
	12	13	14	15		16
17	18	19		20	21	22
23		24	25	26	27	
28	29	30	31		32	33
34	35		36	37	38	39
	40	41	42	43		44
45	46	47		48	49	50
51		52	53	54	55	
56	57	58	59		60	61
62	63		64	65	66	67
	68	69	70	71		72
73	74	75		76	77	78
79		80	81	82	83	
84	85	86	87		88	89
90	91		92	93	94	95
	96	97	98	99		

I

Taolen ar c'hantvejoù (a)

0	7	14	17	21	6	0	1	2	3	4	5
1	8	15 ^b			5	6	0	1	2	3	4
2	9		18	22	4	5	6	0	1	2	3
3	10				3	4	5	6	0	1	2
4	11	15 ^c	19	23	2	3	4	5	6	0	1
5	12	16	20	24	1	2	3	4	5	6	0
6	13				0	1	2	3	4	5	6

Taolen ar mizioù

II.	Mae	Eost C'houer B.	Chouet Meurz Du	Even	Gwengob Ker	Ebrel Gouere Genver B.	Genver Ere
1	2	3	4	5	6	0	1
2	3	4	5	6	0	1	2
3	4	5	6	0	1	2	3
4	5	6	0	1	2	3	4
5	6	0	1	2	3	4	5
6	0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6	0

Taolen an dervezioù (e)

	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
III.	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
	29	30	31				

1	S	L	m	M	Y	G	s
2	L	m	M	Y	G	s	S
3	m	M	Y	G	s	S	L
4	M	Y	G	s	S	L	m
5	Y	G	s	S	L	m	M
6	G	s	S	L	m	M	Y
0	s	S	L	m	M	Y	G

a) Ar c'hantvejou abaoe lezen nevez ar Pab Gregor XIII hag ar bloaveziou biseost a zo merket gant lizerennou brasoc'h.

b) Beteg ar 4 a viz ere 1582.

c) Adalek ar 15 a viz ere 1582. An deizlou etre ar 4 a viz ere 1582 hag ar 15, n'int ket douget var an almanagou great hervez lezen Gregor XIII.

d) Bloaveziou ar c'hantved hag a veze biseost atao hervez almanag Jul Cesar, ne vezont biseost e almanag Gregor XIII nemed rannet e c'hellfent beza etre 400.

e) S. a zo sul ; L. lun ; m. meur ; M. merc'her ; Y. yaou ; G. gwener, hag s. sadorn.

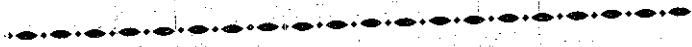
Evit gouzout pe da zeiz euz ar zizun e tigouez an deiz-man-deiz euz ar bloaz-man-bloaz eo red en em gemeret evel hen.

Da genta e ranker gwelet en daolen I pe seurt chiffr a zo el leac'h mac'h en em drouc'h renk ar c'hantved ha renk ar bloaz. Goudeze e ranker klask e renk diaveaz an daolen II ar chiffr kavet en daolen I ha gwelet pe seurt chiffr a zo el leac'h mac'h en em drouc'h renk ar chiffr-ze gant renk ar miz.

Mont a ranker er fin d'an daolen III gant ar chiffr kavet en eil ha klask al lizeren a zo el leac'h mac'h en em drouc'h adarre ar chiffr kavet en daolen II gant deiz ar miz : al lizeren ma kouezer varni neuze eo a verk an deiz m'edot o klask.

Ganet oc'h d'an 8 a viz gwengolo 1888 hag ho peuz c'hoant da c'houzout pe zeiz eur ar zizun oc'h deuet var an douar.

O vont d'an daolen I e kavit 2 ; o vont gant an 2-ze d'an daolen II e kavit 0, hag o vont gant ar 0-ze d'an daolen III e kavit s : da sadorn eta eo ez oc'h ganet.

N. B. — Eun anter dousen levriou nevez skrivet e brezoneg pe zavet divarbenn traou Breiz, a zo digouezet ganeomp en amzeriou diveza-man hag a gomzimp anezo er miz a zeu.

* *

E Feiz ha Breiz miz east e vezo kavet marvailhou dudius da lenn evel :

**Eur bale e liorz ar garantez
Botezig voulouz an Ao. Sant Per, etc.**

Feiz ha Breiz

Kappad Misiiek ar Vretoped

Eul Lizer divarbenn Skolach Pont-Kroaz

Varnez ober eul laëronsi nevez emañ. Seiz vloaz a zo eo lammet digant an Eskopti kloerdi bihan Pont-Kroaz a ioa bet roët d'ezan gant an Aotrou Coz hag en devoa adsavet abaoe gant e wenneien e unan.

Pemp bloaz a zo, e kreiz ar goañv, e teuas an archerien da stlepel er meaz ar re a ioa o chom ebarz dre wir. Ar beden hag ar studi a baouezas ennan, ha tamm ha tamm ec'h en em lakeas da goueza en e boull endre ma klaske e vistri-skol eul leac'h all suroc'h, hag endre m'edo e Rener karet o vervel gant ar rann-galon.

Daou vloaz a zo, al leve sakr-ze, diouallet ker mad, koulskoude, da welet, gant lezennou an natur ha gant lezennou an Iliz, a oue kinniget gant ar C'houarnamant d'ar C'honseil jeneral. An darn vrasa eus ar re a ioa er C'honseil-man, a jachas dismegans varnezo, o veza ma ne gavchont ket mad ebom heb kemeret eun dra laëret.

Breman, tost d'an ti goullou ha dirapar, el liorz a zo var hent Douarnenez, emañ o sevel eun dra bennak. Eur c'hazarn d'an archerien var a leverer. Evito eo emañ oc'h ober an ti nevez. Gwir ar perc'hen a vezo diouallet mad. Ar re m'o devez affer outo alies a devezo poan o kompren e teufe ar C'houarnamant da gondaoni anezo evit ar peza ra he unan gant kement a zivergontiz.

N'omp ket goest da lezel traou en doare-ze da dre-men ha re all c'hoaz hag a c'hellfe c'hoarvezout, heb sevel hor mouez.

Hor gwir, gwir an Iliz, gwir ar gatholiked var an ti-ze hag e ardremez a zo sklear hag anet. Ar paperiou a zo

difazi ha great int bet hervez al lezen. An ti evel m'ema n'eo mad nemed da ober eur skolach kristen ha netra ken. Al leve-ze a zo eul leve sakr hag en hano eskopti Kemper ha Leon, ni a anzaio eo eun dra hag a zo d'eomp dre wir ha daoust da bep tra, ha kement hini a gemero perz ha goude ma ne vije nemed var-eul loden anezan, ar re her prennfe var eun digant ar prener kenta hag e heritourien a vezo red d'ezo restaoler ar pez o devezo laeret hag a gouezo dindan an eskumunugen.

Al lizer-man a vezo lennet er gador-brezeg en holl ilizou-parrez hon Eskopti.

Kemper d'an 8 a viz Gouere 1912.

† **ADOLPH,**
Eskop Kemper ha Leon.

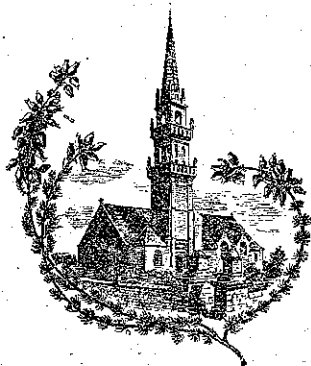
Ar pez a zo gwir divarbenn skolach Pont-Kroaz a zo ker gwir all divarbenn kement tamm leve-iliz a c'hellfe beza lakeat e gwerz en eun tu pe du gant ar C'houarnamant.

N'he deus na bet, na prenet anezo, biskoaz ; n'eo ket d'ezi int eta. ha rak-ze n'he deuz ket eur gwir d'o gwerza ; ha kristen mad ebed, ne gollo e henor, o vont d'o frena diganti, heb aotre ar gwir berc'hen :

Gwell eo beza laouen, var ar vein o kana
Eget n'eo azeza var an acour da lenva

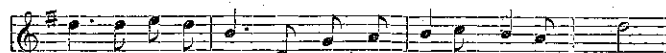
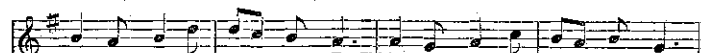
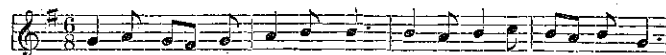
VIII^{et} GOUEL AR BLEUN-BRUG

12 a viz Gwengolo 1912

Ar re a gemero perz e konkouriou *Gouel ar Bleun-Brug* embannet er *Feiz ha Breiz* diveza, a zo pedet da zigas o labouriou d'an *Aotrou de Kermenguy, e Kleder*, abenn an deiz kenta a viz Gwengolo, da zivezata.

O Sakramant benniget ⁽¹⁾

II

III

« Peb beleg, en va hano
» Emezan, a lavaro :
» Setu va c'horf ha va goad,
» Kemerit, tud a bep oad ! »

Da vare ar gorreou
Ar beleg dre e gomzou
A c'halv euz an nenv Jezuz :
Ha bep gwech e teu, sentuz.

(1) *Setu ama eur c'hantik kaer en henor da Zakramant an aoter. Kanet eo bet e Kastel-Paol varlene evit Pardoun' braz ar Zakramant, e gallek hag e brezounek, hag an oll o doa kavet dudiuz anezan.*

IV

Heb dilezel an nenvou,
E teu var hon aoteriou ;
Hag e chom en hon touez
Dalc'het gant e garantez.

V

N'euz mui na bara na gwin,
N'euz nemet e Gorf divin,
Hag e C'hoad ken presiuiz !
Dindan spesou burzuduz.

VI

En hosti n'her gwelomp ket,
Kuzet eo 'vel eur spered ;
E peb tam a-bez ema,
Heb na c'hellfet e ranna.

VII

Neb a ya d'an daol zantel
E stad a bec'hed marvel,
Gwir Judaz, traitour euzus,
A ra eun torfet spountus.

VIII

Neb a ya, pur e galon,
A gav eun tenzor gwirion :
Gant buez Salver ar bed
E vuez zo unanet.

IX

Adoromp hor Roue braz
En nenvou ha var e groaz ;
Adoromp hor gwir Zalver
E Sakramant an aoter.

X

Da Zoue hor c'halonou
Vrit e oll vadoberou,
E Zakramant dreist peb tra :
Oll int destumet enna.

P. TR.

*Diskan ecit ar Magnificat pe al
Laudate da gana en honor da
Zakramant an aoter van don :
« D'Hor Mamm santas Anna. »*

Kanomp honor ha gloar,
Dre holl var an douar,
Da Jezuz Hor Zalver
O chom var an Aoter !

IMPRIMATUR

Kemper, 26 a viz Mae 1912.

A. COGNEAU

Vic. gén.

O l'Auguste Sacrement

Au Saint-Sacrement
J'adore Dieu vrai pain vivant } *bis*

I

O l'Auguste sacrement
Où Dieu nous sert d'aliment !
J'y crois présent Jésus-Christ,
Puisque lui-même l'a dit :

II

Aux prêtres donnant sa Loi,
Il dit : faites comme moi
C'est mon Corps, livré pour vous ;
C'est mon Sang ; buvez-en tous.

III

Dans la Consécration
Le prêtre parle en son nom ;
Aussitôt, et chaque fois,
Jésus se rend à sa voix.

IV

Ainsi, sans quitter le Ciel,
Il réside sur l'Autel :
Il fait ici son séjour
Pour contenter son amour.

V

Le pain, le vin n'y sont plus,
C'est le vrai Corps de Jésus ;
Son Corps tient le lieu du pain,
Son Sang tient le lieu du vin.

VI

Dans chaque hostie il s'est mis
A la façon des esprits ;
On ne le partage point ;
Il est tout dans chaque point.

VII

Qui le prend indignement
Mange et boit son jugement
C'est le crime de Judas,
Le plus noir des attentats.

VIII

Qui lui prépare son cœur
Trouve en lui le vrai bonheur ;
S'unissant à Jésus-Christ
Il devient un même esprit.

IX

Jésus est le Roi des Rois.
Adorons-le sur la Croix,
Adorons-le dans le Ciel
Adorons-le sur l'autel.

X

Adorons, louons, aimons
Le Seigneur dans tous ses dons ;
Surtout n'oublions jamais
L'abrégé de ses bienfaits.

B. GRIGNON DE MONTFORT.

AL LEAZ

Ken diez eo rei da gredi d'ar re glanv eo al leaz eur boued euz ar re wella hag eul louzou dispar ha ma 'z eo lakât eun ever da anaout eo al lagoud eun ampoezon.

Evit krenfât buhan e ranker, a lavar lod, dibri abred ha kalz goude eur c'hlenved. Mad, lennerien, ne 'z eus netra falloc'h ha pa lavar ar medesin d'eoc'h : « Evit leaz hag arabad d'eoc'h kemeret nemed leaz », ne ro ar c'huzul-ze d'eoc'h nemed dre interest evit ho yec'hed. Ar re ne zentont ket outan o devez keuz alies. Nag a wech e klever klanvourien o klemm : « Ne » gemerin ket mui ar c'hoz medesin-ze ; n'am eus debret tamm » ebed eur miz a zo ; ma rankan tremen eur miz all en doare-ze, » ne jomo ac'hanou nemed an eskern ! »

Abarz nemeur e skrivin aman eur pennad var ar zentidigez ouz lavariou ar vedesined ; klaskomp gouzout hirio, mar kirit, ha bez ema an aotroned-ze a du gânt ar wirionez pa leveront eo al leaz eur boued euz ar re wella.

Korf an den n'eo nemed eur mekanik. Hogen, eur mekanik evit mont en dro, a ranker rei boued d'ezan : glaou, alcool, pe essence. Ar boued a dro e tomder hag an domder e nerz. An nerz a dle ivez dispign an den a deu dre an domder savet en e gorf, hag an domder-ze a deu divar ar boued. Ar c'horf ne ra ket koulz e labour pa deu da gosât, pe pa ne vez ket roët d'ezan a voued awalc'h ha diouz e c'hiz. Kemeret a ra evit nevezi an nerz kollet o labourat soa, sukr, dour, albumine hag holen.

El leaz ne vank hini ebed euz an traou-ze, mes an holl leaziu n'int ket ken nerzus ha ken nerzus ; an dra-ze a zepant eus gouenn ar chatal hag euz ar boued roët d'ezo. Ma c'hell an dud vras eva leaz saout, dalc'hit sonj mad, ne 'z euz netra falloc'h eget al leaz-ze d'ar vugaligou. Leaz ar vloc'h a zo d'al leue, ha leaz ar vamm, hag hen hebken, a zo d'ar c'hrouadur beteg ma vezo poent ar vagadurez.

Evit an dud vras, al leaz a zo eur boued heb par pa ne vez ket diennet na lakêt dour ennan. A wechou koulskoude e roer leaz diennet d'ar re glanv abalamour an dien n'eo nemed soa, a c'hell beza re bounner dezo da dreizia.

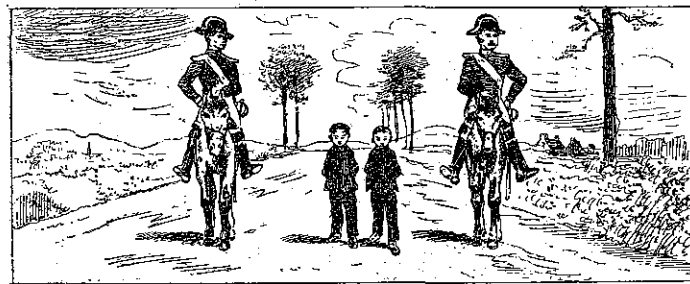
An dud divar ar meaz a zo eurus rag eva c'hellont leaz hag a zo leaz. It da jom er c'heariou m'ho peus c'hoant da eva leaz diennet ; e Paris e vez tennet piz an dien divar al leaz hag en e blaz e vez diveret eun tammik soa tennet euz empennou an anevaled. Ha gant aoun ne vije ket awalc'h a zour el leaz ordinal e vadezer anezan, hag e stlaper traou chimik ebarz. Eur bajen all penn da benn a rankfen da skriva m'am bize c'hoant da lavaret hano d'eoc'h euz ar c'hoz traou-ze.

Dalc'hit ho leaz disasun, Parizianed, ha c'houi, Bretoned, evit hini ho saout ; ne goût ket ker ker hag al lagout ha kalz muioc'h a vad a raio d'eoc'h.

Ar Medesin.

Penaos e vezet kastizet gwechall

Penaos e kastizer breman

N'eo ket o voumounat ar vugale eo e vez great anezo bugale vad. An hini ne gemer ket ar vialen gant e vab, pa vez ezom, a zo enebour d'ezan. a lavare gwechall ar re goz ; setu aze eun dra hag a ankounac'haer re en holl, en amzer-man. Evit sevel ar vugale evel m'eo dleet, eo red o c'haret e gwirionez.

AL LABOUSIK BIHAN

(EVIT AR VUGALE)

(Eur zôn goz, anavezet mad ha kanet aliez e goueled Leon abalamour d'an ton. m'arvat).

Allegretto.

Al la - bou - sik bi - han en deuz des-
ket ni - jal, al la - bou - sik bi - han en deuz des-
ket ni - jal. En deuz des - ket la vio - lett', en deuz des-
ket la vio - lett' en deuz des - ket ni - jal.

2

Divar eur skour sapin en deuz desket nijal
En deuz desket... nijal.

3

Ar skour a oa tener, al labous zo kouezet
Al labous zo... kouezet.

4

Lavar d'in-me lab(ou)sik, — e p'leac'h ez out glazet
E p'leac'h ez out... glazet.

5

Torret am euz va gar, ha pleget va askel
Ha pleget va... askel.

6

Lavar d'in-me lab(ou)sik peur e vezi pare
Peur e vezi... pare.

7

Birviken mui moarvat, me ne vezin pare
Me ne vezin... pare.

8

E c'har zo deut da vreina, 'l labous zo maro
'l labous zo... maro.

P. Tr.

Botezig voulouz an Ao. Sant Per

Boud ! Boud ! Boud !... Bou... d !!!

Piou en deus ezom eur votezig voulouz rus tan ifern gant eur boukl arc'hant ?... Piou a breno botezig an aotrou S. Per ? Ema o vont da veza lakeat e gwerz, o ! marc'had mat, bezit dinec'h !...

Evel-se e youc'he ar pez diaoul a zo karget gant Lusifer goz da ober an embannou en ifern. Hag ez ea, hag e c'houeze en e gorn-boud. Diredet a rea eur bern diaoulou d'e zelaou, diaoulou bras, diaoulou krenn ha diaoulou bihan, hag e choment digor frank o ginou da zellet ouz an embanner ha da glevet ar pez a yoa a nevez.

Hag e tiredent, a bell, o kredi gwelet eun dra gaer bennak, pa 'z int ker kustum da welet loustoniou, o kredi kaout da c'houesât eun dra bennak hag a raje vad d'o c'halon, p'ema bepred o fri er fank ; pe marteze e kredent edod o vont d'o

lakaat da zina eun emglev madelezus, pa na reont ha ne raint morse nemet droug ha dougen d'an droug.

Mes, petra rea d'an difeson-ze kaout kement a hast d'en em ziober eus eur votezig kaer dudius da welet, laeret gantan e-hars dor ar baradoz ? Perak kemeret anezi ma ne blije ket d'ezan ?... C'hoant en doa bet da c'hoari eun dro zivalo d'an Aotrou sant Per, ha padal hen e-unan eo a oe tapet ar muia. Setu ama penaos.

Netra ken nemet beza krog er votez benniget hen lakea da skrijal ha da yudal, hen deve gwasoc'h eget glaou rus an ifern, hag ar pez a rea muia poan d'ezan, moarvat, eo ar red-korf iskiz hag ar boan gov diremet a yoa kroget ennan abaoe m'en doa great e laeronsi. Ya, kaer en doa starda war e vouzellou, kaer en doa en em zifreta, merzer oa ken na venne lammet e avu eus e greiz gant e ivinou.

Mar deo gwir er bed-ma lavar ar re goz :

Bleud an diaoul a ya atao da vrenn, er bed-all, en ifern dreist-oll, eo gwiroc'h c'hoaz. Gouzout mat a rit ne blij ket ar relegou santel, an traou benniget, d'an diaoulou ; hag ar votezig-se bet da zant Per a yoa, mechans, eur releg a dalvoudegez, eur releg benniget pa he doa epad keit-all a amzer skoet war leuren ti Doue !

An hini a daolas ar muia war ar votezig voulouz a yoa eur mell pez vil a ziaoul, tal du, fri kaouen, ken teo ha kel louz ar bleo warnan ha war eur marmouz. Roet e oe d'ezan evit tri c'hant pec'hed marvel !

An holl laeron, evit doare, o deus eur fri kamm, eur fri yuzeo ; an diaoul-ma dres, a yoa e garg bunta pe dougen d'ar pec'hed a avarisedd ar re a zo o tiouall ar c'hefiou a espern, ar re a zo o micher laerez, en eun doare pe en eun-all.

C'hoant en doa da ober eus ar votezig-se e bodig-espern. Eno, da vihana, a zonje, e vezo dastumet mat va feziou arc'hant ! » Rak, kaer en doa bet betek eno lakaat e boan d'o c'huzat, bepred e teuet a-benn d'o dizelei, ha da gemeret eun darn anezo. Perak en em zieza, en ifern ?... Marteze zoken, emezan, piou c'hoar ? e raint re vihan, evel ar viou en neziou !!!

Eno eo e fazias, avat, ar genaouek zo anezan. Rak, ar votezig venniget n'edo ket eas en ifern, sklear eo ; mont ha dont a rea anezi he-unan ; gwech ez ea da guzat dindan eun arbel, gwech-all ez ea a-ispilh ouz eun treust, gwech en ti,

gwech er meaz. Hag ar perc'hen a yea en egar o welet kement-se, rak kredi mat a rea e veze laeret e votezig voulouz d'ezan, -- ne vije ket bet dieas hen ober ! — hag e kolle bemdez kalz amzer ouz he c'hask.

Eun dervez m'en doa kollet muioc'h c'hoaz a amzer ez eaz e kounnar rus, hag o veza kroget er votezig koant ec'h hejas anezi evit kaout e beziou arc'hant, hag e taolas anezi gant tiz ha gant eun nonde heuzus ar pella ma c'hellas en ifern.

Mat, tud keiz, mont a reas da blada war benn eur paour-kez micherour a Landerne eat d'i abalamour d'eun taol fall en doa great o welet pegement a zle en doa. Ya, e vern dle en doa douget anezan da werza e ene d'an diaoul evit kaout arc'hant digantan. An diaoul en doa selaonet e beden ; kemeret en doa an ene evit nebeut a dra, evit .. netra, ha kaset goude ar paour keaz d'en em grouga !... Evel-se eo ec'h en em gemer peurvuia Paol goz, ha re aliez, siouaz ! e teu e daol gantan da vad, abaoe m'her greas da Judaz.

Jakig Lagad-du, eus a Landerne, n'oa ket eur gwall baotr en e amzer, n'oa na laer na touer, mes avat eun den poud, pikouzet e zaoulagad, ker pikouzet zoken ma na wele nemet pell goude an troiou kamm a rea d'ezan e vignoned, er c'hoariou dreist-oll. Ha me lavar d'eoc'h e chachent war e yalc'h. Hag ar paour kez paotr a eve, a eve kalz evit ankounac'haat e velkoni. An dra-ze eo a gasas anezan da goll.

Ar re a roe labour d'ezan koulz hag ar c'hoarierien kartou o doe keuz d'e varo.

« Mil gur'n ! eme Jakig Lagad-du, eme an ifern o koueza en e boull ! » Ar votezig o koueza war gern e benn moal he doa great d'ezan gwelet c'hoec'h goulaouen ha tregont. Hogen, pa oe tremenet ar skrijaden genta, Jakig a stouas hag a welas eun dra lugernus : « Sell ! emezan, ar votezig goant !... N'eo ket d'eun diaoul, rak an diaoulou n'o deus ket a vouteier ker kaerze !... E rank beza da unan bennak koulskoude, n'eus ket da lavaret ! Anat eo ez eus bet enni troad eun den... Ar seul a zo o vont da veza toull, sklear eo, mes ar voulouz a zo lugernus c'hoaz... Doare he deus da veza bet d'eun den krenv... »

Hag e troe, e iistroe ar votezig en e zourn.

« Ha petra rin-me ganti ama ? netra... Kas a rafen anezi d'he ferc'hen, ma c'houfen da biou eo. Ker brao eo ma n'eus nemet Doue, ar zent hag an elez, er Baradoz dudius hag o defe eus ar seurt traou-ze ! »

Hag o veza lavaret ar c'homzou dereat-se, Jakig a oe dibradet ha savet d'an neac'h a-nebeudou gant eun nerz treac'h d'e hini. Ar votezig eo, botezig eürus an Ao. sant Per benniget, dre eur c'halloud staget outi er Baradoz, a jache anezan, a roe d'ezan evel diouaskel da nijal ker buhan hag an avel a-dreuz an iferniou.

An holl dud daonet a zigore c ginou da zellet outan o tremen uz d'o fennou.

— A ! sell 'ta ! piou eo hema a ya gant kement a diz dre an ear evel eur stereden rederez ?

— Marvad e rank beza eur paotr chansus en deus bet aotre da vont da zistana eur pennadig.

— Henez ? Henez eo Jakig Lagad-du eus a Landerne.

— Hê ! Jakig !

— Da beleac'h ez es, Jakig ?

— Kenavo, Jakig !

— Beaj vat, Jakig !

Deuet out da veza bran pe askel-groc'hen ?

— Jakig !... Jakig !...

Jakig a yea atao hep lavaret grik da zen. Ne zelle ket outo zoken. Traou-all a yoa war e spered. Na pebeus tro iskis a errue gantan ! Mont ker buhan, evel eul labour a-dreus an uhelderiou ! « N'eus fors, eme Jakig, da beleac'h bennak e vezin kaset, easoc'h en em gavin eget ama. » Ha kaer en doa,

n'helle ket zoken kaout amzer da ober eur sec'ha d'ar c'houezen a zivere dioc'h e dal.

Red e oe d'ar paotr chom a-zav e kichen dor an ifern. Ar porsier en doa savet e forc'h hag a ginnige sank a nezi en eun tu bennak.

— « A zav ! emezan, n'eot ket pelloc'h ! »

Ar votezig a skoas daou daol gantan war e ziou jod, ken e teujont da veza rusoc'h eget he boulouz. Ar paotr faro a lezas e forc'h da goueza d'an douar.

Krik ! Krak ! ha dor vras an ifern a zigoras anezi he-unan evit lezel paotr Landerne da dremen gant he votezig.

— « A ! emezan p'edo er meaz, n'eo ket ken tom ama, gras e kavan ! »

Hag ez eant atao gant tiz.

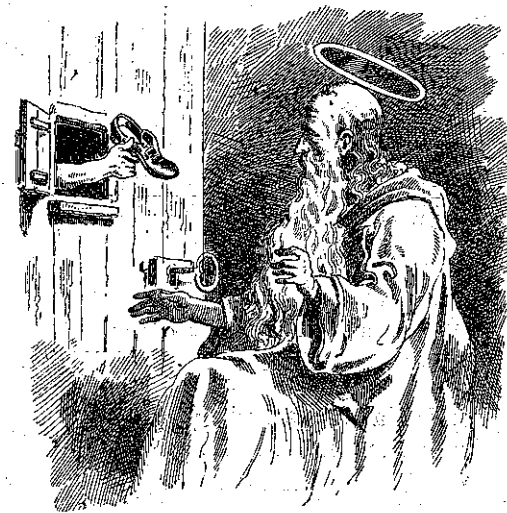
Ar Purkator ? netra ken nemet tremen dirak.

— « Ha piou c'hoar, eme Jakig, da beleac'h ez eomp ? Piou c'hoar e pe'ac'h e touarimp ? » N'en doa ket a aon avat, pell ac'hano. Tremen a rejont dre douez an heol, al loar, ar stered, ha setu hi dirak dor ar Baradoz, hag ar votezig da jom krenn a-zav.

— « Tok ! Tok ! »

— « Piou a zo ? » eme zant Per hep digeri.

— « Me eo, Jakig Lagad-du eus a Landerne. »

— « Alo, mat ! Mes' evit dont ama e ranker beza glan ; diskouez d'in da baperou dre riboul ar c'haz ! »

Ha yao ! Jakig o tiskouez ar votezig da zant Per dre riboul ar c'haz.

— « O ! emé zant Per, seblantout a ra d'in ec'h anavezan an dra-ze ! »

— « Guella 'ze, mar d'eo d'eoc'h ! Kemerit anezi neuze ! »

— « N'eo ket te, da vihana, an diaoul a laeras anezi d'in ? »

— « O nan da ! Me eo Jakig Lagad-du eus a Landerne, hel lavaret am eus deoc'h.

— « Mat, neuze, Jakig, va mignon, deus, ha ra vezi digemeret mat er Baradoz ! »

Krik ! Krak !

Jakig a yeas ebars. Sant Per a yoa kel laouen, ma lammas gantan a dro vriad da boket d'ezan eus an daou du. Ar votezig great gant sant Krepin a yoa bihan eun tamm hag a gigne e droad da zant Per, ha setu perak oa kel laouen o kaout an hini goz a yeá ker brao dioc'h e droad.

KLAODA 'R PRAT.

Lagad a dalv teod.

An tad a lavar d'e vab :
Pa vezi krog, dalc'h mad.
D'he merc'h lavar ar vam :
Pa vezi krog, digas an tamm.

Karout gened ne bad ket pell ;
Karout honestiz a zo gwell.

E Breiz an naoun hag ar zec'hed
A vo c'hoaz alies dimezet.

Dimez da vab pa giri,
Ha da verc'h pa c'helli.

Eur benn-herez, ha pa ve fall,
A dalv kant skoed var eun all.

Resurreksion Hor Zalver Jezuz-Krist

Jezuz a zo savet a varo da veo (kendalc'h)

An dud dizakred a zo pesketourien vat, diouz an doare anezo ; en o bouteg e zeuz meur a zilien tefoc'h an eil eget eben ha n'int ket eas bras da lounka. Setu ama eur zilien all a ginnigont deomp hirio. « An Ebestel, emezo, eo o deuz invantet penn da benn resurreksion Jezuz gant kement a deus da heul al lastez burzud-ze, hag en doare ze o deuz desevet ar bed holl. » — Eur zilien gaer eo hou-ma, ha n'eo ket 'ta ? Siouaz ! va c'hornailhen n'eo ket bet faoutet awalc'h evit he lezel da ziskenn : hag oc'h hini-c'hui, va mignoned euz *Feiz ha Breiz* ? Kempennomp hor pillig, rouzomp an aman, ha fritomp kempenn ar zilien-ze.

Netra easoc'h, gwir eo, eget samma eur bern gevier var chouk an hini n'ema ket dirazomp evit o dislavaret ; an Ebestel n'emañt mui var an douar-ma, gwir eo, mes o skridou a jom hag anavezet mat int, hag abalamour daze e lavaran n'eo ket gwir ar pezh a damaller d'an Ebestel ha tamall e gaou a zo eun dishonestiz.

An Ebestel n'oant ket euz ar filosofed-ze o doa great o studi e skoliou Roum, pe Athen, pe Alexandri ; n'oant ket euz an dud-ze hag a zo goest dre o nerz kalon d'ober traou dispar ; nan, pell ac'hano zoken. Bez ez oant tud dizesk, tud a renk izel, tud spoutik. Hag an dud dizakred a ra euz an Ebestel tud mantrus, tud euz ar re hardisa. rak c'hoant o deuz o dije bet an Ebestel an ioul da lakat ar bed holl da adori evel Doue eun trubard staget euz eur groaz e bro ar Jude : hag e vichent deuet a benn euz o mennoz ! Ema rostet penn ar zilien !

An Ebestel n'oant ket tud a vuez fall, tud heb relijion, ha n'int bet fuziet dre m'oa dinerz o spered, goulskoude ar furnez euz ar reolen-vuez a brezeger, o vertuziou, o buez direbech a vir a grenn ouzomp lavaret evel an dizakred int bet tud dizoue ha trubarded. Daoust ha n'oa ket spoutus en em glevet evit lakaat ar bed oll da zaoulina dirak eun den a zo maro, evit rei da gredi eo resusitet dre c'halloud Doue, evit ober kement a c'hellent ha dreist zoken evit lakaat enori eun den ha n'en doa gounezet nemet an dismegans hag ar gasouni ? An Ebestel n'oant ket ken nebeut tud diboellet, kollet ganto o spered, hag o dije klasket ober eul labour evel hen-nez eb interest ebet evito ha zoken a eneb o brasa interest. Nan, eun den ne ra ket an droug, an dishonestiz heb gouzout perak. Ha

diouz an dizakred setu petra viche bet an Ebestel. Perak e klaskont-i, an ebestel-ze, rei da gredi oa resusitet Jezuz pa n'oa ket ? Pe seurt gouñid a rafent ? Petra c'hellent da c'hortoz er vuez-ma ? Kounnar ar Juzevien, chadennou, taoliou, hag ar maro. Petra c'hellent da c'hortoz evit ar vuez all ? Beza gwasket evit atao gant eun Doue leun a justis en deuz goret mat forn an ifern evit an trubarded a zeseo o nesa...

Ouspen a zo c'hoas. Ma n'eo ket resusitet Jezuz, neuze n'eo nemet eun toueller-tud, cur gaouiad ; neuze an Ebestel ne c'hellont mui kaout fizians ennan rak faziet int bet divar e goust ; hag e kav deoc'h o dezo seul vui a c'hoant da embann e c'hloar ; hag e vezint seul laouennoc'h o skuilh o goad evit an hini en deuz touellet ha troumplet anezo ? Nan, an dra-ze n'eo ket ervez natur spered ha kalon an den.

Frita 'ra ar zilien, bremaik vo poas-mat.

Lakeomp o deuz an Ebestel en em glevet evit ober o zrubarderez ; red eo lavaret int en em zastumet en eul leac'h bennag, hag an hini hardisa anezo a zavas en e zav hag a reas ar brezegen-ma : « Va mignoured, ni oar ervat en deuz Jezuz great goap ac'hanomp, gevier en deuz dornet deomp ; lavaret en doa e viche savet euz ar bez, hag emma emesk an dud varo hag e tlie choum eno. Hon interest deomp-ni a vije dislavaret anezan ; mespell ac'hano zoken, evit embann e c'hloar ni a vresodindan hon treid hor c'houstians, hor brud-vad, hor buez sioul hag hor buez zoken. Ni oar ervat eo ni hon hunan hon deuz tennet e gorf euz ar bez : n'euz forz, ni a brezego, eneb d'ar wirionez, eo savet eur ar bez leun a vuez, ni adoro anezan evel Doue. Ni oar ervat ec'h en em zavo eneb deomp ar sinagog hag ar bobl Juzeo a bez : petra 'ra an dra-ze ? Ni c'houzauvo pep tra evit testenia ar gaou-ze. Ma zeuz eun Doue leun a justis hag a wirionez, n'hon deuz da c'hedal digantan nemet poaniou skrijus da baeda dle hon trubarderez, mat ! ne dleomp ober van ebet euz kounnar Doue nag euz hini an dud. N'hon deuz netra da c'hounid nag evit ar bed-ma, nag evit ar bed all, labourat a raïmp eneb hor brasa mat ; n'euz forz, redomp ha prezegomp e pep leac'h eo resusitet Jezuz ha ma zored, lezomp hor penn da ruilh dindan bouc'hal ar bourreo evit rei testeni d'ar zorc'hen-ze invantet a bez ganeomp. Kaer eo ar brezegen, e gwirionez ! Gwir e vije goulskoude ma vije kredet an dud dizakred.

Setu ne jom mui nemet lost ar zilien da frita : ne zaleo ket. Penaoz kredi n'euz bet hini ebet euz an Ebestel, goude an emgleo a ioa bet etrezo, ha n'en dije ket bet keuz d'ar pezh en doa great ? Penaoz kredi ne vije bet hini anezo o tiskuilla ar re all daoust d'ar promesaou tentus, daoust d'ar gourdrouzou ha d'ar poaniou spoun-

tus ? Hag hini ebet anezo na zislavaras ar re all, n'en em zislavaras morse e unan ; hag e varvont evit testenia ar pezh a ouzont mat beza eur gaou spountus ! Hel livirit d'in, lennerien, va mignoured, ha n'eo ket an dra-ze eur burzud souezusoc'h c'hoaz eget hini resurreksion Jezuz ?

Setu fritet ganen ar zilien penn ha lost hag all : ma tizreinit anezie e c'helfot marteze he dibri, rak me sonj d'in eo poas mat. Lavaromp eta ne c'heller ket dislavaret an Ebestel, rak int a c'houie ervat petra c'hoarvezas ha penaoz, hag int tud eeun en o c'homzou.

Kredi a ran e resurreksion Jezuz-Krist abalamour, d'an eil, ar re a gredas adalek ar penn kenta a ioa start o feiz.

An Ebestel a stag da brezeg eo resusitet Jezuz ; hen ober a reont e kreiz kear Jerusalem ha dre ar Jude a bez ; ar resurreksion ! setu eno ar burzud bras, ar burzud dispar a ziskouez eo bet digaset Jezuz gant Doue e Dad. Klevit sant Per o prezeg en Templ d'ar Juzevien : « Lakeat ho peuz d'ar maro, emezan, an hini a ro ar vuez, mes Doue a reas dezan sevel euz ar bez : ha ni a zo test euz an dra-ze. » Dizale goudeze, sant Paol a jelo da brezek ar memes tra e kear Athen ha dirak an Aeropaj (senatourien ar vro-ze.)

Pa skriv an abostol bras-ze da gristenien kear Korinth, petra lavar dezo ? « Ma n'eo ket resusitet Jezuz, emezan, neuze n'euz harp ebet mui d'hor feiz, ne dalv ket ar boan kredi netra rak neuze, eme an Abostol, ne d'omp mui nemet testou gaouiad. » Resurreksion Jezuz ! setu ar mirakl dreist an holl miraklou ; hen eo ar mean diaze euz ar relijion gristen. Ar c'hristen a c'hell beza dizek var an holl burzudou all a gavomp hano anezo er Skritur-Zakr hag e feiz a zo start goulskoude ; ar c'hristen ne c'hell ket choum eb anaout ar mirakl dispar a ra da Jezuz beza digabestr zoken er bez ha sevel anezan leun a vuez evel an hini en deuz trec'het e vrasa enebourien. An neb a gred ar mirakl-ze a dlefe beza kristen ; an neb n'her c'hred ket ne c'hell ket beza kristen. Adalek penn kenta an Iliz katolik e welomp kristenien e Jerusalem, e Korinth, en Athen, en Ephes, en Antioch, en Alexandri, e Roum : Perak ? Abalamour an Ebestel a ioa eat er c'heariou-ze da brezeg oa resusitet Jezuz leun a c'hloar. Ha, goude naontek gant vloaz, piou oun-me, piou omp-ni holl evit dont da nac'h eun dra a zo bet kredet gant ar baïaned hag ar Juzevien euz ar c'heariou bras ken brudet gweach all ? Kredet o deuz ar re-ze ha kredet start : o feiz a oe reolen o buez, ha gwelloc'h oa ganto mervel eget ober an neuz zoken da nac'h resurreksion hor Zalver.

Kalz o deuz nac'het ar wirionez-ze : ia, gwir eo ha n'eo ket souez : ar gwall ioulou ne blije ket kalz dezo plega d'eur relijion a lakea eur c'habestr kalet dezo.

Kalz o deuz ive kredet, ha prezeget ar wirionez-ze, zoken betek mervel evit-hi hag an dra-ma a vije kalz souezusoc'h, ma ne welfer ket eno eur feiz start ha sklerijennet. Petra c'helle ober d'ar Juzevien ha d'ar baianed kredi kement-se ? Petra doa da c'hounid ? Pep tra a dlle lakat anezo da bellaat diouz ar greden-ze, rak enni n'oa netra evit plijout d'an ioulou-ze a zo ken c'houek d'an den : an ourgouilh, an avi, ar blijadur divalo. Ne c'hellet beza kristen nemet dindann bouez mouga an ioulou direol-ze. Ar Juzevien a c'hortoze eur messias galloudus a rafe d'e bobl beza mestr d'ar re all : hag an Ebestel a c'houlenne diganto adori an hini o doa ar veleien ha doktored al Lezenn Goz lakeat d'ar maro evel eun touer Doue, evel eun enebour da Zoue ha da Lezenn Moyzez !

Ar baianed ne anaient nemet ar blijadur ; an abostol sant Paol a lavare anezo : « O c'hof eo o Doue » ; — Ha lavaret a zo bet anezo oant « euz torrad moc'h Epikur » — respet deoc'h ! — Hag an Ebestel a brezeg dezo eur relijion stris meurbed ne ginnig dezo nemet poaniou ha kroaziou pounner ! — Eun niver bras anezo koulz paianed ha Juzevien a en em c'hreas kristenien goulskoude : hag e kav deoc'h ar re-ze n'o deuz ket sellet pis ouz ar relijion gristen, n'o deuz ket great eun enklask stris divar beun ar pez a rea dezo dilezel o relijion evit relijion an Ebestel ? Ha p'eo gwir int marvet evit testenia mirakl resureksion Jezuz eo red anazo eo gwir eo resusitet Jezuz.

F.-M. MAZÉAS.

Ar penn-azenn

Klevet an eus ober hano eus eur c'houerriad hag a c'hoantea gwelet Pariz, eur wech en e vuez ivez.

Mont a reas, ha peadra a gavas eno da zigeri e c'hinou, me lavar deoc'h. Fellout a rea d'ezan gwelet pep tra, an embannou war an tiez-kemwerz, ar varc'hadourez a yoa e pep stal.

Kaout a reas eun den azezet e-unan oc'h eun daol skriva.

« Aotrou, emezan evel eur glapezen, livirit d'in, mar plij, petra werzit ? »

Ar skrivanier a lavare outan e-unan edo o vont da gaout tro da ober eur c'hovad c'hoarzin diwar goust Yann Gouer.

— « Gwerza ran, emezan, pennou azenned ! »

— « E feiz, neuze, eme Yann Gouer, ho peus gwerzet eun toullad brao hizio, rak ne welan mui nemet unan en ho stal !!!... »

Hag hen er meaz hep goulenn an heur.

KLAODA 'R PRAT.

Hor bro epad amzer ar Revolution

(KENDALC'H)

Expilly, eskob ar Finister (1790-1794)

Ervez al lezen neves, an eskob hanvet gant an elektourien ne dlle goulenn netra ebet digant ar Pab ; evelato e dlle skriva d'ar Pab evit lavaret dezan edo a-unan gantan var draou ar feiz hag ar relijion.

Setu aman al lizer kaset gant Expilly d'ar Pab :

« TAD SANTEL,

» Al lezen (Constitution civile du clergé) votet gant Kambri an Deputeed ha sinet gant ar Roue a verk e vezo hanvet hiviziken an esbibien en eun doare dishenvel eus kentoc'h...

» Al lezen neves a zo barnet e meur a c'hiz gant an eskibien a gav dezo e vije bet red komz gant ar Pab hag ober a-unan gantan ar pez zo great.

» Gouarnamant Franz en deus roet deoc'h da anaout, emichans, al lezennou douget gant an Deputeed... An dud e karg a c'houlenn ma plégo an holl d'al lezennou-ze.

» Electourien ar Finister o deus sonjet ennon hag o deus va galvet da eskopti Kemper...

» Enor bras zo great d'in ; mes ive, petra oun-me evit ar garg uhel-ze ? Eur beac'h pounner a vezo taolet var va diskoaz ha marteze am bezo traou diez meurbed da zirouestla. Ne c'hoantan nemet eun dra : beza eur pastor mad ; ha va fizianz a lakin e trugarez an Aotrou Doue.

» Gant spount eo am eus klevet oan galvet d'ar garg uhel-man ha poan am bezo o kwitat va farrez a yoa enni tud sentus, tud o doa fizianz ennon ; poan galoun am bije ma tlefe ar votadeg great gant elektourien ar Finister lakat enebiez ha freuz er vro.

» Kalz e karfen gwelloc'h chom e peoc'h e penn va farrez ma ne vije ket sklear evidon ez eus c'hoaz muioc'h a riskl o vont eneb bolontez ar bobl eget o senti ouz c'hoant an elektourien hag ouz lezennou ar vro.

» Deoc'h c'houi, evel da eun Tad e teuan da ziskleria va

feiz : Iliz Roum eo ar mean-diazez eus feiz ar gristenien, eus an unaniez a die beza etrezo. Ouz ar Pab, a zo evel an Arc'h Santel, e fell d'in beza ato stag, evel m'oun stag ouz Hor Zalver en deus savet ar relijion a gredan hag a brezegin heb ehana.

» Delc'her a ran da greden an Ebestel a zo fiziet e Iliz Roum dreist-oll ; e is ginou ar Pab, ar c'henta-pastor, e tigemerin ato ar wirionez.

» Gouarnamant ar broiou a c'hell beza chenchet, al lezennou ive ; mes me a zalc'ho ato d'ar feiz, me am bezo doujanz evit ar Pab a zo var an douar e peun an Iliz katolik, apostolik ha romen, evel am eus doujanz evit Jesus-Krist, an Hini en deus savet an Iliz, an Hini a bedan da rei d'in bennoz hag ar grasou am eus ezom.

» Paris, 18 a viz du 1790.

» EXPILLY,

» Eshob ar Finister. »

Expilly eveque de Finisterre

Meur a dra a vije da lavaret eus al lizer-ze. Expilly, evel a weler, a lavar e doare kalz tud siouaz ! « Al lezen eo al lezen. » Mad e kavont kement a ves great gant an deputed, ha goude ma iasse a enep pep gwir. An deputed-o doa votet eul lezen a zistage Iliz Franz diouz Roum, a zifenne ouz an eskibien goulenn galloud ebet digant ar Pab. « Al lezen eo, eme Expilly. » Hag hen, den a Iliz, a zent ouz al lezen-ze kentoc'h eget ouz lezen-nou an Iliz, ha sonjal a ra e tlefe ive ar Pab plega d'al lezen neves. An neuz a ra da gaout doujanz evit ar Pab, mes an neuz hepken. Lakeat en deus en e benn beza eskob, hag eskob e vezo eneb aotre ar Pab.

Ar Pab ne respontas ket d'al lizer-ze skrivet gant Expilly, mes karga reas eun all da lavaret dezan ne c'helle ket beza sakret eskob.

Expilly ne reas van ha gant daou noter ez eas da gaout Aotrou 'n Eskob Raouzoun. Eskob Raouzoun, an Aotrou de Girac, a yoa neuze e Paris o klask para e cur c'hlenved kriz.

Expilly a c'houlenne digantan : da genta kaout gwir da c'houarn eskopti Kemper ; d'an eil beza sakret.

An aotrou de Girac a respontas n'oa ket evit rei galloud da c'houarn eskopti ar Finister ; oa red, evit kement-se, mont betek ar Pab. Hag e pedas eskob ar Finister, en hano an Iliz a bez, da zonjal pegement a boan a raffe d'an oll gristenien o kemeret ar garg a eskob hep gwir ebet.

Expilly ne deuio ket var e giz. Skriva reas da Gemper : « N'ez in mui vardro eskob Raouzoun, kaset am eus va faperiou da Angers. » Mes eskob Angers a respontas evel eskob Raouzoun, hag aman adarre Expilly a gollas e boan hag e amzer.

Goude poania, evelato, e kavas unan da zakri anezan : an aotrou Talleyrand-Perigord, eskob Autun. Evel zo bet lavaret, etouez oll eskibien Franz, pevar o doa touet d'al lezen neves a zistage iliz Franz diouz Roum. Talleyrand a yoa unan anezo. Brud fall en doa : ne dremene tam amzer ebet en e eskopti, mes e Paris, e Versaill pe e lec'h all e veve, hag epad ar Revolution en deus troet kein d'an Iliz, tolet pell dioutan e zoudanen ha roet skouer fall kenan. Eur spered bras a zen oa ; ministr eo bet meur a

wech ha kannad ar Franz er broiou all ; pa veze traou diez da zibuna, Talleyrand eo a veze kaset ato. Mes gwelloc'h e vije bet evitan kaout nebeutoc'h a spered ha reizha mad e vuez.

Lod a lavar n'en doa ket Talleyrand kalz a c'hoant da zakri Expilly hag e tisklerie zoken, en dervez araok hen ober, ne raffe ket ar pez a c'houlennet digantan.

Ar pez a zo sur eo e sakras Expilly e chapel al Louvr, e Paris, d'ar 24 a viz c'houevrer 1791, da nav'heur diouz ar mintin, deiz gouel sant Mathias. Eun all a oue sakret er memes amzer, Marolles, eskob Soissons. Soudarded a yoa lakeat tro var dro d'ar chapel evit ober enor d'an eskibien neves ha miret na vije freuz. Nebeud a veleien ; mes bez ez oa kalz deputeed, prezidant ar Gambr, ministr ar justiz ha pennou bras all c'hoas. N'e ket kan an Iliz a oue klevet, mes soudarded eo a vuzike.

P'oa peure'hreat an traou, an daou eskob neves a oue kaset betek o zi gant ar zoudarded o vuzikat. Ha diouz ar pardaez ez ajont o daou, gant o dillad neves flamm hag ar groaz a eskob var o stomok, da Gambr an deputeed. Ar re-man a reas dezo digemer kaer.

Setu eta Expilly sakret da eskob. Daoust hag eur gwir eskob oa, goude m'oa sakret eneb aotre ar Pab ? Ia, zur, eur gwir eskob oa, ha rei a c'helle sakramant an Urz, ober beleien, eskibien. Mes galloud da c'houarn eun eskopti n'en doa ket, rak ar c'halloud-se a dle dont digant ar Pab, mestr an Iliz. Expilly n'oa nemet eun eskob schismatik, eun eskob *intrus* ; kregi rea, hep gwir ebet, en eur bastel eus an Iliz, evel ma krog al laer en eun dra n'eo ket dezan.

Daou zervez goude beza sakret e skrivas eul lizer da gristenien ar Finister. « Hor breudeur ker, galvet gant ho mouesiou da c'houarn Iliz ar Finister, hon deus great, kenta m'hon deus gellet, ar pez a yoa red evit ma vije lakeat etre hon daouarn ar c'halloud hon deus ezom. Breman hon deus mall da gregi en hor c'harg ha da brezeg deoc'h ar virionez hag ar peoc'h... »

Liziri an eskibien a-unan gant ar Pab a goumans dre ar c'homzou-ma : « *Dre c'hras Doue hag Hon Tad Santel ar Pab, eskob Kemper ha Leon.* » Expilly ne c'helle ket lavaret kement all. Rak-se e skriv : « Galvet gant ho

mouesion. » N'e ket gant ar Pab eo digaset, mes gant an elektourien n'o doa gwir ebet da henvel anezan.

En e lizer Expilly a glaske en em zidamall ha diskouez n'ez ea ket al lezen nevez a eneb ar relijion nag ar feiz, oa ato an traou henvel ouz kentoc'h, ato beleien da brezeg, da lavaret an offeren, da rei ar zakramanchou. Hag e c'houlenne ouz kristenien ar Finister senti outan, kaout doujanz evitan.

Araok kwitât Paris, Expilly a zikouras sakri eskibien neves, rak pa ves great eun eskob neves, an eskob a zo o sakri a ves ato daou eskob all en e gichen. An eskibien-ze a yoa oll, sklear eo, touerien, dizentus ouz ar Pab evel Expilly.

Expilly o tigouezout e Kemper

D'an 12 a viz meurs 1791, eun deiz sadorn, ez oa fourgas ha strafil e Kemper. Ann oll a rede varzu hent Rosporden. Edo an eskob nevez o tont. E Kemperle e oue great enor bras dezan. E Kemper e vo great brasoc'h c'hoaz. Ar zoudarded a yoa renket var an hent ; kañoliou a yoa lakeat ive aman hag a-hont. Ar mear, kuzulerien an ti-kear, kuzulerien an departamant a yeas oll da ziambroug an eskob betek feunteun sant Korantin. Setu aman daou zen var loan o tont d'ar red en eur lavaret : « Em'an tost. » Ha prestik e oue gwelet boetur Expilly. Kerkent e oue tennet 21 taol kañol hag oll kleier kear en em lakeas da zeni.

An eskob a ziskennas eus ar voetur hag an oll en em vodas endro dezan ; kement a vall o doa d'e velet. Ar mear hag ar pennou bras a yeas d'e zaludi, laouen hag eürus. An dud all a grie : « Bevet Expilly ! enor d'an eskob neves ! »

Da c'houde e teujont e renk betek an iliz-veur dre ar Ru-Neves ha Ru Santez Theresa. Eus a bep tu d'ar ruiou ez oa leun a dud, oll laouen, hag o daoulagad a bare gant plijadur var an eskob.

En iliz-veur Expilly a roas da genta benedikision ar Zakramant. Da c'houde e oue lakeat var e dron hag e oue kanet an *Te Deum* epad m'edo ar brosession o tont er

meaz eus an iliz. Var blasen Sant Korantin e oue great eun tanted bras, ha pa oue peurzevet, an oll en em lakeas e renk adarre evit kass Expilly betek e balez. Ar pennou bras a reas oll dezan pep a damig prezegen evit lavaret pegen eürus oant o velet en o zouez eun eskob gwiziek ha santel lakeat e penn an eskopti abalamour d'e furnez ha d'e zantelez.

Vardro eiz heur diouz an noz, er zal vras en eskopti e oue eur goan vras; ouспен anter-kant a yoa ouz taol; daou seurt boued a yoa servichet: kig evit an hini a c'hoantea, pesked ha traou all evit an hini a felle dezan ober koraiz, rak amzer ar c'houraiz a yoa. Kana a oue great epad koan, hag an eskob e-unan a gane gant ar re all eur ganaouen savet epad ar Revöusion, kanaouen an dispac'herien: « Ça ira. »

Antronoz, mintin mad, Expilly a yeas d'an ti-kear da lavaret e tlie en deiz-se, goude an oferen-bred, toui beza fidel d'ar Vro, d'al lezen ha d'ar Roue. Ar mear a bedas kuzulierien an departamant da zont d'an iliz-veur, p'e gwir dirazo eo e tlie an eskob toui.

Expilly a ganas an oferen, ha goude an oferen e pignas er gador hag e reas eur brezegen da lavaret e teue da labourat evit ar peoc'h, da ober vad d'an oll. E galleg e komzas da genta, da c'houde e brezoneg, ar pezh a reas kalz plijadur.

Eus keriou an departamant e teuas meur a vear da zaludi an eskob neves. Oll e vezent digemeret mad gantan hag e tistroent d'ar gear oc'h ober e veuleudi.

Mes epad m'edo tud ar Revöusion er joa hag el levenez, ar re all, ar gristenien a feiz krenv, ar re a anaveze o relijion, a yoa tenval o fenn hag a lenne o velet e pe stad truezus edo lakeat Iliz Jesus-Krist.

I. U.

Eur penn-her hag eur benn-her
A ra alies gwall diegez.

Dibaot lez-vam a gar ive
Bugale all keit hag he re.

TRAOU HA TRAOU-ALL DA ZIROUFENNA AN TAL

Jakou Penniek a zo savet abret evit mont da foar Sant-Vaze da Lanndi. En eur dremen dirak ti e vignon Lan-ar-Boned-glas ez a da skei war an nor:

— Tok ! tok !... Lan, kousket out ?

— Perak ? eme Lan eus e wele.

— E feiz sur, c'hoant em bije da gaout da gazeg da vont da foar Vaze...

Grig ebet evit respont.

— Lan !

— Kousket oun !

— N'out ket sur, p'eo gwir e komzez ouzin !...

— Eo, oc'h huvreal emañ !!!...

Etre daou vignon bras.

— Kleo, Per, n'ouzout ket petra ra an hini a zo o vont da zimezi ganen ?

— Eo, eur zotoni !!!.....

ER SKOL

Ar mestr a ra goulennoù ouz ar baotred diwar benn an *Histor Zantel*.

AR MESTR. — Piu en deus lazet Kain ?

FANCHIG, eur paotr sei' vloaz, digor e zaoulagad ha kempen e fri : « N'eo ket me Aotrou ! »

Ar medisin a zo eat da wet an intron X... Goude beza chaoket eur bern traou d'an doktor da derri d'ezan e ben, e lavar :

— Petra 'm eus da ober, Aotrou ?

— Diskuiza epad eun nebeut derveziou...

— Mes, Aotrou Doktor, sellit ouz va zeod !

— Ya, ya, ho teod ivez en deus ezom da ziskuiza !...

Daou goz a zek hag a zaouzek vloaz ha triugent a ya d'an ti-kear da eureuji. Pell zo emañ an Ao. Mear ouz o gedal. Ober a ra d'e o eun tammig prezegen, ha da echui e lavar :

— Hag eur wech-all (?) diouallit da zale ac'hanon keit-all !!!

Eur paour dibikouz a wel eur jubod o tont hag a ya d'e gaout.
— Em eus aon, va den mat, hoc'h eus kolllet ho yalc'h ?

Ar justinok, na petra ia, a zo mail gantan kas e zourn d'e c'hodel.

— N'em euz ket da, a drugare Doue ! emezan.

— Mat, neuze, eme ar paour, ho pezet ar vadelez da rei d'in eun draig bonnak !...

Reizet ha digaset da *Foiz ha Breiz* gant
KLAODA 'R PRAT.

Lavar va Zonton

Ar paotr Izidor a ioa ken kountant o tizrei euz ar foar gant e brenaden, ma n'en em zante ket gant e levenez. Ken laouen oa ha p'en defe bet gwerzet eur marc'h a vil lur pe daouzek kant lur. Preet en devoa eur perroked. Eur pezh kaer avad, a leveroc'h din marteze ? A gav deoc'h : mad, selaouit : Izidor en deuz eun tonton koz hag en deuz kregin evel ma vez lavaret. Ha né espern netra evit ober plijadur dezan, evit tapa e c'hrad vad. Sonj en deuz brema deski e berroked da lavaret daou c'her : va zonton, ha goudeze e roio anezan d'an tonton evit e galanna ; ha pa ze heman da gas boued dezan, al lapous her saludo gant daou c'her hag a zigaso da zonz d'an tonton madelezuz euz e niz karantezuz.

Diouz ar pardaez Izidor a roaz e gentel genta d'e skolaer en er goania anezan. Hema a' zaouraz gwelloc'h e goan eget e gentel. Antronoz vintin, evit dijuni e oe great ar memez tra. Mes ar perroked ne ziskoueze ket kalz e klefche e vestr o komz outan. Kaer en devoa Izidor lavaret dezan gant eur vouez douz : « Lavar, va zonton ; va mignounik », ne rea van ebed. Izidor ne voe nemeur souezet, rak pa edo ouz e baea, ar marc'hadour en doa lavaret dezan : « Dreist-holl, it dre gaer dezan ; ne zesko » ket dioc'htu, marteze ; grit skol dezan aliez, hag e teuoc'h » abenn anezan. » Da goulz lein. setu skol adarre d'an aotrou ; ha da goan, memez tra. Mes, kaer en devoa Izidor poania hag aspoania, ne deuz a benn euz netra. Ar perroked ne gomze ket muioc'h eget ar c'hilhog zo var beg an tour.

Divar ar mare, Izidor a yeaz eur zac'had droug ennan ; ha pa 'z eaz da gas e bred d'e lapous e krogas en e jerch, hag en eur ober dezan eun difreta a zoare, e youc'haz gant eur vouez rust : « Lavar : va zonton 'ta, pezh divalo. » Ar perroked en taol-ma a respountaz en eur grial. Izidor gant e gounnar a stlapas anezan e mesk ar yer en eur lavaret : « Sotoc'h eo eget eur yar ».

En eur welet an diaveziad-ze o koueza etre o divesker, ar yer a skrijaz ken goaz ha pa vefe bet eur sparfel oc'h en em

gaout varno. Petra deue da glask en o zouez ? peoc'h pe drouz ? Ar c'hilhog e unan ne oue ket re hardiz er penn kenta, mes pa velaz ne glaske ket a drabas, ec'h hardiseas hag e kredas zoken tostaat outan. Mes epad an amzer-ze Izidor a oa klanv gant an dipit. Ha lavaret, emezan, oun bet sot awalc'h da lakat anter kant lur e petra. Ha petra roiu-me brema d'am zonton ? Marteze e kemero difisians ac'hanon, hag emañ e riskl da goll va heritach, abalamour d'ar pezh fall ze a berroked ha n'eo ket goest zoken da lavaret va zonton. Izidor a venne displanta ar bleo euz e benn. « Mes petra deue va lapous da veza etouez e amezeien nevez ? » Setu ar zonz a deuz en eun taol en e spered, hag a reaz dezan tostaad goestad ouz klud ar yer. En em gavet eno e chom mantret ; frotta a ra e zaoulagad ha koulskoude n'eo ket kousket, nan, dihun mad eo...

Ar perroked a ya goestadik da gaout ar yer an eil goude eben ha, gant eur vouez skanv ha sklear e lavar dezo : « Lavar va zonton, va mignounik. » Ar yer, evel just, ne respountont netra ; n'eo ket ma vefent oc'h ober o fenn fall mes n'int ket goest, an hini eo. Kement-se ne ra ket affer o mestr-skol, a ya ruz gant ar zikan ; hag en eur gregi er wech-ma gant e ivinou en o c'hribel, e ra eun hoja a zoare d'o flüñv-en-eur-ioual : « Lavar va zonton 'ta pezh divalo ! »

Ar perroked ne c'hoarvez ket gantan evel gant Izidor, n'eo ket bet darbet dezan koll kourach : ema gant ar c'houeac'hvet hag anterkant, penn-yar.

NIZ E DONTON.

1. *El lesvarn ; eul laer touet dirag ar barner. « Peseurt a rit evit beva ? » a c'houlenn ar barner. « E feiz aotrou, me a gemer an traou evel ma teuont ».*

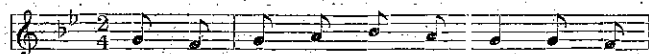
2. *« Den tamallet, eme ar barner, laeret oc'h euz eur varillad vin euz a zirag eun hostaleri ; petra oc'h euz da lavaret evit en em ziveac'hia : Eur ger, hebken, aotrou barner, var an ti oa skrivet gant lizerennou bras : « Vin à emporter ».*

Eur Mignoun da « Feiz ha Breiz ».

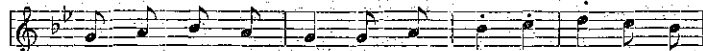
AR GASTALOREN DIFOUNSET

*Son nevez evit ar vugale,
Var eun diskann kos.*

Allegretto.

Me gar mad iod gwi - niz - dù a zis-

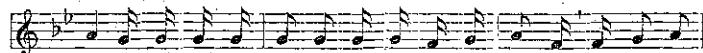

ken d'an traondioch - tu, gnel-loch c'hoaz iod kerchi, a ro

DISKAN

penn d'ar paot, d'ar verc'h. 'Ga - van ket mad a iod fri -

tet ganteurgas - ta - lo - ren ganteurgas - ta - lo - ren 'Ga - van ket.

mad a iod fri - tet ganteurgas - ta - lo - ren di - foun - set!

2

5

Me gav mad souben al lèz,
Ha souben ar patatez,
Ha souben ar c'haol,
Gwellà tenzor var eun daol.

Me gav mad eun tam kig sall
Ha kig leue kement all
Memez kig kezeg
A zo mad d'am estomeg.

3

6

Me gav mad krampoez mouzik
Great evidon gant Marik
Ha krampoez lardet
Great evidon gant Jeannet.

Me gav mad eun tam rata
Pa vezan o frikota
Var an assiet
Deuz va dilere'h ne jom ket.

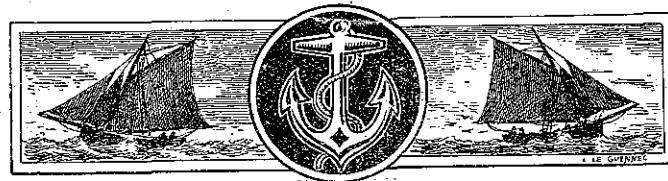
4

7

Me gav mad eun tamik farz
Prun ha rejin leun ebarz
Farz goustad, farz buhan,
A zo mad atao da goan.

Me gav mad ar chistr melen
Hag ar c'hafé du pe ven ;
Ar c'hafé koueffet
Gwellà tenzor ar mere'hed.

P. TR...

DIVINADENNOU

Respontchou Divinadennoù miz Gouere (1)

- I. — Eur gwenneg.
- II. — Eur c'hadran.
- III. — Bet oun e nao chapel ; pevar real am eus roët da bep sant, ha tri skoed am eus roët d'ezo holl.
- IV. — An hini a gomz a zo eur vacuez dall, he deus eur breur dall, hag eun all hag eun all hag a wel koulz ha peb den.

O deuz havet peder respont :

J.-H. GÉLÉBART.. Plouvouer.
M.-A. SALAUN... Sant Noug.
M.-A. COADOU... Plougerne.
Ph. PONT..... Kerutis.
J.-L. LE GUEN... Plouzeniel.
J.-Y. LE BRAS... Lambaol-Wimiliau.
J.-L. ROUE..... Sant Neven.
Y. LE HAN..... Plouzeniel.
T.-H.-B. MIGNON Sant Segal.

J.-M. MARCHAND. Briec.
M. GÉLÉBART... Plourin.
Job AR ROUX.... Sant Neven.
J.-Y. ROUDAUT... —
F. RUNGOAT..... —
J. GUILLERM..... —
J.-M. NICOL..... Plougonvelen.
A. DAUDAL..... Elliant.
Ch. MERRANT... —
J. FLATRÉS..... —

O deuz havet teir :

O. LE VAILLANT.. Landunvez.
J. KERLOSQUET... Milizac.
F. CORRE..... Lannilis.
C. BOULCH..... Sant-Noug.
M.-Y. CARDINAL.. —
Y. PRIGENT..... —
M. CUEFF..... —
M. KERBRAT..... Loc-Eguiner.

J. TOULLEC..... Coat-Meal.
H. MOULLEC..... Landudec.
P. GOURIOU..... Plougonvelen.
J. BELLEC..... Plouzeniel.
J. SALAUN..... —
P. BODENNEC..... Goulven.
A. NERRANT..... Elliant.
J. MORIZUR..... Plouzeniel.
J. STEPHAN..... Plouarzel.
E. LE ROUX..... Kernilis.

(1) Hano J.-P. Gouriou, eus Plougonvelen, oar' en em gavet dre fazi da jom heb dougen anezan etouez hanotou ar re o deus kavet diou respont da zivindadennoù miz Even diveza.

Da *C'houel ar Bleun-Brug* a zeu e vezo roët o friziou d'ar re a vezo bet o hanciou aliësa e kevren an divina-dennou abaoue miz Genver diyeza.

Da viz Genver a zeu, Feiz ha Breiz a roio adarre 2 levr *Buez ar Zent*, 3 *Levr-Offern*, 3 livr *Imitasion Jezuz-Krist*, 5 levr *Skoerious Kristen*, ha 5 levr *Martailhou ar Vretoned* d'an 20 o devezo bet ar muia poentchou evit respont da zivinadennou miz Eost, miz gwengolo, miz Ere, miz Du, ha miz Kerzu.

Lakât a raïmp hiviziken varlec'h an divinaden, ped poent a vezo gellet da c'hounid ouz he c'haout; da fin an abaden e vezo great ar gont euz ar poenchou gounezet gant peb hini; justoc'h e c'hellimp lakât an traou da vont, oc'h ober en doare-ze, a gredomp. Setu aman divinadennou miz Eost.

I. — Ped'baz a zo ezom da vaza eur skeul bazet mad?

Digaset gant G. Louarn, Milizac.
(5 poent ar respont).

II. — Daou vreur o deus ar memes oad
Ha n'o deus-na penn na troad.

Digaset gant J. Morizur, Plouzéniel.
(5 p. ar r.)

III. — Gleb atao
Hag atao en disc'hlaou.

Digaset gant O. Pele, Lannilis.
(5 p. ar r.)

IV. — E pe leac'h ema an tiegez
A zo ennan ar muia unvaniez?

Digaset gant Y. Dantec, Sant Noug.
(5 p. ar r.)

Digas ar respontchou hag an divinadennou neves a gaset ha n'int ket bet moulet c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant Noug, dre Blouzevede, er pemsek des kenta goude ma veso digouezet ar C'hannad er parrezious.

Feiz ha Breiz

Kannad Misiiek ar Vretoned

VIII^{et} GOUEL AR BLEUN-BRUG

Grande fête Bretonne donnée à Saint-Vougay,

LE JEUDI 12 SEPTEMBRE

SOUS LA PRÉSIDENCE DE

M. le Comte A. de MUN, de l'Académie française

A 8 heures. — Messe.

A 9 heures. — *Conférence de M. Moënnier*, Principal du Collège de Lesneven, sur les moyens de modérer le développement de l'**émigration bretonne** et d'en diminuer les désastreux effets.

A 10 heures. — **Grand concours de chorales et de solistes.**

A 1 heure. — *Représentation à Kerjean, de Moez ar Goad « La Voix du Sang »*, mystère biblique en six tableaux par les deux troupes de Lesneven et de Saint-Vougay.

A 4 heures. — Proclamation des lauréats des divers concours. — Apothéose de la Bretagne. — Exécution par toutes les chorales réunies du *Bro Goz va Zadou*.

Ferme et Librairie Bretonnes

La Renaissance Bretonne

Le 12 septembre 1905, on célébrait à Saint-Vougay pour la première fois, la fête des Bruyères. En fondant cette œuvre, on se proposait d'exalter les traditions nationales de la Bretagne bretonnante et de rendre les Bretons plus fiers de leur passé, plus fermes dans le présent et plus confiants dans l'avenir.

Elle devenait d'ailleurs nécessaire. C'était l'époque où M. Bienvenu-Martin,

marchant sur les traces de M. Combes adressait aux préfets du Finistère, des Côtes-du-Nord et du Morbihan, une circulaire leur prescrivant de s'appliquer énergiquement à extirper le dialecte breton « barbare relique d'un autre âge » ; c'était l'époque où dans les institutions librés on préférait la banalité des cantiques français à la poésie des cantiques bretons ; c'était l'époque où toutes les écoles de Bretagne semblaient n'avoir d'autre raison d'être que de faire oublier aux enfants la langue maternelle ; c'était l'époque où sur les scènes de nos patronages le paysan breton Jean Irou faisant le niais servait de grotesque pour amuser ses compatriotes ; c'était enfin l'époque où l'on entendait à la caserne le refrain journalier :

Les pommes de terre pour les cochons,
Les épluchures pour les Bretons.

On ferait des volumes en racontant les principaux épisodes de la lutte menée contre l'âme bretonne pendant ces trente dernières années.

Faut-il s'étonner qu'après avoir entendu dénigrer la langue et souvent même la foi de leurs pères, après avoir vu représenter leur pays comme le plus arriéré du monde, beaucoup de Bretons s'en aillent dans les grandes villes user ce qui leur reste de forces physiques et morales ?

Les efforts des sociétés parisiennes qui essaient de venir en aide à nos émigrés sont certes admirables, mais n'est-il pas plus urgent encore de créer des œuvres dont le but soit de prévenir le mal en retenant le Breton dans son pays et en le lui faisant aimer ?

Ceux qui ont établi la fête des Bleun-brug à Kerjean l'ont cru, et voilà pourquoi ils ont voulu, par tous les moyens, par la conférence, par le journal, et principalement par le théâtre, réveiller la fierté bretonne dans toutes les âmes ; ils ont voulu faire comprendre à tous que la langue bretonne est à sa place, non seulement dans toutes les chaumières, mais dans toutes les églises et dans toutes les écoles de Bretagne, et qu'elle peut et doit servir à toutes les manifestations de la vie publique comme de la vie privée.

« Un peuple sans langue nationale, a dit Thomas » Davis, n'est qu'une moitié de nation ; une nation doit » garder sa langue plus fidèlement que son territoire ; » c'est sa plus solide forteresse et son plus solide » rempart. »

Ce n'est pas à dire que les vrais Bretons n'aient pas la langue française ; ils veulent que leurs enfants l'étudient à l'école en même temps que la langue bretonne. Entre l'une et l'autre il n'y a pas plus d'incompatibilité « qu'entre le catéchisme et la table de multiplication ». Afin d'être mieux armés dans la lutte pour la vie ils veulent être *bilingues* comme le sont les Flamands, les Alsaciens, les Provençaux, les Basques, car « qui connaît » deux langues, a dit Charles Quint, vaut deux hommes, » et qui n'en sait qu'une, a dit Max Muller, n'en sait » aucune. »

Nous avons à remplir un beau programme.

Jusqu'ici, faute de ressources, on n'a pas obtenu tous les résultats souhaitables. Il nous a manqué un théâtre assez vaste, capable d'abriter la foule qui accourt de plus en plus nombreuse à nos fêtes annuelles ; d'autre part notre organisation laissait à désirer à bien des points de vue. Pour remédier à cet état de choses, il s'est formé un comité permanent. Avec ses premières ressources il vient d'acquérir l'avenue de Kerjean, où il espère bâtir un théâtre populaire, à côté du futur musée breton. Les représentations qu'on y donnera contribueront à l'éducation intellectuelle et morale du peuple et au développement de la littérature bretonne ; par les concours de chant on s'efforcera de répandre dans toute la région l'amour de la bonne et belle musique.

La fête des Bruyères, sorte de revue solennelle de tout ce qui se sera fait pendant l'année, dans le Léon, au point de vue régionaliste, rendra les œuvres plus fortes en les groupant et refera l'âme du pays plus bretonne que jamais. Elle sera la fête de la Tradition, la fête des Bretons qui veulent aller de l'avant sans rien abdiquer de ce qui a fait la gloire de leur race dans le passé.

STATUTS DU « BLEUN-BRUG » DE KERJEAN

Article Premier. — Le « Bleun-Brug » de Kerjean a pour objet d'encourager les manifestations de la vie bretonne dans le triple domaine de la littérature, de l'art et de l'économie sociale.

L'Association a son siège au domicile du Président.

Article II. — Elle est placée sous la haute direction de l'Evêque du diocèse et sous le patronage de certaines personnalités particulièrement connues pour leur attachement au pays breton.

Article III. — L'Œuvre comprend trois catégories de membres : des *fondateurs*, qui versent cent francs, une fois pour toutes ; — des *bienfaiteurs*, qui versent une cotisation annuelle de 5 francs ; — de simples *adhérents*, dont la cotisation est de 3 francs par an.

Article IV. — Les membres fondateurs et bienfaiteurs forment un comité d'action, lequel choisit dans son sein, pour six ans, un bureau composé d'un Président, de deux Vice-Présidents, d'un Trésorier, d'un Secrétaire et d'un Secrétaire-Adjoint.

Article V. — Le président ordonne les convocations, préside les réunions où, en cas de partage, il a toujours voix prépondérante ; il représente l'œuvre et peut faire seul les actes de simple administration.

Les Vice-Présidents remplacent le Président empêché.

Le Trésorier est dépositaire des fonds de l'Œuvre. Il est chargé de percevoir les cotisations des membres et de payer toutes les dépenses autorisées par le Comité directeur et visées par le Président. Il doit établir la situation financière à chaque Assemblée générale.

Le Secrétaire tient les archives de l'Œuvre et le cahier des procès-verbaux. Il est chargé des convocations du Comité directeur et du Comité d'action. Il transmet aux présidents des sections les communications et les décisions du Comité directeur. Il reçoit des Secrétaires des sections duplicata de leurs procès-verbaux et les enregistre.

Le Secrétaire-adjoint seconde le Secrétaire dans sa tâche.

Article VI. — Le Comité d'action se subdivise en 7 sections :

- La Section de Langue et de Littérature ;*
- *d'Histoire ;*
- *Beaux-Arts ;*
- *Musique ;*
- *Dentelles et Broderies ;*
- *d'Hygiène ;*
- *d'Economie sociale.*

Chaque section élit son bureau, composé d'un Président, d'un Vice-Président et d'un Secrétaire.

Toutes les fonctions sont purement gratuites.

Article VII. — Le comité directeur et les bureaux de sections se réunissent tous les semestres sur convocation du Président. Dans leurs séances, ils adopteront autant que possible l'ordre suivant : a) lecture du procès-verbal de la dernière réunion ; b) compte-rendu du trésorier ; c) rapports des sections ; d) étude des questions à l'ordre du jour et décisions diverses.

Les sections pourront se réunir séparément sur convocation de leurs Présidents respectifs, aussi souvent qu'il sera nécessaire.

Article VIII. — L'Association est étrangère à toute politique de parti. Elle pourra s'entendre, au point de vue technique, sur toute question bretonne, avec les autres groupements bretons.

Article IX. — Chaque année, l'Association organise un grand concours artistique et littéraire, « *Gouel ar Bleun-Brug* », durant la première quinzaine de septembre.

La date de cette fête est fixée par une décision du Comité directeur, prise avant le 1er mai.

A l'occasion de cette manifestation bretonne, tous les Membres de la Société sont convoqués en Assemblée générale.

Article X. — Une carte nominative est remise à chaque membre et lui donne entrée gratuite à toutes les réunions et fêtes de l'Œuvre.

Les membres bienfaiteurs reçoivent tous les programmes et invitations de la Société. Une place de première leur est réservée à toutes les séances. Ils ont droit de vote à l'Assemblée générale.

Les membres du comité de patronage et les membres fondateurs jouissent des mêmes droits que les membres bienfaiteurs. Un fauteuil leur est réservé à toutes les séances.

Article XI. — La dissolution de l'Association ne pourra être prononcée que par le comité directeur qui sera alors appelé à décider de la destination à donner au fonds social.

Article XII. — Les présents statuts lus et approuvés en Assemblée générale à Saint-Vougay, le 25 mars 1912, seront, conformément à l'article 2 de la loi du 1er juillet 1901, déposés à la Préfecture du Finistère.

MEMBRES DU COMITÉ DIRECTEUR :

Président d'honneur : M. le Comte A. DE MUN ;
Président : M. le Comte DE KERMENGUY ;
Vice-Président : M. le Chanoine TREUSSIÉ ;
— M. JEAN-FRANÇOIS DANTEC ;
Trésorier : M. DE RODELLEC ;
Secrétaire : M. l'abbé PERROT ;
— M. JOSEPH OLLIVIER.

Prière d'envoyer les adhésions et les cotisations à M. E. DE RODELLEC, château de Keradraon, en Lanneufret, par Plouneventer.

AL LEAZ, BOUED DANJERUS

Hervez m'am eus skrivet aman, el leaz e vez kavet soa, sukr hag holen. Fosfor a vez ennan ivez, hag an dra-ze eo magadurez an nervennoù ; dreizan eo o devez nerz, ha pa goll ar c'herf e fosfor e teuont da skuiza ha da glenvel ; evit o farea, ar vedesined a c'hourc'hemenn neuze implija louzeier hag a vez fosfor enno.

Goude beza lennet ar pezh emañ o paouez skriva, arabad e vije d'eo'h kredi evelato, n'ho peus nemed chaokât begou alumetez da ober evit kaout an nerz ho peuz kollet epad an eost, rag goest e vefec'h da vervel goude eun henvelep pred.

Euz al leaz c'hoaz e vez tennet ar c'hasein : Henman eo a dro pa deu al leaz da drenka.

Ar pezh a gaver el leaz, a gaver e korf an den ; mad dreist eo eta evit hor maga ; mes evel ma c'hell beza fall ar c'hig, troët ar viou, trenk ar bara, brein an dour, al leaz ivez a c'hell beza danjerus awalc'h awechou :

Penaoz an dra-ze ?

Mikrobet al langis (tuberculose) a dremen eus peultrin, bouzellou pe bronnou an anevaled en o leaz : abalamour da-ze eo e vez sellet ken piz breman ouz ar chatal, araok o frena. Ma n'int ket klanv gant al langis e c'hellont kaout an darsien aphteuse. Ar c'hlenved-ze a speg er zaout er broiou-man hag e meur a vro-all ha difennet eo neuze o c'has d'ar foariou ha gwerza o leaz.

Mikrobed all a zo c'hoaz el leaz estreget mikrobed al langis ; nebeutoc'h e vije anezo evelato, hag al leaz a vije naturoc'h, ma ouesfe ar merc'hed a vez vardro ar zaout beza kempennoc'h eget ne vezont peurlies. Araok goro, dâ e vije d'ezo, bep taol, gwalc'hi mad o basinou, o fodou, o silou, o daouarn, ha bronnou ar zaout.

Hag ar c'hreier a vije dâ ober eur c'hempenna dezo ivez bep an amzer. Ma 'z it da lavaret hano euz an dra-ze e vezoc'h respontet marteze evel ma 'z oun bet va unan : « C'houez ar c'haoc'h saout a zo yac'hus ; tommdér ar » c'hreier a zo yac'hus ; ar gwiad kenvid a zo yac'hus. » Mantrus eo klevet kement all ha gwelet pegen nebeud a breder a gemer darn euz ar merc'hed gant o saout, o

c'hreier hag o leaz. Mes n'eo ket brao d'in lavaret re o gwirioneziou d'ezo, en aon ne vefe dispennet d'in va saë.

Daoust da-ze, al leaz a jom eur boued dispar, hag evit miret outan da veza danjerus evit ar yec'hed, n'eus nemed e virvi da ober epad pemp munut bennak er goanv, ha pelloc'hik en hanv, rag an domder a laka ar mikrobed da ziouan niverusoc'h ha da c'hoari kalz goasoc'h. An amprevaned fall-ze eo a zigas ar boan-vouzelloù, a laka da vervel kement a vugaligou vihan epad an hanv ; rak-se, pa vez red maga ar vugale gant leaz saout e ranker, *bep pred*, birvi o leaz, o bured hag o sunig, anez, n'eo ket eaz gouzout pegement a c'haou a c'heller da ober ouz o yec'hed.

Ar Medesin.

KUZULIOU AR MEDESIN

Adalek miz Ere a zeu e roin kuzulioù berr da lennerien *Feiz ha Breiz* var gement tra a zell ouz ar yec'hed hag ouz an doare da viret eun ti hag e ardremez kempenn ha sasun. Kuzulioù e vezint hag a zervicho d'an holl hag a c'hello eta beza moullat aman bep miz. Evit o c'haout ne vezo ken tra da ober nemed skriva eul lizer e brezonek, rei an hano, pe eun hano all bennak, hag hano ar barrez m'emaër enni o chom. Ar respont a gousto pemp gwenneg ; ar pemp gwenneien-ze a zervicho da zével konkourioù etre lennerien *Feiz ha Breiz* var eun dra bennak hag a zell ouz yec'hed ar Vretoned.

Skriva eta *araok an dek eus peb miz* en eur lakât el lizer pemp gwennegad timbrjou evit ar respont, hag adressi anezan evelhen : M. le Rédacteur de la Poste Médicale, *Feiz ha Breiz*, Saint-Vougay.

- Kleo 'ta Per, n'eus ket eur plas en da voetur evit eur c'hamerañ ?
- Paea a ri ar c'herc'h da *Goantik* p'en em gavimp e Lanndi ?
- Ya ! mar keres.
- Hag ar c'hafe d'e ber'chen.
- Ya, ouz red.
- Pign neuze dillo, Fanch ; plijadur am bevez oc'h ober vad d'ar vignoned.

Proverbe espagnol. — Trois *Beaucoup* et trois *peu* perdent l'homme : beaucoup parler et peu savoir ; beaucoup dépenser et peu avoir ; beaucoup présumer et peu valoir.

Il vaut mieux marcher, dût-on s'exposer à faire un faux pas et à tomber, que de rester immobile et les bras croisés en face de l'ennemi.

Mgr Freppel.

L'inutilité de la vie suffit seule pour nous damner.

Saint Bernard.

La religion est une mère. On la quitte au premier succès ; elle nous attend à la première larme.

Mgr Baunard.

TEIR NOZVEZ E LANMODEZ

Nozvez kenta :

SALAUN AR FOLL

Debret oa koan ; ar g'wazed a yoa o tana o c'horn hag ar merc'hed a glaske o c'heligou evit ober eur pennad neza.

Ar vugale a dostaas ouz ar vamm-goz eat da azeza e koug'n an oaled.

— Mamm-goz, a lavaras Annaig, ar gosa eus ar vugale, kontit d'eomp eur rimadel !

— Mamm-goz, eme Laouig ivez, eur gontaden !... Eur marvailh !...

— Va bugaligou, eme ar vamm-goz, me ne ouzon mui netra pell a zo... Gouezet em eus bet sur, eur bern traou gwechall... mes deuet eo va memor da vergli... Me n'oun mui yaouank, va bugale.

— Mamm-goz, mamm-goz, gouzout a rit c'hoaz kalz traou...

— Istor Salaun ar Foll ! a lavaras neuze Perig, eur c'hanfard nevez great gantan e bask kenta :

— Deomp eta da Zalaun ar Foll ! Gwaz aze evidoc'h mac'h ankounac'haan meur a dra.

Hag ar vamm-goz a voule'has e istor.

Er bloaz 1315 e veve e Breiz-Izel, e kichen Lesneven, eur paour kèz innoçant, e hano Salaun. E dud a yoa paour glez : setu kement a zesk d'eomp ar skridou koz diwar o fenn.

Pe ez eas Salaun d'ar skol, pe ne deas ket abalamour m'oa re baour e dud, biskoaz ar paotr kez n'hellas deski ken peden nemet : *Ave Maria !* na ken kantik, nemet *O Maria !*

Dre ma kreske ar bugel en oad e kreske ivez e garantez evit ar peoc'h hag ar ziuouder, ha pa varvas e dud e oe mall gantan mont da jom en eur c'hoad. Eno e tibabas eul leac'h gouez ha distro, e kichenik eur feunteun gou-doret gant eun derven goz.

Evel al laboused war skourrou ar gwez, Salaun a dremene eun darn eus e amzer o kana meuleudiou an Intron-Varia, e vestrez ; d'ezi, goude Doue, oa e holl galon, e holl garantez ; en noz, zoken, evel eun costik, e kane mil gwech *Ave Maria ! Ave Maria !*

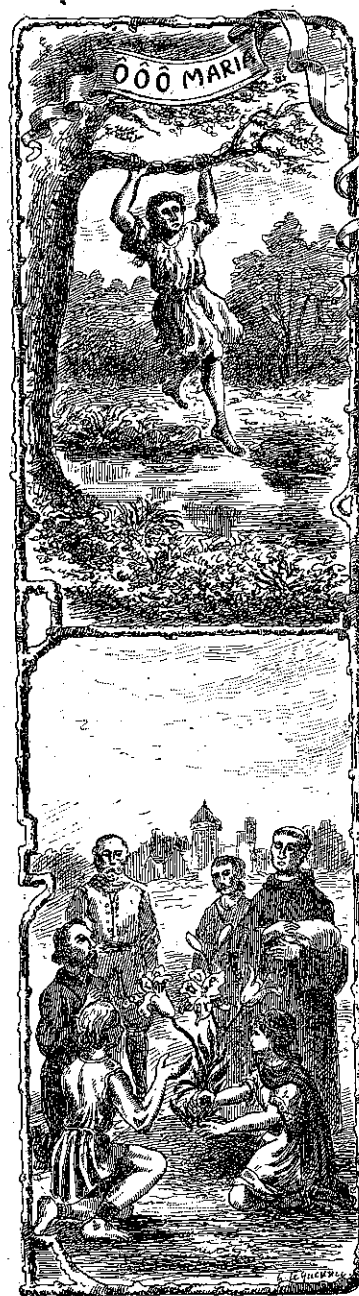
Gwisket truilhek oa, ha kerzet a rea diarc'hen ; n'endoa evit gwele nemet an douar yen ; hag evit plueg, nemet eur mean ; evit toen, nemet deliou stank an derven-gamm e-kichen ar feunteun.

Mont a rea bemdez er stuz-se da Lesneven pe d'ar c'heariadennou-all a ziwar-dro da glask an aluzen. Ne rea ket a bedennou hirr e toull an doriou ha ne dorre ket pennou an dud gant e glemmou mantrus ; lavaret a rea :

— *Ave Maria !* Salaun a zeprè bara !

Digemeret a rea kement a veze kinniget d'ezan, hag e tizroe didrouz ha war e bouezig da gichen e feunteun. Eno e soube e vara en dour hag hen debre, o lavaret a greiz kalon : *Ave Maria !*

Pa veze ar goanv en e wasa, pa veze yud an avel, skournet an dour, e taole e druilhous hag e tiskenne er feunteun betek e chig (pe e helgez), evel eur pesk en dour,

hag e kane mil gwech : *Ave Maria ! Ave Maria ! O Maria !*

O Maria !... Gwechou-all, evit en emdomma, esaved'en me lakaat a-ispilli ouz skourrou an derven, hag en eur vransellat e kane e ganaouen : *O Maria ! O Maria !*

Abalamour d'an traou-ze holl ken dishenvel diouz kustumou an dud, ar paour a dremene evit eun diskiant, ha ne reat anezan nemet *Salaun ar Foll*.

Eun droiad ec'h en em gavas gant eun toullad soudarded a yea hag a deue dre ar meaziou.

— Piou out ? emezo.

Salaun evitan da veza dizesk a c'houie evelkent ez oa neuze brezel etre Blez ha Monfort, an eil hag egile o klask sevel da ren war Vreiz-Izel.

Ha Salaun da respont d'ezo, nan evel eun diskiant, mes eun den meurbet fur :

— N'emaon nag a du Blez nag a du Monfort ; me eo servicher an Intron-Varia !... *Ave Maria !*

Ar zoudarded a zirollas da c'hoarzin hag hen lezas da vale.

Salaun a dremenas evel-se nao bloaz ha tregont pe zaou-ugent o ren buez kalèt, disprijet ha dilezet gant an dud, mes avat kaer ha glan dirak Doue ha meurbet karet gant

an Intron-Varia. Morse n'en doa great an disterra droug da zen.

Koueza eure klanv. Meur a hini eus a Lesneven a ginnigas e gas da hospital kear ; morse ne fellas d'ezan mont eus e ermitach.

Lod a gred e teuas Mari meur a wech da welet he zervicher, d'hen kennerzi, hag ec'h en em ziskoueze d'ezan skedus evel an heol, eur maread elez en dro d'ezi.

Ar paour kez koulskoude a fallae hag a gleve ar maro o tostaat. Neuze, evel an durzuuel en nevez-amzer, ec'h en em roas da gana e veuleudiou da Vari gwasoc'h eget biskoaz. Betek pa 'z oa toc'hor e tiskane gant kaantez hano dous Mari, hag e rentas e ene gwerc'h da Zoue, gant he havo war e vuzellou.

E zremm distronket epad e vuez gant ar pinijennou kalet a deuas neuze da veza ker kaer, ker glan hag al lili ha fresk evel ar rozen glizennet da vintin.

E gorf a oe kavet astennet e-kichen ar feunteun, dindan an derven a yoa bet e di.

An amezeien a deuas d'e zebelia, ha pep unan a roas ali d'hen douara el leac'h m'en doa bevet hag oa marvet. Ar pezh a oe great kerkent hep lid ebet.

Diskennet ar paour kez foll en douar, en eur c'hoad, den mui na zonje ennan pa deuas Doue hag ar Werc'hez da zizelei santelez o zervicher en eun doare estlammus.

Eul lilien hag a daole eur c'houez d'udius a zavas war bez Salaun, hag ar pezh a yoa c'hoaz souezetoc'h eo ez oa skrivet war an deliou e lizerennou aour daou c'her peden, Salaun : *Ave Maria* !

Ar burzud a badas c'houec'h sizun.

Ar brud a gement-ma a yeas buhan dre Vreiz a-bez. Diredet a reas eur bern tud da welet : noblans, tuchentil, beleien ha tud a renk izel.

Toullet e oe ar bez. Ha petra oe gwelet ? Ar boked en doa e c'hrizio e kalon Salaun...

Ar vamm-goz a reas eun ehan.

Ar vugale a zavas o fennou da lavaret :

— Ha goude ? Mamm-goz...

— Goude ?... Goude ?... echu eo... Goude e oe savet eun iliz eus ar re gaera war bez ar paour kez Salaun. An iliz-se a zo gwestlet d'an Intron-Varia.

Divezatoc'h, pa viot brasoc'h, va bugaligou, c'houi a yelo da bardona d'ar Folgoat, hag a evo eus dour feunteun Salaun, servicher Mari. Kaout a reot anezi e penn uhella an iliz, a-ziaveaz, dindan an aoter vras.

— O ya, mamm-goz, ni a yelo d'ar Folgoat... Mes kontit d'eomp eun istor-all.

— Bugale, a-walc'h evit hizio... Perig ha Saik a zo kousket, ne welit ket ? It da glask ho kwele... Var-c'hoaz, mar kirit, e komzin d'eoc'h eus Kear-Iz...

— Ya, ya, mamm-goz !...

KLAODA 'R PRAT.

Da ziroufenna an tal

An aotrou Fich-Fich a yoa o vont da ober eur veaj war warc'h. Goulen a reas digant e vevel digas d'ezan e voutou ; hogen, n'oant ket bet kempennet.

— Perak, eme an Aotrou, n'ec'h eus ket kempennet d'in va boutou-ler !

— E feac'h, evel m'ho poa da vont dre hentchou lous, em boa sonjet ne dalveze ket ar boan dibria anezo...

Prestik goude ar mevel a yeas da c'houlèn alc'houez an arbel a vez lakeat enni an traou da zibri.

— An alc'houez da ober petra ? eme an aotrou.

— Evit gellout leina.

— O ne dalv ket ar boan debri brema, p'eo gwir a-benn diw heur ama ez pezo naon adarre !

* * *

El-lez-varn.

— Tamallet, ha bet hoc'h bet kondaonet eur wech bennak ?

— Morse, Ao. Prezidant, ... da lavaret eo .. lavaret zo bet d'in... Mes bihanik oan neuze, ha n'em eus ket kalz a zonj.

— Da betra hoc'h bet kondaonet ?

— N'ouzoun dare... me gred eo d'ar maro.

— Penaos, ker bihan-ze, ho peus-hu gellet beza kondaonet d'ar maro gant eul lez-varn ?

— Ho tigarez, mar plij, aotrou Prezidant, n'eo ket eul lez-varn an hini am barnas, ar medesin eo !

ELUMEN VIOU AR C'HOMIS BEACHOUR

An Tad Lacordaire a yoa eun dervez o leina en eun hôtel e n'ouzoun mui pe seurt kear.

Ar gwener a yoa, deiz vijel eta. Eun dro vrag d'ar c'homisien egiz-ma da ziskouez d'an holl o deus re a spered evit kredi e galloud an Ilij hag e madelez ar relijion, traou koz, echu ganto pell a zo !... oc'h o c'hlevet, da vihana.

Goude beza dizac'het eur bern sorc'hennou diskiant enep ar vijil, an dud devot, ar veleien..., ar paotr faro a droas warzu ar prezeger bras, da ginnig d'ezan ar pezh a jome en e zillerc'h eus an elumen viou.

— « Me, Aotrou, emezan oc'h ober gwap, *me ne gredan nemet ar pezh a gomprenan.*

An Tad Lacordaire a lakeas en e asied an tammik a viou en doa lezet an aotrou difeiz.

— « Aotrou, emezan d'ar c'homis, ha kompren a rit-hu penaos e teu an tan da deuzi an aman ha da galedi ar viou ?

— « E feiz... ne ran ket da ! a respontas ar paotr nec'het bras.

— « Na me ken nebeut, eme ar manac'h gant foug... Gwelet a ran koulskoude e kredit en elumen viou, hag e kavit mad anezi, n'eo ket gwir ? »

EN DIZRO EUS LOURD

Eul labourer douar diwar-dro Skaer e Bro-Gerne, a yoa o tizrei eus Lourd ; laouen oa evel kement hini a zistro ac'hano... Hag e tisplege gant plijadur d'ar re a yoa en e gombod hent-houarn, an traou dudius en doa gwelet e kear dispar ar Werc'hez.

Eur medisin yaouank a yoa o selaour en eur c'hougn. Mousc'hoarzin faeüs a rea o klevet ar « paour a spered », re zouget da gredi, war e veno. Hag hen o lavaret a greiz tout :

— « Neuze 'ta, va den mat, hoc'h eus gwelet pareansou ? »

— « Ya da, Aotrou, gwelet em eus pareansou..... »

— « Ha ped, mar plij ? »

— « Diou, Aotrou ! »

— « Diou ?... Ha ped klanyour a yoa 'ta ?

— « Ouspenn daout c'hant, Aotrou... »

— « Ouspenn daou c'hant !... Mat, red eo lavaret neuze n'eo ket ho Kwer'hez gwall c'halloudus pa ne c'hell ket para kement hini a ya ker pell-all d'he fedi ! »

— « O ! eo, Aotrou, gellout a-walc'h a rafe... Hogen, ar Werc'hez a zo gwelloc'h, madeleusoc'h eget an dud ! Klask a ra mad an holl... Ma teufe da barea an holl glanvourien, ar vedisined ne zalefent ket da vervel gant an naon... hag an dra-ze, kredabl, ne vije ket dioc'h ho toare ?... »

KLAODA R PRAT.

① Pegen deus, peger maddeuzs eo ar
Zalver-ge!... E gwirionez, eun D'oue eo!.....
Renit warnomp, ô Jezuz!... da virviken!...

② Alo, va mignon, blejal a rez evel eur vloc'h
martec'h he léus... Da gornailhen a zo seac'h, hep
mar, deus 'ta da gemeret eur banne!.....

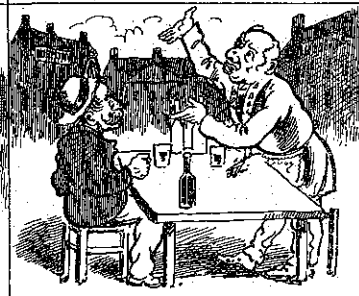
③ N'eo ket hennez a baeñ d'it an disterra
tra..... Re e kar ar yun.....

④ N'en deus ket a beadra ken nebeut.
.... Asa!.... Mab eur c'halvez!.....

⑤ N'en deus gwenneg ebet war e hano, ha
ne dalv ket ouspenn 30 diaer.

⑥ Lezel a ra da vervel gant an naon
a re a zo sod a walc'h evit mont d'he
heul!... 5 bara evit 5000 den!!!.....

⑦ Ober a ra burzudou....
evit...ar re zod

⑧ Hag ar misteriou!... Daoust ha
tud a zeskadurez a chell kredi traou evel-se.

⑨ Chacha ra da rugale e skolioù kristen
evit beza mestr en da di !!!.....

⑩ .... hag ober d'it mont da
govez!.....

⑪ Ha brema, kea d'an daoulin dirazan,
mar kerez, evidon-me a zo o v'vni
da voti evel eun den l'br!

⑫ Ha me a zo o vont ivez!.... Frankiz
da Vorrâbas!!! Lezit Bdrâbas da vale!!
(Reizet da Feiz ha Breiz gant Klaoza 'r Prat)

Hor bro epad amzer ar Revolution vras

(KENDALC'H)

Expilly oc'h ober anaoudegez gant e eskopti

Evit klask gounit an dud d'al lezennou neves ha digas ar peoc'h er vro, Expilly en em lakeas d'ober anaoudegez gant e eskopti. D'an daouzek a viz meurs oa digwezet e Kemper ha d'an unan ha tregont ez eas en hent varzu Brest. Vardro dek heur eus an noz ec'h en em gavas er Faou ; eur goan vras a yoa pourchaset dezan. Goude koan ez eas d'an iliz hag e roas bennoz ar Zakramant. Antronoz edo e Landerne, hag eno ive e oue great dezan eun digemer kaer. Ar c'hleier a zone, an dud a yoa laouen ; eun tanted bras a oue elumet ha da c'houde e oue reot eul lein gaer en enor d'an eskob neves. Expilly a yoa eürus. Evelato e kollas e boan o klask rei da gompren d'an Ursulinezed e tlient plega d'al lezen. Ar reman a reas skouarn vouzar.

Eus Landerne ez eas da Vrest. Tri ugent dragon a yoa deuet d'e gere'hat betek Landerne, hag eul leo eus Brest, tri c'hant soudard a deuas d'hen diambroug. An oll hentehou a yoa goloet a dud. Azalek an nor vras a zo var hent Landerne betek an ti-kear ez oa soudarded gant o fuzuillou a hep tu d'ar ru ; an archerien, ar vartoloded a yoa oll galvet da zont da enori Expilly. P'en em gavas an eskob demdost da Vrest e oue tennet trizek tenn kanol, hag ar pennou bras eus a Vrest a deuas betek an nor vras ma tlie dont dreizi an eskob, hag araok ma lakeas e droad e kear, a zaludas anezan dre eun tam prezegen troet brao.

Da c'houde ez ajout e renk varzu an ti-kear. Eno e oue great adarre kalz enor d'an eskob hag e oue kriet a vouez uhel : « Buez hir da Expilly ! Buez hir d'ar relijion ! » Ac'hano Expilly a yeas da iliz sant Loiz, iliz e vadiziant ; kana reas an *Te Deum*, ha pa deuas er meaz e oue elumet eun tanted bras var blasen Sant Loiz.

En eur zistrei eus Brest, Expilly a dremenas adarre dre Landerne hag en iliz sant Julian e roas Sakramant ar Vadiziant da eur bugel da jardiner an hospital. Hag ez eas da Vontroulez. Ne c'helle ket choim hep mont da

Vontroulez, p'e gwir oa bet persoun eno araok beza eskob.

Evel a c'heller kredi, tud Montroulez, da vihana eur c'halz anezo, a reas gwella ma c'heljont evit ober digemer kaer d'an eskob. Goulskoude ne dremenas ket pep tra evel m'en dije c'hoanteat Expilly, rak setu aman petra zo bet kountet gant an Aotrou Boissière, sekretour an Aotrou Conen de Saint-Luc, ha maro er bloaz 1805. Heman a anaveze kalz traou divar ben ar Revolution. Expilly, emezan, en em gavas e Montroulez penn oc'h penn gant an Aotrou Guerlesquin, bet kure gantan p'edo persoun e Sant-Martin. Klask a reas trei anezan en eur ginnig dezan enoriou hag eur plas kaer. Mes e gure a zalc'he mad hag a lavare ne c'helle ket soubla d'al lezennou nevez great enep gwiriou an Iliz. — « Mes, eme Expilly, n'ho peus netra, penaoz e reot evit beva ? » — « Ha c'hwí, aotrou persoun, eme ar c'hure, penaos e reot evit mervel ? »

Vardro hanter ebrel Expilly a deuas da Bont-Kroaz. Setu aman tammou eus al lizer skrivet d'an 21 a viz ebrel gant mear Ponte-Kroaz d'e vab, depute e Paris : « An Aotrou Expilly a zo deuet dilun da Bont-Kroaz hag a zo distroet er memes dervez, mes divezad. Ar zoudarded hag an oll dud a zo eat d'hen diambroug e rmeaz eus a gear. Ouspen kresdeiz oa pa zigwezas. Var eun ez ajomp d'an iliz evit kana an *Te Deum*. Da c'houde e lakajomp an tan en eun tanted a yoa ennan kant orden geuneud. Da vam ha da c'hoar a deuas d'e gaout ; kregi reas e dourn da vam, eun den a zoare eo, gouzout a ra tremen diouz an oll... An eskob a lavar eo mignoun bras d'id ; kement a vad a lavar ac'hanod ma kav d'in eo eun tamig gaouiad. Anaoudegez vras en deus evidod abalamour e peus poaniet d'e zevel var eskonti Kemper... Mont a rajomp d'ar gouent da velet al leanezed, hag e lavaras e plije dezan ar pez o doa great (Ursulinezed Pont-Kroaz o doa pleget d'al lezennou). Gwelet a reas an ti neves savet evit digemeret ar merc'hedigou a yoa er skol. Pep tra a yoa brao ha kempen. Digeri rajomp eun nor : 25 merc'hig a yoa o kemeret o fred ; daoust ma ne ouient ket e tliemp dont eno, an traou a yoa gvenn ha diroufen. An eskob a lavaras eun nebeud geriou d'an dimezelled

bihan : « Bézit laouen hag eürus, emezan ; betekhen oa striz an urz varnoc'h ; hiviziken e c'hellot kemeret ho plijadur, sevel laboused, hada bleuniou er jardin, deski ouспен kan an iliz, deski muzikat, m'ho peus c'hoant... An oll a yoa laouen hag eürus, hag an eskob ive.

D'an 28 a viz ebrél, Expilly a yoa e Douarnenez evit benniga eur baniel. Ar gouel a oue kaer kenan. An eskob a reas eur brezegen e galleg da genta ha da c'houde e brezoneg. An dud divar ar meaz hag ar vicherourien n'oant ket boazet da glevet eun eskob o prezeg en o yez a yoa joa enno hag a gemere Expilly evit eun eal.

Pa deuas an heur da elumi an tanted, e leac'h an *Te Deum*, an eskob a antonas ar ganaouen : « *Ça ira !* », savet gant an dispac'herien. Kement-se a zisplijas d'an dud divar ar meaz ha d'ar vartoloded, hag e tistrojont d'ar gear, droug enno.

Expilly hag ar Semineriou

E eskopti Kemper, aræok ar Revolution, ez oa eur c'hloerdi pe eur seminer bihan e Plougernevel hag unan bras e Kemper. Plougernevel a zo breman e eskopti Sant-Briek, mes neuze edo e eskopti Kemper. Ar pemp beleg a yoa oc'h ober skol e kloerdi Plougernevel o deus bet kalz da c'houzanv epad ar Revolution. An Aotrou Lecoq, Renner, a zo maro er Spagn ; tri eus ar veleien a yoa gantan a yeas ive d'ar Spagn, eun all da Vro-Zaoz.

E kloerdi bras Kemper ez oa 58 kloareg ha c'hwec'h beleg oc'h ober skol dezo. An Aotrou Liscoat, an hini a yoa e penn ar c'hloerdi, a zo bet unan eus ar re o deus poaniet ar muia da zifen gwiriou an Iliz. Kalz doujanz a yoa evitan en eskopti.

Expilly p'en em gavas e Kemper a lavaras da renerien ar c'hloerdi en doa mall d'o gwelet. Daou pe dri dervez goude ma deuas da Gemper, ez eas d'ar c'hloerdi hag e lavaras d'ar renerien : « Ne deuan ket da glask lakat ac'hanoc'h da drei ganen, da zonzal evel don var draou ar relijion ; ar pez a lavarfen a vije skanv ha dister evit tud desket evel doc'h. Dont a ran evel eur mignoun, da lavaret deoc'h ober ho sonj buhana ma c'hellot, evit ma klaskin re all da zalc'her ho plas. » Ar renerien a respon-

tas n'oant ket evit trei gant al lezennou neves. « Gwas a ze », a lavaras an eskob o kwitât ar c'hloerdi.

Ar renerien koz a rankas eta dilezel o c'harg, hag e penn ar c'hloerdi e oue lakeat an Aotrou Coz, persoun Kastellin. Mes, petra eo eur c'hloerdi hep kloareged ? D'ar Revolution ez oa 58 kloareg e kloerdi Kemper. Pemp hepken, pevar avieler hag eun abostoler, a droas gant Expilly. Ar re all a yeas d'ar gear da c'hedal amzeriou gwelloc'h.

Expilly a glaskas kaout kloareged all e leac'h ar re a golle, hag a roe an ursiou sakr d'ar re a deue, ha goude ma n'o dije nag an oad, nag an deskadurez a yoa red. Var a lavarar, e respontas da eur beleg a rea dezan rebechou : « Pa na ves ket a gezeg da starnia ouz an alar, eo red kemeret azenned. » Eun den a hanter kant vloaz, ne ouie netra var draou ar relijion, a oue beleget gantan ha lakeat e penn eur barrez. Ken aliez e veze ordinasion, ma lavare an dud e veze great beleien neves bep sadorn.

O veza m'oa goullo, koulz lavaret, ar seminer bras, e oue lakeat da brizoun hag e oue digaset ennan lod eus ar veleien ne felle ket dezo toui d'al lezennou. Divezatoc'h e oue lakeat ennan soudarded.

Krisder Expilly e kenver ar veleien

ne felle ket dezo toui.

Evel eo bet lavaret, an darn vras eus ar veleien ne fellas ket dezo toui d'al lezennou great enep gwiriou an Iliz. Ar re a yoa e penn an departamant a c'houlennas digant Expilly penaos ober dezo, hag Expilly a lavaras n'oa nemet dougen eun urz evit merka dezo e tlient dilezel o farresiou ha chom da nebenta peder leo diouto, pe anez e vijent kaset dirak al lez-varn.

Er mare-ze eo e teuas eul lizer digant ar Pab da groundaoni Expilly hag ar re o doa great evel dan, ha da ziskleria n'oa ket da zenti outan, na da zelaou anezan.

N'eus forz, Expilly a jomas en e garg. O veza m'oa atao depute, e lezas beleien iliz-veur Gemper da c'houarn an eskopti a-unan gant renerien an departamant, hag ez eas da Baris da labourat evel depute. Eno e c'hoanteas lakat dougen eul lezen evit ma vije great, dre ar Franz

a-bez, ar pezh a yoa bet great er Finister d'ar veleien n'o doa ket touet. Mes al lezen ne oue ket douget. Evelato Expilly a skriva da bennou bras an departamant.

« Ar pezh ho peus great zo kavet mad. Ne raimp ket eul lezen evit ar Franz a-bez, gant aoun da lakat freuz, mes alia reomp an deputeed da skriva d'an departamanchou evit ma vezo great e pep leac'h evel er Finister. »

D'an ampoent, 3 even 1791, e teue digant ar Pab eul lizer da vikeled vras an aotrou Conen de Saint Luc, evit rei dezo ar garg da c'houarn an eskopti ha displega dezo penaos en em gemeret en amzeriou diez-se. Rei rea dezo konje da lezel lavaret an oferen e pep leac'h deread, er meaz pe zindan an douar, araok an deiz ha goude kres-deiz ha zoken diou vech bemdez ma vije red ; da gas an aotrou Doue e kuz, hep goulou, d'ar re glanv ; ha meur a dra all c'hoaz.

I. U.

Eur micherour dioc'h an deiz
A garfe ve noz da greisteiz.

Matez neves da di pa deuiio
Kement ha teir a labouro.

Eur c'hemener n'e ket eun den,
'Met eur c'hemener n'ez eo ken.

Neb a lavar eur c'hemener,
A lavar ive eur gaouier.

Ar miliner, laer ar bleud,
A vo krouget dre e viz meud,
Ha ma na ves ket krouget mad
E vo krouget dre e viz troad.

Ar guyader en e stern,
Egiz an diaoul en ifern,
Oc'h ober tik-tak, tik-tak,
Hag o tenna, hag o lakat.

Ar miliner a laer bleud,
Ar guyader a laer neud,
Ar fournerien a laer toaz,
Ar c'hemenerien krampouez kraz.

Gouarnamant kristen ha gouarnamant dizoue

Er Beljik ez eus eur c'houarnamant kristen a bell zo. N'euz ket bet atao, ha dre-ze, o lacat e kemm gouarnamant ar gatholiked hag hini an dispac'herien, e doug ar bloaveziou m'o deuz renet an eil rumm hag egile, e c'heller gouzout pe seurt talvoudegez en deuz eur c'houarnamant vad d'ar genvrois.

Ar c'houarnamant kristen a renas, da genta, epad eis vloas (1870-1877), hag a lakeas arc'hant ar vro da zevel var an dispignou da 33.355.118 lur.

Ar c'houarnamant dizoue a deuas varlerc'h, epad c'houec'h vloas (1878-1884) a lakeas ar c'holl da zevel da 58.967.159 lur.

Goudeze e teuas adarre ar c'houarnamant kristen, er bloas 1885, hag abaoue e kendalc'h da gas an traou en dro. Hogen, e doug c'houec'h vloas var 'n ugent, en deuz savet arc'hant ar vro d'eur c'hounidegez a 210.785.095 lur.

Er Beljik ez eus disteroc'h taillou da baea eged er Frans, ha koulskoude ar bevans a zo cals marc'hat-matoc'h evel a c'heller da c'houzout dioch an daolen-man :

	ER FRANS	ER BELJIK
Diou lur gafe zo paët..	Ugent real, daou w.	Eis real, pevar gw.
Diou lur c'hoalen.....	Pevar gwenneg.	Eur gwenneg.
Diou lur vara.....	Seis gwenneg.	Pemp gwenneg.
Diou lur savon.....	Pevarzek gwenneg.	Seitec gwenneg.
Eul litrad petrol.....	Eis gwenneg.	Tri gwenneg.
Eul voestad alumetes..	Daou wenneg.	Eur santim.
Mil lur glaou douar...	Dek lur ha tri ugent.	Ugent lur.
Diou lur butun.....	Daouzek lur, dek g.	C'huezek real.
Eur re gartou.....	C'houec'h real.	Tri gwenneg.

Pa deuiio kanfarted, evel a zo e penn gouarnamant Frans, da lavaret e ouezont difenn o bro ouz ar gernez hag ober mad ar bobl, eo eaz respount d'ezo diouz ar seurt taolennou-man.
Kannad Lambader.

Resurreksion Hor Zalver Jezuz-Krist

Pennad diveza

« Asa ! a lavare d'in en deiz all unan euz va c'henvreudeur, n'ho peuz sonj ebet evit doare da achui gant divinite hor Zalver Jezuz-Krist. Skuizus eo lenn atao ar memes tra bep miz dalc'h mat ! » — « Gwir eo, a liviris, hag evit ober plijadur da lennerien *Feiz ha Breiz*, e miz gwengolo ec'h achuin an dra-ze. » Hag en niveren-ma e sevenin va c'homzou.

Hel lavaret am beuz : Kredi a ran eo ressussitet Jezuz abalamour eo red beza diskiant evit choum eb kredi hag abalamour ive an digareziou a ro an dizakred n'o deuz harp ebet. Setu ar pezh a joum da welet.

Unan a zaou a zo red lavaret : Pe Jezuz a zo savet euz ar bez leun a vuez, pe eo bet laëret e gorf gant an Ebestel. An Ebestel a c'huie ervat ar brud a rede dre gear Jerusalem divar o fenn : lavaret a reer int o doa laëret korf o mestr euz ar bez, hag ar brud-ze komz a reont anezan en o skridou, hag hel lakat a reont e mesk ar sorc'hennou gaouiad invariant gant ar Iuzevien ; ha kendere'hel a reont da brezeg resurreksion o mestr hag an dra-ze beteg skuilla o goad evit ar wirionez.

Taolomp evez mat var gement-ma : n'eo ket awalc'h d'an dizakret lavaret o deuz gallet an Ebestel samma korf Jezuz euz ar bez, red eo dezo diskouez sklear hag anat o deuz an Ebestel great an dra-ze. Ha setu ar pezh ne c'hellint ket diskuez deomp. Rak dezo e lavaran : Her gout a rit koulz ha me, hen anzaou a rit evel-doun-me, soudarded roumen a zo bet karget da ziuall ar bez : neuze eo red deoc'h lavaret eo bet prenet koustians ar zoudarded gant arc'hant hag o deuz dre-ze lezet an Ebestel da laërez korf o mestr ; — pe c'hoas o deuz an Ebestel stourmet ouz ar zoudarded ha trec'het anezo ; — pe, erfin, eo deuet an Ebestel da zamma korf Jezuz epad m'oa kousket ar gwardou. Ne c'hellit ket lavaret ouspenn an dra-ze : ha n'euz forz pehini euz an teir digarez a gemerfet, ar wirionez n'ema ket, ne c'hell ket beza ganeoc'h. » Setu petra lavaran d'an dud difeiz.

Hag, e gwirionez, penaoz kredi o diche an Ebestel prenet koustians ar gwardou ? Neuze e vichent bet tud digoustians, disleal a zeu d'ober marc'hat divar benn eun torfed. Hag etouez ar zoudarded-ze ne viche ket bet kavet unan hebken honest aoualc'h evit ober e zever ? unan hebken hag a viche eat da ziskuilh an Ebestel abalamour dezan da gaout eur rekompans deread ? Ha lezvarn ar Juzevien en diche tavet a bez eleac'h klask pis petra ioa bet c'hoarvezet ? Ha goulskoude ar Juzevien a ioa var evez mat evit en em ziuall diouz an drubarderez ; goulennet o doa o unan ma viche lakeat ar ziell var ar meanbez ; o brasa interest oa na viche ket kredet e resurreksion Jezuz ha n'o diche ket klasket anaout petra o doa great ar zoudarded hag an diskibien ? Allo 'ta ! an digarez-ze ne dalv ket kalz a dra.

Gwelomp eben : an diskibien o diche stourmet ouz ar zoudarded ? Neuze avat oa chenchamant vras ganto, rak betek hen int spoutik bras ; tec'het o deuz buhan euz ar Jardin Olivet ha sant Per en deuz nac'het e Vestr abenn teir gwech ; maro Jezuz en deuz strafuilhet an Ebestel ne ouzont petra da zonzal euz o mestr, euz e bromesaou, euz e gomzou ; hag en eun taol kount e vichent deuet da veza ken dispount ha tra evit mont e kreiz an noz d'en em ganna ouz ar zoudarded ha da rei an teac'h dezo ? An dra-ma n'eo ket eas da gredi, pell ac'hano zoken. Hag e kav deoc'h ar zoudarded skoët gant an Ebestel n'o diche lavaret grik, n'o diche ket diskuilhet an Ebestel d'ar varnerien ? Ar re-ma o diche a dra-zur tamallet an Ebestel evit an torfet-ze ha kaer a zo biskoaz n'euz kavet roud ebet euz an dra-ze.

Gwelloc'h eo bet kavet gant ar Juzevien lavaret eo deuet an Ebestel epad m'oa kousket ar zoudarded da laërez korf Jezuz. Siouas dezo ! ar zorc'henn-ze n'eo bet kredet nemet gant an dud a gred pep tra nemet kement a dleont kredi. Evit kredi kement all eo red lavaret oa en em glevet ar zoudarded evit en em rei holl da gousket ; ne oe dihunet hini ebet anezo gant trouz an dud a zeue d'ar bez, a iea er bez hag a zamme ar c'horf. — Ouspenn a zo, hag an dra-ma a c'houlenn ma vo taolet evez outan : easoc'h e viche bet d'an Ebestel samma ar c'horf evel ma

oa sebeliet, hag al laëroun-ma a c'hiz nevez a ra ar c'hontrol ; distaga a reont al linsar hag hen lezel a reont er bez ; plega a reont hag e lakeont disparti al lienach a c'hloe penn Jezuz : hag an dra-ze a zo en Aviel. Nan, an Ebestel n'o diche ket sonjet en traou-ze. — Ha lavaret a vezo e deuet an Ebestel beteg ar bez dre eun hent a ioa dindan an douar ? Mes neuze oa eas gwelet eur roud benag euz an hent-ze ; ar bez a ioa toull et en eur roc'h : red e viche bet eta ober eun toull all evit mont er bez-ze hag an toull-ze en diche diskuilhet al laërounsi sakrilach. Allo ! Juzevien penn-follet anet eo oc'h nec'het maro : an digareziou a verniit evelse a zo henvel bras ouz eur voger great fall hag ema ar mein o kueza anezan dalc'h mat. Ha gant unan euz barzed kristen Roum e lavaran deoc'h : « Ra gredo ar Juzeo, ma plich gantan : evidoun-mie ne gredin biken ar seurt sorc'hennou !

Lavaret a zo bet ive n'en em glev ket ar pevar aviel divar benn ar resurreksion evit an Elez, evit apparisionou Jezuz, evit ar beachon great d'ar bez. Respount a rin : ar pevar aviel n'en em zislavaront ket an eil egile, hag eas eo kompren e zeuz eun tamik kem etrezo. Petra c'hoarvezas ? Estreget eur vaouez, estreget eun diskibl a ia varzu ar bez ha ne ieont ket d'ar memes mare na dre ar memes hent ; avechou n'euz nemet eun eal, awechou all e zeuz daou ; ha dre-ze e kavomp eun tam kem etre an avielerien. Mes e kement-se e kavomp eun testeni eo gwir o c'homzou. Ma vichent en em glevet evit ober eun taol trubarderez, oa eas meurbet evito kempenn eun histor gaër ha ne viche bet netra enni a zismegansus ; ha n'eo ket er c'hiz-ze ema an traou ; ar wirionez hebken a darz euz pluen an avielerien ; pep hini a lavar var eeün kement a gav dezan a zo red lavaret ha sonjal a ra e vezo ar pez a lavar a unan gant kement a lavaro egile. Komzou an avielerien a zo henvel awalc'h evit ma ne vezint tamallet a drubarderez, ha dishenvel awalc'h int ive evit ma ne vezo ket gellet tamall dezo beza en em glevet evit lakat an dud da fazia.

Erfin, setu an digarez diveza a ginnig deomp an den difeiz : Ma zeo e gwirionez ressussitet Jezuz, perak n'eo en em ziskuezet nemet d'E Ebestel ? Daoust ha n'oa ket

red d'ezan en em ziskouez d'e enebourien evit digeri dezo o daoulagad hag o lakat da gredi oa hen Mab Doue ?

Pa zeo gwir, a respountin, eo plijet gant Jezuz e viche mirakl e resurreksion ar brasa testeni euz e zivinite, eo bet red ive dezan rei deomp da anaout difazi ar burzud-ze ; hag her gwelet hon deuz n'euz netra gwirroc'h eget ar mirakl-ze ; perak eta goulenn ouспен digant Jezuz ? Jezuz Krist hag hen en deuz roët da anaout e resurreksion da destou mat ?

O zesteni hag hen a zo anavezet ? Ha nerzus awoalc'h eo evit rei deomp da gredi eo ressussitet Jezuz ? Setu da betra an beuz respountet beteg hen setu awoalc'h ive evidomp evit beza fur en eur gredi, evit beza kablus en eur nac'h ar wirionez. Jezuz a en em ziskuezas d'e Ebestel hag a gargas anezo da brezek d'an holl e resurreksion ; mes Jezuz ne falveze ket dezan lakat e enebourien da devel en eur en em ziskuez dezo e kreiz sked e c'hloar ; rak c'hoant en deuz e viche ar feiz harpet var desteni ar skiant-vat, ha c'hoant en deuz ive e viche an den libr da gredi abalamour dezan da gaout mirit ar feiz, hag abalamour da-ze en deuz roët sklerijenn awalc'h da bep hini. Goulenn a reer perak n'eo ket en em ziskuezet da gear Jerusalem a bez, d'e holl enebourien : ni a c'hell goulenn ive perak n'eo ket en em ziskuezet e Roum, e Korinth, e Ephes, e pep leac'h m'eo bet diskleriet e resurreksion evel ar mean diazez euz e relijion : ha neuze n'euz mui abek ebet da achui ar goulennou.

J.-J. Rousseau eun deiz m'oa en imor-fall kredabl bras a skrivas ar c'homzou-ma « Ne anavezan ar mirakl-ze nemed dre an dud. Piou a welas anezan ? Tud. Piou hel lavar d'in ? Tud. Ha bepred e kavan tud etre Doue ha me ! Daoust ha n'oa ket easoc'h da Zoue komz var eeün ouzin ! »

D'an amboubal-ze, ma zoa Rousseau, e terea marteze komz evelse da Zoue ; ma viche bet goulennet digantan perak e krede oa bet Sesar var an douar hen doa brezel-lekaët kement, hag oa maro en eun doare skrijus, e viche bet red dezan lavaret oa an dud eo o doa desket dezan an dra-ze ; ha goude trivac'h kant vloaz e krede var desteni an dud ha n'en diche ket kredet choum eb kredi. Hag e falveze gantan e viche Doue deuet da gomz dezan ? Ha

perak dezan hebken ha n'an d'ar re all ? Fidoumen ! Doue en diche labour da derri al lezennou douget gantan, da greski niver ar miraklou en eun doare estlammus ha bemdez ha bemdez, evit dizelei da bep-mare da bep den dre ar bed holl an holl gwirioneziou. Hel livirit d'in daoust ha n'eo ket beza diskiant lavaret kementsé ? Ma viche kals tud euz doare ar Rousseau-ze an hospitaliou en hor bro ne vichent mui dizale bras avoalc'h evit o goudori holl !

Lavaromp eta, eb aoun da veza dislavaret, kaer a zo bet ober evit nac'h mirakl ar resurreksion, sked ar mirakl-ze a zo ken bras hirio ha gwech all, hag evidoump eo an testeni kaëra euz divinite hor Zalver Jezuz Krist.

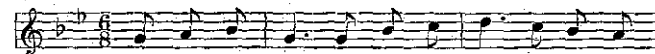
Dre e Resurreksion Jezuz en deuz diskuezet oa bet digaset gant Doue ; hag oa Doue e unan. Setu ar pezh am beuz klasket gwella ma c'hellen displega deoc'h. Kaset am beuz da ben, a sonj d'inn, ar pezh labour a c'hoanteen ober : diskuez eo Jezuz Mab da Zoue ha Doue e unan, rak hen eo ar C'hrist embannet gant ar Profeted ; en em roët en deuz evel Mab da Zoue hag hen diskuezet en deuz dre e viraklou, ha dreist holl dre virakl e rezurreksion.

F.-M. MAZÉAS.

Klemmou ar vreg yaouank

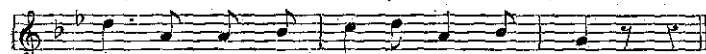
LUSKELLEREZ

M'em eus eur ga - lo - nig ar - dant O dei tar -

la la - ran lan' la M'em beus eur ga - lo - nig ar -
Goustatoc'h.

dant N'he ro - fen ket e - vit ar - chant.

2

Evit arc'hant nak evit aour,
Ne rofen ket va c'halon baour.

3

He roet am eus evit netra,
D'eun ever gwin ar re wasa.

4

Me grede pa vijen dimeet,
Ne rankfen ober seurt ebet.

5

Nemet pourmen ha terri kraon,
Gwalc'hi va daouarn en dour zaon.

6

Siouaz ! n'em boa ket sonjet mat,
Pa rank ar c'havel luskellat.

7

Keno d'an dans ha d'an ebat,
Pa rank ar c'havel luskellat.

8

Keno d'an dans, d'an ebato,
Pa rank ar c'havel mont endro.

9

Red eo d'in sevel mintin mat
Ha mont d'ar park da labourat.

10

Mont d'an ti-fourn ha da boazat,
Ha kaout alies meur a daol troad.

11

Mont da boazat ha d'an ti-fourn,
Ha kaout alies meur a daol dourn.

12

Pa oan er gear e ti ma zad,
Me a yoa maget delikat.

13

Me a yoa bevet ker mignon
Hag am beze souben an ougnon.

14

Hag am beze souben an ougnon
Hag ive souben ar brignon.

15

Brema sur me o c'havje mat,
Hag a lipfe va biziad.

16

An dud yaouank pa zimezont
Ne zonjont ket petra reont.

17

Kredi a reont. an dudou kez,
E kouez an aour a veg ar gwez.

18

An deliou melen eo a gouez
Da rei o flas da re nevez.

19

Da rei o flas da re neve
Ha d'ar re yaouank liberte.

20

An dud yaouank pa zimezont
Fermi eur jardin a dlechont.

21

Ha lakat enni tri seurt plant :
Chagrin, poan-spered ha tourmant.

22

Ha lakat enni tri seurt gwez,
Ha monet d'o gwelet bemdez.

KLAODA 'R PRAT.

DIVINADENNOU

Respontchou Divinadennoù miz Eost

I. — Hini ebed, na petra 'ta.

II. — An daoulagad.

III. — An teod.

IV. — Ar vered.

O deus kavet eur respont :

P. CHOQUER..... Plouenan.
J. MORIZUR..... Plouzeniel.
Ph. PELLE..... Yourch-Wenn.
P. PRIGENT..... Plouescat.
F. BOZOC..... Plouguin.
A. LE BRAS..... Lampaul-Guimiliau.

O deus kavet diou respont :

J. STEPHAN..... Plouarzel.
M. LEAUSTIC..... Porspoder.
J.-H. GÉLÉBART..... Ploumogueur.
Job AR ROUX..... Sant-Neven.
F. QUELLENNEC..... —
J.-M. KERMARREC..... Plabennec.
J.-L. ROUE..... Sant-Neven.
J.-M. NICOL..... Plougonvelen.
I. NÉDELEC..... Cléder.
J. TOULLEC..... Coat-Méal.
J. PINVIDIC..... Plougar.
M.-A. CLOAREC..... X.
M. BALAY..... Quimerc'h.
F. LE GOFF..... Plonevez-Lochrist.
J.-B. DONOU..... Lannilis.
M. LAVANANT..... Loc-Eguiner.
E. BOTHEREL..... Locmélard.
J.-Y. LE BRAS..... Lampaul-Guimiliau.
J.-M. PERSON..... Guilian.
L. MADEC..... Sant-Divy.
M. GÉLÉBART..... Plourin.
P. GOURDON..... Plougonvein.
P. PONT..... Kernilis.
M. APPRIOU..... Landéda.
O. PELÉ..... Lannilis.
J. SALAUN..... Ploudaniet.
F. ROIGNANT..... Cléder.
A.-M. LUGUERN..... Sant-Divy.
J.-Y. LUGUERN..... —
Y. KERGARADEC..... Plougonnec.
F. CORRE..... Lannilis.
G. LOUARN..... —
G. UGUEN..... Plouzeniel.
M.-A. COADOU..... Plougerne.
F.-M. ABARNOU..... Plourvian.
P. POCHARD..... Sant-Dere'hen.
J.-Y. BOURLÈS..... Sant-Théogot,pek.
J. PELLE..... Plouguin.
M. LE NIR..... Edern.

O deus kavet teir respont :

Y CONO..... Landunvez.
F. KERLIDOU..... Ploudaniet.
V. LE VAILLANT..... Landunvez.
M.-A. SIMEN..... Plougerne.
J. ACQUITTER..... Sant Nonga.
Y. PRIGENT..... —
M. LE PAGE..... Plougastel.
J. KERLOSQUET..... Milizac.
M.-Y. SIMON..... Kernilis.
A. VEZO..... Lanhouane.
G. PREMEL-CABIC..... Plouneour-Trez.
E. LE ROUX..... Kernilis.
Fr. KERDBAON..... Landéda.
J.-M. QUÉAU..... Bodilis.
J.-M. SALAUN..... Le Tréhou.
F. TRÉBAOL..... Lokournan.
A. MILLOUR..... Brélès.
P. PERROT..... Ploumogueur.
F. CLOITRE..... Plouarzel.
Y. SILVESTRE..... Landéda.
C. COLLEC..... St-Neven.
J. GUILLERM..... —
J. ROUDAUT..... —
G. ARZUR..... Plouvien.
T. BODENEC..... GouIVEN.
J.-M. CORRE..... Loc Eguiner.
G AN DOUEFF..... Triagat.
T. H. B..... Sant Segal.
F.-M. ABARNOU..... Plouvien.

O deus kavet peder respont :

M. CUEFF..... St-Nonga.
M. SALAUN..... —
Y. BALCON..... Berven.
Fr.-M. JACOB..... Milizac.
J.-M. MARCHAND..... Brieç.
M.-Y. CARDINAL..... St-Nonga.
J. BOUL'CH..... —
L. BOURBIS..... Loperbet.
E. THOYMIN..... Ploùedern.
L. MOYAN..... Guikar.
E. COCHARD..... Kerlouan.
A. COATEVAL..... —

Divinadennou miz Gwengolo

- I. — Tri baotrig.
A ra o zri gant ar memez tokig.
5 p. ar r. Digaset gant Michel Balay, Quimerc'h.
- II. — Disul o vont d'an offeren-bred, em eus gwelet, ha souezet
oun bet, eur vanden aotronez prest da dremen, hir o
baro ha gwenn o fenn.
5 p. ar r. Digaset gant J.-M. Salaün, an Trevou.
- III. — Savet er c'hoat,
Peuret er prat
Eat dirag ar roue da vrezellekât.
5 p. ar r. Digaset gant J.-M. Kermarrec, Plabennec.
- IV. — Eun dervez, e teuas e holl vugale vihan da welet eun tad
koz ; henman en devoa en e liorz per euz ar re gaëra,
hag a rannas anezo etrezo en doare-man : d'ar c'henta e
roas 1 beren hag an 1/20 euz ar pez a jome gantan
da c'houde ; d'an eil e roas 2 beren hag an 1/20 euz ar
pez a jome gantan adarre ; d'an tredo 3 beren hag an
1/20 atao euz ar pez a jome gantan ; d'ar pevare 4 beren
hag an 1/20 eus ar pez a jome da c'houde bepred, hag
evelse en eur rei unan muioc'h en dro genta da bep hini
anezo hag an 1/20 beb tro beteg an diveza. Digouezout a
ra evelse ma o deus bet holl kement ha kement peb
hini anezo : ped a vugale vihan en deus an tad koz, peb
peren en deus roët da bep hini, ha ped en deus roët
etrezo höll.

(15 p. ar r.)

Digaset gant.
J.-M. FOURN, Millizac.

*Digas ar respontchou hag an divinadennou neves a gäsfet ha
n'int ket bet moulet c'hoas, da Rener Feiz ha Breiz e Sant Nouga,
dre Blouzevede, er pemsek dez kenta goude ma veso digouezet ar
C'hannad er parrezioù.*

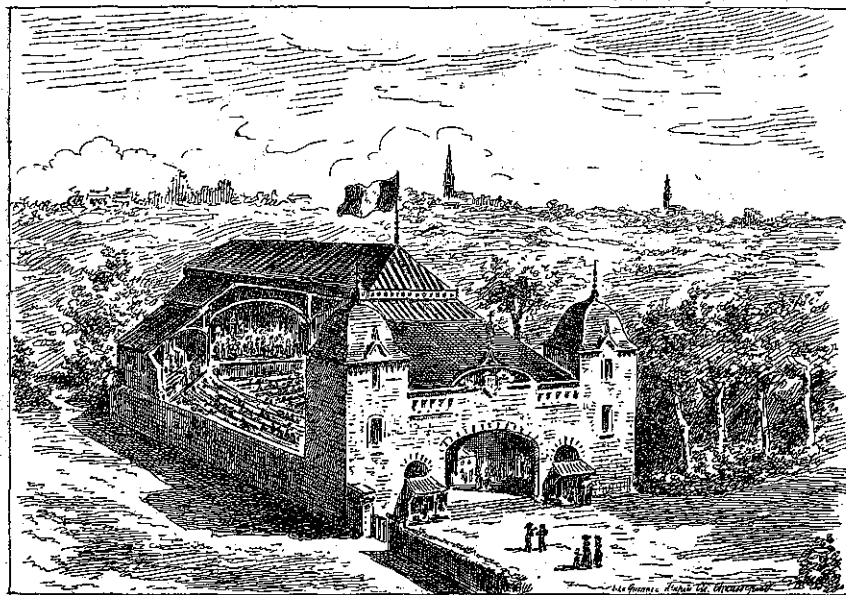
Feiz ha Breiz

Kappad Misiak ar Vretoped

An emzao brezonek e Leon

Hep mont en tu-hont d'ar wirione, e c'haller lavaret
penôs eo diazeet er wech-man, en St-Nouga, gouel ar
Bleun-Brug krouet abaoe ar bla 1905. Levenez a vo en
kalon pep Breizad o klevet ar c'helo-ze rak n'e ket hepken
eur gouel kaer a zo lakët eno en e blom, mes ive an
emzav brezonek en Bro Leon.

Eur gevredigez katolik ha breizad o deus savet Leoniz.
hanvet ar « Bleun-Brug » ; eur c'hannad kaër o deus,
« Feiz ha Breiz », hag a zo gwerzet bep miz, seiz mil
anezan ; savet o deus kelennadurez evit ar vugale war
ar yez ; prest int d'ober emgleo etrezo eneb ar vezventi,
gwasan enebour an holl oberou ; holl danvez eun emzao

THÉÂTRE DE KERJEAN. — Plan de M. Ch. Chaussepied

brezonek eus ar c'hrenva a zo etre o douarn, ha kaeroc'h c'hoaz, setu m' o deus kayet d'an emzao-ze eur gêr, hag e vo gallet skriva warni : « Ti an Emzav brezonek en Bro-Leon ». Heman eo kaera tôl o deus grêt Leoniz.

Peb den, pa 'n devez eun tam krog, kenta ra eo 'n em lakat en e dra e-unan, sevel eun ti. Evelse o deus grêt Leoniz.

Betek hen, an emzao brezonek a zo bet henvel ouz Boudedeo, o redek a ger da ger, a vro da vro, eus Breiz-Izel da Vreiz-Uhel.

Red e oa dihuna ar Vretoned e peplec'h ; da ze oa bet galvet « Kevredigez Breiz », eur wech dihunet, breman e krogont da labourat, hag e welont penôs mar oa mat ar c'hevredigeziou haleerezed evit dihuna an dud, ar c'hevredigeziou savet dre vro, dre derouer, a zo gwell evit labourat.

Ar visionerïen a brezeg ar relijion, a zav ilizou dre mac'h eont, evit miret ha lakât da greski war o lerc'h an had o devez hadet. Ar brezoneg eo mat d'ean ive kaout e diez evit ma c'hello chom gant ar bobl ha kreski en e douez. « Ti Breiz » e kichen « ti Doue » zo eun dra gaer da welet, ha gant levenez vras e saludemp diziou diazeou kent an « ti Breiz » savet e St-Nouga.

Beza zo eur rummad tud, ar « sosialisted », hag o deus intentet mat an doare da gas o c'helennadurez etouez ar bobl ; savet o deus ar pezh a c'halver e galleg, « Maison du Peuple », « Université Populaire », hag eno en em dastumont da gemer kenteliou hag a dro anezo tam ha tam war ar mennoziou socialist. Memes tra hon deus ni d'ober, Bretoned. An tiez evel ma vô « Teâtr Kerian » a zo galvet da voda ar Vretoned, evit digemer ar gelennadurez a zere ouz o spered hag o ene. Eno an istor, ar c'hân, al lennegezh, ar vuez vreton penn-da-been, an hini wechall hag an hini vreman, a vo skeudennet dirak ar bobl, hag a en em zilo tam ha tam en e galon, dre an daoulagad ha dre an diskouarn.

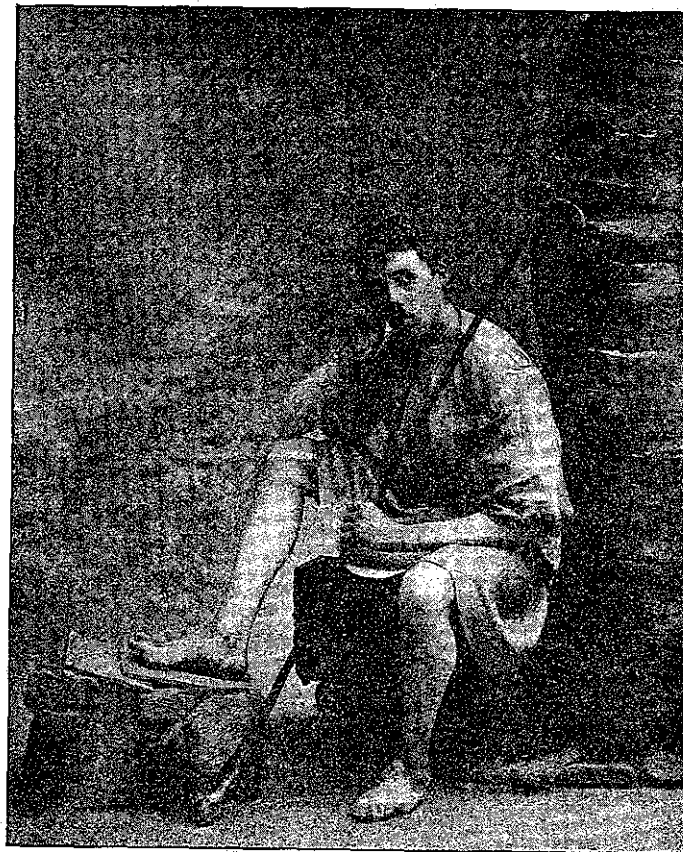
Di ez ai, dreist-oll, ar vugale, evit ober anaoudegezh gant spered ha gant kaerder o bro ; ar vugale n'ankouaont biken ar pezh o devez desket abred.

Diziou, e Kerian, pa oe dibunet an diviz diwean eus « Mouez ar Goad », an O. de Muna reas eur c'halvaden da vignoned ar « Bleun-Brug », d'o fedi da gemer peurz, pep-hini eus e wella. en ober kaer teâtr brezonek Kerian.

Unani a reomp hon mouez dister gant e hini, ha gourc'hemennou kalonek a gasomp da Leoniz, o deus kerzet da gentâ hag a zo arru ar pella gant an hent o deus an holl Vretoned-all da bleustri, hent Feiz ha Breiz.

Mes pegoulz e vo grêt kement-all en hon c'horn bro ?

Eun Tregeriad.

THÉÂTRE DE KERJEAN. — Le repentir de l'Enfant Prodigue.

Ha ! me zavo, me 'zai da di va zad en dro,
Me lavaro d'ezan « Pec'het am euz va zad
« Eneb d'an neuv ha d'eo'h, n'emaon ket-mui e stad
« Da veza hanvet ken ho mab ! »

Mouez ar Goad, IVe Arvest.

Palmarès

Voici les résultats du concours de chorales et des autres concours :

Chorales à 4 parties — 1er prix, 175 fr., chorale de Saint-Louis, de Brest ; 2e, 150 fr., presque *ex-æquo*, chorale de Saint-Pol-de-Léon.

Chorales à 2 parties. — 1er prix, 120 fr., chorale de Saint-Sauveur, de Brest ; 2e, 80 fr., chorale de Treziliède.

Chorale à 1 partie. — 1er prix, 39 fr., *ex-æquo*, chorales de Plouzévédé et de Plouescat ; 2e, 25 fr., chorale de Mespaul.

Solistes (morceau imposé). — 1er prix, 15 fr., Pronost, choriste à Brest ; 2e, 12 fr., Quinquis, chanteur à Brest ; 3e, 10 fr., Foupon, choriste à Brest ; 4e, 8 fr., Rivoalon, de Saint-Pol-de-Léon ; 5e, 6 fr., Morvan, de Recouvrance ; Mentions : Cueff, Pondaven, Jézéquel et Garel.

Solistes (morceau libre). — 1er prix, 10 fr., *ex-æquo*, J.-M. Ollivier, de Plougoum, et Catherine Quéré, de Saint-Thonan ; 2e, 8 fr., Maudon, de Recouvrance ; 3e, 6 fr., Balc m, de Plouzévédé ; Mentions : J.-L. Garel, de Quimperlé, Bizien et Berthévas, de Mespaul.

Le jury était composé de MM. Maurice Duhanel, rédacteur en chef des *Chansons de France* ; Guillermit, l'abbé H. Guillermit, les abbés Bouché, de Saint-Yves, Quimper, et Hervé, de Saint-Louis, Brest ; Miles G. de Kermenguy et M. de Boisanger.

POÉSIE

2e prix, Ar c'huil dero ; 3e, Yves Dantec.

Episode de la Révolution

1er prix Jean-Louis Bizien ; *ex-æquo*, Yves Dantec ; 2e, Marie-Anne Cardinal.

THÈME

1er prix, Francis Inizan ; 2e, Anne Lennoret ; *ex-æquo*, Louis Lennoret.

VERSION

1er prix, Auguste Geffroy ; 2e, Marie Cardinal ; *ex-æquo*, Joséphine Boga ; accessits, Joseph Botorel et Jeanne Herrou.

DEVINAILLES

J.-L. Roue,	Sant-Neven	Bet hanvet 6 gwech.
Job. ar Roux,	—	—
J. Guillermit,	—	—
F. Corre,	Lannilis	—
P. Gouriou,	Plougouvenel	—
C. Boule'h,	Sant-Nouga	—
M.-Y. Cardinal,	—	—
F. Bodennec,	Goule'h en	—
J. Arzur,	Plouvian	Bet hanvet 5 gwech.
H. Moullec,	Landudec	—
J.-M. Marchand,	Briec	—
M. Salaün,	Sant-Nouga	—
Y. Prigent,	—	—
M. Cueff,	—	—
Ph. Pont,	Kernilis	—
E. Le Roux,	—	—
Ch. Salou,	Plounéour-Trez	—

THÉÂTRE DE KERJEAN. — Le retour de l'Enfant Prodigue

An Tad. — Mar en deus bet da dad mez ganez abaoue
Ankonnac'heat en deus da viken ar vez-ze ;

Eat eo eus e spered evol eur gwall hanvre

Mic'habl. — C'honi a zo mat, va zad, 'vel an Aotrou Doue !

Mouez ar Goad, Ve Arvest.

Mgr Dubourg et le Breton

Monseigneur Dubourg, métropolitain de Bretagne, répondant à une enquête sur le Régionalisme, écrit :

Archevêché de Rennes, Dol et St-Malo.

Rennes, le 5 septembre 1912.

Monsieur,

Vous voulez bien me demander mon avis sur l'utilité du régionalisme breton. Cet avis ne peut être que très favorable. Breton de naissance, parlant notre vieux dialecte depuis ma plus petite enfance, je désire naturellement, et d'une façon très vive, la conservation de notre belle langue bretonne. Toutes les mesures, prises pour cette défense si légitime, ont donc d'avance mon assentiment personnel, pourvu qu'elles soient employées opportunément, discrètement et sagement. Je voudrais surtout que la religion jouât un rôle plus prépondérant encore, dans cette campagne bienfaisante. La foi et la langue doivent chez nous, marcher de pair. Les dissocier serait une grande faute. Elles se prêtent un mutuel appui d'une force réciproque.

Ar brezoneg hag ar feiz

A zo breur ha c'hoar e Breiz.

Je vous prie d'agréer, etc.

AUGUSTE,
Archevêque de Rennes.

Un vœu significatif

Le Conseil général du Morbihan, vu la proposition de M. Jules de Kerouallan, conseiller du canton de Pluvigner, a émis le vœu suivant, malgré l'opposition malencontreuse de quelques républicains de gauche :

« Le Conseil général du Morbihan, affirmant en dehors de toute arrière-pensée politique ou autre, son attachement à la langue de la Bretagne qu'on pourrait appeler nationale, car elle est la langue d'un vrai peuple qui ne s'avoua jamais ni vaincu ni conquis, réclame instamment du ministère de l'Instruction publique l'introduction dans toutes les écoles rurales de Basse-Bretagne de la méthode d'enseignement bilingue. »

An Tour dantelezet

*Komzou yaouank
var eun tón koz.*

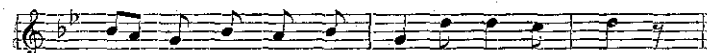
Moderato.

E Kas - tel Paol ez on me ga - net O kër zan -

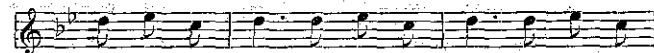

tel a vro Le - on O par - rez va c'hen - da - dou

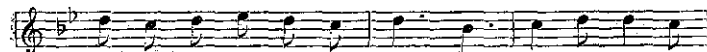

ka - ret Te zo rou - a - nez va cha - lon.

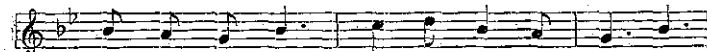
DISKAN.

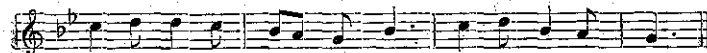
Nan ne zeus ket Nan ne zeus ket Eur bar - rez

ken mad d'am c'ha - lon er bed Me gar va c'hleuz a -

la - ou - ret Va zour dan - te - le - zet Me

gar va c'hleuz a - la - ou - ret Va zour dan - te - le - zet.

2

An neb a garo zai da Vourdel
Da Vrest, da Bariz, da Gemper
Evidom-me jomo da vervel
E Kastel-Paol, bro va zud ker.

3

Eur gouriz mor a deu da voalc'hi
Ha da drempa hon douarou ;
Pa vez er gourlenn pebez dudi
Taoler eur zell var hon aot'hou !

4

Gwelit Pempoul ha Santez-Anna
Ha Kernevez o zreid en dour !
Pa deu an heol varno da bara
Oh ! na skedusa mellezour !

5

Hon douarou bemdez labouret
Zo karget a zanvez bara,
A legumach hag a loened,
Kezek, dreist oll, euz ar c'haera !

6

Hon touriou kaer ha dantelezet
A bar an deiz laouen dreizo
Hon iliz vraz, ker brao kizellet
Zo gwir Rouanez an oll vro.

7

E va gwered me gar daoulina
Etouez ar gwez hag ar bleunioù ;
En iliz Paol, da zul o kana,
Me gar klevet mouez an ogrou.

8

Var dour Greisker, gwintet en uhel
Me zonz d'in klevet aliez
Ar c'hillok o kana en avel :
Kastelliz, karit ho parrez !

P. TR.

Teir nozvez e Lanmodez

Eil nozvez :

PENAOE E OE KOLLET IZ

— Petra gontin-me
d'eoc'h hizio, bugale ?

Hag ar vugale da res-
pount war eun dro :

— Kear-Iz, mamm goz !
Kear-Iz !

Mont a ran eta da zis-
plegad irazoc'h istor Kear-
Iz, Ahez hag ar roue
Grallon, evel em eus he
c'hlevet pa oan yaouank.

Er pardaez-se, Annaig,
ar c'haskerez, pe ar
baourez, ma kavit gwel-
loc'h, a yea goustadik,
daou bleget war he fenn-
baz kelen, he chapeled
ganti en he dourn, gant
an hent a ya eus Kear-
Ahez da Boull-Dahud.

Ha dre ma 'z ea penn-
da-benn an deven e Beg-
ar-C'haor, ar c'haskerez

eur wech an amzer a rea eur zell nec'het war bleg-vor Morgad, hag he c'hlevet o lavaret gant rann-galon :

— Aotrou Doue, ho pezet truez ouz an hini a zo kousket aze !

Laouik, ar paotr-saout, a zavas en eun taol e benn dreist ar c'harz hag a c'houlennas digant Annaig :

— Mamm-goz Annaig, evit piou-eta e pedit-hu evel-se o sellet ouz ar mor ?

— Laouik drouk, emezi, pedi a ran evit an hini a zo bet sebeliet er mor, p'eo gwir n'he deus ket pedet a-walc'h pa oa beo.

Hag an hini goz da ober sin ar groaz ha da bokat c'hoek da groaz he chapeled. Karet a rea kenan ar groaz-se abalamour m'oa bet stoket ouz aoter Santez Anna-Wened hag ouz arched relegou sant Gwennole, mignon ar Vretoned.

Ar mesaer bian a yoa deuet tre betek ar baourez, e zaoarn a-drenv e gein hag uhel e fri gantan. En em harpa reas dirak Annaig, hag e c'houlennas krak ha berr :

— Pe hano he deus an hini n'he deus ket pedet a-walc'h ?

— Ar brinsez Ahez, merc'h ar roue Grallon.

— Eur brinsez ! O truez !... Anavezet hoc'h euz anezi, mamm-goz ?

— Aotrou Doue !... Anavezet... me ? O n'em eus ket.

Ahez a zo marvet eun toullad mat a ganvejou a zo, en deiz ma c'hoarvezas an darvoud skrijus a gasas da netra. Kear-Iz, kear-benn rouantelez Grallon, he zad.

— Va Doue ! emezan.

Annaig a yoa deuet he fenn da veza terval ; he daou-lagad a luguerne evel diou stereden. Setu hi oc'h asten he dourn war-zu ar mor direiz a rea eun trouz da vouzara o steki ouz ar c'herreg.

— An tarsiou-mor-ze, emezi, eo o deus servichet da venji kounnar an Aotrou Doue.

— Penaos, Annaig, eo bet c'hoarvezet kement-se ?

— Asa, Laouig, va mab, daoust ha n'ec'h eus morseklevet kana gwerz kear-Iz hag ar roue Grallon ?

— Eo, marteze, hogen ankounac'haet am eus anezi. C'houi, mamm-goz a c'hoar eur bern traou. Livirit d'in, mar plij, istor ar brinsez Ahez hag ar roue Grallon.

— Ya, va mab, hen ober a rafen a-walc'h. Mes, sonj 'ta ez eus pevar-ugent vloaz hag ouspenn abaoue m'he c'hlevis kana evit ar wech genta gant ar barz Erwan Karjadek, eus Ploumanac'h, e Bro-Dreger... Pell a zo abaoue...

— Livirit atao, Annaig, sonj ho pezo.

— Karout a raffen, rak va istor a ziskouezo d'it betek peleac'h e c'hell mont fallagriez an den hag ar garantez direiz evit ar blijadur ; lavaret a rai d'it dreist-oll penaos e teu Doue madelezes mes just da gastiza zoken er bed-ma an dismegans a ra ar pec'hed d'e hano teir gwech santel.

* * *

Annaig a azezas war eur roc'h goloet a raden, a vrug hag a yeot. Hag hi da genderc'hell gant he c'haoz.

— Selaouit, c'houi ivez, bugale, a lavaras mamm-goz Lanmodez, ha lakit da dalvezout an istor-ma eus amze-riou koz hor bro garet Breiz-Izel.

— Aze, eme Annaig, e-hars hon treid, er pleg-mor-ze el leac'h mac'h eonenn ar mor, el leac'h ma teu ar pesketer da deuler e rouejou en eur gana, aze ez oa gwechall tiez kaer, paleziou, maneriou, ilizou ; aze edo Kear-Iz, he doa dek dor hag a yoa kear-benn rouantelez Breiz-Izel.

Pa deue eur beachour da dremen dre ama, dibaot e viche d'ezan chom hep goulen ouz ar re a gave war e hent :

Petra zo nevez e Kear-Iz
Mar deo ker foll ar yaouankiz,
Ma klevan-me ar biniou,
Ar vombar hag an telennou ?

Ha tud ar vro da respont d'ezan raktal :

N'eus e Kear-Iz netra nevez ;
An ebatou-ma ve bemdez...
N'eus e Kear-Iz nemet traou koz ;
An ebatou-ma ve bemnoz...

— Aotrou Jezuz !... Truez ! truez ! a lavaras Laouik.

Bodennou drez zo diouanet
Ha dor an ilizou prennet,
Ha war ar beortien o ouela
E c'hiser ar chas d'o drailha.

Ahez, merc'h ar roue Grallon,
Tan au ifern en he c'halon,
Er penn kenta eus an diroll
A gas d'he heul ar gear da goll!

Sant Gwennole, beuzet e galon en eur mor a c'hlaç'har,
a zo deuet meur a wech da gaout an tad.

— Grallon, Grallon, emezan, diouall ! rak divezat e
vezo kaout keuz pa deuo Doue da skuilha e vuhanegez
war ar gear gablus. El leac'h ez eus c'hoarzedeg e vezo
skrignadeg dent ha goelvan... El leac'h ez eus kanaouen-
nou laouen e vezo youc'hadennou spontus.

— Truez, va Doue !... a lavaras Laouig. Ha petra res-
pontas ar roue d'ar zant ?

— Spontet oa, hag an daelou a zivere drus war e ziou
jod. Mont a rea da gaout e verc'h da ober d'ezi rebechou
c'hoero. Hogen, koz oa, hag ar plac'h fall ne rea mui kalz
van ouz e glevet. Skuiza reas zoken o selaou he zad. Ha
petra reas evit beza muioc'h en he frankiz ? Sevel eur
maner kaer e-kichen ar skluzou a vir ouz ar mor da
ziruilh war gear.

Eno eo ema ar gouel en noz-ma : eno eo ema Ahez ar
verc'h divezet o skedi en he dilhad pinvidik ; eno eo e
kinniger ezans da filhorez Satan.

Setu en eun taol eur prins o tont e-touez an duchen-
tilou.

Plijadur d'eoc'h holl, danserien dispar, emezan.

Gwisket oa gant voulouz rus ; e varo hepken a yoa du,
hag e zaoulagad a lugerne en e benn evel diou c'hlaouen
dan.

— Ra viot deuet mat, aotrou diaveziat, a respontas
Ahez o vouse'hoarzin ; ya, bezit ar gwella deuet mar
doc'h ar gwizieka ac'hanomp e skiant an droug.

Ha kerkent Ahez da bedi an aotrou rus da ober ganti
eun abaden dans, endra ma wall-gomze an holl enep
Doue.

— O Annaig, spontus eo ! a lavaras ar paotr bihan ;
daoust ha ne deuo ket Doue da gastiza tud ker fall-ze ?

— Eo, a dra zur, kastizet e vezint, Laouik. Selaou
ac'hanon betek penn.

Doue a yeas e kounnar hag a astennas e zourn war-zu
Kear-iz.

Kerkent lez an treaz (palez Ahez) a skrijas war e aelou
doun, ar gurun a grozas hag al luc'hed a skoas da zalla.

Ar prins daoulagad rus tan ifern a vouse'hoarze.
Stoui a reas d'an douar dirak Ahez, hag e lavaras gant
eur vouez leun a vel :

— Merc'h Grallon ar Meur, dous ha tener, rouanez va
c'halon, daoust ha n'hellfen ket en eun doare bennak
gwelet alc'houeziou ar skluzou ?

— Alc'houeziou aour ar skluziou a zo oc'h eur jaden a
jom dalc'hmat ouz gouzoug va zad, ha va zad, re zur eo,
a zo kousket pell zo.

Hen koulskoude a stoue atao muioc'h-mui hag a boke
d'he daouarn flour. E lagad lemm a flemme re ar paour kez
Ahez.

— Mes, petra fell d'eoc'h ? emezi d'ezan.

— Ho tad a zo kousket, a livirit, mat, easoc'h a-ze e
vezo d'eoc'h lammet digantan an alc'houeziou !

Ahez a skrijas.

— Ha piou, emezi, a c'hellfe kaout hardiziegez a-walc'h
evit ober an dra-ze ?

— O ! piou 'ta, nemedoc'h-hu, prinsez.

— Ha peeur ?

— Bremaik ! It hep aon ebet. Mat eo d'eomp kaout an
denvalijen d'hon harpa. War va hano e touan ne c'hoar-
vezo droug ebet ganeoc'h.

Ahez kerkent a yeas eus al lez war-zu ti he zad, da esa
kaout an alc'houez aour ; evel eun aer viber e ruz e
kambr he zad, ha didrouz e lamm digantan an alc'houez
burzudus a zioualle kear.

* * *

Annaig a reas eur pennad ehana. Ar paotr-saout a
skrijas gant ar spont hag a c'houlennas :

— Ha penaos e lezas Doue ober an dra-ze ?

— Doue a ra mat kement a ra, Laouik. Kastiza a ra ar
re fall, hogen, alies e ro amizer d'ezo da ober o zonzj ha da
c'houlenn trugarez.

Selaou penn diveza an istor. Setu ama petra gane ar
barz en e werz :

— Piou eo hennez a deu du-ze savet war eur marc'h

du a ra eun trouz da vouzara o steki kern e dreid ouz mein ar stread ?

— Hennez eo kannad an Aotrou Doue, kaset davet roue Breiz ; hennez eo abostol ar feiz, sant Gwennole karet e Breiz.

Gwelet a ran anezan o tostaat, e vaz abad en e zourn kleiz, eur stereden aour war e zae wenn, hag eur c'hele'h skedus en dro d'e benn.

Setu ema war dreujou al lez el leac'h ma kousk ar roue, tad Ahez, hag hen da hopal en noz du hep disken diwar e vare'h :

— Grallon ! Grallon ! sav buhan ! Ema digor ar sklu-zou !...

Ar roue spontet a ra eul lamm er meaz eus e wele.

War zao ! war zao ! emezan ; va marc'h buhanna ! Siouaz ! ema echu gant ar gear-ma !...

Laouik a c'houlennas :

— Hag an danserien ? Hag an diaveziad en doa daoulagad rus tan ifern ? Hag ar brinsez Ahez ?

— Holl ez ejont da goll, va mab, beuzet e oent er mor penfollet.

Ahez a lammas dirak he zad. Ar roue ha Gwennole a yea ac'hano difrea ma c'hellent.

— Va zad ! va zad ! emezi, mar am c'harit, kasit ac'hano ganeoc'h war ho marc'h skanv !

An tad, hep lavaret ger, a zammaz e vere'h en e giehen.

Neuze e oe gwelet an tarsiou o tiredet gwasoc'h c'hoaz war o lerc'h.

Gwennole a hopas en eur skrijal :

— Grallon ! Grallon ! hast affo teuler an aer-ze er mor.

An tad koulskoude... a yoa tad, hag a starde ar bec'he-rez war boull e galon ; mes ar zant a reas sin ar groaz hag a stokas e vaz ouz ar plac'h.

Kerkent Ahez a gouezas er mor, ar c'hezek a ehanas da zaoulammat, hag an tarsiou a reiseas.

Epad kanvejou ha kanvejou, Ahez, deuet da veza Mari Morgan, a zo bet gwelet e doare eun teuz hanter maouez hag hanter besk. Gwelet e veze war an aod o kriba e bleo-bezin oc'h sklerijen al loar.

Laouik a reas sin ar groaz hag a lavaras :

— Peoc'h Doue da anaon tud Kear-Iz ! Mes livirit d'in,

Annaig, echu eo an istor ? Petra deuas ar roue Grallon da veza ?

— Pa zavas an heol antronoz, ar zant ha Grallon a bigne war lein Mene-Hom.

Ac'hano, roue Breiz a daolas eur zell war al leac'h edo Kear-Iz en dere'hent ; ne welas nemet mor.

— Eur gear eus ar re gaera em boa, emezan, ha setu hi eat da netra !

E galon a rannas hag eus e zaoulagad e teuas eur mor a zaelou.

Ar paotr-saout skoet e galon ivez n'hellas ket miret da lavaret :

— Paour kez roue !

— Ya, eme Annaig, paour kez roue !... Ar boan, ar glac'har, an anken n'emaint ket hepken e lod an dud a renkizel... Mes kendalc'homp gant hon istor.

Pa zavas Grallon e benn da zellet en dro d'ezan e welas o lugerni Ru-men-goulou, hag e lavaras gant eur vouez nerzus :

— War ar mean-ze hon tadou a skuilhe gwad da eun Doue didruez... Du-ze, me a zavo eun iliz d'ar gwir feiz evit dere'hel sonj a Gear-Iz, hag evit ma vezo gouezet he istor, me he hanvo Rumengol. Mamm dous hor Zalver Jezuz a veze enoret e leac'h Teutatez hag Hezuz, ha bep bloaz, en enor d'ar groaz, me a raio lida eno eur pardon bras.

Pa vezo maro an doueou...

Laouik a droc'has he c'homz da Annaig.

— An doueou ! a livirit, Annaig ?

— Ya, an doueou... Ar roue Grallon a gomze eus falz-doueou ar baianed, adoret neuze c'hoaz gant hon tadou koz. Mar doa d'an ampoent kristenien evel ar roue Grallon, ez oa mañoc'h c'hoaz a baianed. Evel-se 'ta, ar roue kristen en e zav war Mene-Hom a lavaras :

— Pa vezo maro an doueou, pa vezo diskaret eun darn eus dervennou lior c'hoajou, eun dervez bennak, pobl Breiz-Izel a ziredo du-ze eus ar pevar avel. Neuze, ma n'eo ket c'hoaz maro ar zonzj eus ar roue Grallon e vezo lavaret : Nag a vuzudou a zo bet c'hoarvezet ama en amzeriou koz !...

Annaig a davas war gement-se. Sevel a reas da gregi en he baz kelen, en eur lavaret :

— Ema an heol o vont da guzat e mougidel an dremwel. Ankounac'haat a rean em eus eur pennad brao a hent da ober a-raok an noz. Kenavo, mesaer yaouank.

— Hag ez it kuit, mamm-goz? eme ar paotr.

— Ha ne glevet-te ket kloc'h an *Angelus* o son e tour Poull-Dahud?... Lavaret em eus d'it kement a c'houienn diwar-benn ar brinsez Ahez, ar roue Grallon ha Kear-Iz.

— Eur gerig c'hoaz, mamm-goz.

— Lavar buhan 'ta neuze.

— Piou oa hennez ar prins-se a deuas en eun taol e sal maner ar brinsez Ahez da zansal ha da c'houlenn alc'houezion ar skluzou?

— An droug-spered, va faotrig.

— Doueti rean. Fellout a rea d'ezan kaout an alc'houezion evit beuzi kear ha kas dioc'htu gantan d'an ifern eneoù an dud keiz-se. Daoust ha ne jom mui netra eus Kear-Iz?

— Pesketerien zo hag a lavar o deus gwelet dismantrou mogerioù pa vez ar mor izel izel... Nan, n'eo ket eas gwelet netra brema : al lec'hid hag an treaz o deus goloet kement a jome eus ar gear villiget. Ar gear-ze distrujet gant kounnar an Aotrou Doue na zavo ken eus strad ar mor doun.

Er memez doare eo bet kaset da netra Sodom, Gomor ha Babilon, abalamour d'o fec'hejou bras.

Annaig a yeas en hent en eur lavaret he chapelad.

— Ac'hanta, bugale, a lavaras mamm-goz Lanmodez, kavet hoc'h eus brao va istor?

— O ya avat, mamm-goz, eme Berig. Me garfe klevet alies kontadennoù evel-se.

— O mamm-goz, eme Laouig, c'houienn c'hoar traou brao!

— Traou koz, da vihana... Gwechall e veze plijadur oc'h o c'hleyet. Ar yaouankizou hizio n'en em jalont ket nemeur ganto...

— O mamm-goz, eme ar verc'h-kaer eus an ti, emac'h adarre o troug-prézeg hon amzer-ni... Gwechall... gwechall... ez oa traou mat ha traou fall, evel brema... Holl hon deus kavet berr an amzer ouz ho selaou... Alo, bugale, d'ar gweleou!

KLAODA R PRAT.

An Union Gatolik e Kemper

(8, 9, 10, 11 A VIZ GWENGOLO)

An Aotrou'n eskob en deus bet pedet ar parresioù da zigas tud da Gemper evit ar vodadeg vras a zo bet eno epad tri dervez. Deuet ez eus tud eleiz eus pep c'horn eus an eskopti, eus ar c'hearioù ha divar ar meaz, ha labour vad zo bet great.

Eun dudi oa gwelet an dud-se o selaou bep mintin an oferenn e iliz Sant-Korantin hag o tostaat ouz an daol zantel evit reseo Ho Zalver. Da c'houde ec'h en em vodent en eur zal vras hag eno e veze komzet eus al labour o deus ar gatoliked da ober en amzer a hirio, hag eus an doare d'en em gemeret gant al labour-ze.

E galleg eo e veze displeget an traou. Evelato, d'an deiz diveza, ar re divar ar meaz ha meur a hini zoken eus kear, en em vodas en eur zal vras eus skol Sant-Visant, hag eno e oue great an traou e brezoneg.

Aotrou superior Sant-Visant a yoa prezidant hag a bedas an aotrou Gouzard, persoun Loperhet, da rei e brezoneg eun diverra eus ar pezh a yoa bet lavaret e galleg. An aotrou Gouzard a zo anavezet dre an eskopti a bez; eur mestr eo da brezeg, ha diez e vije kaout eun teod ken koulz distagellet hag e hini.

Krenna rankomp e brezegen; ne c'hellomp lakat aman nemet ar pezh brasa, mes evelato hon lennerien o dezo eun tanva eus an traou kaer hon deus klevet: lodig ar pardoun a gasomp dezo.

Beo eo c'hoaz ar feiz en hon touez, eme an aotrou Gouzard, krenv eo an iliz, hag eur blijadur eo gwelet epad an dervezioù-man kement all a dud a galoun bodet endro d'eun eskob dispar evit klask an tu d'ober c'hoaz gwelloc'h labour en amzer da zont ha da renevezi pep tra e Jesus Krist, evel ma c'houlenn Hon Tad Santel ar Pab.

An Union gatolik

Beteghen ez eus bet labourer; an ilizoù zo chomet digor; ar framasouned o dije karet gwelet anezo sarret,

mes aoun o deus bet o velet droug o vont en dud p'oue great an invantor var an ilizou, ha n'o deus ket kredet lakat sarra an ilizou : n'e ket c'hoant a vanke dezo, rak ne glaskont nemet goaska e pep giz ar gatoliked ; mes pa ziskwezer dezo an dent, ez eont var o c'hiz ; n'int hardiz nemet pa vezont lezet d'ober evel a geront, pa ves dirazo tud aounik.

Evelato n'eus kef bet labouret awoalc'h : kousket eo lod eus an dud ; ne fell ket dezo dihuna, kaer zo kriâl varno, ne velont ket emæer o klask mouga ar feiz ; laza ar relijion er vro.

Lod all, e leac'h en em zikour, rei an dourn an eil d'egile, a zo oc'h en em zispen, oc'h en em zrailla etrezo, goulskoude o deus ar memez feiz, ar memez kreden. « Me zo o c'headal eur roue, a lavaro unan. — Ha me eun impalaer, eme eun all. — Ha me, a lavaro eun all c'hoaz, a fell d'in ar republik. »

Setu ase penaos ez eus bet gwelet katoliked oc'h en em zrailla etrezo pa vije bet red en em unani ha labourat asamblez evit harpa ar relijion ha difen ar feiz. — Red eo en em unani ; evit difen gwirioù Doue ha re an Iliz, an oll a c'hell rei o dourn an eil d'egile. — Eun ti, eur barrez, eur vro heb union, a zo kollet, a vezo dismantret. E nep leac'h ebet n'ez eus bet great labour vad gant tud ne ouient ket en em glevet.

Evit petra tleomp en em glevet ?

Evit sevel pep tra e Jesus-Krist. Ar Franz, merc'h hena an Iliz, ar gaera, ar genta eus oll broioù ar bed, a zo digristenet. Izelloc'h eo diskennet eget ar broioù payan ; rak er broioù payan da vihana e vez anavezet eun Doue, eur mestr benag, e leac'h er Franz e klevit lavaret ar c'homzou spountuz-man : « Na Doue, na mestr. »

Oh ! piou a c'helle niveri an troioù kam, an oll lezenoù fall great en hor bro er bloavezioù diveza-man ?

Dre lezen an divorz eo dismantret ar famil. Ar groaz zo bet taolet er meaz eus an tribunaliou, hag e ranker breman sevel an dourn dirak eun tam moger pe dirak fri ar varnerien. Petra dalvezo aliez ger eun den ne gred ket e Doue ?

Talet ar groaz er meaz eus an hospitaliou, ha daou-lagad ar c'hlanvour ne c'hellont mui trei varzu skeuden e Zoue maro var ar groaz evitan.

Lamet ar beleg digant ar zoudarded, ar vartoloded, hag ar re-man, pa z'eont d'ar Maroc pe d'eul leac'h all da skuill o goad evit ar Franz ne c'hellont mui kounta var zikour eur beleg. Ha ma 'z eus hirio er Maroc misionerien, relijiused endro d'hor zoudarded, ne ket gouarnamant Fraz en deus o c'haset.

Leun eo ar vro a levriou, a gazetennoù fall. Er skolioù dizoue eneou ar vugale a zo e riskl da veza kollet.

Laeret eo madou ar c'houentchoù, madou an ilizou, laeret eo zoken madou ar re varo, da lavaret eo an arc'hant roet da lakat pedi evit an Anaoun. — Setu ase torfejou spoutus, ha red eo, heb ehana, sevel ar vouez d'o c'houndaoui.

C'hoant zo bet zoken da zistaga Iliz Franz diouz Roum dre lezen an disparti. Mes ar Pab en deus koundaonet al lezen ha saveteet an Iliz. Paour omp, lakeat omp bet var an douar noaz, mes da vihana omp libr, torret eo liam-mou an Iliz hag hiviziken ne c'hell mui beza hualet.

Rapari an droug

Red eo dioc'htu staga d'al labour ha diazeza pep tra var Jesus-Krist : *Instaurare omnia in Christo*. Ni, kristenien, a zo memproù Jesus-Krist, ni a zo evel ar skourrou pe an delioù eus ar vezen vraz-ze a c'halver an Iliz. Ar skourrou ne zav ket betek enno an dour a vuez a zo e korf ar vezen a deu buhan da zizec'ha ; ne zougont mui na bleun na frouez, n'int mad nemet da veza trouc'het ha stlapet en tan.

Evit ober labour vad, e, tleomp beza kristenien gwirion, ha nan hanter gristenien.

E pep leac'h e ranker sevel an Union gatolik. Kementse zo goulennet gant ar Pab hag an Eskibien. Red eo senti ouz hor mistri. E kalz parresioù eo eaz sevel an Union, mes e meur a leac'h eo diez ive. N'euz forz, red eo mont var araok ato. Gant ar falla kig e vez great morlarjez. Etouez an teil e ves kavet perlez.

E pep leac'h ez eus eun den mad benak, hag ar re a zalc'h mad e kreiz tud fall, ar reze eo a dalo ar muia, rak

red eo kaout nerz kaloun evit harpa ouz ar skouerion fall ha chom heb ober evel ar re all.

N'e ket awalc'h sevel an Union. Eun dra gaer! N'e ket diez lakat an hanô var ar paper. Mes da c'houde eo eman al labour. Red eo dalc'her an Union krenv en he zav. Ha penaos kement-se? O labourat, sklear eo, hag o poania.

Pa 'z a ar c'har en eun tu benak, ma z'eus c'hoant ez affe araok, e rank beza starnet eul loan mad outan. E penn an Union e vezo lakeat an dud vella eus pep parrez. Ar memes re a ya ato d'ar brezel ha d'ar maro. Dibaba eta an dud a galoun, ar re a labouro, a ielo araok heb aoun ebet. Kemeret tud a benn, ha nan pennou skanv. Ar re n'int mad nemet da grial, da ober trouz, n'euz netra da c'hedal diganto : ar c'hilleien a zo mad da gana, mes ne zoffont ket. — Lakat tud yaouank ha tud koz. An dud koz o deuz skiant prena hag a c'hell kentelia ar re yaouank ha miret outo d'ober traou diskiant.

Peseurt labour d'ober ?

Red e vezo en em voda bep an amzer, mes n'e ket da fumi eur c'horniad eo, avad, na da lavaret traou didalvez : bez e vezo da gomz eus ezommou ar barrez, da velet penaos dic'hrizienna ar giziou fall, penaos skigna kâzennou mad, penaos harpa ar skoliou kristen. Komz a vezo gellet eus an traou tremenet abaoe ar vech diveza er barrez, en eskopti, er Franz, er bed katolik. Traou all zo c'hoaz hag a zell ive ouz ar re a zo en Union : klask a dleont mad ar barrez e pep giz hag e komzint divarben an doare da labourat gwelloc'h an douar, da gaout gwelloc'h eost ; divarben ar syndikajou, an assuransou evit ar c'hatal, eneb an tan ha meur a dra all.

Eul labour a zo d'ober ive, hag ar c'henta ar gwella, eo rei ar presbitaliou d'ar veleien : ar glaouer, a ves lavaret, a zo mestr en e di ; ar veleien ive a rank kaout eun ti, ha tud an Union gatolik a boanio evit ma tistroio, en eur c'hiz benag, ar presbitaliou d'ar veleien. Evel a veler, n'e ket labour eo a vanko d'an Union gatolik.

Ar skoliou

Ar framasouned, evel zo bet lavaret, a zo o klask digristena ar vro ha dre an traon e koumansont, dre ar

vugale. Brezhan ez eus ouспен tri ugent vloaz, an aotrou Pie, eskob Poitiers a lavare : « Ma ves, emezan, eur vech benak, taolet bugale Franz e skoliou dizoue ha dibater, ne vezo mui nemet kemeret eur mean-bez evit ar Franz ha skriva varnan : « *Finis Gallix!* » eman great gant Bro-C'hall. »

Deuet eo, sionaz ! ar skol dizoue. Da genta e oue great eul lezen drubard, e 1882, a verke e vije neutr ar skol : ar gerent, ar veleien, a lavare ar re a zougas al lezen, a c'hello deski ar relijion d'ar vugale er gear hag en iliz ; ar skolaer er skol a zesko lenn, skriva, kounta. An draze a yoa evit hon trompla, evit hon lakat da gousket. Rak gwelit petra en em gavas : ar relijiused a oue taolet er meaz eus skoliou ar c'houarnamant, var zigarez ne c'hellent ket beza neutr.

Da c'houde e oue lavaret deomp : « Grit skoliou libr ma ne blij ket deoc'h skoliou ar c'houarnamant. » Hag ar gatoliked, goude paea skoliou ar c'houarnamant, a zavas eleiz a skoliou libr dre ar Franz a bez ha bugale ar skoliou-ze a zeske kenan, a veze ato er renk kenta en examinou. Ar framasouned, droing enno, a lakeas neuze voti eul lezen, kriz meurbed, da zifen ouz ar relijiused ober skol ; var zigarez ma karent ha ma servichent an Aotrou Doue. O skoliou a oue sarret, o madou laeret, ha tud ar broiou all, ar brotestanted zoken, zo bet souezet o velet a vandenno ar relijiused e kaon o tont da c'houlenn diganto digemer ha liberte. Ar Franz a daole pell diouti he gwella servicherien.

Madou ar relijiused zo bet laeret. Eur milliard, a lavare ar framasouned, a dalvezent, hag ar milliard-ze a vije roet d'ar beorien. Mes bleud an diaoul zo eat da vrenn. Eul labous fin benak a zo bet pinvidikeat gant madou ar relijiused, mes ar vro n'he deus gounezet netra, ar c'hontrol eo : red eo bet sevel skoliou ka paea mistri neves evit dalc'her plas ar relijiused.

Evelato, daoust da valis ar framasouned, ar skoliou kristen n'int ket oll sarret c'hoaz. Ni, katoliked, kaer zo hon touza, a zav ato gloan var hor c'hein. Eat omp adarre d'hor godel, savet hon deus skoliou ha kavet mistri ha mestrezed da lakat enno. Mes hiviziken ne lezimp mui

sarra hor skoliou ; ma vez red, e savimp oll assamblez d'o difen.

Ar re binvidik a c'hell c'hoaz hirio, o tispign kalz arc'hant, lakat o bugale er skoliou kristen. Mes ar re baour ne c'hellont ket : peurliesa n'o deus evit o bugale nemet ar skoliou dizoue.

Kement-se ne c'hell ket padout. Ni c'houlenn hag a c'houlennno evit an oll liberte hag egalite. Eus pelec'h e teu arc'hant d'ar c'houarnamant ? Eus godel an oll. Ar gatoliked a bae diou vech : paea reont skoliou ar c'houarnamant hag ar skoliou kristen.

Ra vezo great ar memez tra d'an oll skoliou. An arc'hant roet gant an oll a dle talvezout d'an oll. Ra vezo eta paet gant ar c'houarnamant an oll skoliou, ar skoliou kristen evel ar re all : kement-se a ves great er Belgique, e Bro-Zaoz, en Hollande.

Da c'hedal ma teuo al lezen-ze, e ranker sikour ar skoliou kristen. Konseil an ti-kear a c'hell hag a dle voti sikouriou evit oll vugale baour ar barrez, pe i a zo e skol ar c'houarnamant, pe i a zo er skol gristen.

Deveriou an tadou a familh

O veza ma z'eus er vro kalz skoliou ha kalz mistri dizoue, an tadou a familh a dle en em glevet evit difen feiz ar vugale, evit miret na vezo lakeat etre o daouarn levriou koundaonet gant an Eskibien. Ar vistri-skol a vezo furroc'h, ma velont ervad e ra an tadou a familh o dever.

An odivi. Ar Groaz Venn

Ampoezounet eo ar vro gant an odivi : danvez, enor, goad, yec'hed, a zo kollet gantan. N'e ket goad a zo e goazied kalz tud en hor bro, mes odivi. An odivi n'eo ket eur vagadurez, ne ra vad ebet morse, ha droug a ra atao. An hini en em ro d'an odivi en em goll, hag ouspenn, siouaz ! Koll a ra e vugale var e lerc'h. Bugale ar mesvier a ves, peurliesa, drouklivet, sempl, hag a strob outo a bep seurt klenvejou ; hag an tech da eva a vezo enno ive hag o dezo mil boan oc'h harpa ouz an tech fall-ze.

Red eo poania da zistrei an dud diouz an odivi. Abalamour da-ze e c'houlenner ma vezo savet e pep parrez

eur Vreuriez : ar *Groaz-Venn* (hanvet evelse abalamour ma ves roet d'ar re a laka o hano enni eur groazik gant eur ruban gwenn). Ar *Groaz-Venn* a zo bet staget outi gant Hon Tad Santel ar Pab kalz induljansou.

Petra c'houlenner digant ar re a laka o hano ? Setu aman : Chom heb eva morse banné odivi ebet, dilezel : Ar rhum, kassis, chartreuse, benedictine, ha dreist-oll, sklear eo, an absinth.

Rak-se 'ta, difen da eva alcool odivi. Mes, selaquit mad kement-ma : ar *Groaz-Venn* ne zifen ket eva gwinn, chistr, bier, da lavaret eo boesouniou yac'h hag a c'hell ober vad ma ne ever ket re anezo.

E pep parrez eo eaz kaout tud da rei o hano. Ha dreist-oll ar vugale, goude o faskou, a c'helfe oll mont er *Groaz-Venn* hag en em voaza da jom hep kemeret alcool.

Gwall glanv eo dija ar vro. Mes ma ra an oll o dever, e teuimp abenn d'he farea. A nebeudou e vezo dilezet an alcool ampoezoun hag an dud a deuo da veza fur.

Ar c'hazetennou

Ar c'hazetennou fall a zo stank meurbed en deiz hirio, ha breina reont kalonou an dud. Red eo ober brezel d'ar c'hazetennou fall ha lakât en o leac'h re vad. N'e ket kazetennou mad a vank en hor bro : ar re-ze eo a zo da skigna : anez, e vezo lezet an denved da vont gant ar bleiz.

E Kemper ez eus eur gazetens krivet mad kenan : ar *Progrès du Finistère* hag a deu eur vech ar zizun. Evit tud Kerne, dreist oll, eo great.

E Brest eman ar *C'hourrier* a deu bep sadorn ive hag a zo ennan leun a draou, e galleg hag e brezonek, evit an dud divar ar meaz. Ar *C'hourrier* n'eo ket bet plijet atao d'an holl, a lavaro meur a hini. Mes e pelec'h eman an den en deus gallet hen ober. Ar *C'hourrier* a zifen gwiriou Doue ha re an Iliz, diskuill a ra troiou kam ar framasouned, ha rei a ra da anaout d'an dud divar ar meaz kement o deus ezom da c'houzout.

Eur gazeten all, *Feiz ha Breiz*, a deu bep miz hag a zo enni a bep seurt traou kaer ; n'eus enni nemet brezoneg ; difen a ra yez hon tadou koz. Ha marc'had mad kenan e ves gwerzet.

Evel ar *C'hourrier*, *Feiz ha Breiz* a dle beza lennet en oll tiez var ar meaz.

Kalz traou all a oue lavaret c'hoaz divarben an d'anje-riou a zo o c'hórtos ar re a za eus brô-Breiz d'ar c'heriou bras. E riskl emaint da goll o feiz, o yec'hed : yec'hed ar c'horf ha yec'hed an ene. An hini a rank evelse mont pell eus e vro a dle, da vihana, goulén kuzul digant e veleien, hag ar re-man a c'hello rei dezan aliou mad ha zoken e hentcha ha sikour anezan avechou da gaout eur plas mad.

Dreist-oll ar merc'hed yaouank a dle taoler evez ma n'o deuz ket a c'hoant da veza gwerzet ha taolet e tiez a zo ken dangerus, ken spountuz hag an ifern.

En eur gloza e brezegen, an A. Gouzard a gomzas evelhen : « Savet ez eus bet, n'eus ket pell, eur ganaouen en hor bro » : Kousk, kousk, Breiz-Izel... » Awalc'h a gousket zo great. Poent eo dihuna. Hag ar pezh a zo da gana en deiz hirio eo : « *Sav, Breiz-Izel*, sav var da dreid evit difen da feiz ha kass pell diouzig ar framasoned a zo o klask da goll. Oll var zao, dourn oc'h dourn, da labourat evit Doue hag an Iliz. »

Da c'houde m'en doa an A. Gouzard komzet vandro eun heur hanter (ha den ne oue inouet), ar prezidant a c'houlennas digant an dud lavaret o ger, heb aoun ebet, hag e oue klevet kalz traou, kalz aliou fur meurbed.

Divarben ar c'hazetennou, ez eus da daoler evez e kichen ar c'heriou bras. Ar re a ya d'ar marc'had, pe da verza leaz hag aman er c'heriou bras a ves gwelet o tistrei d'ar gear alies gant eur gazeten fall. An tadou a famill a dle beilla var gement-se, difen digas en o zi eur gazeten fall, ha ma velont unan hepken, he zaoler en tan dioc'htu. Hag er bourkou, ma c'hoanta unan benak en em lakât da verza kazetennou fall, arabat lakât mui an treid en e di, ha ma vel eo dilezet gant an oll, e teuo da furât.

Evit skigna ar c'hazetennou mad, e ranker gouzout penaos en em gemeret : karga tud d'o gwerza da zul goude an oferen vintin ha goude an oferen-bred, hag o

rei da re all goude ma vezont bet lennet. Seulvui o dezo a lennerien, seul velloc'h e vezo.

Divarben an odivi e oue lavaret ive traou fur meurbed. Ar Prezidant a zisplegas petra eo ar *Groas Venn* ha peseurt vad a c'hello ber. Diez bras eo dont a benn eus ar rezo hoazet a bell zo da eva odivi. N'eus ket evelato da goll fisianz ganto, ha meur a hini a ves gwelet o tigeri o daoulagad o tilezel ar c'hiz diskiant da gluka odivi.

Mes gwelloc'h eo chom hep kemeret ar c'hiz. Evel ma lavare eun den fur gwechall-goz : « Taolit evez er penn kenta ; re zivezad eo rei louzeier pa ves lezet ar c'hlenved da c'hrizenia er c'horf. »

Eaz eo lakât ar vugale, goude o faskou, da rei o hano d'ar Groaz Venn, hag evelse ne gemerint ket ar pleg da eva odivi. Ouspén-ze, e pep parrez ez eus meur a hini ha ne evont ket odivi. Ar re-ze ive a lakaio o hano hag a c'hounezô an induljansou staget ouz ar Vreuriezh.

E meur a leac'h ez eus bet savet Kongregasionou evit ar goazed. E Plabennec ez eus 220 e Kongregasion ar Verc'hez, ha reolen ar Gongregasion a verk ne c'hell ket ar re a zo enni mont da c'hoari en hostaleriou ma fell dezo beza dalc'het er Gongregasion. Hag ez eus deuet kalz vad en dud yaouank. E Plouzeniel, er Merzer, er Folgoat, e veler ar memes tra. « Mad tre, a lavar ar Prezidant, mes grit eur gamed all c'hoaz, lakit ouspén hoc'h hano er Groaz-Venn hag e teuo kalz re all d'hoc'h heul. N'ho pezit ket aoun, an dud a skiant ho meulo. »

Red eo ive, a lavar eun all, ober skol d'ar gerent, gwelet e ves tadou, mammou o vont d'an hostaleri gant eur bugel var o breac'h, pe c'hoaz o rei odivi da eva da vugale n'o deus c'hoaz nemet tri, pevar, pemp bloaz. Ma n'eo ket eur vez ! Ar gerent-se a dle beza kemeret ar foued ganto.

Perak c'hoaz, rei odivi evit an distera digarez ? Setu aman ar facteur o tont en ho ti, hag e kinnigit dezan dioc'htu eur banne odivi. Roit dezan daou venneg, a zo kalz gwelloc'h.

Perak ne rofec'h ket gwin ha chistr e leac'h odivi pa ves ganeoc'h dervesiou bras ? An dud a deuffe buhan da zilezel an odivi ma vije roet dezo gwin ha chistr. An tadou a famill eus ar memes parrez a dlefe en em glevet

evit chom hep rei odivi. Rei gwin pe chistr, ha c'hoaz arabat eo rei re. Ma kendalc'her da vont, abenn eur pennad aman ne vezo ket gelllet mui ober eur c'hart-heur labour hep kaout eur banne. D'an tadoù a familh eo d'en em glevet var gement-se. Ar gwella boèsoun eo an dour sklear, al leaz : gant an dra-ze ne vezer ket klanv hag e chomer krenv. Roit bep an amzer eur banne gwin pe chistr, mes bep an amzer hepken.

Brezel d'an alcool, d'an odivi flerius. Ha n'hon deus nemet poania, pep hini en e barrez, hag abenn bloaveziou e vezo meur a vil den er Groaz Venn, hag e teuimp a benn da daoler pell diouz hor bro klenved an odivi, klenved goasoc'h e-unan eget an oll glenvejoù all assamblez.

Hir awoalc'h eo ar pennad-skrid-man, ha red eo deomp ehana.

Divezatoc'h e komzimp adarre eus kement-ma, rak *Feiz ha Breiz* a raio ive, gwella ma c'hello, brezel d'an odivi.

I. U.

Ar Mescier. — N'eo ket da d'eoc'h bounta ac'hanon, rag koueza rin va unan eaz awalch.

Drol eo! ar medesin a zo o paouez lavaret d'in ez euz dour e penn va glin, ha ne evan ket eur banne!

Relijion Hor Zalver Jezuz-Krist

Petra eo deuet Jezuz d'ober var an douar ? Deuet eo evit silvidigez ar bed holl hag evit an dra-ze en deuz savet eun Iliz. Euz an Iliz-ze am bezo da gomz deoc'h dizale. Hi eo a zo karget gant Jezuz he mestr da brezeg ar gwir relijion a zigase Mab Doue d'an dud. Hag araok staga gant va labour divar benn an Iliz eo mat, a gav d'in, lavaret eur ger benag deoc'h euz ar relijion gristen.

Diazeza eur relijion nevez e kreiz ar broiou paian, nevezi ar bed holl dre ar relijion-ze ; daoust ha n'eo ket aze eur zonz euz ar re gaëra ? euz ar re vrasa ? euz ar re ziesa ive da gas da benn ? Ha den ebet c'hoaz araok Jezuz n'en doa bet ar zonz-ze ; mes naontek kant vloaz a zo hag ouspenn, Jezuz a deuas d'ober al labour-ze.

Betek neuze e oe kavet tud da zougen lezennou, tud fur ha leun a nerz kalon hag o doa sonjet ive trei o c'henvroiz var an hent mat ; hag a labouras a zrevi d'hen ober hag a oe madoberourien dispar evit o bro. Kement-se a zo gwir : taolomp evez evelato en dra-ma : aliez al lezennou a zouge an dud-ze a leze c'hoas digabestr an techou mezus, ar fals kredennou ; peurliesha an dud-ze ne glaskent nemet mad eur gear, eur vro hebken ha nag a bed gwech n'o deuz-i ket diazezet eürusted o bro var dismantrou ar broiou all !

Ha pegen dishenvel eo mennoz Jezuz diouz sonjou an dud-ze ! Petra glask Jezuz ? E c'hoant eo nevezi an den a bez ; eo rei dezan da anaout ar gwir Doue ; eo distruja an droug en eur garza kalon an den ; eo brezellekât ouz ar gevier hag an techou fall ; eo sevel eur bed nevez e kreiz eur bed a gemere pep tra evit Doue nemet Doue e unan, ervez komz Bossuet.

Jezuz a zonz er bed holl ; prezeg a ra e unan an Aviel e bro ar Judee, ha kemenn a ra e vezo prezeget e relijion dre ar bed holl gant e ziskibien ; evel eur voger ledan a ioa etre ar juzevien hag ar baianed, etre pôtrede ar Gres ha Rom hag ar re a c'halvent « an dud gouës », ar *Barbared* ; ha Jezuz a lavare en deuz c'hoant da ziskara

ar voger-ze, ha da skigna etouez an holl boblou ar vertuz kaer a garantez.

Ha gwelit penaoz eo deuet Jezuz a benn euz ar mennoz-ze ! Mouez an Ebestel a ra d'ar bed roumen digeri e zaoulagad d'ar gwir sklerijen ha soubla da gelou-mat an aviel ha gounidou Jezuz var an drouk spered a ia evelse euz an eil bro d'eben a hed ar c'hant-vloaziu beteg hirio.

Ar relijion gristen eta a zeu a berz Jezuz ; en em skignet eo buhan meurbed hag en eun doare burzudus.

I. — Peger buhan eo en em skignet ar relijion gristen

Er bloaveziou diveza euz e vuez var an douar-ma, Jezuz a zibabas eun nebeut diskibien ; ar re-ma a welas oberou o Mestr, a glevas e genteliou hag a dlie eun deiz prezek ar relijion nevez. Jezuz a lavaras dezo : « Evel m'oun bet digasset gant va Zad, me a gas ac'hanoc'h ive ; pep galloud a zo bet roet d'inn ; it eta, ha kelennit an holl boblou. »

Sentus ouz mouez o Mestr, an Ebestel a stag gant o labour e bro ar Jude. D'an deiz kenta ma prezegont e kear Jerusalem 3.000 den a c'houlen ar vadiziant ; goude eil prezegen sant Per, 5.000 den all en em c'hra kristenien. Dizale ar veleien ha doctored al Lezen, kounnaret holl, a zigas an Ebestel dirak al Lezvarn. Difenn a zo great dezo, a grenn prezeg hano Jezuz. Ha klevit petra respountont : « Ne c'hellomp ket, emezo, en em viret da lavaret kement hon deuz gwelet ha klevet ; barnit oc'h unan ha n'eo ket gwelloc'h senti ouz Doue eget ouz an dud ! »

Ar Juzevien a enebas muia ma c'helljont ouz ar wirionez hag an Ebestel, gwalgaset ganto, a oe red dezo tec'het ha mont varzu ar bañaned evit kas d'ar re-ma sklerijenn an Aviel. Dizale euz ar Zao-Heol d'ar C'huz-Heol, an Azi, an Ejipt, ar Grès, an Itali a glev mouez an Ebestel ; Antioch, Ephes, Korinth, Athen, Thessalonik, Alexandri, Roum, ar c'heariou brasa, o deuz enno, gwir servichourien Doue, ar gristenien. Eun dek vloaz henag, goude maro Jezuz, *sant Per* a skriv e lizer kenta d'ar gristenien

a zo ama a-hont er Pont, er Galati, er C'happados, en Azi hag er Bithyni ; *sant Yann* a zav hag a c'houarn Ilizou an Azi bihana ; *sant Paol* a gass lizeri d'an Ilizou en deuz savet er c'heariou brudeta euz rouantelez ar Roumaned ; kear Roum a glevo e vouez ; eno e vezo karget a jadennou, mez komzou Doue ne vezint ket hualet evit an dra-ze. *Sant Per* a deuio d'e dro da Roum ; eno ar pap kenta a lakeio e Gador ; eno e vezo pabed var e lerc'h keit ha ma pado ar Bed ; ac'hano e tarzo sklerijenn ar feiz kristen var ar bed holl ; ha deuet da veza kear-benn rouantelez vras an eneo, Roum a vezo, e gwirionez, ar *Gear peurbadus*.

Kenta diskibien Jezuz, an Ebestel, a varv d'o zro : ha var o lerc'h, setu diwanet dezo heritourien evit o labour hag evit an ioul-vat da c'hounid eneo da Jezuz. Nag a bed hano n'am biche ket da skriva ama ; sant Justin, sant Irene, Clemant a Alexandri, Tertullian, Arnob, Euzeb ha kalz re all a ioa tud desket bras ; kalz anezo a ioa bet savet er skoliou paian hag o doa desket enno ar filosofi, pe skiant ar furnez ; fae o doa great meur a veach var sklerijenn ar feiz kristen ha goulskoude soubla a rejont d'ar feiz-ze a welent oc'h en em skigna ker buhan dre ar bed.

Vardro eun hanter kant vloaz goude maro sant Iann an Aviel, *sant Justin* a skrive d'ar Juzeo Tryphon ar c'homzou-ma : « Kemeret a ran da dest an holl poblou » euz an douar, nan, n'euz bro ebet — er bed anavezet » d'ar mare-ze — ha ne viche ket kinniget enni, en hano » Jezuz-Krist, pedennou da Zoue an Tad Krouer kement » tra a zo. »

E amzer sant Justin e kavomp ive *Klemant a Alexandri* ; ema a skrive : « Ar filosofet euz ar Gres, emezan, n'int » selaouet nemed gant o c'henvroiz ha c'hoaz n'int ket » karet gant an holl. Platon a zo bet skoliet gant Sokrat, » Zenokrat gant Platon, Theophrast gant Aristot, Kleanth » gant Zenon ; ar filosofet-ze n'int bet kredet nemet » gant o diskibien. Mes, komzou hor Mestr deomp-ni » n'int ket choumet e bro ar Jude, en em skignet int dre » ar bed holl ; selaouet int bet er broiou, var ar meaziou » koulz hag er c'heariou bras ; int o deuz roet ar wirionez

» da galz euz ar re o c'hlevas ha zoken da galz philo-
» sofet. »

Divezatoc'h, *Arnob* ha *Euzeb* a lavar deomp eo eat an
Aviel epad an tri c'hant vloaz kenta larkoc'h eget arzou
rouantelez Roum ; eat eo betek bro ar Persaned, ar
Parthed, ar Sythed ha kalz a re all c'hoaz.

Klevomp *Tertullian* o komz euz rouantelez ar Rou-
maned : « Deac'h eo, emezan, omp ganet, ha setu hirio,
» ni kristenien, a zo en ho rouantelez e pep leac'h : er
» c'hearion, en enezou, er c'hastellou, er bourkou, en
» armeou, er paleziou, er Senat, e pep lezvarn : ne
» lezomp ganeoc'h nemet ho templou ; hag an deiz ma
» plijo ganeomp en em denna euz ho rouantelez e roimp
» dezi taol ar maro rak an niver ac'hanomp a zo bras
» meurbed. »

Eur veach all ar *memes Tertullian* a skriv da Skapula,
gouarnour an Afrik. Henma a ioa douget bras d'ober brezel
d'ar gristenien. *Tertullian* a gas dezan eul lizer evit hen
dizalia d'ober drouk ; goulen a ra digant'an ped bouc'hal
ha ped kleze n'en dezo ket ezom evit kement a villierou
tud a bep oad, a bep stad a vezo red lakat d'ar maro ;
diskuez a ra d'ar gouarnour pegen leal eo ar gristenien e
kenver ar c'houarnamant. Morse n'o deuz sonjet ober
gwall implij euz o niver hag euz o nerz ; ha goulskoude,
a lavar *Tertullian* « er c'hearion bras, ar gristenien a zo
an niver brasa euz an dud ».

Ar skrivanierien kristen, e penn kenta an Iliz, o deuz
bepred en em harpet var an dra-ze evit diskuez eo a berz
Doue e teue ar relijion gristen : ar gwel euz an Iliz kato-
lik oc'h en em skigna dre ar bed a ioa evito eun testeni
freas euz ar wirionez-ze.

(Da gendelc'her).

F.-M. MAZÉAS.

DIVINADENNOU

Respontchou divinadennoù miz Gwengolo

- I. — Eun trebez.
II. — Eur parkad gwiniñz barvok.
III. — Sac'h leñ eur zoudard.
IV. — 19 a vugale vihan ; 19 peren da bep hini ha 361
etrezo holl.

O deus kavet 4 respont :

J.-M. QUEAU.	Bodilis.
2 H. B.....	Sant-Ségal.
G. LOUARN...	Milizac.
M. COAT.....	—
L. LE GOFF...	—
Y. LE DEUFF.	Triagat.
F.-M. LABAT.	Plouguin.
F.-M. JACOB..	Milizac.
KERLOSQUET..	—
J. ACQUITTER.	Sant-Nouga.
M. SALAUN ..	—
M. LAVANANT	Loc-Eguiner.
J. STÉPHAN ..	Plouarzel.
M. CUEFF....	Sant-Nouga.
Y. Prigent ...	—

O deus kavet 3 respont :

*M.-Y. SIMON.	Kernilis.
*Y. CONQ.....	Landunvez.
*J.-M. CORRE.	Loc-Eguiner.
*ED. LE ROUX	Kernilis.
*Ph. PONT....	—
*J. PERSON...	Guiclan
Ph. Pellen...	Bourg-Blanc.
M.-A. SIMIER	Plouguerneau.
J. PINVIDIG..	Plougar.
J. PELLÉ....	Plouarzel.
J.-Fr. BÉCAM.	Guiclan.
J. KERMARREC	Plabennec.
A. MILLOUR..	Bréles.
J. BOULC'H...	Sant-Nouga.
Y. CARDINAL..	—
O. PELÉ.....	Lannilis.
J. PELLEN....	Plouguin.

O deuz kavet 2 respont :

*E. COCARD...	Kerlouan.
*O. LE VAILLANT	Landunvez.
*J. ROUÉ.....	Trélez.
*P. PRONOST..	—
*M. BALAY. ..	Quimerch.
*J.-Y. LE BRAS.	Lamp-Guimil.
*P. GOURIOU..	Plougonvelen.
*M. GÉLÉBART.	Plourin.
L. MADEC....	Sant-Divy.
P. KERLIDOU.	Ploudaniél.
Fr. BOULC'H..	Sant-Nouga.
J.-M. NICOL..	Plougonvelen.
J. GUENÉGEZ..	Plouguin.
J. GUILLERM..	Sant-Néven.
Cath. COLLOC.	—
J. ROUDAUT...	—
J.-L. ROUÉ...	—
Job ar ROUX.	—

Pr. CORRE...	Lannilis.
A.-M. VÉZO...	Lanhouarne.
L. BOFRHIS..	Loperhet.
J.-M. SALAUN	Le Tréhou.
Fr. FOURN....	Lannilis.
F. KERDRAON.	Landéda.
Is. NÉDELEC.	Cléder.
P. CRAMPION.	Vourc'h-Ven.
P. PERROT...	Ploumoguier.

O deus kavet 1 respont :

P. TRÉBAUL..	Lockournan.
M. GÉLÉBART.	Ploumoguier.
A. M. LE NIR	Edern.
F. ROIGNANT.	Cléder.
QUÉLENNEC...	Sant-Neven.
Fr. CLOITRE..	Plouarzel.
M. LÉAUSTIC.	Porspoder.

(*) Ar re a zo eur stereden dirag o hano o deus kavet respont an
divinaden ziveza.

Divinadennou miz Here ⁽¹⁾

I. — Bet oun bet er foar ; gant an hanter euz va arc'hant em boa prenet eun danvad ; e werzet em boa gant ar zeizvet profit euz ar priz a gouste ; deuet e ioa ganen d'ar gear 65 lur 625.

Pegement a ioa eat ganen euz ar gear ?

Digaset gant J. Glaisot, Korn ar Boulou, Kerlouan.

II — Eur potrik bihan a ioa e ti e dad hag e teu eun aotrou da c'houlenn digantan e peleach'ema e dud : « Va zad, » emezan, a zo eat da gaet eun ode vras evit diskaeat » unan vihan ; va mamm da boazat bara debet ha va » c'hoar da jaseal hag ar pez a bako a lezo eno hag ar pez » ne bako ket a zigaso ganti ! »

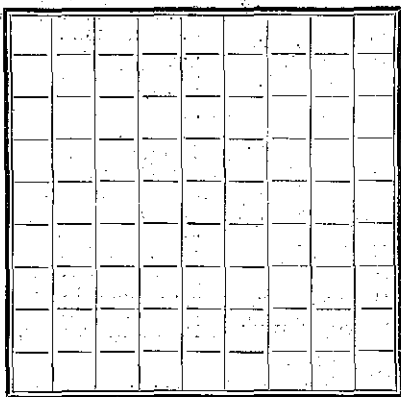
An aotrou a lavar eo sot ar potr bihan, ha c'houi ?

Digaset gant Mari Leautic, Porspoder.

III. — Daou c'hoarier o deus merket eun toullad roudennou a dleont da ziverka. Lavaret a reont e c'hell peb hini effasi 1, 2 pe 3 rouden bep taol hag an hini en devezo an hini ziveza da effasi eo a gollo. C'hoari a reont an eil da c'houde egile. Lakeomp ez euz 15 rouden, ped a ranko-effasi an hini a c'hoario da genta evit lezel eur rouden da effasi d'egile ?

Digaset gant G.M., Bohars.

IV. — Ober eur c'harre hag a vezo ennan 81 karre bihan ; stanka anezo gant ar chiffrou 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ouz o lakat nao gwech peb hini anezo en eun doare ma kavot atao 45 n'eus fors penaoz e kontfot anezo, pe eus an eil tu, pe eus an eil penn, pe eus an eil korn d'egile.

Digaset gant Leskoat, Brèlès.

Digas ar respontchou hag an divinadennou nevez a gaset ha n'int ket bet moulet c'hoaz, da Rener Feiz ha Breiz e Sant-Nouga, dre Blouzevede, er pennek des kenta goude ma vezo digouezet ar C'hannad er parrezioù.

(1) Dekpoent peb respont.

Feiz ha Breiz

Kappad Misiek ar Vretoped

GLAZ AN ANAON

Da bardaez gouel an Holl Zent, edon o vale goestadik, var an teven, hed a hed ar mor bras a vousekane e werz peurbadus. Euz kement iliz bet savet gant hor c'hendadou eat breman da anaon, ec'h en em skigne ar glaz er meazioù tro var dro.

Ding, daon, baon ! Sonjit ervad, kristenien ! « Beza ez eus eur Purgator, ha tan ebarz ! » eme ar c'hleier. Ding, daon, baon !

Eur purgator ! Eur prizon, eur plas a boaniou, hag eno eneoù an dud just a beure'hra o finijen, abarz mont d'ar baradoz. Oh ! na pebez sonj doanius ! Tud, mignoned, kerent, tadou, mammou, prizoniet abaoe dek, kant ha mil bloaz marteze !... Oh ! na pebes sonj dudius ! Tud, kerent, mignoned hag a c'heller sikour da bignat da varadoz an Aotrou Doue. Ding, daon, baon !

Darn a lavar n'euz purgator ebet. Hervez Luther ha Calvin, tadou ar Brotestanted, n'eo nemed eur rimadel ivantet gant Satan ; ar Brotestanted a vremen a anzao koulskoude e tle beza eul leac'h bennak etre ar baradoz hag an ifern, e c'hellfe eneoù ar re varo destum ennan meritou evit an nenv, evel p'edont var an douar : geier ha tromplerez ! Mouez ar c'hleier katholik a gan dreist ar Brotestanted.

« Ar Spered Santel a zesk d'an Iliz katolik ez euz eur » Purgator, hag e vez rekouret an eneoù [dalc'het ennan » dre bedennou ar gristenien, ha dreist holl, dre zakrifis » santel an offeren. » Setu aze ar wirionez !

Ding, daon, baon !

Ar Spered Santel her lavare gwec'hall goz d'ar Yuzevien a volontez vat, p'oa bet Judas Makabe treac'h da enebourien e vro : « Daouzek mil dragm arc'hant a zestu- » mas etre e genvroiz da gas da dempl Jeruzalem e » sakrifik evit pec'hejou ar zoudarded kouezet var dachen » ar brezel. Rag hen a ouie ervat e tle an den sevel eun » deiz euz a varo da veo : panefe-ze, da betra pedi evit ar » re varo ! Eur mennoz mad ha santel eo eta pedi evit an » Anaon, ma vezint delivret euz o fec'hejou. »

Sonit kleier an ilizou, sonit a unan gant ar Makabe ! ding, daon, baon !

Jezuz a lavare : « An neb a gomz eneb ar Spered San- » tel, ne vezo ket pardonet nag er bed-man, nag er bed » all ! » Pec'hejou all, a vezo pardonet eta er bed all. Ar pec'hejou marvel ne c'hellit ket beza pardonet eno biken. Petra vezo pardonet eta, en tu all da dreujou ar bed-man, nemed ar pec'hejou veniel a vezo goalc'het er Purgator ?... Sonit, kleier an ilizou, sonit a unan gant Jezuz !

Ding, daon, baon !

Sonit ivez a unan gant kristenien an amzer goz, gant kristenien ar bed abez. « Hon tadou koz, eme Dertullian, » a bedas evit an anaon, a holl viskoas ; ar memes boaza- » mant a zalc'homp ganto ; dre ar feiz, ar voazamant a » bado da viken. » — « Ne bedomp ket evit an holl dud » varo, eme zant Augustin ; rag an neb a varvas er » meaz euz ar gwir feiz hag heb e zakramanchou a beder » en aner evitan ! » Pedomp evit an Anaon a lavar ar c'hleier.

Ding, daon, baon !

Pa 'z ejomp da bardona da Rom, eur manac'h koz a ziskouezas d'eomp ar c'homzou-man, skrivet var beziou ar verzerien genta gant o c'henseurted kristen : « Ra » vezo frealzet gant Doue ! — Ra lugerno dirazout ar » sklerijen a bado da viken ! — Diouallit e ene diouz an » denvalijen, o Doue, hon Aotrou ! » Mouez ar c'hleier a zigas d'in ar zonz euz ar pedennou a rea ar verzerien evit an Anaon, tost da zaou vil bloaz a zo...

Ding, daon, baon !

Holl eskibien ar bed katolik, unanet gant ar Pabed, a gredaz hag a c'hourc'hemennas kredi ez euz eur Purga-

tor. Konsil Florans a lavaras : « An dud a varv e karan- » tez Jezuz a vez neteat goude o maro dre boaniou ar » Purgator, da c'hedal peur ober o finijen, da c'hedal paea » ar pes a vankont da Zoue, abalamour d'ar pec'hejou o » deus great ha d'an oberou mat int chomet heb ober. » An dud beo a rekour ar re varo dre o fedennou, dre an » offeren, an aluzen, an holl oberiou a drugarez. » Tru- » garez, truez, sikourit an Anaon.

Ding, daon, baon !

Ha mil bennoz d'eoc'h, o Jezuz ! Ho taoulagad a zo ken glan, ma ne c'hellont ket sellet ouz ar pec'hed ; ho kalon a zo ker just, ma ne c'hellit ket lezel eur pec'hed heb e bunisa, ha ken karantezus, ma ne c'hellit ket pellat diouzoc'h da viken, an den keaz maro heb pec'hed marvel. Ho justis hag ho karantez a grouaz ar Purgator evit hor sikour da vont d'ho paradoz. Kanit mil bennoz da Jezuz, o kleier !

Ding, daon, baon !

A nebeudou, ar glaz a dave tro var dro ; an eil goude egile, ar c'hleier a laoske o zaoliou kaonv diveza. An noz a denvalea muioc'h mui. Ha me goulenn sioul digant an Anaon a zanten o c'hournijal en dro d'am c'haloñ : « Anaon paour, ha petra 'zo er Purgator ? »

Eur vouez a glevis a bell, evel mouez sklaset an dud var o zremenvan : « O kristen dalc'het en harlu var an douar, emezi, perag e kredit-hu va gervel euz goueled ar bed all ?... Er purgator emaomp o c'hedal mont d'ar baradoz : di ez aimp, her gouzout a reomp. Ne bec'homp morse. Kalz poan hon deus. Ne welomp ket an Aotrou Doue, ar mad dreist peb mad, ar sklerijen dreist peb sklerijen, ar gened dreist peb gened.

Devet omp gant ar c'hoant da nijal varzu ennan, beteg ennan... red eo chom... Oh ! poan griz ha garo ! Ha ni a zo kaoz ! Ma karjemp-beza sentet gwelloc'h outan pa veze ken eaz d'eomp !... Gwasket omp gant ar morc'hed. Hag evit pegeit c'hoaz ? !... O kristen, pedit mad evidomp, en han Doue, hor barnar hag hoc'h hini !...

...Daon... baon... a zone ar glaz diveza...

Den ne oar d'ar just petra c'houzanver, er Purgator nag e pe leac'h ema, na pegeit e chomer ennan... Mes

unan a zo, ha kalet eo meurbed... Pedompevit an Anaon!
Eun deiz ez aimp ivez da Anaon hon unan hag e kavimp
gras beza sikouret d'hon tro!

Ding, daon, baon!

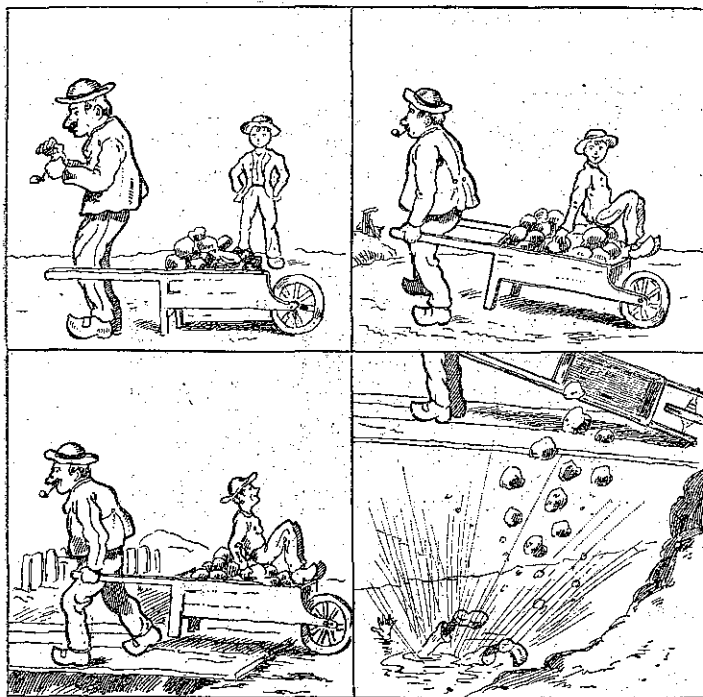
*Requiem aeternam dona eis Domine et lux perpetua
luceat eis.*

Aotrou, grit ma kavo an eneu paour eat d'ar bed all,
an diskuiz hag ar peoc'h, ha lakit da lufra varnezo ar
sklerijen a bado da viken!

Evelse bezet great,

R. C.

AR GARRIGEL

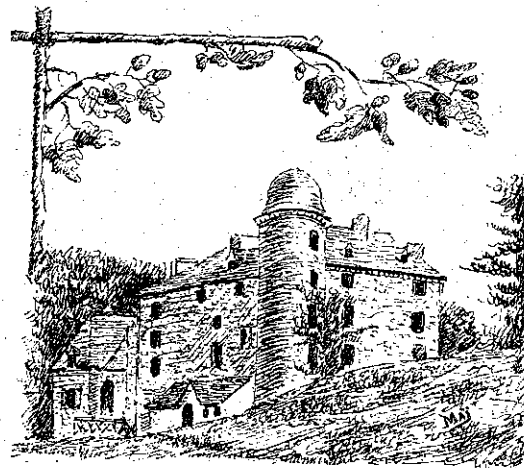

Eun ailhon gwall dapet o klask tapa kosoc'h egetan!

An Intron de Boisanger

Ar re o deus anavezet an Intron de Boisanger (ha ni-
verus bras int, dreist holl etouez ar merc'hed bodet
endro da vanniell *Unvaniez merc'hed kristen Frans*), a
lavaro a greiz kalon eur beden evit-repoz he ene, evit ma-
teuio heb dale Hor Zalver da lakât var he fenn ar guru-
nen a skedo da viken hag he deus gounezet en eur boa-
nia a zevri, evel m'he deus great, hed he buez, da skoa-
zella an oll oberou mat dre ar vro.

Merc'h oa d'an Aotrou Hersart de la Villemarqué, an
hini en deus great gwechall al levr kaër-ze hanvet *Bar-
zas Breiz* azihunas ene morgousket Breiz-Izel. An Intron
de Boisanger he deus rentet he ene da Zoue d'an 29 a viz
gwengolo e maner Kerzaoulas, e parrez Lannurvan.

Maner Kerzaoulas

Lannurvaniz holl a oar petra eo bet buez an Intron
vat-ze. He c'halon koulz hag he yalc'h a ioa bepred digor
evit ar paour; soursial ar rea ouz ar reglanv gant ar vrasa
madelez. Eleiz a zirede d'he c'haout n'eo ket hebken eus
he farrez, mes zoken euz ar parrezioù all tro-var-dro,
gant an asurans da veza bepred digemeret mat hag alies
pareet eus o foaniou. Er maner e ioa eun tammik kampr

lezhanvet ganti « Kerlouzou » hag ar re o deveze bet digemer er gampric-ze a zistroë d'ar gear en eur veuli an intron trugarezuz, rag eno e kaventa gant al louzeier goest da zistana o foan, komzou tener goest da frealzi o c'halon. O ren eun henvelep buez ne rea nemed bale var roudou he mamm-goz, mam an Aotrou de la Villemarqué, an intron vat-ze a skrive divar he fenn eur beleg santel :

Lavaromp eun *De Profundis*
E tal bez Intron ar Genkiz
Ha ra vô skrivet var he mên :
Aman ema mamm ar beorien.

Kement-ze a c'hellfe beza ivez lavaret ha skrivet var bez intron maner Kerzaoulas, he merc'h vibau. Mes ne oa ket awalc'h evit houman heuilh eun henvelep buez er gear ; gouzout a rea ivez re vat eo eun dever evit peb kristen difenn e relijion a eneb enebourien ar feiz ha setu perag he deus implijet he holl nerz-kalon hag he holl skiant evit sevel e karter Landerne ha Daoulas an emgleo kaër hanvet : *Unvaniez Merc'hed kristen Frans.*

Nebeud awalc'h a dud m'oar vad a oar pegement a soursi, a skuizder hag a drubuilh a bep seurt he deus ranket da c'houzaonv evit kas da benn al labour talvoudus-ze ; Doue avad her gra, ha gouzout a reomp ivez ne vez ket goulennet er bed all ouz ar zoudard kouezet var an dachen epad an emgann, ha treac'h eo bet d'e enebourien, goulennet e vez hebken ha great en deus e zever penn da benn.

Epad pelerinach Lourd, kalz pedennoù birvidik a bignas eviti a dra zur, beteg tron an Intron Varia, ha koulskoude d'ar zul varlerc'h eo e kouezas skoët gant eun taol diremed. Daoust hag ar Werc'hez he deus great eta skouarn vouzar ouz ar pedennoù-ze ? Oh ! nan, rag den n'en deus pedet e Lourd a greiz kalon ha gant fisianz heb beza selaouet en eun doare pe zoare. Euz barr an nenv ar Werc'hez galloudus a lavare d'an intron de Boisanger ar pezh a lavare gwechall er grott da Vernadett : « Ne rentin ket ac'hanoc'h eurus er bed-man, mes er bed all »

Mad da vedi e oa an ed
An elez o deus her medet.

H. R.

Intron Kerzaoulas Doue r'he fardono !

Maestoso Bosen Elliant

Ma - rô eo in - trôn Ker - zaou -
las ! Peb he - kleo a la - var al -
las ! Hag e pe - var c'horn Breiz - I -
zel Ar guir Vrei - ziz e kaonv a ouel.

II

Deiz gouel sant Mikêl, an arc'hêl
Gouel dudius evit mervel,
Eo et ene an intron vad
Da Vreiz an nenv, david he zad.

III

He zad, an Aotrou Kermarker,
Kaëra dijentil e amzer,
A zavaz al levr Barzaz Breiz
A unan gant e genvroiz.

IV

Ene hor bro goz morgousket
Gant al levr-ze 'oue dihunet
Pedi ha kana a raio
Keit ha ma 'zai ar bed en dro.

V

Intron Kerzaoulas 'vel he zad
A oue mignon da bep breizad,
Hag al louenna digemer
A gavent holl en he maner.

VI

He dudi a veze pleustri
Da barea kement gouli
A gorf, a galon, a spered
A veze d'ezi diskouezet.

VII

He dudi a veze selaou
Kana-toniou kaer hon tadou
Ha var hent Rumengol gwelet
Breiziz, hervez giz Breiz, gwisket.

VIII

He dudi a veze klevet
E kendalc'hje ar Vretoned
Da zispenn roudou ar re goz
A zo breman er baradoz.

IX

O klevet ar c'helou garo
A ro da anaout he maro
Peb breizad a bedo Doue
Ma vô laouen ouz he ene.

X

Peb breizad a bedo Doue
Ma c'hello dre he bugale
Kenderc'hel da ober ar vad
A reas e Breiz varlerc'h he zad.

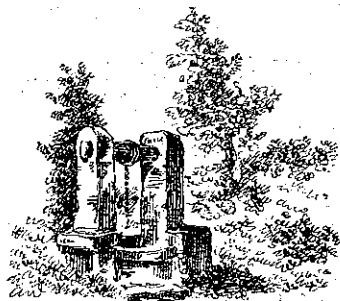
XI

E Lannurvan, var ar mêziou
E tiskuizo he relegou
Ac'han ma lufro evito.
An deiz da vont da welloc'h bro.

XII

Ac'han ma teuio he ene
D'o lakât var zav adarre
Da bignat da lez an Dreinded
El leac'h m'he gwelimp kurunet.

J.-M. PERROT.

AR REVOLUTION E BREIZ

EXPILLY

(KENDALC'H)

Expilly a boanie evit dont mad da dud ar Finister: Mes kaer en doa ober, ne c'helle ket dont abenn da c'hounid anezo. Nebeut amzer goude ma tigouezas e Kemper, e lavare en doa goulennet kuzul digant kannad ar Pab e Paris ha digant Rener ar Seminer bras, ha vare voen, o doa diskleriet dezan e c'helle kemeret eskopti Kemper. Skrivet e oue da Baris, hag e oue gwelet n'oa ket gwir kement-se. Lavaret a rea ive, p'edo c'hoaz persoun e Montroulez, eur paour en doa roet dezan da anaout e vije eun deiz eskob. Mes petra dalveze komzou ar paour-ze ?

Pa deue tud d'an eskopti da c'houlenn eun dispanz benak pe evit traou all, e vezent digemeret eus ar gwella hag

o deze buhan o goulenn : « Gwelit, a lavare Expilly, breman n'eman ket mui an traou evel kentoc'h ; gwechall e veze ranket paea evit pep tra, e leac'h hirio ho peus evit netra. »

Avechou, pa dremene dre ar ruiou, ez ea da gaout an dud divar ar meaz ha da gomz ganto. Pa deue d'an iliz, e c'houlenne digant ar re a vele eno daoulinet ha c'hoant kovez o doa.

Mes daoust d'ar pez a rea, d'ar boan a gemere, an dud n'ez eant ket kalz var e dro. Tud ar Revolution n'edont ket e poan da vont alies da govez hag ar gristenien vad a glaske beleien chomet fidel d'ar Pab.

Ha buez Expilly ne dlie ket beza eürus. Eur vech ma ves eat ar c'har er vouillen, eo diez bras hen tenna er meaz. Expilly en doa faziet o tont da eskob da Gemper heb aotre ar Pab ha ne c'hell ket ober labour vad ha padus.

Gwella tra reas e Kemper, eo lakât kempen an ilizeur. E iliz Sant-Korantin oa bet savet, endro d'ar c'heur, mogeriou uhel a stanke ar c'heur a bez, hag an dud ne velent ket ar beleg ouz an aoter. Expilly a oue roet konje-dezan da lakât disken ar mogeriou-ze, hag e oue kroget el labour dioc'htu ; evelato n'ez eas ket buhan al labour en dro, rak diez oa en amzer-ze kaout tud da labourat.

Brezel d'ar veleien ne fell ket dezo toui

Expilly, evel zo bet lavaret, a yoa depute araok beza eskob ha da c'houde zoken e chomas c'hoas eur pennad depute.

Hanvet e oue ive, hen hag he viket vras Gomaire, gant elektourien ar Finister, e conseil an departamant a dlie en em voda e Kemper d'ar 15 a viz du 1791. Expilly a oue kinniget dezán beza prezidant, mes ne c'hoanteas ket, ha Gomaire a oue hanvet da brezidant.

N'e ket labour a vanke d'ar c'honseil jeneral. Freuz a yoa e pep korn eus ar vro. Penaos digas ar peoc'h ? Eur c'honseiller a c'houlennas ma vije taolet er meaz eus ar vro an holl veleien ha relijiused n'o doa ket c'hoaz touet. Kaset e oue eul lizer da Gambr an deputeed evit goulenn kement-se.

Mes araok ma teuas respount ebet, renerien an departamant en em lakeas da skei var ar veleien hag a roas urz da gas d'ar prizoun da Vrest ar veleien hag ar relijiused o doa lavaret eun dra benak eneb al lezennou neves.

Er c'honseil jeneral, Gomaire a reas dougen, d'ar 26 a viz du, meur a urz fallakr ha diskiant evel ar re-man : lakât e gwerz an ilizou, chapeliou ha kouentchou sarret, ha rei an arc'hant tennet anezo d'ar c'houarnamant ; lamet o fae digant ar relijiused n'o doa ket c'hoaz touet ; lezel er c'houentchou hepken al listri arc'hant a yoa red, ha kregi er re all ha lakat teuzi anezo evit ober peziou mouniz.

N'e ket an eskob eo a c'houarne an eskopti ; nebeutoc'h a c'halloud en doa an eskob eget conseil an ti-kear, conseil ar c'hanton, ha dreist-oll conseil an departamant.

Evelse e kavomp er skridou koz traou e doare ar re-man : an departamant a verk peseurt pae en dezo ar c'hloc'her, a zifen galver beleien dianveaz da brezeg epad an Azvent hag ar C'hōraiz, rak al labour-ze a zell ouz ar gureed, emezan ; an departamant a verk ar bae zo da rei da ganer Guerlesquin, da gloc'her Mespaul, Sant-Mark ; a ro aotre da gonseil iliz Plouneour-Trez da brena lienaj evit an Iliz. Pa z'eus en eun tu benak voterez evit henvel eur persoun, an departamant a gaso kommissionerien da veilla var an urz vad ; ha pa vezo lakeat eur persoun neves var e dron, e vezo kaset soudarded evit difen ha diwall anezan. Evelse d'an 9 a viz genver 1792, 100 soudard a yeas eus Kastel-Paol ha 100 euz Montroulez da lakat var e dron ar beleg toner Ouroual, hanvet da bersoun, hag an dud o doa great trouz d'ezan d'ar c'henta a viz genver a oue kroget enno. An dispign evit digas ar zoudarded a oue roet d'ar barrez da baea. D'an 13 a viz genver eus ar memes bloaz, 50 soudard a oue kaset da Grozon, abalamour ar persoun touer Savina en doa diskuillet tud a rea trouz d'ezan.

Evelato meur a veleg fidel a oue lezet e peoc'h, rak n'oa ket a re all da lakat en o flas. Expilly a yoa nec'het ; goulennet e veze digantan beleien, mes n'en doa ket da rei, hag abalamour da ze e lavare lezel e peoc'h ar veleien n'o doa ket touet, pa ne veze ket a drouz var o zro ;

evelse ne vije ket tamallet da veza lezet an dud heb oferen ha sakramanchou. Marteze ive e kave breman e veze great re a vrezel d'ar veleien fidel, ha kredi awoalc'h a reomp an dra-ze, rak meur a vech e klaskas terri eun tamig krisder al lezennou great enep dezo.

Mes siouaz ! n'oa ket evit miret ouz ar Revolution da vont araok.

Evelse d'ar c'henta a viz gouere 1792 ar c'honseil jeneral galvet d'en em voda e Kemper asamblez gant renerien an departamant a zongas adarre meur a urz kriz :

» Kement beleg n'en deus ket c'hoaz touet a ranko dindan eiz dez tui beza fidel d'ar Vro, d'al Lezen, d'ar Roue.

» Ar re ne zentint ket a vezo diskleriet enebourien da lezennou ar vro. Hag e vezo kroget enno, hag e vezint kaset d'ar prizoun da Gastel Brest.

» Ar re a vezo kaset da Vrest hag ar re a zo eno dija a lavaro petra gavont gwella : pe chom eno pe mont eus ar vro.

» Ar re a gavo gwelloc'h mont eus ar vro a roio o hano hag e vezint taolet var ar batimanchou a ielo da genta varza ar Spagn, ar Portugal pe an Itali.

» Ar re o deus ouспен 70 vloaz pe a zo klanv, n'eo ket great an urz-man evito.

» Konseillou an tiez-kear a zigaso d'an departamant hanoioù ar veleien eus ar gommun, ar re o deus touet hag ar re n'o deus ket touet.

» Ar c'honseillou ne zentint ket ouz an urz-man a gouezo frejou varno da baea.

» Pedi a rer ar sitoyaned da ziskuill ar c'honseillou ti-kear a vije lezirek d'ober o dever.

» Kement hini a zo var ar studi da vont da veleg ha n'en deus ket c'hoaz resevet an ursiou sakr ne c'hello ket dalc'her e zoudanen. »

Pemzek sinatur a zo varlerc'h ar gourc'hemennou-ze, hag en traon hano Expilly, eskob ar Finister.

Ar veleien a oue kaset d'ar prizoun da Vrest o deus bet a bep seurt poanioù da c'houzany ; evel gwechall Hor Zalver epad e Bassion a oue goapeet e pep giz, evelse ive ar veleien pa deunt da Vrest a vele oc'h en em voda endro dezo an truillou hag ar c'hanfarted fall a rea goap

outo hag a lavare dezo a bep seurt traou diskiant. Hag anez ma vijent bet difennet gant soudarded, e vijent bet lakeat e tammou gant ar bleizi kounnaret-ze. Mez divezatoc'h e komzimp eus kement-man.

D'ar 24 a viz gwere 1792 ez oa 84 beleg prizouniet e kastel Brest ; 42 a c'houlennas mont d'ar Spagn, hag unan d'ar Portugal. Pa deuas ar c'helou-ze da Gemper, ar C'honseil jeneral a gasas daou gommiser da Vrest da bedi ar veleien da doui ervez ma c'houlenne al lezen ha da jom en o bro, rak ezom beleien a yoa. Mes e leac'h 42 da genta, 57 a c'houlennas mont d'ar Spagn.

O klevet kement-se, unan er c'honseil jeneral a zavas e vouez da c'houlen ma vije taolet er meaz eus a Franz an oll veleien, nemet ar re oajet a 60 vloaz hag ar re glanv.

D'an 12 a viz east 1792, 72 beleg a bignas e Brest var ar vag *Jean-Jacques* da vont d'ar Spagn.

An departamant a deuas da veza kounaret eneb ar veleien vad. Evelse, d'an 18 a viz east, e lavaras e vije roet 72 lur d'an hini a zigasfe d'ar c'hanton eur beleg didou. Eur pennad goude, 6 a viz genver 1793, e kinnigas 100 lur.

Expilly a glaske miret ouz ar gonsaillerien da vont re hir ha re vuhan, mes petra c'helle enep bleizi kounnaret ?

Pa ves dirollet an dour-beuz, eo diez stanka outan.

Ar c'honseil jeneral o talc'her penn ouz kambr an Deputeed

Ar c'honseil jeneral a oue nevezet e fin ar bloaz 1792.

Expilly a oue hanvet adarre.

D'an 29 a viz kerzu ar c'honseil jeneral a skrivias eul lizer da Gambr an Deputeed (*la Convention nationale*), ha red eo en anzañ, ezom o doa da gaout nerz-kaloun evit skriva ar pezh a rajont : « Ni a fell deomp ar Republik, al liberte, an egalite, hag eurusded ar bobl... Ni fell deomp kaout deputeed e Paris, doujet, galloudus... Mes en ho touez eo eman gwassa enebourien ar vro : Marat, Robespierre, Danton, Chabot, Bazire, Merlin hag o c'henseurtes, setu ase an anarchisted, setu ase enebourien ar Revolution. Deputeed int, mes eur vez eo : n'int ket din da veza galvet Fransizien. Setu ase petra zonz eun departamant

bras... ha kredi reomp e sonj eveldomp an darn vrasa eus tud Paris, a jom sioul abalamour o deus aoun.
 Al lizer-ze ne vezo ket ankounac'heat hag a vezo pennabeg da Expilly ha da renerien ar Finister da veza gillotinet e Brest.

Er Gambr ez oa c'hoari vras etre an Deputeed. Lod, hanvet *Girondins*, a zave o mouez eneb ar re gounaret, hanvet *Montagnards* (Marat, Robespierre, Danton, etc.). Deputeed ar Finister a yoa e renk ar *Girondins*. Daou anezo, Gomaire ha Kervelegan, gant 25 all eus o zu, a yoa bet prizouniet gant ar *Montagnards*.

Ar C'honseil jeneral a zavas adarre e vouez evit en em glemm hag a gasas dek den da Baris da c'houlenn ma vije roet o liberte d'an daou depute, Gomaire ha Kervelegan. Kalz departamanchou all a reas evel ar Finister.

Mes an Deputeed *Montagnards* a lakeas buhan voti eul lezen neves a reas plijadur d'ar vro, hag a deuas da veza ar vistri er Franz.

An Deputeed *Girondins* a vezo koundaonet d'ar maro, kalz anezo; ha renerien ar Finister o dezo ive o zro.

An Depute *Montagnard* Barrère a damallas anezho er Gambr: « Renerien ar Finister o deus great meur a dorfed, emezan; c'hoant o deus koumandi d'an elektourien; c'hoant o deus beza ar vistri er vro ha lakat an dud da gaout disfisians ouz gouarnamant ar Franz. Red eo barn hag ober hiviziken eus Landerne kear-benn an departamant. »

Deuet eo amzer ar *Spount bras* (Terreur), hag an dud tamallet ne veziñt ket pell evit beza barnet ha kaset d'ar c'hillotin.

Renerien ar Finister hag ar re a yoa er C'honseil jeneral a oue taolet er prizoun. Lod a deuas anezo o-unan d'ar prizoun, o sonjal e vije eaz dezo en em zifen ha beza kavet divlam gant ar varnerien. Siouaz! bras oa o fazi.

Dek anezo a oue da genta kaset varzu Paris. Hag en o zouez edo Expilly. Mes klanv oa, ha p'en em gavas e Roazoun, goude beza great al loden vrasa eus an hent var e droad, oa skwiz maro. N'ez ajont ket pelloc'h. Eus Roazoun e ouent digaset en dro varzu Brest ha prizouniet er C'hastel (23 c'hwevrer 1794). Tri miz da c'houde e ouent barnet ha gillotinet evel a velimp en dro genta.

AN EOST

Da Renerien ar « Bleun-Brug, » ha d'e holl vignoned

Var don, « Le Semeur » de Bourgault-Ducoudray
 Savet evit beza kanet gant strolladou kanerien.

Daoust da skrab ar brini gouez a
 zismantr an hadou, Savit treva-jou
 ho frouez da che-lei an nant-chou. Sa-
 vit treva-jou ho frouez da che-lei an nant-
 chou.

Daoust da skrab ar brini gouez
 A zismantr an hadou
 Savit, treva-jou, ho frouez
 Da chelei an nantchou. } diou wech.

Tridomp, Breiziz, gant dudi,
 Pa welomp o sevel
 Eost founnus, daoust da gozni
 Douarou Breiz-Izel. } diou wech.

Dourn ha dourn, holl unanet
 Labouromp hep paouez
 Da hada e peb spered
 Had ar vuez nevez. } diou wech.

Al Leaz, Louzou dispar

Ma sentit ouz ar c'huzuliou am eus roët d'eoc'h er miziou diveza, ho pezo leaz hag a c'hello beza eul louzou euz ar c'henta. Mat e vezo da rei d'ar c'hlanvour pa vezo gwasket gant eun derzien bennak ; rag da heul an derzien, e teu an domder, ha da heul an domder, ar zec'hed, hag ar bouéd a zo difennet. Eun evach hag a zo magus a vezo roët neuze : leaz. Lakât a ra an den da zizoura, ha dre an troaz e vez kaset ar mikrobed er meaz euz ar goad. Koulskoude, o veza ma n'eus ket a houarn awalc'h ebars, ma chomfet re hir da ober implij anezan, e teufe ar goad da goll e liou.

N'eo ket hebken al leaz saout a zo mat d'ar c'hlanvour. Leaziou all a zo c'hoaz hag a zo ivez vertuzus : al leaz gavr, al leaz kazeg, al leaz azenez a zo mat kenan a eneb al langiz.

Ar medisin eo a lavaro d'ar c'hlanvour ma rank eva al leaz ez-yen, ez-klouar, pe ez-tomm, ma 'z eo mat lakât ennan alcool pe eul louzou all bennak, ha pegement bemdez anezan a ranker da eva. Hen eo a lavaro ivez d'ar c'hlanvour eva pe leaz diennet pe leaz dre zien, pe leaz tarzet, pe leaz ribot, rag pep hini euz al leaziou-ze o deuz vertusiou ispisial dishenvel an eil diouz egile. Evelse ouz ar boan avu e c'hourc'hemenner leaz diennet ; ouz ar remm, leaz tarzet ; ouz ar boan groazlec'h, leaz ribot. Evit dizampoezoni ha kempenn ar goad, n'euz louzou ebed ker barrek hag al leaz. *Ar medisin.*

Kuzuliou ar Medesin

Rei a rin kuzuliou berr da lennerien Feiz ha Breiz vargement tra a zell ouz ar yec'hed hag ouz an doare da viret eun ti hag e ardremez kempenn ha sasun. Kuzuliou e vezint hag a zervicho d'an holl hag a c'hello eta beza moulllet aman bep miz. Evit o c'haout ne vezo ken tra da ober nemed skriva eul lizer e brezonek, rei an hano, pe eun hano all bennak, hag hano ar barrez m'emaër enni o

chom. Ar respont a gousto pemp gwenneg : ar pemp gwenneien-ze a zervicho da zavel konkouriou etre lennerien Feiz ha Breiz var eun dra bennak hag a zell ouz yec'hed ar Vretoned.

Skriva eta araok an dek eus peb miz en eur lakât el lizer pemp gwennegad timbrjou evit ar respont, hag adresi anezan evelhen : M. le Rédacteur de la Poste Médicale, Feiz ha Breiz, Saint-Vougay.

Da Y.-L. Milizac. — Divarbenn ar bara. — Lennet ho peuz kazetennou hag oc'h deuet da gredi e c'heller tapa hlenvejou divar goust ar bara, zoken pa vez o tont euz ar fourn. Medesined a zo hag a gred eo red gant aoun rag ar c'hlenvejou ober bara gant mekanikou euz bleud malet er milinou dre dan.

Evidon-me ne gredan ket kement a draou. Ar mikrobed a ya er fourn a boaz gant ar bara, kerkoulz ar re a zo er minving hag ar re a jom var ar c'hreunn. Me gred ivez eo great gwelloc'h an toaz gant dourn an den eget gant ar mekanik ha bleud ar vilinerien vihan a dalv ar bleudou all. Koulskoude, e meur a diegez, ne vez ket laosket pell awalc'h, hag alies ar c'hreunn a vez trouc'het divar ar bara ha bannet d'ar moc'h. Mat, en doare-ze, eo e vez great ar c'hontrol beo eus ar pez a dlefet ober. Ar c'hreunn eo magusa tra a zo er bara ; kalz esoc'h eo da dreisia eget ar minving, rag poasoc'h eo. Evit kaout kreunn gwelloc'h hag evit beza sur da rosta ar mikrobed a c'hellfe chom c'hoaz er bara, ledit eun tam aman varnezan ha lakit anezan adarre eur pennadik er fourn : gwelloc'h blazet e veto ar c'hreunn ; kaletoc'h da jaokat, ha nemed gwelloc'h a-ze ne vezo ken.

Re nebeud a evez a daoler ouz ar bara. E meur a blas eweler anezan o rodella var an armeliou ha var ar gwelou, etouez ar bouttren, an anevaled hag an traou louz. Goloit anezan. — Eur wech all e livirin d'eoc'h va sonj divar benn ar bara implijet var ar meaz.

Da G. C. Elliant. — Divarbenn an derzien typhoïd. — N'eo ket hebken gant ar re glanv e paker an derzien typhoïd, mes c'hoaz gant tud hag o deus bet an derzien-ze. Ar mikrobed a c'hell chom en o goad, eur miz, daoui viz, hag epad bleaveziou zoken awechou,

goude ma 'z int bet klanv. Doare o deuz da veza pare ha n'int ket. Ar mikrobéd a c'hell ivez redet e goad meur a hini heb rei d'ezo an derzien.

Dre an doureier, dre al legumachou, dre al leaz, e c'hellit paka ar gwall glenved-ze. Abalamour da-ze, eo gwelloc'h atao birvi anezo ; kempennit ivez ho taouarn gant savon, araok mont ouz taol, dreist holl mar d'oc'h bet oc'h ober eul labour bennak en dro d'an teil ; pe d'an douarou legumach. Al legumach a zo traou danjerus kenan, ha n'eo ket souez, rag peurliesha e vezont douret gant dour-anvoez.

Pa welit eun den en ho ti hag en deus doare da gaout an dersien typhoid, ne roit netra d'ezan da zibri, na da eva, nemed leaz bervet mat. Difennit ouz an dud all mont re var e dro.

E loa, e skudel hag e weren ne zervichint da zen all ebed nemetan. Kempennet e vezint disparti diouz al listri-kegin all. Netra euz ar pezh a zervicho d'ar c'hlanvour, ne zervichint d'an dud all. M'ho peuz eur gwele dizolo, lakit anezan ebarz ha pella ma c'helloc'h diouz ar gweleou all.

Eur c'hlenved pegus ha padus eo an derzien typhoid, hag an abreta ma vezo galvet ar medesin eo ar gwella.

Pa ne vezer ket eveziant da ober erel ma lavaran, e vez eaz d'ar c'hlenved ober rins-ti e berr amzer.

Relijion Hor Zalver Jezuz-Krist

II. Peger burzudus eo bet an doare m'en em skignas ar relijion gristen

Petra ra d'an dud peurliesha kas da benn o mennozioù ?

Lod her gra en eur lakat ar re all da zoubla d'o galloud dre ar c'hleze ; lod all dre al lezennou a reiz eur vro ; lod a jach an dud d'o heul en eur ginnig dezo ar frankis, ar plijadureziou, madou ar bed-ma ; lod all a ra da zaoulagad an dud trela gant ar sked euz ar vouiziegez hag an ijin. Ha setu penaoz o deuz ar filosofet savet o skolioù ; o deuz an dud a lezen reizet spered an dud ; o deuz ar vrezellekaerien trec'het ar boblou ; en deuz gellet Mahomet diazeza e relijion hag e c'halloud.

Ar relijion gristen hag hi he deuz gellet en em harpa var unan pe unan euz ar gizioù-ze ? Ma n'he deuz ket gellet hen ober, neuze eo red lavaret eo en skignet en eun doare mirakulus abalamour Doue e unan eo he diazezas. Setu petra welimp hirio.

Evit rei easoc'h a-ze da gomprenn ar wirionez-ze e rin, evel ma reas an Aotr. de Frayssinous ; lakât a reas eun diviz etre Jezuz hag unan euz ar filosofed euz e amzer. (An diviz-ma n'ema ket en aviel ; invantet eo bet gant an Aotr. de Frayssinous.)

Jezuz a ioa o prezeg dre ar Judee hag eun dervez e kavas var e hent eun den gwiziek bras var an holl skianchou. Etre Jezuz hag an den-ze e savas an diviz-ma.

« Petra glaskit, eme ar filosof, en eur redet evelse ar » c'hearioù hag ar meazioù e bro ar Judee hag o prezeg » eur gelennadurez nevez ? »

« — Va mennoz, eme Jezuz, eo nevezi buez an dud » dre ar bed holl ; eo chench relijionou an holl boblou, » diskar relijion an doneou a adoront evit lakât adori ar » gwir Doue ; ha n'euz forz pegen souezus eo va mennoz, » m'hel lavar deoc'h, her c'hasin da benn. »

« — Mes neuze c'houi a zo furoc'h eget Sokratez, » hel lavaroc'h eget Platon, c'houi ho peuz muioc'h a ijin »

» eget an holl sperejou kaer a reas gloar Rom hag ar Grès ? »

« — Ne glaskan ket, eme Jezuz, prezeg furnez an dud, »
» mez c'hoant am beuz diskouez n'eo nemet follentez »
» furnez ar filosofed-ze ken brudet ; hag ar pezh n'en »
» divije kredet hini ebet anezo ober en eur gear hebken, »
» me a fell d'in hen ober dre ar bed holl, dreiz-oun va »
» unan ha dre va diskibien. »

« — Mes neuze ho tiskibien a vezo tud dreist dre o »
» danvez, dre o stad, o galloud, o deskadurez ; evit ma »
» c'hellint chacha ar bobl a bez var o lerc'h ? »

» — Nan, eme Jezuz, ar re a gasin a zo tud dizek ha »
» paour ; dibabet am beuz anezo e renk an dud izela ; euz »
» ouenn ar Juevien int, euz ar ouenn-ze a zo disprijet »
» gant an holl ; ha gant an dud-ze eo am beuz sonjet »
» dont a benn euz ar filosofed, euz an dud galloudus, »
» euz ar bed holl. »

« — Red e viche deoc'h neuze, a lavar ar filosof, »
» gallout fiziout e armeou galloudusoc'h eget re Alexandr »
» ha Sesar, armeou a hado e pep leac'h ar spount hag a »
» reio d'an holl boblou koueza d'an daoulin dirazoc'h. »

« — Oh ! pell ac'hano zoken, a respount Jezuz. Me fell »
» d'inn e ve va misionnerien chentil evel ein, ec'h en »
» em lezint da veza lazet gant o enebourien ; hag eun tor- »
» fed a viche evito kemeret eur c'hleze evit diazeza »
» rouantelez va lezenn dre ar bed. »

« — Fiziout a rit neuze 'ta e teuio an impalaered, ar »
» Senat, an dud a lezenn, pennou-bras ar vro, da skoa- »
» zella ac'hano, da harpa gwella c'hellint ar pezh ho »
» peuz c'hoant da ober ? »

» — Nan ! Nan ! eme Jezuz ; mes pep galloud en em »
» zavo eneb d'inn ; va diskibien a vo kaset dirak al »
» leziou-barn ; kaseet e vezint, gwalgaset ha barnet »
» d'ar maro ; hag e-pad tri c'hant vloaz, eb ehan, e vezo »
» klasket beuzi en eur mor a c'hoad, hag ar gristenien »
» ha va relijion ! »

« — Petra he devezo enni ho relijion-c'houi evit gellout »
» chacha an holl daveti ? Pe seurt kelennadurez eta a »
» root evelse ? »

« — Em c'helennadurez, eme Jezuz, e vezo misteriou »
» kuzet evit an holl. Ar reolen a vuez a ginnigan a vezo

» kalz gwelloc'h eget pep hini all prezeget beteg-hen ; va »
» diskibien a brezego diwar va fenn oun ganet en eur »
» c'hraou ; am beuz renet eur vuez a baourentez hag a »
» boan ; lavaret a c'hellint ousspenn e vezin bet staget »
» ouz eur groaz ; rak var eur groaz eo e tlean mervel. »
» Kement-se a vo embannet a vouez uhel, kementse a »
» vezo kredet gant an holl ; ha me, me va-unan, a »
» gomz ouzoc'h brema, me a vezo adoret eun deiz gant »
» ar bed holl ! »

« — Da lavaret eo, eme ar filosof en eur vouse hoarzin »
» gant truez ho peuz c'hoant sklerijenna an dud habil »
» gant tud diskiant ; trec'hi an dud galloudus gant tud »
» dinerz ; chacha davedoc'h ar boblou en eur ober brezel »
» d'o holl ioulou ; kaout diskibien en eur lavaret dezo »
» ne gavint er vuez-ma nemet poaniou, dismegans, hag »
» eur maro kris ; c'hoant ho peuz taoler d'an douar holl »
» doueou ar baianed evit beza adoret en o leac'h, c'houi »
» hag a dlle beza staget ouz eur groaz evel eun torfetour, »
» evel ar falla euz ar sklavourien. Ar zonz-ze ho peuz, a »
» zo eun dallentez foll ha dizale an holl dud a c'hoarzo »
» goap deoc'h ! »

Setu a zonz d'in ar pezh en divije lavaret Jezuz da eun den habil a vije deuet da c'houlou digantan petra oa deuet da ober er bed-ma. Hervez sonjezonou an dud al labour a c'hoantee ober Jezuz ne c'helle ket beza great : ha goulskoude furnez an den a zo bet trec'het gant furnez ha galloud Doue.

Ia, furnez ha galloud Doue e-unan eo a ziazezas ker buhan ar relijion gristen.

D'ar re o divije c'hoant nac'h ar wirionez-ze e livirin gant sant Aogustin : Ha c'hoant ho peuz-c'houi e vije bet en em skignet ker buhan ar relijion dre nerz ar miraklou a lennomp en testamant nevez, hag e skridou an Tadou kenta euz an Iliz ? Pe c'hoant ho peuz n'o divije great netra ar miraklou-ze kement-se ?

Red eo deoc'h lavaret unan a zaou. Ma livirit eo bet great, e gwirionez, ar miraklou-ze gant Jezuz, gant e Ebstel hag o c'henta diskibien, perak e c'hargilit-hu da goueza d'an daoulin dirak eur relijion hag a zoug siell an Aotrou Doue ? — Ma livirit n'int ar miraklou-ze nemet paribolennou, nemet marvailhou, neuze e tiskarit pep

gwirionez ; neuze eo red deoc'h choim heb kredi kement tra euz an istor goz ; rake peleac'h e kafot-c'houi traou testeniet, ken start hag oberou Jezuz ha re an Ebestel ?

Lakeomp, evit eur pennadik, eo gwir ar pez a livirit : mes neuze, ma zeo bet savet ar relijion gristen heb ezom ebed euz ar miraklou, e vezo red deoc'h lavaret eo an doare m'en em skignas ar relijion-ze ar brasa euz an holl miraklou.

Neuz forz a be du e sellfot ouz ar relijion, pe e sellfot ouz ar re he frezegas da genta ; pe e sellfot ouz ar gelenadurez a ro ; pe e sellfot ouz ar mare m'en em ziskuezas ; red eo lavaret he devoa ar relijion-ze pep tra eneb dezi ; n'e devoa n etra evithi hag oa red dezi beza trec'het ha mervel ma ne vije bet dourn Doue oc'h harpa anezi.

F.-M. MAZÉAS.

Ar feiz oc'h en em skigna DRE AR BED DRE AR VRETONED

Unan euz hon evezianta lennerien, misioner e Saïgon, a zigas d'eomp ar c'heleier plijadurus-man divarbenn ar relijion gristen en e vro :

Tân Dinh, Saïgon (Cochinchine).

... Karget oun aman da voulla traou an Eskopti ha da rei an dourn da veleien unan euz parrezioù kear. Vardro seiz mil kovesion a glevin er bloaz-man, ha vardro tri ugent klanvour bennak a nouin. Varlene hon devoa bet 64.000 kominunion en hor parrez. Meur a hini euz hor parrisioniz hag en o zouez pemp pe c'houeac'h goaz a dosta bemdez ouz an daol santel. Badezi a reomp bep bloaz vardro 50 bugel, payaned o zud ; vardro 100, kristenien o zud, hag etre 15 hag 20 den bras. Er mare-man hon deus 16 oc'h heul ar c'hatekiz da c'hedal ma vezint badezet.

Eur skol gristen hon deus euz ar re gaëra hag a zo enni 500 pôtr bihan. He rener, ar Breur-Dominik a zo ginidik euz Taole ; unan euz e vistri-skol a zo euz a Winiventer ; nevez bet eo er gear hag an Aotrou Berrou en deus roët d'ezan eul loa yod da zigas d'in ; o paouez rei anezi emañ, en deün, da Zuperoez Leanezed Karmel (1) a zo eur Vretonez, hi ivez, hag he deus great eun digemer euz ar re laouenna d'ar prof a zigaso sonj d'ezi euz Bro Goz hon tadou.

Y. G...

(1) Leanezed Karmel ne zebrent morse nemed gant loaïou koat.

L'Eglise et les langues nationales ⁽¹⁾

La revue *Le Bulletin du Parler français au Canada* vient de rendre compte du Congrès de la Langue française qui s'est tenu cet été à Québec, sous la haute direction de Son Excellence Mgr Stagni, délégué officiel du Saint Siège, de Nos Seigneurs Bégin, archevêque de Québec, Roy, son coadjuteur, Langevin, archevêque de Saint-Boniface, Bruchési, archevêque de Montréal, Blais, évêque de Rimouski, Cloutier, évêque des Trois-Rivières, Archambault, évêque de Joliette, Bruneau, évêque de Nicolet, Mathieu, évêque de Régina, Blanche, vicaire apostolique du golfe Saint-Laurent. Devant ces hauts dignitaires de l'Eglise catholique, dont la présence donnait un caractère en quelque sorte officiel à ses déclarations, Mgr Parquet, vicaire général, professeur à l'Université Laval, définit le rôle de l'Eglise vis-à-vis des langues nationales. Nous extrayons de son discours les passages suivants qui intéressent les Bretons tout autant que les Canadiens :

Par un sens avisé des intérêts religieux sans doute, mais aussi par une haute et délicate préoccupation de justice sociale, l'Eglise s'est fait une règle d'entourer de tous les égards les langues multiformes et les nations qui les parlent.

On ne saurait citer d'elle, j'entends de l'autorité qui la gouverne, ni une démarche, ni un décret, ni un mot par lequel elle ait enjoint à un groupe quelconque de fidèles d'abdiquer le culte et le parler ancestral. On ne l'a jamais vue, on ne la verra, Dieu merci, jamais poser sur le cœur de ses fils une main de cosaque pour en surprendre et en étouffer les légitimes battements. Elle leur prescrit des dogmes ; elle leur impose des devoirs ; elle laisse à la nature le soin de dessiner et de combiner sur leurs lèvres les lettres et les sons qui traduisent leurs croyances et qui forment leur prière.

Ils surabondent, dans l'histoire ecclésiastique et dans la législation canonique, les actes et les textes où

(1) *Ar pennad-man so bet moulet e mis tremen var ar « Pays Breton ».*

domine ce souci éminemment respectueux de la langue et de la race.

Suit une longue énumération de ces actes et de ces textes. Nous en extrayons les deux passages suivants :

Sous son second successeur (de Benoit XIV), la Congrégation de la Propagande menace des peines les plus graves certains prêtres catholiques, trop peu pressés de se familiariser avec la langue des peuples qu'ils ont la tâche d'instruire des vérités de la foi.

Tout près de nous, l'immortel Léon XIII rappelle aux prédicateurs le devoir tant de fois énoncé, qui leur incombe de parler une langue bien connue de leurs auditeurs ; il députe vers ses compatriotes d'Amérique des prêtres de leur sang, et qui puissent charmer leur exil par le doux parler maternel ; il préconise pour le succès de l'œuvre évangélique le ministère d'apôtres indigènes, et il exige que la dispensation de l'enseignement et l'organisation de la discipline soient en harmonie avec les goûts et le génie de chaque peuple ; il recommande enfin aux clergés de tous les pays, prélats, religieux, missionnaires, de professer partout un juste respect pour la langue, les mœurs, les coutumes, les traditions particulières.

Le voulût-elle (faire le contraire), que ce procédé, contraire à ses traditions, serait en même temps téméraire et funeste, et que l'intuition d'immenses catastrophes lui dicterait un autre dessein.

Espérons que notre Bretagne bénéficiera, elle aussi, de ces hautes directions et de ces admirables dispositions de l'Eglise à l'égard des langues nationales !

A. H.

Ti-Kear al labourerien-douar

Ar breur p'eo harpet var e vreur
A zo dienkreiz e peb heur.

Ar bloaz 1912 a vezo bet evit ar beg-douar-man, bloaz an emgleoiou nevez. Gwelet hon deus o sevel, an eik goude eben, Emgleo ar gatholiked, Emgleo ar Bleun Brug, Emgleo ar Groas wenn, hag er zizun dremenet, Emgleo al labourerien-douar.

Traou mat ha traou red eo an emgleoiou-ze. Red eo d'ar gatholiked en em glevet evit difenn o gwirioù a gatholiked, anez e vijent breset muioc'h-mui ; red eo d'ar vretoned en em glevet evit difenn o gwirioù a vretoned, anez e vijent atao er gwask ; red eo d'al labourerien-douar, en em glevet, anez e vijent dizale reuzeudikoc'h eget ar vein ; red eo d'an holl en em glevet a eneb ar gwin-ardant, anez, eun dervez a deuiñ ha n'hon devezo ken Doue nemed ar bod ilio.

An Aotrou A. de Boisanger eo an hini en deus pleustret gant ar muia da zevl emgleo al labourerien-douar. O rei e vuez, tamm ha tamm, evel ma ra, evit brasa mad ar bobl, ne ra nemed heuiñ ar e'henteliou kaer denet d'ezan, a rumm da rumm, digant e vamm gunv a lavare var he zremenvan : « Va bugale, ma rit diouzin, ne zilezoc'h ket » ar beorien ; rei a reoc'h skor d'an dud reuzeudik ha » d'an dud klanv ; truez a gemeroc'h ouz an intanvezed » hag ouz an emzivadeg ; sonj ho pezo euz poanioù al » labourerien ; sellet a reoc'h kentoc'h oun an nenv eget » ouz an douar, ouz an amzer da zont eget ouz an amzer » vremen ? »

Evit diazeza da vat e emgleo nevez, an Aotrou de Boi-

sanger en devoa pedet al labourerien-douar hag o mignonned da zont da ober gantan eur c'hendalc'h e Landerne d'an 22 ha d'an 23 a viz Here diveza, hag evit e c'houdori en devoa savet eun ti bras ha kaer.

Kêriz a zo ar c'hiz ganto kaout tiez var ar meaz da vont enno da ziskuiza, eur pennad bennak, edoug an hanv. — Al labourerien-douar a gavo hiviziken ivez eun ti e kear Landerne, a vezo o zi, e c'hellint beza hardiz oc'h ober ennan o diskenn; e kavint ennan Bretoned vat d'o c'helenn var gement a zell ouz o micher ha d'o skoazella da zigas gwellaen en o stad. (1)

Bennoz an Aotrou 'n Eskop var di-kear al labourerien-douar ha var an emgleoïou a gavo goudor ebarz a zigoras dervez kenta ar c'hendalc'h, hag eun offeren lavaret e iliz sant Houardon, (2) gant an Aotrou Cogneau, vikel vras, a zigoras an eil. Goudeze, heb distag ebed, epad teir heur bemdez e oue gwelet 400 den, gwella labourerien Bro-Leon ha Bro-Gerne, oc'h heuilh, gant ar brasa evez, kentelion roët d'ezo en eun doare sklear ha brao, var an asuransou a eneb an tan-gwall, a eneb ar c'hollouloened, a eneb ar glaziou, gant tud euz o micher eleiz anezo, pe gant beleien, pe gant tud chentil hag a zouge hanoïou kaëra Breiz-Izel.

Heb mar ebed, krouidigez ti-kear al labourerien-douar e Landerne, hag ar c'hendalc'h kenta great ebars a zo eun nevezenti vras hag a zo goest da zigas eleiz a wellaennoù e stad an dud divar ar meaz.

J.-M. P.

(1) An Aotrou A. de Boisanger eo a zo e penn an « Office Central » hag an Aotrou A. de Nanteuil e penn ar « Société d'encouragement aux œuvres agricoles. »

(2) Eun iliz yen, mar deus unan, eo hounnez ecit ar Vretoned. Karet hon dicije, en eur gouel evel an hini hor bode, beza gelllet klecet enni, da vihana endre m'edo au offeren o ren, kantik al labourer devot a zo unavezet gant kement hini a gar buez didrouz ar mésiou!

D'HOR MIGNONED SOUDARDED HA MORTOLODED

e kasimp Feiz ha Breiz bep miz evit bennoz Doue, gant ma tigasint d'eomp, io unan, pe unan bennak all euz o anaoudegez, adres an ti kristen, ma reont ennan o disken, goude o labour pemdeziek.

VA ZINTIN GOZ

Ar bras deus an dud a c'hell lavaret o deus, pe o deus bet eun dintin goz, an dra-ze avad n'eo ket eun dra ral, mes an holl ne c'hellont ket lavaret o deus bet eun dintin hag he deus bevet evel eur zantes. Mad ! va zintin goz me, he deus tremenet he buez o pidi, o labourat, hag o'ch ober vad, hag an dra-ze a gav din a zo beva evel ma rea ar zent: c'hoant am deus da verka ama ar pes am eus klevet va mam Doue he fardono o konta divar

he fenn, he fezon da veva, lod deus ar pedennoù a rea bemdez, he spered ato en peoc'h ha soublet da volontez Doue.

N'oa ket desket evel ar merc'hed a zo brema; n'he doa marteze klevet morse ger galleg ebet; mes gouzout a rea dindan envor e brezoneg pedennoù an oferen, ar gousperou, hag ar pedennoù all a vez kanet en Ilis. En he bugaleach hag en he yaouankiz he devoa gwelet ar revolution vras, chomet oa atao start en he deveriou a relijion evel an darn vrasa deus an dud divar ar mêz; dimezet oa bet; abret avad oa chomet intanvez; n'he devoa bugel ebet, dere'hel a reas evelato he zamik tiegez, ha kas a rea brao bras anezan endro.

Tintin Anna a varvas d'he daou pe dri bloas ha pevar ugent koz oa dija pa c'hanas va breur kosa, ha neuze evit ar wech kenta e tanveas ar c'hafe.

Va mam a gomze deomp dalc'h mad eus he zintin ha setu ama penaos e koute-deomp o tremene he amzer. Mintin mad e save, hac e lavare he fedennoù pell hag hir var he daoulin; pa rea he labour e pede ato; eur beden he devoa evit pep ober, pa en em viske e lavare:

Va gwiskit, va Doue, evel eun den nevez,
Me a lavar a zantelez:
E leac'h dillad hag a uz
Roit d'in-me c'houi o va Jezuz
En ho kloar ar wiskamant
Hag a bado eternelamant.

Pa c'houeze an tan: « Tan a garantez Jezuz, c'houi zo meurbet ardant, va devit, va entanit, vit ma vezin evidoc'h eun tan leun a garantez abalamour deoc'h. » Pa veze o ribotat:

Sant Euzen, sant Yan,
Leun va ribot a aman,
Hag eur bannik leaz
Da rei d'ar paourkeaz.

Pa veze oc'h ober an toaz: « Sant Eozen, sant Miliou lakit an toaz-ma da griski evit m'am bezo bara da rei d'ar paour »,

ha morse paour ebet ne rea trô c'houllo e ti Anna Villou. Pa zerre he dor evit mont dar park pe e leac'h all e lavare :

Me ro da zional va dor
Da Zoue ha d'an daouzek abostol ;
Me ro da zional va zi
Da Zoue ha d'ar Werc'hez Vari.

Er park, dreist holl pa vezet o c'hoennat, deus ar mintin kerkent ha ma vije puchet var an ero e lavare dar re a veze o labourat ganti. « Holla diamouez, holla diamouez, brema eo kouls deomp lavaret ar bater dious ar mintin », hag e vezent kanet evel ma oant merket el levriou koz ; goudeze e veze lavaret pedennou an oferen evel ma oant en heuriou *Bris*, ha tintin-goz ne vanke ket da lavaret : « brema va zud keiz e vô oferennoù o ren doug an deiz, en tu pe du deus ar bed, en em unanomp gand ar beleg hag hon devezo pers en holl oferennoù-ze » ; pa veze amzer e lavaret eur chapelet.

Da c'houde lein e veze lavaret ar rosera penn da benn ; kanet ar gousperou, an *De Profundis*, ar seis salm a binijen, an *Ave Maris Stella*, himnou ar Zacramant, meulet ra vezo, an dra-ze tout e brezoneg : e c'hellit kredi eno ne veze ket a amzer da ober dillad neves d'an dud, na da lavaret kaoc'hou divalo, mes pa deue an nos e veze trankil ar spered ha dizam ar goustians. N'eo ket tintin Anna hebken eo a ouie pedennou kaer dindan envor ; d'ar mare ze kals merc'het ha goazed zoken a ioa desketoc'h var an traou-ze eget n'eo brema hor yaouankizou goude m'o deus tapet o certificat.

Da zul ha da c'houel, tintin Anna en he c'hozi zoken, neus fors peseurt amser a rea ne vanke morse d'an oferen ; pell oa diouz ar bourg mes abred kaer en em gave atao, alies er goan dre ar glao hag an ere'h : pa veze yen, pe glep, va mam avechou a gleme ; pa zigouezent er vered va zintin a ziskouze dezi eur verc'hez hag a zo brema c'hoas er garidou izela euz an tour : « Sell Mari ! diamouez ! ouz ar verc'hez zo aze e doug ar bloas dindan ar goal amzer, lavaromp eur bater evit ma vezo goarantet hi hag he mabig » ; goude beza tôlet dour benniget var beziou he zud, e veze mall ganti mont d'an ilis ; ne skuize morse o pedi. Pa veze echu an oferen ez eat da zibri lein, n'eo ket d'an hostaleri eo avat ; diou grampoezen a veze lakeat er godel, hag en eur c'hranch bennak er goanv, en eur c'hoat bihan e traon ar bourg, en hanv, e veze debret eur grampoezen ; eben a veze roet d'ar paour, alies d'eur fillorezig paour he devoa.

Gwelet am beuz pa oan yaouankik, ar fillorez-ze d'am zintin, hi kos dija o klask he bara e toul dor va mam, ha pa gomze deomp deus he maerounes e teue an dour en he daoulagad.

Tintin Anna daoust dezi da veza devot, n'oa ket eur vaouz trist, pell dious eno ; atao prest da gozeal, da farsal zoken ha da rei aliou mad d'an holl, ha morse n'en em jale pa zigoueze eun dra bennak a dreus : « Diamouez, bolontès Doue eo, hag evelse e rankomp beza kountant. »

Va mam a gonte deomp awechou dious an noz pa vezemp o veilla, eun dro farsus en em gavet gant he zintin en eur zont dious foar Landi ; edo achu ganti he marc'had hag arru d'ar glar, o tremen ar blasen foar, e plas ar moc'h bihan-e wel eur vaouez azezet var morzolerou he c'har, he fenn trist, doare da veza glac'haret, ha tintin d'he c'haout : « Chekon, maouez kës, petra zo ouz he chagrina pa 'z oc'h ken trist ze, eun dra bennak zo en em gavet ganeoc'h ? » — « Netra ebed avad a lavaras ar vaouez, nemet va moc'h bihan, respet deoc'h am beus gwerzet tout nemet ar bidroc'h ; ne bren den anezan ha n'am eus ket a arc'hant awalch da baea va Gouel-Mikeal. » — « Diamouez evit pegement e root anezan din-me ? » Tintin Anna n'he devoa sonj ebet pa oa deut deus ar gear da brena eur pennoc'h na bras na bihan, mes ne c'helle gwelet den er boan heb klask her sikour. Ar pennoc'hig a oue tennet deus ar c'har var boues e droad ; ar vaouez a c'houlenne eur pezh ugent real.

Gant va zintin e oa just unan en he godel hag ar marc'had a oa grêt. Ar pennoc'hig n'oa ket bras an tam anezan ; tintin Anna hen lakeas en he zavancher, eun tavancher pilpous teo evel a veze neuze gand ar merc'het er marc'hagou. Klevit 'ta, ma vije lakeat avat eur pennoc'h bihan en tavancherou sklear a ves gand ar merchedigou faro breman o vont da varc'had Landi, ne daje ket an doc'hig a bell arôk ober eun toul bras ebars ; mad, e tavancher va zintin gos e oa eat ar pennoc'h bihan beteg goaremou Bresaal a zo etre bourg Lambaol ha Keniliner, ha var dro eul leo dious Landi ; erruet eno e lavaras d'eun amezegez a ioa asambles ganti : « Diamouez Jeanton, greomp eun ehanig ama e bord ar wenojen » ; ema al loenig-ma, pario, a zo morzet e ziveskerigou, hag e lakeas ar pennoc'hig da vale er wenojen, mes o terchel krog en e c'har. Trankil awalch e chome ; ne rea nemet turiat ; setu ma tiskrogas tintin Anna dious e c'har : « Henma diamouez ne dei ket a bell, loskomp anezan da gemeret eun tanmik ebad. » Ar pennoc'hig n'oa ket nec'het pa oa lôsket kabest gantan, en eur fringaden ez eaz etouez ar brug hag al lann a ioa stank stank eno, eur pennad mad e klaskchont anezan dre ar goaremou, en aner avat oa : tintin Anna Willou n'en em jalas ket evit koll talvoudegez ugent real, daoust ma n'oa ket pinvidik ; vad he devoa grêt d'he nesa, he c'halon a ioa e peoc'h, ha discours bras e lavaras d'he amezegez a ziskoueze muioc'h a boan egethi : « Diamouez, » d'eomp d'ar gêr ; al loenig-ze a zo eat en eun toul goz bennak, » hag a vo kavet e rad Brest en derveziou all-ma. »

M.-A. ABRALL.

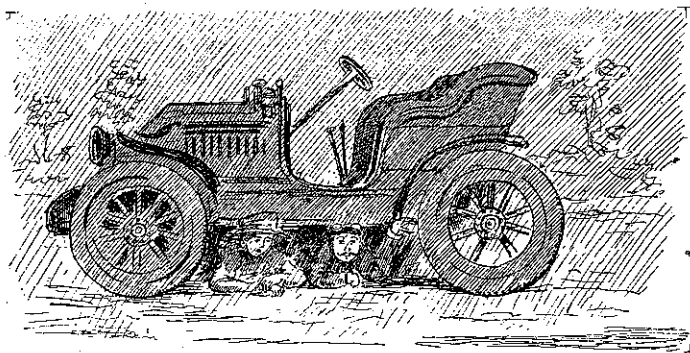
DIVINADENNOU

Respontchou divivadennou miz Here

- I. — 61 fr. 25.
- II. — An tad a ioa' eat da baea e C'houel-Mikeal, ar vamm da boazat bara prestet, hag ar c'hoar da gribat he fenn.
- III. — Ar c'henta a c'hoario a effaso 2 rouden ha da c'houde ec'h effaso ar pez a vank da ober 4 gant ar pez en devezo effaset egile. Da lavaret eo, ec'h effaso 1 m'an deus egile effaset 3 ha 2 m'an deus egile effaset 2; evelse e chomo atao an hini ziveza gant egile da effasi hag eo sur da c'hounid.

IV. —

2	3	1.	7	9	8	4	5	6
8	7	9	5	6	4	2	1	3
6	5	4	1	2	3	8	7	9
3	1	2	9	8	7	5	6	4
9	8	7	4	5	6	3	2	1
5	4	6	2	3	1	9	8	7
1	2	3	8	7	9	6	4	5
7	9	8	6	4	5	1	3	2
4	6	5	3	1	2	7	9	8

Hen. — Setu aze diou heur m'emaomp dindan ar vouetur-man, ha c'hoaz den ebod n'eo goest da c'houzout peur ech ehano ar glao!

Hi. — Ya! ha c'hoaz e lavares hon divije bet eleiz a blijadur!

- O deus havet 1 respont :
- M. A. FOURN... Sant-Pabu.
M. LE NIR..... Edern.
M. LEAUSTIC.... Porspoder.
- O deus havet 2 respont :
- M. GOURVES.... Lambaol.
BIHAN-POUDEC.. Sant-Fregant.
R. KERIBIN..... Ar Yeuc'h.
G. LE REUN..... Plabennec.
P. PENNAVEAC'H. Plogonrec.
L. BOURHIS..... Loperhet.
P. CAMPION..... Vourc'h-Wenn.
J. SALAUN..... Plouzeniel.
J. BELLEC..... —
G. MAILLOUX.... Bohars.
J. KERLOSKET... Milizac.
E. THOMIN..... Plouedern.
M. LAVANANT... Loc-Egner.
M.-Y. CARDINAL. Sant-Nouga.
J. BOULC'H..... —
J.-L. FOLHUN.... Kerlouan.
J.-M. QUEAU.... Bodilis.
M. BALAY..... Quimere'h.
J.-B. DONOU.... Lannilis.
F. TOULLEC..... Mespaul.
- O deus havet 3 respont :
- P. PERROT..... Ploumoguier.
J. ROUE..... Tréfléz.
J.-M. PERSON... Guiclan.
J. ACQUITTER... Sant Nouga.
M. SALAUN..... —
M. CUEFF..... —
Y. PRIGENT..... —
E. COCHARD.... Kerlouan.
- O deuz havet 3 respont :
- A. COATEVAL.... —
J.-M. SALAUN... Au Trehou.
P. PRONOST.... Tréfléz.
J.-F. APERRY... Kernouès.
Steph AR GAC... Kerlouan.
M.-Y. SIMON... Kernilis.
P. GOURIOU... Plougonvelen.
J. NEDELEC.... Cleder.
G. FREMEL-CABIC Plouneour-Tr.
J.-F. BECAM.... Guiclan.
E. LE ROUX.... Kernilis.
F. TREBAUL.... Lokournan.
F.-M. JACOB... Milizac.
M. F. B..... Sant Segal.
L. MADEC..... Sant Divi.
M.-A. CLOREC... —
M. GELBART... Plourin.
G. LOUARN..... Mili ac.
J. STEPHAN.... Plouarzel.
J. PINVIDIC.... Gwikar.
Y. CONQ..... Landunvez.
O. LE VAILLANT. —
F. KERDRAON... Landeda.
L. KOATIVY.... Gwiniventer.
A. LE BRAS.... Lambaol.
Yv. an DUEFF... Triagat.
Job ar ROUX... Sant-Neven.
F. QUELENNEC... —
JOS MORIZUR... Plouzeniel.
FR. LE SAOUT... Folgoat.
J.-M. NICOL.... Plougonvelen.
J.-M. LOAEC... Plouzeniel.
J.-L. ROUE.... Sant-Neven.
J.-Y. ROUDAUT. —
Cath. COLLOC... —
JOS. GUILLERM.. —

Al letanant d'e golonel. — « Deoc'h » c'houi eo ar c'hi-ze, kolonel? Oh! » na pebez ki karantezus! na braoa » ki! »

Ar c'holonel. — « Nan! letanant n'eo » ket d'in-me eo! »
Al letanant. — « N'eo ket d'eoc'h » c'houi eo? Kea ach'an da strakal, » ha dillo, pez divalo!

Divinadennou miz Du ⁽¹⁾

- I. — Petra zo gwelloc'h eget sukr var an douar ?
Digaset gant Gabriel Louarn, Milizac.
- II. — E Kerlouan ez oa bet badezet unan disul ha ne oa mab na da dad, na da vamm, na da roue, na da Zoue, na d'an diaoul.
Petra oa ?
Digaset gant, A.-L. Bihan-Poudec, Kerlouan.
- III. — Me am eus tri bod, unan a 8 litr, unan a 5, hag unan a 2 ; ar pod a eiz litr a zo leun a jistr.
Penaoz ec'h en em gemerfe an hini n'en defe nemed an tri bod-ze evit tenna pevar litrad euz ar pod bras hag o lakât ebarz er pod krenn ?
Digaset gant eur breisañ harluet e Bro-Zaoz.
- IV. — Eur c'houer en deus pemp pennad chaden, tri mell e peb hini anezo. Mont a ra da gaout eur marichal hag e lavar d'ezan : « C'hoant am eus » e rafes d'in eur jaden eus ar pemp pennad » chaden-ze. Pemp gwenneg az pezo evit kement » mell a ranki da zizouda ha da zouda ! » Eur wech great al labour ar marichal a c'houlenn pevar real : « Nan, eme ar c'houer, n'az pezo » nemed pemzek gwenneg, rag ma karjez, n'oa » ket bet red d'it dizouda nomed tri mell. »
Penaoz an dra-ze ?

Eun divinaden euz ar Japon digaset da Feiz ha Breiz, gant eur gwitevedeud o chom er vro-ze.

Digas ar respontchou hag an divinadennou neves a gavfet ha n'int ket bet moulet c'hoaz, da Renner Feiz ha Breiz e Sant-Nouga, dre Blouzevede, er pemsek des kenta goude ma vezo digouezet ar C'hannad er parresiou.

(1) Dek poent peb respont.

Feiz ha Breiz

Kappad Misiiek ar Vretoped

TREDE SUL AN ASVENT ⁽¹⁾

An Aviel hiric

Ar Juzevien a gasas, eun devez, euz Jerusalem, beleien ha tud all euz a lignez Levi da c'houlen digant Ian Vadezour : « Piou oc'h-hu, c'houi ? Ian a respontas didroidell : « N'eo ket me ar C'hrist. Hag int-hi a c'houlenas : « Piou oc'h-hu eta ? Hag Eli oc'h ? — Hag e lavaras nan. Hag ar prophet oc'h ? — Nan, emezan. Neuzi hi a lavaras : « Piou oc'h, ma respountimp eun dra benag d'ar re o deus kemennet d'eomp dont ama ? Petra livirit achanoch hoc'h-unan ? — Me, emezan, a zo eur vouez o krial er vro c'houez-ma : Koumpazit hent an Aotrou, evel m'eo merket gant ar prophet Isai. » Ar re a ioa bet digaset euz Jerusalem a ioa pharizianed. Hag e lewerjont neuze ! Perak 'ta e vadezit, ma n'oc'h nag ar C'hrist, nag Eli, nag ar prophet ? — Badezi a ran en dour, eme Ian, mes en ho touez ez eus unan ha ne anavezit ket. Hennez a deui var va lerc'h, daoust m'ema em raok ; n'onn ket din zoken da zilasa d'ezan he voutou. » Kement-ma a zigouezas e Bethani, en tu all d'ar Jourden ; eno e oa Ian o vadezi. (*Aviel Sant Ian, ch. I, v. 19-28*).

Ger kenta var an Aviel

En amzer ma roe Sant Ian ar vadiziant a binijen d'an dud, pennou bras ar Juzevien a gavas fall an dra-ze, hag a gasas tud da c'houlen digantan pe seurt galloud en doa bet digant Doue evit badezi. Ian a jommas humbl ; anzañ a reas ne oa nag ar C'hrist, nag Eli, nag ar prophet bras a ra Moizez hano anezan hag a zo ar messias ; kemeret a ra an hano disterra : me a zo eur vouez, ha netra ken.

Pa ra hano euz Jesus, e lavar : Hen a zeui var va lerc'h, da lavaret eo, Hen a brezego d'an dud, hag ho badezo var va lerc'h, daoust m'ema em raok, abalamour Hen a zo Doue a bep eternite.

Kentel var an humilite

Guelit peger bras eo humilite sant Ian Vadezour. Lavaret a c'helle e oa prophet, hag unan euz kerent ar messias ; mes, o veza

(1) Goude beza nevezet *Buez ar Zent* Marigo, an Aotrou Madee a zo en em lakeat ivez da nevez e *Aviel* ; echu eo gantan e labour ; moulet e vezo dizale hag ar blijadur hon deus da rei eun tanva anezan d'hot lennerien.

ma oa humbl, e tisklerias ne oa ket din da zilasa boutou Jesus-Christ. En amzer-ze, ar re zisterra euz ar mevellien a zilase-boutou ar vistri.

Ar zent brasa a zo bet an dud humpla en ho amzer ; kuzat a reant ar muiä ma c'hellent ho vertuziou, ha kement mirit kaer o doo dreist an dud all ; ne c'houlennent ha ne glas'ent nemet eun dra : beza disprijet ha reseo dismegans an dud. Sonjal a reant eoant ar re zisterra var an douar-ma, ar brasa pec'herien, hag ar zonz-se a vire outo d'en em c'houeza gant an ourgouill.

Sonjomp ervad

Me va-unan a zo pec'her, ha netra ken : petra zonzan ac'hanoun ? Daoust ha n'en em gavan ket guelloc'h eget ar re all ? E leac'h klask beza disprijet gant an nesa, beza taolet e renk an dud dister, an dud a netra, daoust ha ne glaskanp ket beza meulet hag henoret ?

Mar em eus eun dra vad, benag dreist ar re all, mar em eus muioc'h a spered pe a nerz eget va nesa, daoust ha ne glaskan ket beza meulet euz a gement-se oc'h embann e peb leac'h va madelez, e leac'h tevel ha lavaret eo dleet peb gloar da Zoue ebken.

Daoust ha karet a ran-me an disprijans hag ar c'homzou goapaüz, pe, ma n'oun ket ker santel-ze, daoust ha gouzanv a ran da viana gant pasianted hag heb en em glem, ar seurt komzou-ze ?

Daoust ha n'oun ket bet ken huel ha ken ourgouilluz, ma ne c'hellan ket gouzanv an disterra ger trenk, ann disterra disprijans, pe ar vianna dismegans ? Nag a gemm a zo etre ar zent ha me, etre ho buez ha va hini ! Na pegen humbl oant, na pegen ourgouilluz oun-me ?

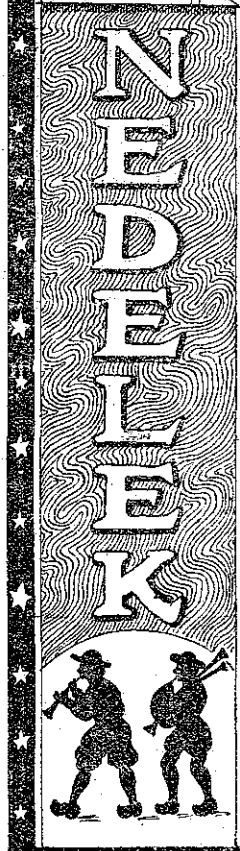
Hen anzao a dlean goul's oude, ma ne vezan ket humbl, ne vezo biken digor ebed evidon e baradoz an Aotrou Doue. An ourgouill en deus kollet an drouk-elez, ho bannet en deus en ifern. Doue a ziskar an dud ourgouilluz, hag a ro e c'hrasou d'an dud humbl : « An nep en em izellai, eme Hor Zalver, a vezo huellat ; hag an nep en em huellai, a vezo izelleat. »

O va ene, sellit ouzoc'h hoc'h-unan, guelit peger sempl, peger fall oc'h ; sonjit en ho pec'hejou, hag o pezo leac'h da veza humbl.

Peden

O va Doue, ne gavan em ene nemet mankou ha paourentez, mes ho trugarez hebken a c'hell rei d'in an humilite ; roit d'in eta, me ho ped, ar c'hras da viret ar vertuz kaer-ze. Grit d'in mouga em c'haloun ar zonzezonou a ourgouill am eus maget betek vrema, roit d'in gouzanv ha karet beza disprijet gant ar re all. Evelse oc'h heuillin ar skoueriu kaer oc'h eus roet d'in en ho puez, hag o deus roet d'in ar zent a : o ganeoc'h en ho paradoz.

Y. MADEC.

Salver ar bed a zo savet evel an heol, ha diskennet eo var barlen ar Werc'hez evel ar gliz var al letoun. Alleluia.

En derveziou-ze e teuas an urz, a berz Sezar-August, da niveri ar bed holl. An niveredigez kenta-ze a oue great gant Cyrinus, gouarner ar Syri. An holl a iea da rei o hano, peb hini en e gear. Joseph ivez a ieas eus Nazareth er Galile, hag a bignas er Jude, e kear David, hanvet Bethleem, rag beza e oa eus ouenu ha familh David. Lakät a ranke e hano gant Mari e bried, a c'hortoze beza mamm.

Epad m'edont eno e teuas eviti ar mare da c'henel. Lakät a reas er bed he mab penn-her, ha goude beza e vaihuret e c'hourvezas anezan en eur c'hraou, abalamour ma n'oa ket a blas evito en hostaleri.

Hogen bez' ez oa er memes

leac'h pastored var zao, hag a zioualle o chatal, peb hini d'e dro epad lodennoù an noz.

*Ha setu en eun hunvre, an oablou digatar
A oue sklerijennet holl, gant eur sklerder zispar,
Eur sklerder hag a rea, eus an noz eun deiz bras ;
Ha dindan bolz an nenvou, eun arc'heal a baras.*

Eur spont bras a grogas er bastored. Mes an eal a lavaras d'ezo : « N'ho pezet aoun ebed ; me a zigas d'eoc'h » eur c'helou mat, a vezo eun dudi evidoc'h hag evit ar « hobl a bez. E kear David ez eus ganet d'eoc'h hizio eur » Zalver, a zo ar C'hrist, an Aotrou. Ha setu ar merk » evidoc'h : kaout a reoc'h eur bugel mailkuret ha gour- » vezet en eur c'hraou. »

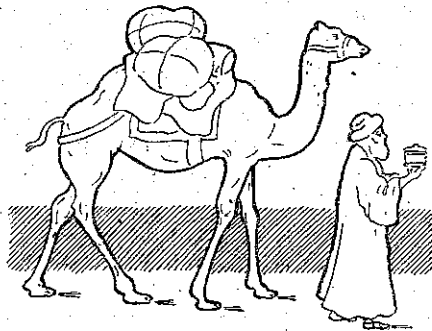
Kerkent eur maread elez eus an nenv a en em unanas gant an eal, hag e veulent Doue, hag e lavarent : « Gloar » da Zoue e bar an nenvou, ha peoc'h var an douar d'an » dud a volonteze vat. »

Pa oue en em dennet an elez en nenv, ar bastored a lavare an eil d'egile : « D'eomp beteg Bethleem ha gwe- » lomp ar pezh a zo digouezet hag en deuz roët deomp an » Aotrou da anaout. »

Diredet a rejont eta hag e kavjont Mari ha Joseph, hag ar bugel gourvezet en eur c'hraou. O welet anezan ec'h anavezjont ar wirionez eus ar pezh a ioa bet lavaret d'ezo divar e benn. Kement hini a glevas a dra-ze a oue souezet, hag ivez gant ar pezh a ioa bet lavaret d'ezo gant ar bastored.

Hogen Mari a vire an holl draou-ze en he c'halon hag a bleustre varnezo.

J. M. P.

SYLVESTRIK

Eur zôn goz, var eun ton truezus ha kaer meurhed,
bet savet divarben eur zoudard yaouank en amzer
ma pade pell-braz ar gonje-zoudard.

Andantino

E - tre cha-pel-sant Ef-flam ha to-sen Me-ne-Bre zo
eun of-fi-ser yaou-ank gan-tan eur pezh kie-ze Zo
eun of-fi-ser yaou-ank o se-vel eun ar-me: Me
meuz eur mab, Syl-ves-trik, a la-var mont i-ve.

2

« Siouaz, aotrou Kabiten, meuz ken mab nemetan
Ganen c'houi 'po 'r vadelez da lezel anezan. »
— Allaz ! tad koz maleuruz, ar marc'had 'zo sinet ;
Touchet en deuz an arc'hant, d'an arme 'rank kerzet.

3

A berz an tad glac'haret, var dachen ar vrezel
Eun dervez eul labousik a nij a denn-askel :
— « Deiz mad deoc'h c'houi. Sylvestrik, deiz mad halevenez,
Penaoz ema ho yec'hed, ho nerz hag ho puez ?

4

— Disken 'ta, labous bihan, disken var da zaou droad
Ma skrivin d'id eul lizer da gas d'ar gêr d'am zad :
« Yac'h eo ho mab Sylvestrik, yac'h ha laouen bepred ;
» Dizale e tistroi var-zu e vro garet. »

5

An tad bemboz ha bemdez ne baouez da zonjal
En e grouadur yaouank en arme e Bro-C'hall.
E kreiz an noz, ec'h hunvre hag e stag da ouela :
« Aotrou Doue, Sylvestrik petra deu da veza ! »

6

Pa oa an tad glac'haret, oc'h ober e glemmou
Setu e vab Sylvestrik 'toul an or o selaou.
« Paouezit, tad ankeniet, paouezit da ouela
Sellit, ho mab Sylvestrik 'zo digouezet ama ! »

Dastumet gant P. Th.

EVIT C'HOARZIN

An Intron he deus lavaret d'in kas al lizer-man d'ar post, mes n'he deus ket lavaret d'in pe e oa red gortoz ar respont pe ne oa ket!

Eur vestrez a gav he flac'h diskennet en eur zac'bad brenn betek he gouzoug. — « Petra res aze, diskiantez? » Ar plac'h. — « Ar medesin en deus » lavaret d'in e ranken kemeret eur « bain » brenn! »

D'HOR MIGNOUNED SOUDARDED HA MARTOLODED

e kasimp Feiz ha Breiz hep miz evit bennoz Doue, gant ma tigasint d'eomp, i o unan pe unan bennak all euz o anaoudegez, adres an ti kristen, ma reont ennan o disken, goude o labour pemdeziek.

EUR C'HELOU MAD

Feiz ha Breiz, evit kalanna he lennerien vihan, a zo o vont da zevel evito Breuriez ar Brezoneg. Lavaret a raimp er miz a zeu petra eo ha petra raf ar vreuriez-ze.

KELEIER

Niver ar gatholiked. — Breuriez ar Feiz a zo o paouez diskouez d'ar Pab an niver euz ar gatholiked strewet dre ar bed holl hag he deus kavet e oa 263 million anezo breman.

Eun niver brao n'eo ket 'ta?

Hag arabad ankounac'hât ez euz er meaz euz ar gatholiked millionou ha millionou protestanted ha schismatiked, diframmet dre laer divar barlenn Hor Mamm Zantel an Iliz hag a gred start e Jezuz-Krist. Ar breudeur diantket-ze a zizro d'ar gear niverusoc'h niverusa bemez... Ar gwir a zo treac'h d'ar bed! Na pebez iliz eo an Iliz katholik ha na pebez gloar eo kaout evit mamm eun henvelep Mamm!

Ar skoliou. — An Aotrou Dubourg, archeskob breizad Roazon, tad koz ar Vretoned, a zo e penn an eskopti hag ez eus ennan m'arvat ar muia skoliou kristen : 450 eus deus da nebeuta; n'eus parrez ebet ha ne vefe enni da wihana eur skol gristen evit ar merc'hed; e eleiz ez eus skoliou evit ar bôtred hag evit ar merc'hed; eur c'hanton a bez a zo zoken ha peb parrez ennan he deus diou skol gristen. En eskopti-ze ar veleien a wel ervat eo talvoudekoc'h sevel skoliou en amzer-man eget sevel ilizou : er skoliou eo ema ar vro da zont.

— Pedomp ha labouromp euz hon tu, er beg-douar-man ivez, evit ma vezimp dilivret, ar c'henta ar gwella diouz ar skoliou dizoue ha... diouz ar skoliou divrezonek, a ra kement a c'haou ouz ar Vretoned ha ma ra ar skoliou dizoue ouz ar gristenien : henvel eo!

Na pebez kemm. — Setu aman, ger evit ger, petra a skriv d'eomp, fadarre er bloaz-man, renerez eur skol wras divardro-Paris :

5 nov. 1912.

...Préparant pour Décembre la fête patronale de l'Institution et désirant que la Bretagne tienne tout le programme, je me permets de solliciter de votre bienveillante charité quelques conseils et indications. J'aimerais avoir quelques chants en breton. Je ne connais aucune composition littéraire ou musicale en dehors de Botrel...
B. L.

Epad an amzer-ze, nak a patronachou a zo e Breiz, hag ar brezoneg n'en deus ket a urz da lakât enno e dreid!

P.

Soyez des courageux.

Il y a un certain nombre d'années, entrant dans une caserne d'artillerie un jeune Orléanais. Le premier soir, il se mit à genoux devant son lit, fit sans ostentation, mais sans timidité, son signe de croix, poursuivit et termina sa prière, qui ne fut ni longue ni courte. Les camarades ne manquèrent pas à leur devoir : ils crièrent de qulibets le débutant : « Eh bien ! il est chouette, le bleu !... Il mange sa paille !... », et cent choses spirituelles à l'égal de celle-ci. Lui, cependant, laissa dire ; se dévêtit ; se coucha.

Le lendemain, à la même heure, les mêmes rites s'accomplirent. Le troisième soir vint. On recommença.

Cependant le bleu ayant fini ses petites affaires avec Dieu, s'était relevé. Il s'appuya le dos à sa couchette, et, regardant bien en face les vingt-quatre hommes qui goguenardaient : « Ecoutez-moi, leur dit-il. Voici la troisième fois que vous faites les malins avec moi. J'ai le droit de vous dire ce que je pense de vous. Je vais vous régler ça en deux mots : vous êtes des lâches, et vous êtes des mufles ! »

« Vous êtes des lâches, car vous vous trouvez vingt-quatre contre un. Vous êtes des mufles, car vous blaguez ce qui vous dépasse. Moi je crois en Dieu, je l'adore, je m'élève vers lui ; vous ne savez rien de tout cela. Vous vivez comme vos chevaux, qui dorment, mangent, font l'exercice, et n'en voient pas plus long. Vous sentez, qu'étant tels, vous êtes des mufles, de purs mufles. »

On s'était tu. Le plus loyal se détacha et dit : « Tu as raison, nous avons tort ; chacun doit être libre »

Cependant, le lendemain, un second, bleu lui-même, allait trouver seul le harangueur de la veille. « Tu crois en Dieu, lui dit-il, toi ? — Oui, et toi ? — Moi, non : on ne m'a jamais parlé de ça. — D'où viens-tu ? — De Paris. — Qu'est-ce que tu fais ? — Je suis chaudronnier. — On ne t'a jamais parlé de Dieu ? — Non. — Tu n'es jamais allé au catéchisme ? — Non. — Tu n'as donc pas fait ta première Communion ? — Non. — Veux-tu que nous causions de tout cela tous les deux ? — Oui. »

Ils en causèrent si bien que, quelque temps plus tard, le chaudronnier artilleur faisait sa première Communion. Quand il sortit du régiment, il alla exercer sa profession dans l'Yonne. Tout en rétamant les casseroles, il évangélisait à son tour. Chaque dimanche, il éteignait son fourneau et allait à la messe. Il s'y trouvait généralement seul d'homme. Il y allait tout de même. Il contait des histoires aux petits gars et essayait de les faire prier.

Enfin, il m'écrivit une lettre aussi touchante que certaines pages de confession de saint Augustin. Il n'avait pas la langue du grand homme ; il avait presque son cœur ; et il concluait ainsi : « J'ose à peine croire que le Christ veuille d'un misérable comme moi. Cependant, mon confesseur me dit qu'il m'appelle à son sacerdoce. Si c'était vrai, qu'elle joie ! Et si c'était vrai, encore, Monseigneur, vous qui me connaissez, voudriez-vous de moi ? »

J'ai voulu de lui. Nous l'avons mis, M. l'abbé Darnaud et moi, chez un curé qui lui donna des leçons. Il travailla ardemment. Aujourd'hui, il est élève de mon grand Séminaire. Quelque jour, j'espère, je l'ordonnerai prêtre. Et, s'il a l'occasion de se dévouer à quelque œuvre de jeunesse, il pourra dire : « Vous me voyez, moi qui adore chaque matin sur mon corporal le corps du Christ, et qui bois son sang dans mon calice, j'avais à votre âge, l'âme enténébrée comme on est enténébré dans une prison. J'en rencontrai un qui était comme vous : il croyait et il était courageux. Il fut mon évangéliste. Je lui dois mon sacerdoce. Je lui devrai mon salut. » Et il continuera disant : Soyons apôtres, jeunes gens : moi par gratitude, vous par devoir. Mais, ne l'oubliez pas, l'apostolat suppose cette vertu devant laquelle tous s'inclinent : le courage !

Ah ! Messieurs, si vous aviez du courage, dans vos ateliers, dans vos chantiers, dans les cafés, dans les tramways, vous feriez des merveilles.

Mgr TOUCHET.

MARO EXPILLY

D'an 20 a viz mae 1794 e tigoras ar varnedigez var renerien ar Finister.

Da genta, p'oant bet pri-zouniet, e sonje dezo e c'hle-lent beza dispoint, ha ne vije great droug ebet dezo. Mes abaoue oa eat buhan an traou en dro. E Brest oa bet savet eul lez-varn, henvel ouz hini Paris, hanvet e galleg *tribunal révolutionnaire*, ha meur a hini a ioa bet dija trouc'het dezo o gouzoug. Ar renerien o doa klasket en em zifen, en em zidamall, hag o doa skrivet meur a lizer evit diskuez e karent ar Republik hag o doa great labour vat' eviti er Finister. Poan gollët. Potred an dismantr, *Montagnards*, a zo mistri e Franz ha n'o deus ket ankounac'heat pe-tra o doa skrivet ha great enep dezo Renerien ar Finister. Ar re zo o koumandi

e Brest, Jean Bon Saint-Andre ha Laignelot, zo bet digaset gant lez-varn Paris (*tribunal révolutionnaire*) evit spounta ar Finister hag ober d'an dud bale eün.

Ar varnerien a zo e Brest a zo, an darn vuia anezo, tud deuet eus a bell, henvel awalc'h ouz ar bleizi kounnaret a deu eus ar c'hoajou da glask denved da zebri. Ar re o deus sinet barnedigez Renerien ar Finister a zo : *Ragmez*, prezidant. He-man a yoa eun druillen eus ar Jura. Alvo-kad oa bet e Lons-le-Saulnier, hag eno oa brudet fall kenan. Pasquier, Le Bars, Palis, barnerien ; Cabon, gre-fier. Palis a yoa eus departamant ar C'hantal ; bet oa var ar studi evit mont da veleg, mes taolet en doa he-zoudanen, ha setu em'an barner e Brest, ne ouzoun ket penaos na perak.

Araok m'oant barnet, ar Renerien a yoa koundaonet d'ar maro. Kouezet int etre daouarn o enebourien ha n'eket barnerien a gavint dirazo, mes tigréd e kounnar.

D'an 20 a viz mae, da c'hwec'h heur diouz ar mintin, oll zoudarded Brest a yoa var zao hag o armou ganto ; diwallet oa ganto an oll ruiou, hag e kichen ar C'hastel, el lec'h m'edo prizouniet ar Renerien, ez oa 800 soudardi deuet eus Paris evit difen an dispac'herien e Breiz. Ar zoudarded-se en em lakea a bep tu d'ar Renerien epad ma teuent eus prizoun ar C'hastel da apel goz ar Marine (a vije hirio e ru Siam).

Er chapel-ze edo al lez-varn. Ar varnerien a yoa great plas dezo el leac'h m'edo gwechall an aoter ; dirazo edo ar Renerien, daou archer endro da bep hini.

En daou zervez kenta e oue lennet eleiz a baperiou, skridou a bep seurt, n'o doa an alvokaded klevet hanoebet anezo. Hag epad an amzer-ze *Ragmez* a zelle gant e zaoulagad diskorbellet var an dud a yoa er zal hag a lakea an oll da grenn.

Petra yoa rebechet da Renerien ar Finister ? Setu ama : tamallet oant da veza klasket distaga eul loden euz ar Franz diouz Paris, lakat eul loden eus ar vro d'ober brezel d'eben, ha poulzet an dud da zizenti ouz al Lezen.

Evel m'hon deus lavaret en dro ziveza, o lizer enep Marat, Danton, Robespierre hag an deputeed kounnaret a yoa er Gambr, setu ase petra gollas renerien ar Finister.

An deputeed kounnaret zo deuet da veza ar vistri, ha gwaz a ze d'ar re a glask dalc'her penn dezo.

Daou alvokad, Riou Kersalaün ha Lebir, a dlie difen ar Renerien. Riou a gomzas da genta : « M'o deus karek o bro, ma n'o deus klasket nemed mad ar Franz... » O klevet ar c'homzou-ze, *Ragmez* a lavaras gant eur vouez spountus : « Araok mont pelloc'h, sitoyan avokad, al lez-varn a fell dezi gouzout petra zonjez da-unan eus ar pez o deus great ar Renerien, rak marteze e vo red ive kregi ennod. »

An daou alvokad a oue spountet gant ar c'homzou-ze ha ne c'heljont mui lavaret nemed eur gerig benak evit diskuez oa bet ar renerien tud vat, n'o doa great droug da zen. Lehir a glaskas lakat ar varnerien da gaout truez ouz Cuny en doa nao groudur, yaouank c'hoaz, hag a yoa savet betek ar renk a gabiten goude beza bet soudard da genta. Koll a reas e boan. Ne c'hounezas ket muioc'h o tifen daou zen divar ar meaz, Postic ha Derrien, tud hep deskadurez ha n'o doa great nemet mont da heul ar re all. D'ar Morvan, a glaske ive o difen, *Ragmez* a lavaras : « Al lez-varn ne zelaou mui ac'hanoc'h. »

N'oa netra da ober gant an tigréd-se.

Rak-se ar renerien a oue kavet din da veza kaset d'ar maro. Hag evit doare, araok ma oue douget ar varnedigez, e oue klevet er porz trouz ar c'hezeg hag ar c'hirri digaset gant ar bourreo evit kas ar renerien d'ar c'hil-lotin.

Ne ouzomp ket penaos, na perak, pevar a jomas hep beza koundaonet : Bienvenu, naoter e Kemperlé ; Des-courbes, den a lezen. e Kemperle ; Pruné, marc'hadour, o chom e Poullaouen ; Le Cornec, den a lezen, eus Karaez.

Tri all a c'hellas pellaat diouto ar maro : Poullain ha Baron-Boisjaffray a yoa e Paris, ha Le Goazre, en doa kemeret an teac'h.

Ar 26 all a oue koundaonet da veza gillotinet. Setu aman o hanoiou :

De Kergariou, ganet e Plounevez-Moedec, arrondissa-mant Lannion, 69 vloaz.

Brichet, ganet e Landerne, 36 vloaz.

Aymez, ganet e Brest, 30 vloaz.

Morvan, den a lezen, ganet e Pont-Kroaz, 40 vloaz.
Guillier, marc'hadour, ganet e Douarnenez, 45 vloaz.
De Bergevin, den a lezen, ganet e Brest, 44 vloaz.
Dubois, barner e Landerne, 36 vloaz.
Doucin, den a lezen, o chom e Kemper, 38 vloaz.
Derrien, labourer, o chom e kichen Kemperle, 42 vloaz.
Postic, labourer, ganet e Scaer, 39 vloaz.
Cuny, marc'hadour, araok kabiten, o chom e Kemper, 45 vloaz.
Le Roux, marc'hadour lien, o chom e Landivisiau, 27 vloaz.
Le Prédour, ganet e Pleyber, barner e Kastellin, 36 vloaz.
Daniel Kersaux, ganet e Penmarc'h, 45 vloaz.
Expilly, eskob ar Finister, 52 vloaz.
Herpeu, barner e Pont-Kroaz, 46 vloaz.
Merienne, eus Fougères, o chom e Brest, 39 vloaz.
Malmanche, medisin, o chom e Lambazellec, 46 vloaz.
Banéat, marc'hadour ha labourer, eus Karaez, 43 vloaz.
Lepenec, den a lezen, o chom e Karaez, 50 vloaz.
Le Thoux, barner e Kemper, 72 vloaz.
Dénél, marc'hadour ha labourer, o chom e Lannilis, 36 vloaz.
Moulin, bet soudard, eus Konk-Kerne, o chom e Kemper, 42 vloaz.
Le Gac, den a lezen, ganet e Plounevez-Portzay, 42 vloaz.
Piclet, eus Loeronan, barner e Pont-Kroaz, 64 vloaz.
Le Denmat-Kervern, eus Callac, den a lezen o chom e Montroulez, 43 vloaz.

Ar varnedigez a oue douget, hag an oll a jomas sioul nemet de Bergevin, Guillier ha Moulin a grias er memes amzer : « Tud fallakr, hor goad a gouezo var ho penn. »

Breman ar bourreo, Ance, a zo laouen. Heman a yoa eun den eus ar re falla a c'helfed da gaout. Ne ouzoun ket eus a beleac'h e teue ; ha goude ma vije deuet eus an ifern, ne vije ket bet krisoc'h. Galeour oa bet ha da c'houde e oue hanvet bourreo e Rochefort. Ac'hano e teuas da Vrest. Eun den koant oa, yaouank c'hoaz, e vle o a veze atao kempennet brao. Mes ne ouie netra, skriva fall a rea pep ger a skriva.

Pa o zigoras ar varnedigez var ar Renerien, Ance en doa lavaret : « *Emaint d'in* » ha kerkent ha ma ouent

koundaonet pe araok zoken, edo e kichen al lez-varn ar c'hirri d'o dougen betek ar c'hillothin.

Da genta ar varnerien a zonjas gedal eur pennadig amzer ha rei eul lein vras d'ar 26 maleürus araok o maro. Mes ar re-man ne fellas ket dezo klevet hano eus leinou. Neuze Ance a grogas dioc'h tu en e labour. Mall en doa da drouc'ha dezo o fenn. Touza reas dezo o bleo, hag e stagas o daouarn adren o c'hein, hag e ouent taolet er c'hirri evit beza kaset var ar blasen a zo azioc'h ar C'hastel.

Unan eus an alvokaded, Lehir, a yoa eat d'ar gear goude m'oa bet douget ar varnedigez hag en eur grenn c'hoaz edo o kounta d'e vaouez petra yoa c'hoarvezet, pa glevas trouz er ru. Mont a reaz da zellet er prenestr. Petra velas?... Ar 26 Renner, e daou gar, var gorf o roched, diskabel, trouc'het o bleo, stag o daouarn adren o c'hein. Ne c'helle ket kredi ee vije tud ken kriz, ken kounnaret, ha kement a vall dezo da skuill goad...

Lod eus ar Renerien a gane ar *Marseillaise* hag a grio : « Buez hir d'ar Republik. » N'ez ajont-ket var eün da blasen ar C'hastel, mes dre veur a ru e ouent diskuzet. Var o lerc'h e teue ar bourreo hag eur maread a dud, goazed, merc'hed, bugale zoken, ganto dillad roget, hag hep gouzout petra reant, sklear eo, e lavarent a bep seurt traou d'ar 26 maleürus a yea d'ar maro.

Ar c'hillothin a yoa savet var blasen ar C'hastel. Expilly a oue dibennet da ziveza. Rei a reas an absolven d'ar re a oue lakeat d'ar maro en e raok, ha meur a hini anezo o doa great o c'hofesion d'an eskob. Ervez lod, Expilly o vont d'ar maro a lavaras e vele an nenv digor ; ervez lod all e lavaras ar geriou-man :

« Eur gwall dra eo mont er memes devez dirak barnedigez an dud ha harnedigez Doue. »

Evit doare, ar bourreo, Ance, a lakea ar pennou e renk var goad ar c'hillothin, kerkent ha ma vezent trouc'het, hag evelse ar re a yoa o c'hedal o zraha vele dirazo pennou ar re a yoa gillotinnet en o raok.

Setu penaos e varvas Expilly ha 25 all, d'an 22 a viz mae 1794.

Savet ez eus het dezo e Brest, er vered el leac'h m'oue taolet o c'horfou, eur bez great gant mein an Aber, hag e c'heller lenn varnan hanoiou ar 26 Renner. I. U.

Bez' ez oa e Betleem, bro ar Jude, eur c'hilhog gwisket kaer hag en doa eur vouez kaeroc'h c'hoaz, ar pezh a reas henvel anezan Kan-Sklear. Kerkent ha goulou-deiz e veze klevet e vouez skiltrus o tregerni, o tiston a-raok pep mouez all betek pennou pella ar zaonen.

Ar c'hilhog-se a yoa dre wir da Obiaz, eur mesaer koz eus ar menez, en doa e welet o c'henel e klud e yer. Kerkent ha ma tispake ar c'hilhog e vouez, ar mesaer devot kenan a rea eul lamm er meaz eus e wele hag a yea d'an daoulin da adori Doue ha d'e drugarekaat evit e vadobrou. Goude ez ea d'ar c'hraou, eno edo e holl zanvez : eun ejen kaer ha pevar benn-danvad. Leaz e zenved ha viou e yer, setu peadra da veva, ha ne c'houlenne netra ebed ken. Béva rea e unanik, en e di-soul kollet er menez, abaoue m'oa deuet Doue da lammet digantan e wreg hag e zaou vogel. Doue a sko dizamant ar re a zo karet gantan ! Obiaz a c'houie kement-se, ha setu perak e plege goustadik dindan dourn ar Mestr karantezus, ne lamm digant Job kement en deus nemet evit kaout ar blijadur da rei d'ezan en dizro diou wech kement-all.

Hogen, eur pardaez, d'ar 24 a viz du, endra ma koueze an erc'h a druilhadou, setu ma kleo hor mesaer skei eun taol skanv bennak war an nor. Daou ziaveziad a yoa eno : eur goaz eun tammik war an oad hag eur wreg yaouank c'hoaz ha kaer dispar :

— « Deuet omp da Vetleem, a lavaras ar beachour, evit flakaat hon hano war ar rollou, evel m'eo gourc'hemenet gant Sezar. En aner omp bet o klask lojeiz en hostaleriou. Va gwreg koulskoude, her gwelet a rit, a zo gwall skuis ! Ne c'houlennomp ket kalz a dra ; mes, abalamour da Zoue, roit d'eomp eun dournad kolo en ho kraou da dremen an noz. »

— « Tud kez, eme ar mesaer koz an daelou o tont en e zaoulagad. trempet eo ho tilhad, ha kreña ra hoc'h izili gant ar riou !... Buhan, deuit buhan em lochen ! Tostait ouz an tan ha kemerit ho lod eus va zammig pred. Eur skudellad souben al'leaz a raio vad d'eoc'h ! Goude e roin d'eoc'h va gwele da dremen an noz, hag hoc'h azen a vezo brao bras' er c'hraou gant va loened, n'eo ket kolo a vanko d'ezan ! »

Daoust da galou vat Obiaz, Josef ha Mari, anavezet hoc'h eus anezo, ne falvezas d'ezo kaout ken gwele nemet kolo seac'h ar c'hraou, hag abret ez ejont da c'hourvez, rak skuis maro oant.

Obiaz, hen ivez, en em roas da gousket hepdale. Kousket kalet a rea zoken, en despet d'an avel diroll a c'houeze er meaz. Ya, an avel a yude mantrus e plegou ar menez o strilha d'an douar ar gwiskad erc'h teo a c'holoe skourrou ar gwez pin hag o regi ar c'houabr du a yoa en nenvou o c'haloupat an eil warlerc'h egile.

Mes, setu, e kreiz an noz, e klever evel eun taol klé-
ron, eur pezh youc'haden skiltrus a-dreuz sioulder an ti :

« Kokoriko-o-o-o !! »

Obiaz a zihunas sebezet, a zavas eun tammig ene goaze,
hag hen da frota e zaoulagad, o kredi huyreal c'hoaz.
Sevel a reas koulskoude nec'h et bras ! Kornzigeri a ra-
dor e di evit sellet ouz kambr ar stered, e orolaj.

« Setu ama eun dra zouezus avat, emezan. N'eo ket
ouspenn hanter-noz, hag eo dihun Kan-Sklear !... Ar
c'henta tro eo d'ezan da zihuna ac'hanon a-raok ar
poent. »

« Kokoriko-o-o-o !.. »

Ha kerkent, gant sikour sklerijen an heol, Obiaz a
welas e gilhog Kan-Sklear savet uhel war doen e graou,
uhel e gribel gantan, e ziouskel astennet, hag o kana da
vouzara :

« Kokoriko-o-o-o !! »

— « Peoc'h ! peoc'h ! Rei a ri peoc'h, labous fall !
Emaout o vont da zihuna ar paour kez tud a zo kousket
aze hag o deus kement a ezom da ziskuiza !... »

Ha kredi a reot-hu ? Ar c'hilhog kerkent en em roas da
goms. An holl a c'hoar e komzas al loened en nozvez
eürus-se, evel ma reant gwechall araok ar pec'hed e
baradoz an douar. Ar c'hilhog a respontas eta evel pa
viche bet eun den eveldomp :

« Digarezit ac'hanon, va mestr Obiaz, hogen mar fell
d'eoc'h e tavfen eo kouls d'eoc'h starda dioc'htu ar gor-
den ama war va gouzoug. Ha penaos e falvesfe d'eoc'h e
tavfen, me, Kan-Sklear, me karget dre vicher da gas
d'an dud kelou goulou-deiz, e tavfen en deiz-ma ar
c'haera eus an deziou ?... P'ema an Heol dreist an holl
heoliou o nevez skedi, p'eo diskennet eus an nenv krouer
ar sklerijen ?... Obiaz, va mestr mat ! Meulit an Aotrou
ganen ! rak, ar Mesiaz, Mab Doue, ar Zalver gedet a zo
aze !... Ganet eo bremaik, dindan ho toen er paour kez,

kraou-ma. Ha me, ar c'henta eus an holl grouadurien,
me a embann d'ar bed-oll ginivelez eürus an Heol das-
prener ! Kokoriko-o-o-o !! »

Hag an hekleoïou a dro-war-dro dihunet en eun taol
a lavaras ivez pep hini d'e dro : « Kokoriko-o-o-o !! »

Nec'h et ha laouen bras war eun dro, ar mesaer koz a
yeas er c'hraou, el leac'h ma kavas Mestr ar bed-oll e
doare eur bugelig gourvezet war eun dournadig kolo !
Mari ha Jozef hen adore didrouz ; an azen hag an ejen
a gase d'ezan o halan evit tomma e izili ; an derved a
rea : « Bé-é-é ! » goustadik.

Obiaz a gouezas d'an daoulin, d'hen adori, ha goude,
gant prez ez eas d'ar menez da gas ar c'helou eürus d'ar
vesaerien-all a yoa d'ar poent-se o tremen an noz war-
dro o loened.

Obiaz neuze a welas oc'h tu ar sav-heol eur stereden-
gaer meurbet, a skede muioc'h-mui dre-ma save dioc'h
ar meneziou e bolz an nenv. Kerkent e klevas eur c'han
ha n'oa ket eus an douar :

« Gloar da Zoue e bar an nenvou ! Peoc'h war an-
douar d'an dud a volentez vat ! »

Tri eal, gwisket gant zilhad gwenn skedus a dosteas.
ouz Obiaz hag a lavaras d'ezan evit hen dienkrezi :

« N'ho pezet nep aon, den karantezus, meulit Doue.
kentoc'h, rak ar Bugel a zo nevez ganet du-ze en ho ti, a

vezo abeg eul levenez vras evit ar bobl a-bez : ar Zalver gedet eo, ar C'hrist, hon Aotrou ! »

« Kokoriko-o-o-o ! » eme Gan-Sklear, divar e doen goloet a ere'h.

Unan eus an elez a vouse'hoarzas d'ar c'hilhog hag a lavaras d'ezan :

« Ra vezi benniget, Kan-Sklear, te hag ac'h eus da genta meulet hag embannet donedigez ar Zalver divin, te hag ac'h eus en doare-ze gwestlet d'Ezan da vouez skiltrus ha freaz !... Siouaz ! kan ar c'hilhog a zav hizio da embann ginivelez ar C'hrist a zavo ivez eun dervez da embann e Basion glac'harus ! Hekleoioù Jeruzalem hen aslavaro eun deiz, ha dreizout, kilhog, ez ai broud ar more'hed e kalon an diskib nac'het gantan e Vestra-benn teir gwech. Abalamour da-ze, o Kan-Sklear, — perak n'hen lavarfen ket d'it ? — e vezo lakeat da skeuden e kichen hini ar Groaz a vezo bet Jezuz warni o paea pec'hejou an dud. Evit echui, o kilhog evesiant ! evel ma 'z out bet savet war doen kraouig ar c'hinivelez, kenta iliz Hor Zalver war an douar, dont a rai eun dervez ma vezo gwintet da skeuden uhel uhel en oabl, da blava war ilizou Roue ar rouaned. Te, Kan-Sklear, a vezo kilhog an holl dourioù ! evit ar c'hristen e vezi skeuden ar vertuz war evez, hag evit ar boblou da zont, skeuden ar frankiz ! »

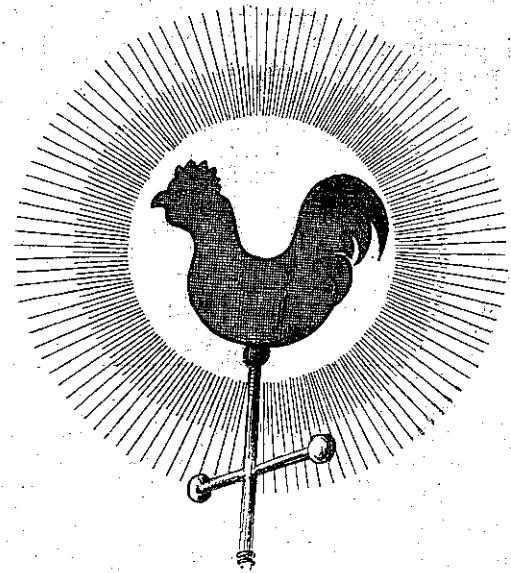
Hag o veza lavaret kement-se, an eal yeas gant ana elez-all a-denn-askel a-dreuz an uhelderioù en eur gana :

« Glear-da Zoue e bar an nenvou ! »

Kan-Sklear, evit e drugarekaat, a huchas krenvoc'h c'hoaz eget er gwechou-all :

« Kokorik-o-o-o !!! »

KLAODA R PRAT.

Sakramant an Aoter eo heol an Iliz, heol an holl dud. Hen eo eienen ar sklerijen, an domder, ar vuez, an urz, an unanded. Pa ne sked ket an heol-ze e ren an denvalijen hag ar gaou, an arouz, ar strafuilh hag ar maro !

Ar c'hardinal Van Rossum.

Labour evel eun den hag a vevo kant vloaz,
Ha ped evel unan hag a varvo vare'hoaz !

(Eur c'hrenn-lavar eus ar Serbi.)

AN ILIZ KATOLIK

Na ped gwech n'am beuz ket klevet lavaret : « Ar » Breizad pa ia euz ar gear a ziles buhan ha buhan ar » relijion a heuilhe etouez e dud... Ar Breizad n'eo ket » gwelloc'h eget ar re all ; n'euz ket unan ker spountik » hag hen ; an distera barr-avel a ziskar anezan ; an » distera teodad digant n'euz forz pe seurt lakipot a ra » d'ar Breizad ruzia gant ar vez. »

Setu petra a vez lavaret, setu ar pezh am beuz gwelet ken aliez ha bemdez pa oan soudard ; ha n'euz netra, siouas ! gwiroc'h eget ar c'homzou-ze divar benn ar Vretoned a guita o bro evit atao pe evit eun nebeut amzer.

Ha perak an dra-ze ? Perak en hor Breiz hirio, e zeuz kement a barreziou hag o deuz ken nebeut a feiz hag e weler enno kement a dud hag a labour da zul, hag a zebzig d'an deiziou difennet koulz ha da wener, ha ne deont da oferenn ebet, ha ne reont na Pask na Pantekost ? Perak eta an dra-ze ?

Abalamour, me sonj, ar Breizad ne oar ket awalc'h e relijion ; ne oar ket mat awalc'h petra eo an Iliz ha pere eo he gwiriou. Mes, red eo hel lavaret ive evit dizamma eun tam anezan, ar gaouiaded a zo niverus bras en dro deomp ; ar gevier a gelc'h ac'hanomp a bep tu ; beteg ennomp e teu ar gevier-ze, livet brao-bras er c'hazeten-nou, el leoriou, er c'homzou-flour a lavar tud dibœll n'ouzont nemet kana ar zôn desket dezo gant o zad-koz Voltair : « Bresomp an Iliz-katolik. »

Ha dre ma kerzomp var an oad e kavomp bemdez, var hon hent, tud a zoare var o meno, hag a lavaro deomp, eur musc'hoarz dudius var o muzellou : « Ar veleien a ra » eur vicher evel ar re all ; o micher dezô eo prezeg ar » relijion gatolik ; micher ar re all eo prezeg o hini. An » holl relijionou a dalv kouls an eil hag eben ha zoken » n'eo ket falloc'h choum eb relijion ebet. »

Ar ee a gomz en doare-ze — ha stank int en hor bro — piou ha petra int ? Eul livaden deskadurez o deuz ha netra ken ; ha var o meno, n'euz nemet-o hag o diche roët digor d'ar Spered santel. Ha me lavar dezo n'int

nemet azenned, an darn vrasa anezo da vihana, hir-meurbed o diskouarn Siouaz ! gwasoc'h int : bleizi int o deuz kemeret tres ar mesaer evit taga gwelloc'h a-ze an dud ha laërez diganto an tenzor kaer fiziet enno da zeiz o badiziant, me lavar tenzor ar feiz katolik. Ha pa zonjan e kement-se, ne c'hellan ket miret da lavaret a bouez-penn d'am c'henvroiz : « Taolit evez rag ar re-ze ! » Taolit evez rag ar bilim, eo o mennoz fallakr sila en ho » spered hag en ho kalon. Gwasoc'h int eget an hini ne » c'hell nemet laza ar c'horf hebken. Gaouiaded int ; ha » fizians am beuz da zislavaret anezo. »

Eun dra a zo, va mignoured, hag a zo anat bras evit pep den en deuz eur spered hag eur galon eun : evel ma ne c'hell ket ar pesk beva eb दौर ; ma ne c'hell ket al labousedigou nijal eb diouaskell ; evelse an den ne c'hell ket beva eb relijion. Grit tro ar bed ; gwelit ar boblou habila, an dud ar muia « sivilizet » evel ma lavarer ; gwelit an dud keiz-ze e kreiz koajou bras ar broiou gouez hag a zo, koulz lavaret, stlabez ar bed holl ; eun dra a welot e pep leac'h : *Ar relijion*. Kemm ha kemm bras a zo etre ar relijionou o deuz ar boblou : gwir eo ; goulkoude e pep bro e kafot eur relijion, rak red eo kaout eur relijion. « Ar relijion, eme Blaton (eur païan) a » zo ar skeul a ra d'an den sevel beteg Doue ; ebdhi an » dud a zo henvel ouz ar gwez a gaver en eul leac'h » « goues ha distro ! »

Eul lezen eo eta evit natur an den dre ma zeo bet krouet : Etre Doue, ar c'hrouer, hag an den, e grouadur, e zeuz eul liam krenv ha peurbadus ; al liam-ze eo ar relijion.

Hogen, etouez an holl relijionou, e zeuz unan hag a zo dreist ar re all, kalz gwelloc'h eget ar re all. Hounnez eo ar relijion gristen, a zo bet desket deomp gant Mab Doue e unan, he deuz diskaret relijion Moyzez evel m'oa deuet hou-ma varlerc'h relijion ar batriarched.

Mes, er relijion gristen e kavomp meur a rum-tud ; er relijion gristen e kavomp teir relijion all, teir Iliz ; evel a lavar an doktored, hag outo o zeir e teu d'eu em staga ar re all a zo niverus bras dreist holl e Bro ar Zao-Heol. Kavout a reomp : *da genta*, ar *Gatoliked* ; d'an eil, ar *Protetanted* ; ha d'an trede : an holl *Schismatiked*. Ar re-ma holl a zo kristenien, rak kredi a reont e Jezuz-Krist Mab da Zoue ha Doue e unan.

Ha neuze e c'houlennan : Daoust hag an teir Iliz-ze a zo mat assamblez ? Ha koulz int an eil hag eben ? Ma n'int ket, gant pehini anezo ema ar wirionez ? Pehini anezo eo ar gwir Iliz he deuz bet digant Jezuz-Krist ar c'halloud d'ober gourc'hemennou ?

Taolit evez mat var gement-ma : schismatiked, protestanted ha katoliked a anavez Jezuz evit mab da Zoue ;

holl e talc'hont an Avel evit gwirion, evit gwir gomzou ha gwir oberou Jezuz-Krist. Ha dre-ze ma kavomp en Avel, hag e skridoù an Ebestel — (skridoù hag a-ra, gant an Avel, an testamant nevez) — ma kavomp enno komzou a zo eun testeni sklear evit unan pe unan euz an teir relijion-ze, e vezo red deomp anzañ en deuz roët Jezuz d'an Iliz pe d'ar relijion-ze ar wirionez a bez hag ar c'halloud da reizha an dud.

Ha neuze e respountan d'ar goulennoù a rean bremaik : An Iliz, ar Relijion gatolik hag hi hebken eo ar gwir Relijion, ar gwir Iliz rak : Hor Zalver Jezuz-Krist en deuz savet eun Iliz, eur zosiete ; c'hoant en deuz bet e c'heller anaout an Iliz-ze dre verkou sklear hag anat. An Iliz Roumen, hag hi hebken eo he deuz an holl merkou-ze euz ar gwir Iliz. Ha setu perak hi hebken eo gwir Iliz hor Zalver ; hag ar Relijion gatolik eo ar gwir relijion.

Setu, lennerien, va mignoned ar gudenn am beuz da zibuna deoc'h : hir e vezo al labour : fizians am beuz evelato e tigemerot mat anezan hag o pezo pasianted awalc'h evit her gouzav. Lakeat hon deus hon treid var dreujou an Iliz. En miz a zeu ez aimp ebarz.

F.-M. MAZÉAS.

AR GROAZ WENN

Savet eo en eskopti ar Vreuriez hanvet ar Groaz Wenn da ober brezel d'an odivi.

Ra vezo e pep parrez tud da rei o hano d'ar Vreuriez-ze.

N'e ket hepken ar goazed, mes ive ar merc'hed hag ar vugale a c'hell mont er Vreuriez ha gounid an induljansou kaer staget outi gant Hon Tad Santel ar Pab.

Setu aman an induljansou-ze. Induljanz plenier, var bouez kovez, kommunia ha pedi evit Hon Tad Santel ar Pab : 1° d'an deiz ma ves roet an hano ; 2° da c'houel Ian Vadezour, patrour ar Vreuriez ; 3° da c'houel an Oll zent ; 4° da zeiz Nedelek ; 5° da c'houel sant Joseph (19 a veurs) ; 6° da c'houel ar Pantekost ; 7° da c'houel Maria hanter-eost ; 8° da heur ar maro, gant ma vo resevet ar zakramanchou ha pedet Hano Santel Jesus, pe o pedi hepken a greiz kaloun an Hano Santel-ze, ma ne c'heller ket sakramanti. — Ouspen-ze : 300 dervez induljansou bep tro ma z'er da eur gonferanz great a berz ar Vreuriez ; bep tro ma tistroer eun den bennak diouz an odivi ; bep tro ma kaver unan neves da lakat e hano er Vreuriez. — Ha c'hoaz 60 dervez bep tro ma ves great eun dra bennak evit ar Vreuriez.

An oll induljansou-ze a c'heller da c'hounid evit an Anaoun.

Petra zo d'ober evit beza er Groaz-Wenn ? Chom heb-eva odivi na boesoun great gant odivi. Mes eva a c'heller-gwin, chistr, bier, gant ma ne vo ket ket evet re.

Rak-se ta n'eo ket eun dra diez ar pezh a c'houlenn diganeomp ar Groaz-Wenn. Deomp enni ha klaskomp en dro deomp tud da zont d'hon heul, hag e c'hounezimp kalz induljansou, hag e raimp kalz vad d'hor bro Breiz-Izel a zo gwall gaset gant klenved an odivi.

Var ar vetalen a c'hell dougen ar re a zo er Vreuriez ez eus skrivet tri ger : *enor*, *yec'hed*, *eürused*. O chom heb eva odivi, e telc'himp hor brud vad, hor yec'hed, hon eürused.

Ar re o dezo eun dra benak da c'houlenn divar beñ ar Groaz-Wenn n'o dezo nemet skriva d'an Aotrou Uguen, Rener skol Saint-Visant, e Kemper, a zo e penn Komite an eskopti ; pe d'an Aotrou Mauduit, sekretour, 6, rue Verdelet, Kemper.

KUZULIOU

Rei a rin kuzulioù berr da lennerien *Feiz ha Breiz* var gement tra a zell ouz ar yec'hed hag ouz an doare da viret eun ti hag e ardremez kempenn ha sasun. Kuzulioù e vezint hag a zervicho d'an holl hag a c'hello eta beza moulet aman bep miz. Evit o c'haout ne vezo ken tra da ober nemed skriva eul lizer e brezonek, rei an hano, pe eun hano all bennak, hag hano ar barrez m'emaer enni o chom. Ar respont a gousto pemp gwenneg : ar pemp gwenneien-ze a zervicho da zevet konkourioù. etre lennerien *Feiz ha Breiz* var eun dra bennak hag a zell ouz yec'hed ar Vretoned.

Skriva eta *arac'h an dek eus peb miz* en eur lakât el lizer pemp gwennegad timbrchou evit ar respont, hag adresi anezan evelhen : M. le Rédacteur de la Poste Médicale, *Feiz ha Breiz*, Saint-Vougy.

Eur glanvourez-hag-he-deus-hirnez

D'an intron X.

Dre ho lizer n'oun ket goest da c'houzout pe seurt-klenved mat awalc'h a ho zeu en ho stomog. Lavaret a c'hellan d'eoc'h avat ho peuz implijet kalz re a Lavaret. Implija louzou heb mont da gaout ho medesin ; kemeret louzeier hag ez eus hano anezo var ar c'hazetennou, hag

a zo mat, eme ar re o gwerz, ouz peb klenved ; kredi henman pe hennont ha dispign en doare-ze archant a gleiz hag a zeou, setu penaoz oc'h kouezet klanv d'am zom-mé. Gant an anter euz an dispignou ho peuz grêt e vijec'h bet parçet breman ma vijec'h êt da gaout eur medesin. Awechou e ranker kaout pasianted, rag

Ar c'hlenved a deu d'an daou lamm

Da vont kuit e vez morzet ha kamm.

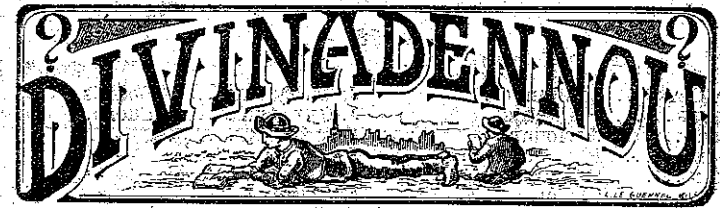
E park an Aotrou Doue e kavoc'h louzaouen ar mogerioù « **parietaire** » abalamour ma sav peurliesia var ar mogerioù koz, pe c'hreun lin. Pa 'z eo gwir al lèz dreizan e unan a vir ouzoc'h da vont var veaz e c'hellit touezia gantan tizan grêt gant unan pe unan euz an d'fou louzaouen-ze.

Evit gouzout pe seurt lèz eo ar gwella evidoc'h, evit anezan ez-yen epad eur zizun, ez-klouar epad eur zizun all, hag ez-tomm eun trede zizun. Al lèz ouspenn ma c'hell ober diezamant d'eoc'h da vont var veaz a lakaio ac'hanoc'h da goll ho liou, ha n'eo ket awalc'h leaz heb-ken, ken nebeud evit ar re a labour. Eur banne gwin eta ne rai ket a zroug d'eoc'h eur wech an amzer. Ho medesin, hag a oar gwella pe seurt klenved ho peuz eo a lavaro d'eoc'h pe e c'hellit eva gwin dreizan e unan, pe dour win hebken. Més arabad eo d'eoc'h eva gwin tomm ouz taol ; konstipa a ra kenan, ha pa 'z eo gwir ho peuz poan stomog (1), ar gwella boued evidoc'h a vije legumach.

Ha penaoz emedoc'h, ober bouillons heb kig, d'ar reglanv ? — Great e vez gant diou batatezen, diou c'harotezen, eul loiad hariko, eul loiad piz-bihan, eul loiad hoalen ha daou litrad dour. Lakat an traou-ze da virvi var an tan epad div heur bennag. Goudeze silit ar zouben en eur veska al legumach poaz var ar zil. Gant bouillons hag a zo bet silet e c'hellit lakât tapioca, semoul pe vermisel.

— Pa vez ar c'henou hag ar c'houzoug seac'h korn e c'hellit o souplât gant dour-oranjez, dour-sitron, pe divradennou gwinegr en eur werennad-zour. Taolit an dour-ze, avat, euz ho kenou goude beza he gwalc'het.

(1) Ar stomog n'eo ket ar peultrin eo ; ar stomog a zo da dreiza ar boued hag ar peultrin da denna an alan ; n'am eus gwelet den divar ar meaz ebed c'hoaz o c'houzout an dra-ze : red e vezo d'in deski d'am lennerien penaoz eo great korf an dud.

Respontchou divinadennou miz Here

- I. — Eun tamm teil mat a zo gwelloc'h eget sokr var an douar.
- II. — Ma n'eo ket eur mab eo a ioa badezet eo eta eur verc'h.
- III. — Evel m'o deus gwelet dioc'htu eleiz euz hon lennerien, ar mouller en deuz faziet o skriva trede divinaden miz du, rag e leac'h eur pod a saou litr e tleje beza lakeat unan a dri. Auez n'eus chati ebed. Abalamour da-ze n'hon deus ket sellet ouz ar respontchou a zo bet digaset d'eomp eviti, hag e lakeomp anezi adarre var daolen an divinadennou nevez.
- IV. — N'en devoa nemed dizouda eur pennad a dri mell da ober da zouda ar re all.

O deus havel eur respont :

J.-M. DENIEL.....	Lannilis.
J.-M. SALAUN.....	An Trehou.
F. CORNEC.....	Folgoat.
MIGNON F. h. B.....	Sant-Ségat.
J. GUILLERM.....	Sant-Neven.
Cat. COLLOC.....	—
J.-YV. ROUDAUT.....	—
F. QUELLENNEC.....	—
J.-L. ROUÉ.....	—
M. GOURVÈS.....	Lambaol.
A. PÉRON.....	Guilers.
J. H.....	Plougerne.
F. KERDRAON.....	Landeda.
YV. AZOU.....	Plouescat.
G. LE REUN.....	Plabennec.
G. LE DEUN.....	Lannilis.
Jos. ROUÉ.....	Trélez.
Ph. PELLEN.....	Vourc'h-Wenn.
F. LOAEC.....	Plougerne.
A. TRANVOUEZ.....	Plouzéniel.
M. LÉAUSTIC.....	Porspoder.
J.-P. BROUDIN.....	Lanneuffret.
M. GÉLÉBART.....	Plourin.
J. LE STANC.....	Loc-Maria.
J.-L. CADIOU.....	Sibiril.
P. GOURIOU.....	Plougonvelen.
F. CORRE.....	Lannilis.
P. QUÉMÉNEUR.....	Loperhet.
F. RAGUENES.....	Milizac.
P. LE BERGE.....	Landivisiau.
G. KERBIN.....	Ar Yeuc'h.
Y. MANAC'H.....	Plouédern.

Marg. KRISIT.....	Sant Yan Trolimon.
J. GALL.....	Plouzéniel.
J.-F. APPEREZ.....	Kernouës.
P. PRONOST.....	Trélez.
A. COATEVAL.....	Kerlouan.
F. CALVEZ.....	Vourc'h Wenn.
H. CORRE.....	Tréfle.
J.-B. DONOU.....	Lannilis.
L. BOURHIS.....	Loperhet.
F.-M. FOURN.....	Lannilis.
M. GUÉGUEN.....	Ar Merzer.
M.-A. CLOAREC.....	Sant Divy.
L. MADEC.....	—
M. ABGUILLERM.....	Plougerne.
J.-M. NICOL.....	Plougonvelen.
G. PLEMEL CABIC.....	Plounéour-Trez.
F. THÉPAUT.....	Plouzant.
F. TOULLEC.....	Mespaul.

O deus havel diou respont :

A. SPAGNOL.....	Gwitevede.
N. B. S. D.....	Logonna-Daoulas.
J.-M. PERSON.....	Guéclan.
YV. AN DUEFF.....	Triagat.
J. BOULC'H.....	Sant Nougat.
M.-Y. CARDINAL.....	—
J.-H. GELEBART.....	Ploumoguier.
P. SIVINJANT.....	Loc-Maria.
F. BODENNEC.....	Plouven.
P. PERROT.....	Goulmoger.
F. OLLIVIER.....	Folgoat.
A. BOUCHER.....	Lanriouare.
Y. BOUSSARD.....	Plougouec.
Gab. LOUARN.....	Milizac.

O. LE VAILLANT... Landunvez.
 KERDONCIEFF... Plouzeniel.
 E. COCHARD... Kerlouan.
 J.-M. LOAEC... Plouzeniel.
 J. STEPHAN... Plourazel.
 M. CLOAREC... Cléder.
 J.-M. LE BRAS (1) Lambaol.
 J. KERLOSQUET... Milizac.
 G. MAILLOUX... Bohars.
 C. BERVAS... Plouidet.
 J. AR ROUX... Sant Neven.
 Jos. GUYADER... Lanneufret.
 Cl. GUYOT... Tréfléz.
 EUL LENNER... Argol.
 J.-F. BÉCAM... Guiclan.
 LOUIS KOATY... Gwiniventer.
 J. BIHAN-POUDEC... Sant-Frégant.
 F.-M. JACOB... Milizac.
 Y. CONQ... Landunvez.
 J. MORIZUR... Plouzeniel.
 Cath. MADEC... Gwiniventer.

J.-M. QUÉAU... Bodilis.
 J. GUYADER... Edern.
 R. CAUGANT... —
 J. GOUZIE... —
 Y. GOUZIE... —
 G. PÉRON... —
 G. LE GALL... Rosnoen.
 M. BALAY... Quimerch.
 A.-M. LE HIR... Edern.
 F. LE SAOUT... Folgoat.

O deus havet teir respont :

M.-Y. SIMON... Kernilis.
 J. LE HIR... Lannilis.
 Alix GUILLOU... Cléder.
 A. A... Kernilis.
 E. LE ROUX... —
 J.-M. CORRE... Loc-Eguiner.
 M. LAVANANT... —
 Jos. NEDELEC... Cléder.
 Jos. PINVIDIC... Gwikar.
 M. ALAUN... Sant Nougou.
 J. ACQUITTER... —
 M. CUEFF... —

(1) J.-Y. Le bras eur Lambaol he devoa kavet
 teir respont er miz diveza.

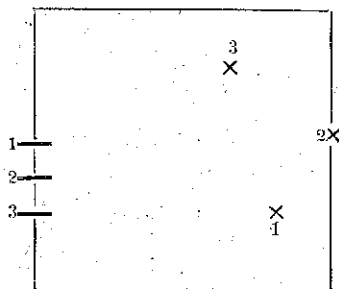
Divinadennou miz Kerzu ⁽¹⁾

- I. — Me am eus tri bod, unan a 8 litr, unan a 5, hag unan a 3 ; ar pod a eiz litr a zo leun a jistr. Penaoz ec'h en em gemerfe an hini n'en defe nemed an tri bod-ze evit tenna pevar litrad euz ar pod bras hag o lakât ebarz er pod krenn ?
Digaset gant eur Breizad harluet e Bro-Zaoz.
- II. — Prest d'in me da dra douzet
 Da lakât va loan bleveg
 Ha me a rañ d'it tri dervez pieget.
Digaset gant A. Spagnol, euz Gwilevede.
- III. — Pemp ménig, pemp kalonig
 Hag-eul lost da varbichonig.
Digaset gant R. Keribin, euz ar Yeuc'h.
- IV. — A ya var an daol ha ne vez ket debret ;
 A ya var an tan ha ne vez ket devet ;
 A ya var ar mor ha ne vez k-t heuzet.
Digaset gant Potred yaouank, euz Kernilis
- V. — En deiz all Yvonik ar Gall eus Gwiniventer a lavare d'in e wele, emezan, ar pez ne wel ket an Aotrou Douc. *Rey. Sa. han.*
 Penaoz an dra-ze ?
Digaset gant J.-L. Roue, euz Sant-Neven.

(1) Lennit mad an dra-man : Ouspenn ar 20 priz a zo hano anez e Feiz ha Breiz miz Gwengolo e voimp da viz Genver a zeu 10 Monez ar Goad d'an 10 a responto ar gicellu da divinadennou miz Kerzu.

- VI. — Ganet er c'hoat a gann er prat, hag ez euz ezom anezi e peb tiegez mat. *C'hoat*
Digaset gant Fr. Ollivier, Folgoat.
- VII. — Eus pe seurt pesked ez eus ar muia er mor ?
Digaset gant J.-F. Appery, Kernouës.
- VIII. — Tan en eur penn, koat a zindan, ha moged euz an daou benn.
Digaset gant eur breton euz Montreal (Canada).
- IX. — En deiz all me a yeas da gaout eur marichal gant eur varren houarn hag a lavaras d'ezan evelhen : « C'hoant am eus e rafes d'in eus ar varren-ze 6 » pennad euz ar memes hirder. » Ar marichal a lavaras d'in : « Ne vezo ket pell evit beza grêt d'it » da labour pa 'z eo gwir ez omp aman tri mari- » chal. » Ar mestr-marichal a reas an daou damm kenta ; an daou all a reas ivez peb a zaou damm. P'am boa kountet an tamniou ne gavis nemed pevar. Penaoz o devoa grêt o, c'hount ?
Digaset gant J.-B. Donou eus a Lannilis.
- X. — Cheun a zo bet gwelet en eul leac'h ho n'eo ket bet ennan biskoaz ha ne d'ai ket c'hoaz !
Digaset gant Louis Koativy eus a Winiventer.
- XI. — Pe seurt dilhad a zo ar muia o sec'ha e Milizac.
Digaset gant F.-M. Jacob, Milizac.
- XII. — Me am eus eur gamprig wenn
 Alc'heuzet diouz an daou benn
 Ha n'eus fors petra ri
 N' di ket ebarz heb hen terri. *Un euz.*
Digaset gant Y. Conq, Landunvez.
- XIII. — Bez' am euz eun amezogez
 Ganti 'zo feson tiegez
 Bez' ez eo meurbed labourerez
 Koulz ha n'euz fors pe seurt nezerez.
Digaset gant J. Morizur, Plouzeniel.
- XIV. — Perag e vez yennoc'h an avel er goanv eget en hanv ?
Digaset gant C. Guyoteul lenner nevez euz a Dreflez.
- XV. — Petra goll e hano o tremen ar groaz.
Digaset gant J. Guyader, Lanneufret.
- XVI. — Petra vez torret pa vez hanvot ?
Digaset gant J.-M. Loaec, Plouzeniel.
- XVII. — Pehini eo ar c'hrouadur hag en deus an hanter maic'h a zent eget e vamm ?
Digaset gant A. Boucher, eus a Lanriouare.
- XVIII. — Petra eo a zo ar stanka hag ar rouesa var an douar ?
Digaset gant Jos. Roue eus a Dreflez.
- XIX. — Perag e vez lakêt ar c'hilhog var beg an tour ?
Digaset gant Turzunel Argol.

XX. —

Tri lestr a zo en eur porz-mor
hag a die mont peb hini anezo
d'an enezen a zo merket gant
ar memes chiffre hag-hini al
lestr, mes arabad da hini tremen
dre hent egile. Penaos e tleont
en em gemeret?

*Digaset euz Toulon gant eur
martolod breizad, G. M.*

*Digas ar respontchou hag an divinadennou nevez a gorfet ha
n'int ket bet moulet c'hoas, da Rener Feiz ha Breiz e Sant-Nouga,
dre Blouzevede, er pemsek des kenta goude ma vezo digouezet ar
C'hannad er parrestou.*

TAOLEN 1911

Miz Genver

Petra eo bet 1910 ? FANCH	1
Difennour bihan ar Relijon, KLAODA 'R PRAT	4
Kenveuriez misionerien an Itron-Varia, F.-M. M.	10
Ar gwinn-ardant, F. COGNEL	13
Ar faven aour, F. ROCH-C'HARO	16
Kouign dispar ar Rouaged, A. J.	18
Dianveaz an Nenv, G. CADOU	22
Ar Plouenanad e Paris (sôn), P. NÉA	23
Furnez Breiz, X.	25
Divinadennou miz genver, X.	27
Al lizer da skriva da dad Soazik, F. C.	28
Buez ar Zent, F. C.	32

Miz C'huevrer-Meurs

Da lennerien Feiz ha Breiz, AR RENER	33
An amzer Fask, AN AOT. N'ESKOB	34
Imitasion Jezuz-Krist, I. UGUEN	36
Difennour bihan ar Relijon, KLAODA 'R PRAT	39
Kenveuriez misionerien an Itron-Varia, F.-M. MAZÉAS.	45
Kondaonet gant al lez-varn, F. C.	49
Skeul sant Joseph, L. B.	51
Job ar Bleiz, F. ROCH-C'HARO	56
Kan ar Vretoued, GWENAEI	59
Lizer da dad Soazik, F. COGNEL	60
Furnez Breiz, X.	63
All da vignoned or Brezoneg, X.	64

Miz Ebrel

Kleier Landi, KLAODA 'R PRAT	65
Etre piou, I. U.	68
Job ar Bleiz, F. ROCH-C'HARO	70
Ar seiz pezh aour, A. JÉZÉQUEL	73
Lizer da dad Soazik, J. L.	75
Kastel Keryan, X.	78
L'âme bretonne, A. DE MEN	85
Paner ar Marvailhou, KLAODA 'R PRAT	90

Miz Mae

Bretoued vat ha lennerien ger, J.-M. PERROT	97
An den a zo eul loen evel ar re all ! KLAODA 'R PRAT	98
Eur veourez kristen, X.	101
Les Œuvres de jeunesse, X.	103
Paner ar Marvailhou, KLAODA 'R PRAT	106
Gwerz var Buez ha Maro Jann d'Arc (sôn), X.	110
Ti Jann d'Arc, A. J.	116
Chom er Gêr (sôn), EUN TAOLEAT	119
Fantik Koant (sôn), X.	121
Son ar c'hafe, P. TR.	123
Dalc'homp d'hor brezoneg, X.	125
Eur wech maro, maro mat ! KLAODA 'R PRAT	128
Me a vezo sant ! K.	131
Furnez Breiz, X.	132

Miz Even

Lezen ar Bansion, YVON	133
Eun dro er Spagn, I. UGUEN	138
Sôn ar Goukour, P. TRÉOURÉ	147
Difennour bihan ar Relijon, KLAODA 'R PRAT	150
Traou pennaouet, PER HA PAOL	156
Kanaouen ar Paotr Saout, LAOUIC	158
Les Fêtes civiles du Dimanche, X.	159
Paner ar Marvailhou, KLAODA 'R PRAT	161
Furnez Breiz, X.	164

Miz Gouere

Levenez ha tristidigez Pl X, J.-M. PERROT	166
Eun dro er Spagn, I. U.	170
Goazed ar Galon-Zakr, KLAODA 'R PRAT	175
Gouel ar Bleun-Brug, X.	181
Evomp ch'istr mad, TH. BOTREL	182
Gwir Vretoued, P. TRÉOURÉ	184
Lezen ar Bansion, YVON	187
Keleier ar miz, F. P.	191
Tour-tan ar Gerveur, X.	196

Miz Eost

Dervez ar Pab, K. L.	197
Difennour bihan ar Religion, KLAODA 'R PRAT	199
Taolig lagad war stad ar mevelien, P. K. V.	202
An Dragon hag ar Beleg, X.	204
Peden a zigoll da Galon Jezuz, KLAODA 'R PRAT	205
Eun dro er Spagn, I. U.	208
Paotr-saout Komanna, K.	215
Doze r'ho pao ! K.	219
Paner ar Marvailhou, K.	221
Gouel ar Bleun-Brug, J.-M. PERROT	225

Miz Guengolo

Gouel ar Bleun-Brug, J.-M. P.	229
Miomp hor brud vad, TREMENIAD	230
Eur merzer euz ar Vende, AR MAEL KOZ	233
Bieuniou o tremen, EOSTIG KERINEK	236
Gant piou ema ar wirionez, P.	238
Les inconvenances de la mode, X.	240
Dudi ar meazhou, BOUSSARD	242
Eun dro er Spagn, I. U.	244
Diverra labouriou K ar B, X.	249
Keleier ar miz, F. P.	255

Miz Here

Gouel ar Bleun-Brug, R. A.	261
An droug a ra ar gwin-ardant, F. CARDINAL	265
Lizer Brezonek, P. GUILLOE	271
Diskarerien Breiz-Izel, F.-L. HERROU	274
Eun dro er Spagn, I. U.	277
Evit luskat ar vogale, M.-A. ABGRALL	282
Paner ar Marvailhou, KLAODA AR PRAT	283
Levriou ha Sontou fall, E. C.	286
Difennour bihan ar Relijion, KLAODA AR PRAT	289
Fêtes régionalistes du Centre, LECTOR	291

Miz Du

An diskar-amzer, TREMENIAD	293
Hor Zalver Jezuz-Krist, F.-M. MAZÉAS	295
Eneb ar gwin-ardant, X.	300
Eur-retred e parrez ar Merzer, M. B.	301
Eun dro er Spagn, I. U.	302
Enebour Breiz, TH. CADORET	305
Yan ha Mac'harid, KLAODA 'R PRAT	307
Kloc'her bras an ifern, P. TROURE	312
Difennour bihan ar Relijion, KLAODA 'R PRAT	316
Divinadennou miz Du, X.	319
I.e Régionalisme et le Catholicisme, LECTOR	319
Un témoignage, X.	321
Levriou nevez, POËR E LUNEDOU	323

Miz Kerzu

Keleier brasa miz du, A. R.	325
Eun dro er Spagn, I. U.	329
Ar mirakl, F.-M. MAZÉAS	336
An Aluzen, Doph ar Mézou	342
Pardon Yan Vras, P. TROURE	346
Yun an nao stereden, M.-A. ABGRALL	349
Nedeleg ar skoliou, KLAODA AR PRAT	351
Divinadennou miz Kerzu, X.	356

TAOLEN 1912

Miz Genver

Bloavez mad, F. HA B.	1
Embann ar Zul Fask, ***	2
Ginivelez Jann d'Arc, J.-M. P.	3
Loden Doue, KL. AR PRAT	6
Miraklou F.-M. MAZÉAS	10
Ar yec'hed, AR MEDESIN	16
Eun dro er Spagn, I. U.	18
An hent riklus, F. R. H.	21
Jannedik, P. TROURE	24
Ar gest neud, S. G.	27
Keleier ar miz, A. R.	29
Divinadennou miz Kerzu, PER HA PAOL	32

Miz C'huevrer

Ar Mabig Jezuz en Ejipt, J.-M. PERROT	33
Ar Miraklou, F.-M. MAZÉAS	37
Nonnik Hervé, M.-A. ABGRALL	41
Eun dro er Spagn, I. U.	44
Priz an Evezted, AN TREMENIAD	48
Mao Kergarrek, KLAODA 'R PRAT	
Histor Breiz, IOEN AN TOUR GUEN	57

An douar hag ar c'hlenvejou, AR MEDESIN	59
Kotogotogog, P. TROURE	61
Divinadennou, PER HA PAOL	63

Miz Meurs

Ar Vretoned hag ar Vesventi, AN AOTROU DUPARC	65
Ar « Suggestion », F.-M. MAZÉAS	68
Mao Kergarrek, KLAODA 'R PRAT	73
An Ear hag ar C'hlenvejou, AR MEDESIN	78
Karet Jezuz dreist peb tra, I. U.	83
Histor Breiz, IOEN AN TOUR GUEN	85
Ar pesk koz hag ar pesk bihan, M. AR C.	88
Eun dro er Spagn, I. U.	89
Mari-Jannik Lagad-Brân, POËR TROURE	94
Divinadennou, PER HA PAOL	95

Miz Ebrel

Kleier Pask, LOUIS AN TREMENIAD	97
Miraklou Jezuz-Krist, F.-M. MAZÉAS	103
Mao Kergarrek, KLAODA 'R PRAT	109
Sant Brieg, IOEN AN TOUR GUEN	117
An dour hag ar c'hlenvejou, AR MEDESIN	121
An touseg al al louarn, F. J.	123
Gl'ioù-koz, M.-A. ABGALL	125
Ar falla anezo, M. F. H. B.	126
Divinadennou, PER HA PAOL	127

Miz Mae

Eur bale e Domremy, I. U.	129
Eun dro er Spagn, I. U.	133
Tantad Jeann d'Arc, F. H. B.	137
Miraklou Jezuz-Krist, F.-M. MAZÉAS	138
Sant Erwan, J. M. P.	141
Menleudi Sant Erwan, LAOUENANIK S. ERWAN	144
Divar c'hoari Kelenn, X.	146
Yann ar Pot mad, OG	149
Oh! m'hon divije eun tammik feiz! A. R.	153
Divarbenn an evaj e Breiz-Izel, AR MEDESIN	156
Divinadennou, PER HA PAOL	158

Miz Even

Hor Bro epad ar Revolution vraz, I. U.	161
Plo eo ar re a en em zev gant ar gwin-ardant? AR MEDESIN	166
Bretoned er gear, KLAODA 'R PRAT	169
C'hoariou koz Bro-Leon, F.-L. HERROU	170
Hag ezom zo, MOUEZ AR C'HALVAR	174
Ar Falcher, F.-M. LUZEL	175
Ar Miraklou, F.-M. MAZÉAS	177
Bragou kenta Kelly, M.-A. ABGRALL	185
Divinadennou, PER HA PAOL	190

Miz Gouere

Gouel ar Bleun-Brug, X.	193
Rezurreksion Hor Zalver Jezuz-Krist, F.-M. MAZÉAS	197
Ar Revolution vras, I. U.	201
Rannou Trelever, L. LE GUENNEC	208
Traou ha traou all, KLAODA 'R PRAT	216
Dao adarre, AR MEDESIN	217
Divinadennou, PER HA PAOL	219

Miz Eost

Pont-Kroaz, an Aotrou DUPARC	225
O Sakramant benniget, P. TR.	227

Al leaz, AR MEDESIN	230
Gwechall ha breman, X.	231
Al labousik bihan, P. TR.	232
Botezig voulouz sant Per, KLAODA 'R PRAT	233
Rezurreksion H. Z., F. MAZEAS	239
Hor bro epad amzer ar Revolusion, I. U.	243
Traou ha traou all, KLAODA 'R PRAT	249
Lavar va zonton, NIZ E DONTON	252
Ar gastaloren difonset, P. TR.	254
Divinadennou, PER HA PAOL	255

Miz Gwengolo

La Renaissance bretonne, X.	258
Statuts du « Bleun-Brug » de Kerjean, X.	260
Al leaz, AR MEDESIN	262
Salaun ar Foll, KLAODA 'R PRAT	265
Da ziroüfenna an tal, KLAODA 'R PRAT	270
Hor bro epad amzer ar Revolusion, I. U.	274
Gouarnamant kristen ha gouarnamant dizoue, <i>Kannad</i> <i>Lambader</i>	279
Rezurreksion H. Z., F. MAZEAS	280
Klemmou ar vreg yaouank, KLAODA 'R PRAT	285
Divinadennou, PER HA PAOL	287

Miz Here

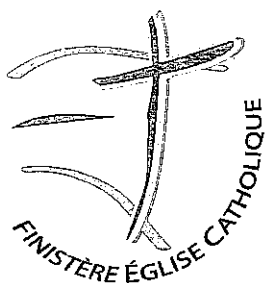
An emzao brezonek e Bro-Leon, EUN TREGUERIAD	289
Mgr Dubourg et le Breton, X.	294
An Tour dantelezet, P. TROURE	295
Penaos e oe kollet Iz, KLAODA 'R PRAT	297
An Union Gatolik, I. U.	305
Relijion Hor Zalver Jezus-Krist, F.-M. MAZEAS	315
Divinadennou, PER HA PAOL	319

Miz Du

Glaz an Anaon, R. C.	321
An Itron de Boisanger, H. R.	325
Intron Kerzaoulas, J.-M. PERROT	327
Expilly, I. U.	329
An Eost, LOEIZ LOKOUSNAN	335
Al Leaz, louzou dispar, AR MEDESIN	336
Relijion H. Z. J. K., F.-M. MAZEAS	339
Dre ar Vretoned, Y. G	342
L'Eglise et les langues nationales, A. H.	343
Ti-Kear al labourerien, J.-M. P.	345
Va Zintin goz, M.-A. ABGRALL	347
Divinadennou, PER HA PAOL	350

Miz Kerzu

Trede sul an Asvent, Y. MADEC	353
Nedelek, J.-M. P.	355
Sylvestrik, P. TR.	357
Evit c'hoarzin, X.	358
Keleier, P.	359
Soyez courageux, Mgr TOUCHET	360
Maro Expilly, I. U.	361
Kilhog Bethleem, KLAODA 'R PRAT	366
An Iliz katholik, F.-M. MAZEAS	372
Ar Groaz wenn, I. U.	374
Kuzuliou, AR MEDESIN	375
Divinadennou, PER HA PAOL	377
Taolen 1911-1912	380

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé
Source : <http://catholique-quimper.cef.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011